

T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ANĖARALI MUŞĖAFĖ BİN MUĞHAMMED

ve

ĖULVÜ’N-NĖŞİĖİN

Dil İncelemesi – Metin – Sözlük 1b-42b

Yüksek Lisans Tezi

Beyza BİLİKÇİ

0510080006

Tezin Enstitüyü verildiği tarih: 01.12.2009

Tezin savunulduğu tarih: 22.12.2009

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hayati DEVELİ

Diğer Jüri Üyeleri: Yard. Doç. Dr. Enfel DOĞAN (İstanbul Üniversitesi)

Yard. Doç. Dr. Oktay Selim KARACA (İstanbul Kültür Üniversitesi)

Aralık 2009

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
1. GİRİŞ	1
1.1 Eski Türkiye Türkçesi.....	1
1.2 Mustafa bin Muhammed Ankaravî'nin Hayatı ve Eserleri.....	3
1.2.1. Hayatı.....	3
1.2.2. Eserleri.....	4
2.1 İMLA VE FONOLOJİ.....	7
2.1.1 Ünlülerin İmlası.....	7
/a/ Ünlüsünün İmlası.....	7
/e/ Ünlüsünün İmlası	8
/ı/ ve /i/ Ünlülerinin İmlası.....	8
/o/, /ö/, /u/, /ü/ Ünlülerinin İmlası.....	9
2.1.2 Ünsüzlerin İmlası	9
/b/-/p/ ünsüzlerinin imlası.....	9
/c/-/ç/ Ünsüzlerinin İmlası.....	10
/k/-/g/ Ünsüzlerinin İmlası	10
/t/-/d/ Ünsüzlerinin İmlası.....	10
/η/ Ünsüzünün İmlası.....	11
e/i değişimi	11
2.2.1 İSİM	14
2.2.1.1 Çokluk Eki.....	14
2.2.1.2. İyelik Ekleri.....	14
2.2.1.3. Hal Ekleri	16
2.2.1.4.2 İsimden Fiil Yapan Ekler.....	19
2.2.1.4.3 Fiilden İsim Yapan Ekler.....	20
2.2.2 FİİL.....	23
2.2.2.1 Fiil Çekimi	23
2.2.2.1.1 Şahıs Ekleri:	23
Zamir Kökenli Şahıs Ekleri.....	23
İyelik Kökenli Şahıs Ekleri	23
3. METİN.....	27
4. SONUÇ	125
5. KAYNAKÇA.....	126
6.DİZİN.....	127

ÖN SÖZ

Türkçenin Eski Türkiye Türkçesi olarak adlandırılan devrinde çeşitli konularda eserler verilmiştir. Bu eserlerin dil yapılarının ve söz varlıklarının araştırılması Türkçenin tarihi gelişimini öğrenmek açısından önem taşımaktadır. Bu döneme ait metinlerden olan Mustafa bin Muhammed Ankaravî'nin *Hulvü'n-Nâsîhîn* adlı eseri bu amaçla tez konusu olarak seçilmiş ve incelenmiştir. Elimizde bu eserin kendi döneminde yazılmış bir nüshası, ne yazık ki, bulunmamaktadır. Mevcut nüshalar kimilerindeki istinsah tarihinden, kimilerinin de cilt, kağıt, yazı ve imla özelliklerinden anlaşıldığına göre, daha çok 18. yüzyıldan sonra çoğaltılmışlardır. Bu başlangıçta bir dezavantaj gibi görünse de bilhassa fonolojik ve leksik seviyede esere yansıyan dönemsel farkları görüp değerlendirebilme açısından bir fırsat da yaratmaktadır.

Çalışmamızda, tespit edebildiğimiz nüshalardan istinsah tarihi kayıtlı ve en eski nüsha durumunda olan Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi 1929 no'lu nüsha, temel nüsha olarak alınmıştır. Bu nüsha yine aynı kütüphanede bulunan Hacı Mahmud 1680 (=B) ve M.Arif-M.Murad 206 no'lu (=C) nüshalarla karşılaştırılmıştır.

Metindeki verilerden yola çıkarak dil özellikleri ile ilgili bir giriş kısmı, metnin indeksi ve sözlüğü hazırlanmıştır.

Bu çalışma esnasında bana fikirleri ve önerileriyle yol gösteren ve desteğini esirgemeyen değerli Hocam Prof.Dr.Hayati Develi'ye teşekkür ederim.

Üniversite :	İstanbul Kültür Üniversitesi
Enstitüsü:	Sosyal Bilimler
Anabilim Dalı:	Türk Dili ve Edebiyatı
Programı:	Türk Dili ve Edebiyatı
Tez Danışmanı:	Prof.Dr.Hayati DEVELİ
Tez Türü ve Tarihi:	Yüksek Lisans-Aralık 2009

ÖZET

Ankaravî Muştafâ bin Muḥammed
ḤULVÜ'N-NÂŞİHİN
Dil İncelemesi-Metin-Sözlük 1b-42b

Eski Türkiye Türkçesi devrinde çok sayıda dini metinlerin yazılmış olduğunu görüyoruz. Özellikle Kur'an-ı Kerim tercümeleri ve sure tefsirleri çok sayıda yapılan çalışmalardır. Türk dilinin tarihi gelişimini, devrin sosyal ve kültürel hayatını tanımamız açısından dini metinlerin incelenmesi oldukça önemlidir.

Bu döneme ait örneklerden biri olan Mustafa bin Muhammed Ankaravî'nin Hulvü'n-Nâşihîn adlı eseri çalışmamızın temel konusudur. Eserin Süleymaniye Kütüphanesi'nde 9, Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde 1, Atıf Efendi Kütüphanesi'nde 1 nüshası bulunmaktadır. Biz Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunan üç nüshanın kopyalarını aldık. Hc Mahmud Efendi 1929 nüshası birinci varaktan kırk ikinci varığa kadar çalışmamızın esasını oluşturmaktadır. Öncelikle bu çalışmada eserin yazıldığı Eski Türkiye Türkçesi dönemi, yazarın hayatı ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir. Metnimizin fonolojik ve morfolojik özellikleri incelenmiştir. Eserin M.Arif-M.Murad 206 ve Hc Mahmud 1680 nüshaları ile karşılaştırmalı transkripsiyonu yapılmış, eksik varaklar diğer nüshalardan tamamlanmıştır. Metinde geçen hadis ve ayetler esere uygun olarak Arap alfabesiyle yazılmıştır.

University : İstanbul Kültür University
Institute : Institute of Social Sciences
Department : Turkish Language and Literature
Programme : Turkish Language and Literature
Supervisor : Prof.Dr.Hayati DEVELİ
Degree Awarded and Date : MA- December 2009

ABSTRACT

Ankaravî Muştafâ bin Muḥammed
ḤULV al-NÂŞİHÎN
TEXT, LINGUISTIC ANALYSIS AND GLOSSARY

It is seen that there are many religious texts written in the Old Turkey Turkish period. Especially the translations and comments of Koran have been worked so much. The research of religious texts are so important to know about the social and cultural life and the historical development of Turkish language in this period.

The book named Hulvü'n-Nâşihîn that belongs to Mustafa bin Muhammed Ankaravî is the basic subject of our study. In this study we informed about the author's life and we transcribed the text from Arabic alphabet to Latin. There are 9 copies in Süleymaniye Library, 1 copy in Beyazıt Government Library and 1 copy in Atıf Efendi Library of this work. We've got the three different copies of the book from the Süleymaniye Library. The copy that belongs to Hacı Mahmud Efendi 1929 pages 1b-42a has been accepted the main text.

First of all in this study we informed the period of Old Turkey Turkish and the life and the works of the author. It is been analysed the morphological and phonological characteristics of the Old Turkey Turkish. Then this text has been transcribed and it's been compared with the two other copies which are named M.Arif-M.Murad and Hacı Mahmud Efendi 1680.

1. GİRİŞ

1.1 *Eski Türkiye Türkçesi*

Dünya dilleri arasında Ural-Altay dil ailesinden Altay koluna bağlı olduğu kabul edilen Türkçe yazı dilinin Eski Türkçe diye adlandırılan devresi XII.-XIII. yüzyıllara kadar devam etmektedir. Göktürk ve Uygur dillerini de içine alan bu Eski Türkçe devrinden sonra Türk dili Kuzeydoğu Türkçesi ve Batı Türkçesi olmak üzere ikiye ayrılır. XV. yüzyıla kadar Eski Türkçe'nin etkisi görülen Kuzey Türkçesi ve Doğu Türkçesi olmak üzere iki yeni yazı diline ayrılırken Batı Türkçesi kendi içinde üç döneme ayrılır¹:

1. Eski Türkiye Türkçesi

2. Osmanlıca

3. Türkiye Türkçesi

Anadolu Selçukluları'nın son devirlerini, Beylikler dönemi ve imparatorluk haline gelmeden önceki Osmanlı devrini içine alan Eski Türkiye Türkçesi devresinde yabancı unsurların fazla karışmadığı, sade bir Türkçe kullanılmıştır. Özellikle Arapça ve Farsça kelimelerin oranı XIII. yüzyıldan XV. yüzyıla doğru gittikçe çoğalmış ve XV. yüzyıldan sonra dildeki sadelik kaybolmuştur. Yazı dili konuşma dilinden ayrılarak bir aydın zümre dili halini almaya başlamıştır.

Bu dönemde Anadolu'da meydana gelen iktisadi ve kültürel alandaki gelişmelerle verilen örnekler Türk dilinde de kendini göstermiştir. Özellikle ilim ve sanattaki faaliyetlerde hükümdarların desteğiyle Anadolu'da birçok şehir merkez haline gelmiş; Arapça ve Farsça'nın ilim, edebiyat ve devlet yazışmaları gibi birçok alandaki üstünlüğüne rağmen Türk edebiyatının günümüze ulaşan bazı önemli ürünleri bu devirde verilmiştir.

¹ Zeynep Korkmaz, "Anadolu Yazı Dilinin Tarihi Gelişmesinde Beylikler Devri Türkçesinin Yeri", **Türk Dili Üzerine Araştırmalar**, Birinci Cilt, TDK Yay., Ankara, 1995, s. 419.

1071 yılında kazanılan Malazgirt zaferiyle çeşitli Türk boyları Anadolu'ya gelip yerleşmişlerdir. Bu boyların çoğunluğunu oluşturan Oğuzlar burada Anadolu Selçuklu Devletini kurmuşlar, dil ve kültürleriyle Anadolu'yu Türkleştirmişlerdir.¹

Anadolu'da XIII. yüzyılda Anadolu Selçukluları döneminde Türkçe eserler verilmişse de devlet yazışmalarında, ilim ve edebiyat alanlarında ağırlıklı olarak Arapça ve Farsça kullanılmıştır. Anadolu'daki Türk dili ve edebiyatının gelişmesinde önemli bir yere sahip olan ve günümüze kadar ulaşan bu Türkçe eserler daha çok öğretici nitelikte olup ahlaki ve dini içeriklidir.

Anadolu Selçuklu Devleti, 1243 yılında Köseadağ Savaşı'nda Moğollar'a yenilince Anadolu'nun hakimiyeti büyük ölçüde Moğollar'ın eline geçmiş, 14. yüzyılın ilk çeyreğinde de Anadolu Selçuklu Devleti ortadan kalkmıştır. Anadolu Selçuklu Devleti'nin egemenliği altındaki topraklara yerleştirilmiş olan Türkmen beyleri, Selçukluların zayıflamasıyla bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir.

Anadolu beylerinin bilim ve fikir hayatına verdikleri önemle Anadolu'da kütüphane, medrese vb. yapılar oluşturulmuş, Türkçe yazan değerli bilim adamları ve sanatçılar yetişmiştir. Böylelikle Beylikler Dönemi Arap ve Fars kültüründen uzaklaşarak kendi milli değerlerine sahip çıkan bir dönem olmuştur. *Mantuku't-tayr* , *Süheyl ü Nevbahar* gibi Türkçe'ye tercüme yoluyla kazandırılan kitaplar, Âşık Paşa'nın *Garibname* adlı mesnevi türündeki eseri bu dönemin önemli eserlerinden sayılır.

Anadolu'da XV. yüzyıla yaklaşırken beyliklerin çoğu Osmanlı idaresi altında birleşmiştir. Ancak bir süre sonra devlet haline gelen Osmanlı'da siyasi anlamda gerçekleşen sarsıntılar beyliklerin yeniden canlanmasına sebep olmuştur. Yaşanan bir takım olumsuzluklara rağmen ilmi ve edebi hayatta Anadolu'da gelişme devam etmiştir. Bu dönemde çeşitli konularda zengin bir Türk diliyle verilen eserler meydana getirilmiştir. Süleyman Çelebi'nin *Mevlid* 'i , Şeyhi'nin *Harname* 'si bu devrin başlıca eserlerindendir.

Osmanlı'nın XV. yüzyıl ortalarında bir imparatorluk haline gelmesiyle Türkçe eski sadeliğini kaybetmeye başlamış, yabancı unsurlara fazlaca yer vermiştir. Bugün

¹ Ahmet Atilla Şentürk-Ahmet Kartal, **Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatı Tarihi**, Dergah Yayınları, İstanbul 2006, s.75.

Osmanlı Türkçesi diye tabir ettiğimiz döneme geçiş yavaş yavaş bu dönemde başlamıştır.

Yapmış olduğumuz çalışma Mustafa bin Muhammed Ankaravî'nin XIV. yüzyıl Eski Türkiye Türkçesine ait olduğu düşünülen **Hulvü'n-Nâsihîn** adlı nasihat ve ahlaka dair eseridir.

1.2 Mustafa bin Muhammed Ankaravî'nin Hayatı ve Eserleri

1.2.1. Hayatı

Mustafa bin Muhammed Ankaravî'nin hayatı hakkında ne yazık ki yeterli bilgiye sahip değiliz. Ancak yazmış olduğu eserleri takdim ettiği kişilerin yaşadığı dönemler esas alındığında XIV. yüzyılda Beylikler döneminde yaşadığını düşünebiliriz. Özellikle Orhan Gazi oğlu Süleyman Paşa ve İnaçoğulları'ndan İshak Bey bin Murad Arslan'a sunduğu sure tefsirleri bu kanaatimizi kuvvetlendirir. Süleyman Paşa'ya sunulan tefsir 1331 tarihinde yazdığına göre Mustafa bin Muhammed muhtemelen XIV. asrın başlarında belki XIII. yüzyılın sonlarında doğmuş olmalıdır. Süleyman Bey'e eserini takdim ettikten sonra müellifin, yeniden bu bölgeye döndüğü kuvvetle muhtemeldir; zira Lazik'te hüküm süren İshak bin Murad Arslan'ın 1362'lerde hayatta olduğu bilinmektedir. Ayrıca Yasin tefsirinde Hızır Beyden "Hacı" olarak bahsetmesi ve Hızır Beyin de 1364 yılında hacca gittiği şeklindeki rivayetlerin varlığı, müellifin hangi zaman dilimi içinde yaşadığını aydınlatacak ipuçları vermektedir. Buna göre Mustafa bin Muhammed'in 1364'lerde hayatta olması kuvvetle muhtemeldir.¹ Bu beyliklerin hükümet merkezinin Eğirdir ve Denizli olması sebebiyle müellifin bu şehirlerde yaşamış olduğunu düşünebiliriz.

Hatiboğlu Muhammed'in Mülk Suresinin manzum bir tefsirinden ibaret olan Letaifnâme'sinde Mustafa bin Muhammed'den de bahsedilir ve Mülk suresini tefsir ettiği belirtilir. Burada yazarın ismi Muslihiddin Muhammed olarak kaydedilmiştir. Bu sure tefsirlerinde yazarın ismini zikrederken 'Ankaravî' nisbesini kullanmaması, bu nisbenin sadece Hulvü'n-Nasihîn'de açıkça geçmesi, Hulvü'n-Nâsihîn'de geçen kaynak eserlerin bir kısmının sure tefsirlerinin telif tarihinden sonra telif edilmiş

¹ Yusuf Akçay, **Mustafa bin Muhammed'in İhlas Suresi Tefsiri**, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya 2005, s. 3.

olması, bazı araştırmacılarda Mustafa bin Muhammed adlı iki ayrı müellif olabileceği şüphesini doğurmuştur.¹

Eserlerinde yer verdiği ayet ve hadislerden, Kur'an tefsirlerinden ve yararlandığı farklı eserlerden Mustafa bin Muhammed'in Arapça'yı iyi derecede bildiğini ve dini konularda yeterli bilgiye sahip olduğunu anlayabiliriz. Eserlerinde geçen atasözü ve çeşitli hikâyelerden de müellifin geniş bir kültür birikimine sahip olduğunu düşünebiliriz.

1.2. 2. Eserleri

Fatiha Suresi Tefsiri: İshak bin Murad Arslan adına yazılmış bir tefsirdir.

Yasin Suresi Tefsiri: 78 varaklık bu eser El-Hac Bey'e ve muhtemelen ayrı bir zamanda İshak Bey bin Murad Arslan'a sunulmuştur. Eserin çeşitli nüshaları vardır.

Mülk Suresi Tefsiri (Tebareke Tefsiri): İshak Bey bin Murad Arslan'a takdim edilmiş olan bu tefsirin yazılış tarihi belli değildir. 37 varaktan oluşan eser harekeli nesih yazı ile yazılmıştır. Bu eserin bir nüshası da Orhan Gazi'nin oğlu Süleyman Paşa'ya takdim edilmiştir.

İhlas Suresi Tefsiri: İshak bin Murad Arslan adına yazılmıştır.²

Amme Cüzü Tefsiri : Yazılış yeri ve tarihi belli olmayan eser, İnançoğullarından İshak Bey bin Murad Arslan'a takdim edilmiştir.

1.2.3 Hulvü'n-Nâsihîn: Yazarın sure tefsirleri dışındaki bildiğimiz tek eseridir. Ahlak ve nasihat içerikli bu eser yirmi üç bölümden ibarettir.

Yazar eserin konusunu ve yazma sebebini giriş kısmında şu şekilde açıklamıştır:

“Allāhu te'ālā ḥazretinün mü'min ve muvaḥḥid kulları! Şöyle mâ lûm olsun ki, bu ḥaḳı'r-i ḳalîlül-bizâ'a kim Muṣṭafâ bin Muḥammed el-Anḳaravî'dür, Ḥaḳ subḥānahû ve te'ālā atasın ve anasın ve cemî' aḳrabâsın ma'a cemî'il-mü'minîne ve'l-mü'minâti yarlıgayıp anlaruñ yüzi şuyına gendüni daḥı yarlıgaya, âmin yâ Mu'ın bi-ḥaḳḳ-ı Seyyidü'l-Mürselin, bir Türkice risâle yazmak istedüm ki içinde güzel

¹ Yusuf Akçay, s. 2-3.

² Yusuf Akçay, s. 4-5.

hadîşler ve laţîf hikâyeler ve hûb menâkıblar ve fezâ'il-i çihâriyâr ve sâ'ir şahâbe rıdvânullâhi te'âlâ 'aleyhim ecma'îne ve hâzret-i Sulţân-ı enbiyâ şallâhu te'âlâ 'aleyhi ve sellem üzerine şalavât virmenün şevâbın ve mu'cizâtın ve ba'zı evşâfın Receb ve Şa'bân ve şehir-i Ramazân'ın ve dahı ba'zı eyyâmların fezâ'ilin yazdum ve tercüme itdüm ki tercüme itdüğüm kitâbların adını münâsebetle yeri geldikçe adlı adıyla bilece zıkr itdim ki tâ okuyup ve dinleyen kimesneler sū-i zandan berī olup ve bu haķiri du'ai bi'l-hayr-ıla anşınlar diyü. Ve bunu yigirmi üç meclis itdüm.” (1b/4-2a7)

Eser konusu itibariyle bir dini öğüt kitabıdır. İslam dinince önemli sayılan gün ve gecelerin önemi ve fazileti, bu gün ve gecelerde, üç aylarda nasıl ibadet edilmesi gerektiği, Hz. Muhammed'e salavat vermenin faziletleri gibi konular ayet, hadis ve dini hikayeler eşliğinde anlatılmaktadır.

Hulvü'n-nâşihîn'in, bir kısmı Hulüvvü'n-nâsihîn olarak kaydedilen pek çok nüshası vardır. Bunların önemli bir kısmı birbirinden oldukça farklı metinlerdir. Eserin konusu ve samimi dili sayesinde sıkça okunduğunu ve yazıldığını tahmin edebiliriz. Ancak bu durum eserin orijinal metnini kurma açısından önemli zorluklar yaratmaktadır. Nüshalar birbirinden büyük ölçüde farklı, dili değiştirilmiş veya zamanına uydurulmuş, kimi hikayeler çıkarılmış veya başka hikayeler, bölümler eklenmiş, kimi isimler yanlış istinsah edilmiştir. Mustafa bin Muhammed'in kendi döneminde veya ona yakın bir dönemde yazılmış bir nüshasını tespit edemedik. Eldeki nüshalardan görebildiklerimizin pek çoğu XVIII. yüzyıl ve sonrasında istinsah edilmiştir. Ke-tebe kaydına göre en eski nüsha Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi 1929'da kayıtlı olan nüshadır (=A). Bu nüsha 1683'te istinsah edilmiştir. Biz bu nüshayı çalışmamız için esas kabul ettik ve bu nüshayı Hacı Mahmud 1680 (=B) ve M.Arif-M.Murad 206 (=C) ile karşılaştırdık. Aparatta gösterilmesi mümkün olamayacak kadar çok olan nüsha farklarından sadece filolojik metin için doğru ve gerekli olduğunu düşündüğümüz biçimleri aldık veya gösterdik.

Hulvü'n-nâşihîn'in tespit edebildiğimiz nüshaları şunlardır:

Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Ef. 1929, istns. 1094 (1683), 115 yk. (=A)

Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Ef. 1680, 120 yk. (= B)

Süleymaniye Kütüphanesi, M.Arif – M.Murad 206, 120 yk. (=C)

Atıf Efendi Kütüphanesi - Atıf Efendi 1558, 128-291 vr.

Balıkesir İl Halk Kütüphanesi, no. 999, istns. 1260 (1843), 95 yk.
Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Beyazıt 8595, istns. 1160 (1747), 108 vr.
Konya Karatay Yusuf Ağa Kütüphanesi, 8133, 85 yk.
Manisa İl Halk Kütüphanesi, 2492, 1197 (1782), 104 yk.
Manisa İl Halk Kütüphanesi, 24921, istns. 1197 (1782), 103 yk.
Milli Kütüphane, 5054, istns. 1152 (1738), VI+158+III yk.
Milli Kütüphane, A 5254, istns. 1128 (1715), 97 yk.
Milli Kütüphane, A 790, istns. 1207 (1792), 157 yk.
Milli Kütüphane, A 8047, 83 yk.
Milli Kütüphane, A 8091, 110 yk.
Milli Kütüphane, A 9057, istns. 1318 (1900), 77 yk.
Mısır Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmalar, Timuriyye 361.
Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Ef. 1808, 156 vr.
Süleymaniye Kütüphanesi, H.Hayri-Abd. Efendi, 25, istns. 1304, 167 yk.
Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Ef. 1808, istns. 1172, 156 yk.
Süleymaniye Kütüphanesi, İbrahim Efendi 418, 211-278 yk.
Süleymaniye Kütüphanesi, İzmir 344, istns. 1199, 118 yk.
Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar 145, 109 vr

2. FONOLOJİK YAPI

Eski Türkiye Türkçesi devri dil özelliklerini taşıyan metnimiz gerek fonetik gerek morfolojik açıdan incelenmiştir. Yapılan bu inceleme neticesinde metindeki kelime ve eklerin yazılış şekilleri hakkında bilgi verilmektedir.

2.1 İMLA VE FONOLOJİ

2.1.1 Ünlülerin İmlası

Eski Türkiye Türkçesi'nde kurallı bir imla sisteminden söz edemeyiz. Çünkü hem Arapça ve Farsça yazı dilinin özellikleri hem de eski Türk dilinin özellikleri Eski Türkiye Türkçesi'nde bir arada görülmektedir.

Metnimiz XIV. yüzyıla ait olsa da bizim üzerinde çalıştığımız nüsha XVII. yüzyılda yazılmış olması sebebiyle günümüz yazı diline uyumluluk gösterir. Arapça ve Farsça'da med harfleri denilen elif, vav ve ye harfleri a,u,i seslerinin uzunlarını karşılamak için kullanılırken Türkçe'de bilinen ses değerlerinin yanında ünlüleri karşılamak için de kullanılır. Yani bu harflerin belli bir kurala göre kullanılmalarının söz konusu olmadığını aynı sayfa içinde farklı şekilde yazılmış olan kelimelerden anlayabiliriz. Eser harekeli yazılmış olduğu için ünlüler ya harekelerle ya da harflerle gösterilmiştir.

/a/ Ünlüsünün İmlası

Eski Türkiye Türkçesi devri metinlerinde *a* ünlüsü için üstün işareti, elifin farklı şekilleri ve he harfi kullanılmıştır.

Metnimizde bu ünlü kelime başında üstünlü elifle, nadiren de medli elifle gösterilmektedir:

anuç A7a-16, ahşam A4a-8, altun A31a-14, ayında C12b-9, anlaruç A1b-8, anda A2b-6

Kelime içinde *a* ünlüsü üstünle gösterilirken kelime sonunda he harfi ile gösterilmektedir:

arama A22b-12, ataya A19b-17, yoḥsa A34a-11, yārın A38b-6

Arapça ve Farsça kaynaklı kelimelerde ise uzun a ünlüsü kelime başında medli, kelime içinde ise üstünlü elifle yazılmaktadır. Kısa /a/ ünlüsü ise sadece üstünle gösterilir:

āyāt A36b-7, āḥirinden C12b-15, dūnyā A19b-8, ṣarāb A19b-17, Sābit A26b-6, zinā A19b-17, ‘ibādet A17a-16, nidā A14b-9, qā’im A19b-6, Ṣā’im A19b-6

/e/ Ünlüsünün İmlası

Her ne kadar Arapça imla kuralına göre elif harfi /a/ ünlüsünü temsil etse de ve Türkçe’de de durum aynı olsa da bazı metinlerde elif /e/ sesini karşılamaktadır. Metnimizde de /e/ ünlüsü kelime başında üstünlü elif, kelime içinde üstün ve kelime sonunda ise he ile gösterilmektedir:

eline A9b-16, er C14a-1, elma A25b-13, eyitdi A7a-3,

yer A21b-6, yeḡi A28b-9, etegi C21b-6, kertenkele A19a-2, çekeler A22a-14, günden C14b-15,

gice A5a-13, nice A5a-14, kimse C13a-13, dise A4a-15, eyle A2b-6

/ı/ ve /i/ Ünlülerinin İmlası

/ı/ ve /i/ ünlüleri metnimizde kelime başında bazen y ile beraber, bazen y olmaksızın esreli elifle gösterilmiştir:

içinde A15a-3, iḡerüye A8b-8, iriṣdi C13b-9, idince C14a-10, iner C14b-1

Metnimizde aynı ünlüler kelime ortasında iç ses durumunda ya esre ile ya da esreli ye ile yazılmaktadır:

aḡır A23a-3, kaḡıd A23a-2, yıl A24a-13, satır A25a-7, benim A16a-14

Son ses durumunda ise /ı/ ve /i/ ünlüleri esre veya esreli ye ile gösterilmektedir:

örtüdi A12a-17, iki C17a-2, yazı A25a-7

/o/, /ö/, /u/, /ü/ Ünlülerinin İmlası

Yuvarlak ünlüler kelime başında ya ötreli elif+vav ile ya da sadece ötreli elifle yazılmışlardır. Kelime içinde ise sadece ötre ile gösterildikleri gibi vav ile yazılmışlardır. Kelime sonunda yuvarlak ünlüler mutlaka vav ile yazılmışlardır:

üzerine C15b-11, urdı C16a-8, özenüp A36b-8, üç A14b-17, oğul A27a-17,

bulut A3b-2, gözünü C18a-6, şol A26a-4, güneş C19a-7, koyun A26a-13,

uyku A16a-15, berü C15b-9, ulu A42a-2

2.1.2 Ünsüzlerin İmlası

Eski yazı sisteminde, ünsüz seslerin karşılanmasında bir takım problemler bulunmaktadır. Özellikle b-p, c-ç, k-g gibi seslerin aynı harfle karşılanmaları yüzünden eski imlada bu seslerin belirlenmesi imkânsız olmuştur. Sonradan Farsça “pe” ve “çim” harflerinin de Arap asıllı alfabeye katılmasıyla p ve ç sesleri için bir imkân doğmuşsa da bunların kullanımı pek düzenli olamamıştır. Buradan şöyle bir durum ortaya çıkmış gözükmemektedir: be ve cim harfleri b ile c seslerinin yanında b ve ç seslerini de karşılamışlardır, pe ve çim harfleri ise yalnızca p ve ç seslerini karşılamışlardır.

/b/-/p/ ünsüzlerinin imlası

Türkçe kelimelerde iç ses ve son ses olarak karşımıza çıkan p ünsüzünün metnimizde sık sık b harfi ile karşılandığı görülmektedir. Özellikle yabancı asıllı kelimeler orijinal hallerini muhafaza etmiş olduğundan Türkçe’deki b-p değişimi sonucu ortaya çıkan farklılıklara rastlamamaktayız. Ancak –Up zarf-fiil eki ile yazılan kelimeler p ünsüzünün geçerliliğini ortaya koymaktadır.

bir C17a-1, biz C17a-12, bile C17a-5, bölüm A18a-9, büyük A24a-16, böyle C15a-3, kabkara C15a-1, toprağın C19b-1, sebab C18a-4, kapunda A2b-10,

varup A14a-9, çevürüp A2b-3, koyup C20b-6, girüp C20b-2, ‘aceb A14a-13, sevāb A15a-3, cevāb A22a-6

/c/-/ç/ Ünsüzlerinin İmlası

/c/ ve /ç/ ünsüzlerinin geçtiği kelimeler metnimizde de iç ve son seste iki şekilde görülmektedir. Ön seste özellikle ç ünsüzü bugünkü şekline uygun olarak kullanılmıştır. İç ve son seslerde ise kimi zaman c ünsüzü c (cim) sesini verirken kimi zaman ç (çim) sesiyle okunmuştur.

çul A8b-13, çıkdı A10a-15, ciger A3b-5,

ağçe C15b-5, kaçan C13b-11, niçe A18a-12, üçünci C14a-5, giceA40b-4,ucunda C15a-7, suçın A5b-9, orucın A30a-5,

birkaç C16a-1, ağaç C11b-3

/k/-/g/ Ünsüzlerinin İmlası

Eski Türkiye Türkçesi devri metinlerinde k-g ünsüzlerini ayrı ayrı karşılayan bir harf olmadığı için kef harfinin üzerine üç nokta konarak bu farklılık belirtilmiştir. Ancak bu durum eserden esere ve yazardan yazara değiştiği için zamanla bu usulden vazgeçilmiştir. Metnimizde de böyle bir durum söz konusu değildir.

kişinün A5b-6, güyegüsi A17b-5, didügin A25b-8A3b-2, günde A3a-12, itdügi A5b-3

/t/-/d/ Ünsüzlerinin İmlası

Kalın sıradan kelimelerin ön seslerinde bulunan t harfi Eski Türkiye Türkçesi'nde henüz d'ye dönmediği için genellikle tı harfi ile gösterilmektedir. Bu durumdan farklı olarak ince t'lerin bir kısmı ise d ile yazılmaktadır. Eserde karşımıza çıkan bir başka durum ise zaman zaman aynı kelimenin hem t hem d ile yazılmış olmasıdır. Orta ve son ses durumundaki kalın t'ler ise genellikle te harfi ile gösterilmiştir.

tokuzuncı A41b-11, dürlü M16b-2, ditirer A14b-16, dutup C18a-6, dakup A5b-9, takup A5b-13, altı A 7a-2, kaftanı C16b-14, ortasında C17a-1

/ŋ/ Ünsüzünün İmlası

/ŋ/ ünsüzü sadece iç ses ve son ses durumunda bulunur, ön seste bulunmaz. Genellikle kef harfi ile karşılanmakta olan ŋ ünsüzü bazen üç noktalı kef ile yazılsa¹ da metnimizde böyle bir örnek bulunmamaktadır.

sonra A14b-10, beşzer C16a-7,başa A7a-11, karaŋū A16b-1, virüŋ A11a-3, yalvaruŋ A13a-7

2.1.3 SES DEĞİŞMELERİ

Ünlü Değişmeleri

Eski Türkiye Türkçesi devrinde yazılmış olan metinlerde belli başlı ünlü değişmelerine rastlanmaktadır. Çünkü Türkçe’de sebepleri tam olarak açıklanamayan hem kelime köklerinde hem de eklerdeki ünlülerde değişim söz konusudur. Özellikle de i/e değişimi eski dönemde sıkça karşımıza çıkan bir durumdur.

e/i değişimi

Türkçe’de eskiden beri çok yönlü i/e, e/i değişimleri olmuştur. Bu değişiklikler sadece eski devirlerde değil günümüz Türk lehçelerinde de olmuştur.² Aynı kelimenin hem e’li hem i’li şekillerinin bulunması, bu iki sesi kendisinde bulunduran ve sonradan i ve e şeklinde gelişme gösteren bir kapalı e’nin varlığını düşündürmüş olsa da, bu konuda yapılan çalışmalar bu değişimin hangi yönde olduğunu kesin olarak ortaya koyacak nitelikte değildir.³

Bazı kelimelerde e ünlüsü Eski Türkçe’de olduğu gibi devam etmektedir. Bazı kelimelerde ise Eski Türkçe devresinde e olan ses i şeklinde gelişme göstermiştir. Şahıs zamirlerinden ben ve sen’in yükleme ve ilgi halleri olan ben, benüm, seni, senün şekillerinin yanında bini, binüm, sini, sinün biçimlerine rastlansa da metni-

¹ Mustafa Özkan , **Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Türkiye Türkçesi**, İstanbul 2000, s.95

² Reşit Rahmeti Arat, “Türkçe Metinlerde e/i Meselesi”, **Makaleler**, Cilt I, Ankara 1987,s.334-341

³ Mertol Tulum, Sinan Paşa, **Tazarrunname**, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Ktp., nr.800, İstanbul 1968, s.38

mizde böyle bir durum söz konusu değildir. Bugün e şeklinde telaffuz edilen birçok kelime Eski Türkiye Türkçesi devrinde genellikle i şeklinde telaffuz edilir.¹

Metnimizde ‘i’ ile yazılıp bugün ‘e’ şeklinde telaffuz edilen sözcüklere sıklıkla rastlanmaktadır.

girü A12b-8 (geri), gice A5a-6 (gece), itdim A2a-4 (ettim), yire C14b-1 (yere), yilden A31b-3 (yelden), didi A3a-11 (dedi), virmek C17b-8 (vermek), yimege A26a-15 (yemege), yiterken C18a-14 (yeterken), itmiş C12b-3 (etmiş)

Ancak metnimiz istinsah edilmiş olması sebebiyle sözcüklerin bugün olduğu gibi ‘e’ ile yazılmış hallerine de rastlamaktayız.

yemek C13a-14, dedi A8a-15, yere A3a-5

Üzerinde çalışmış olduğumuz metnin içerisinde ayrıca ‘e’ ile yazılmış olup bugün ‘i’ sesiyle yazılan kelimeler de bulunmaktadır.

geydiler A8b-13, deyü C15a-4

/ö/ > /e/ değişimi

Metnimizde tek bir örneğe rastlanmıştır.

eyle A40a-8

2.1.4 Ünlü Düşmesi

Ünlü düşmesi, kelime bünyesinden bir ünlü sesin çeşitli nedenlerle kaybolması, seslilendirilmesidir. Ünlü bazen tek başına düşerken bazen de beraberine ünsüz seslerden de alabilir. Bu düşme kelime başından, ortasından ve sonundan olabilir.²

Metnimizde sıkça karşımıza çıkan Farsça tamlamalarda izafet kesresinin düşmüş olarak yazıldığı örnekler de bulunmaktadır.

uyku A16a-15, ayrılmak C15a-3, ağzın A9b-17,Resul- ekrem A3a-13, Habib-ekrem A10a-1, tasdik kalb-ile A5b-14

¹ Faruk K. Timurtaş, “Küçük Eski Türkiye Türkçesi Grameri”, **Türkiyat Mecmuası**, Cilt 18, s.333

² Musa Duman, **Vasiyyet-name** -Birgili Muhammed Efendi, R yayınları, İstanbul 2000, s.71

2.1.5 Ünlü Türemesi

Birleşme şartlarına ve ses özelliklerine göre bazı kelime ve eklerde meydana gelen türemelere metnimizde de rastlanmaktadır.

ilim A22a-2, fikir A3a-7, defin C13b-6, emir C11b-13, aşıl A10b-15, hayır A5a-12, kabir A14a-7, şükür C13b-4, 'aciz A31b-9, haşır C16b-5, şavım A40a-12, Ebû Ce-hil C15b-15

2.2. KELİME YAPIMI ve ÇEKİMİ

2.2.1 İSİM

2.2.1.1 Çokluk Eki

Çokluk eki -lAr'dır. Bu ekin bugünkü yazı dilinden farklı bir durumu yoktur.¹ Metnimizde de bu kurala uygun örnekler görülmektedir.

günler A5a-14, denizler C18a-11, yirler A4a-5, kimesneler A2a-5,

yıldızlar C19a-7, oğullar A25a-10, ağaçlar A40b-14, ulular A6b-4

2.2.1.2. İyelik Ekleri

Bir şeye sahip olmayı bildiren iyelik ekleri 1.ve 2.şahıs teklik ve çokluk şekillerinde daima yuvarlak, 3.şahıs teklik ve çokluk şekillerinde ise düz ünlüdür.²

Teklik 1. Şahıs: +(U)m

Teklik 1. şahıs iyelik eki, ünlü ile biten kelimelere doğrudan, ünsüzle biten kelimelere ise araya yardımcı ünlü -u, -ü alarak eklenir. Yardımcı ünlü çoğunlukla -u, -ü olup bazen düz ünlü -ı, -i ile bağlandığı da olur. Eski Türkiye Türkçesi döneminde bu ek ünlüsü daima yuvarlaktır. Metnimizde genel olarak dudak uyumuna bağlı örneklerin çoğaldığını görmekteyiz. Ancak uyumsuz örnekler de vardır. Bunları metnin telif tarihindeki dil yapısı ile istinsah tarihindeki dil yapısının karışması olarak kabul ediyoruz. Bu gibi durumlarda, dudak uyumuna aykırı şekiller Eski Türkiye Türkçesi döneminin, uyumlu şekiller ise istinsah döneminin (yaklaşık olarak 18. yüzyıl) dil durumunu aksettirmektedir.

gözüm A37b-11, sözüm A22b-12, işüm A31a-9, kulum A6a-12, suçum A20b-10, ululuğum A14a-2, kızum A32a-4, meleklerüm A27b-11, meleklerim A28b-14,

¹ Faruk K. Timurtaş, "Küçük Eski Türkiye Türkçesi Grameri", **Türkiyat Mecmuası**, Cilt 18, s.353

² Mustafa Özkan, **Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Türkiye Türkçesi**, Fîlîz Kitabevi, İstanbul 2000, s.111

karındaşum A3a-11,sulṭānım C15a-10, başım A14b-2, günāhlarım A14b-4, peygamberliğim C16a-3, karındaşım A5b-11

Teklik 2. Şahıs: -(U)ḡ

Eski Türkiye Türkçesi'nde teklik 2. şahıs eki –ḡ'dir. Birinci şahısta olduğu gibi ikinci şahıs iyelik eklerinde de yardımcı ünlü daima yuvarlaktır.¹ Ancak metnimizde –ı ve –i ünlülerinin de yer aldığı görülmektedir.

sözün A8a-3, işün A31a-8, elün A38a-7, ümmetüne A36a-4, ayaḡın A17b-8, bostanın A31a-3

Teklik 3. Şahıs : -(s)I

Ünlü ile biten kelimelerde -I ; ünsüz ile biten kelimelerde -sI şeklinde olan teklik üçüncü şahıs ekleri, Eski Türkçe döneminden günümüze kadar düz ünlülü olarak kullanılmıştır. Ancak metnimizde de görebileceğimiz gibi devrin sonlarına doğru ekin yuvarlak ünlülü şekillerine de rastlanmaktadır.²

eri A9b-6, sözi C12a-6, evine A5b-8, ashābı A8b-10, gazabı A27a-6, menākıbı A34a-4, tevbesi A5b- birisi A28a-7, cāriyesinden A36b-1, örüsü A35b-7, anası C17a-9, mevlāsı C19b-8, ziyāsı C20b-12, yüzi C12b-8, yüzüne C15a-8

Çokluk 1. Şahıs: -(U)mUz

Çokluk 1.şahıs iyelik ekleri -(U)mUz'dur. Ünsüz ile biten kelimelerden sonra araya yardımcı ünlü girmektedir. Ancak metnimizde yuvarlak ünlülerin yanında düz ünlülerin de kullanıldığı görülmektedir.

dostumuz A10a-14, dedemüz A26a-1, gözümüze A13b-5, dinümüzü C19b-12, kapumuza A6a-15, murādımız C21a-10, rabbimiz A22b-9, dilimizi A13b-5, hayvanımızı A39b-8, imānımızı A19a-13

¹ Hayati Develi, “Eski Türkiye Türkçesine Devresine Ait Manzum Bir Miracname”, **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, İstanbul 1998, s.130

² Mustafa Özkan, **Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Türkiye Türkçesi**, İstanbul 2000, s. 112

Çokluk 2. Şahıs : -(U)ηUz

Çokluk 2.şahıs iyelik ekleri -(U)ηUz'dur. Her ne kadar yuvarlaklaşma eğilimi sebebiyle Eski Türkiye Türkçesi'nde sadece bu ek kullanılsa da metnimiz yakın bir yüzyılda yazılmış olduğu için -nız, -niz eki de karşımıza çıkmaktadır. Ancak metinde daha çok 2.tekil şahsa yer verildiği için de bu eke yine pek fazla rastlayamıyoruz.

babañuza A25a-11, dedeñüze A25a-13, hâñırñuz C19b-14, murâdñuz C21a-9, günâhlarñuza A11a-5, ayağñız A17b-11, başñızı C20b-15, malñızuñ A11b-2, nefsiñizi A13b-17

Çokluk 3. Şahıs: -lArI

Çokluk 3.şahıs iyelik ekleri -lArI'dır. Bu ek, teklik üçüncü şahıs eki -I, -i'nin çokluk eki -lar, -ler ile birleşmesinden oluşmuştur. Buradaki -lar, -ler ekin bünyesine değil, kelimeye aittir.¹

yolları A22a-15, suları A39b-4, kitâbları A18a-7, menâkıbları A25a-5, alınları-na A32b-10, kalbleri C20b-7, tevbeleri A21b-4, kalemleri A31a-14, erlerine C11b-15, ellerinde A31a-14

2.2.1.3. Hal Ekleri

İlgi (Genitif) hali eki

İsmin başka bir isimle ilgisi olduğunu, kendisinden sonra gelen bir isme tabi bulunduğunu gösteren ilgi hali eki ünsüz ile biten isimlerde -Uñ, ünlü ile biten isimlerde -nUñ'dur. Eski Türkçe döneminde yuvarlak ünlü taşıyan bir köke geldiği zaman yuvarlak ünlü taşıyan ilgi hali eki Eski Anadolu Türkçesi devrinde /η/ damak ünsüzünün etkisiyle daima yuvarlak ünlülü olmuştur. Ancak üzerinde çalışmış olduğumuz metin yakın bir yüzyıla ait bir nüsha olduğu için bu durumdan farklı olarak düz ünlülerin de yer aldığı örneklerle rastlamaktayız.

meclisin A2a-8, yüzün A9b-4, ayun C14a-4, kitapların A2a-3, hastanun C18a-2, bunun C21a-4, senün A36a-9

¹ Mustafa Özkan, s.112

Yönelme (dativ) hali eki

Fîilin kendisine doğru yöneldiğini, yaklaştığını gösteren yönelme hali eki –A’dır. Eski Türkçe’deki -ga/-ge, -ka/-ke ekinden gelişmiş olan yönelme hali eki ünlü ile biten bir kelimeye geldiği zaman araya yardımcı –y sesini alır. Batı Türkçesi’nde şahıs zamirlerinin yönelme halinin η sesini taşıması, ekin başındaki ğ ve g seslerinin sonradan düşmüş olduğunu gösterir. Bu ekin bazen *ile* edatının yerini tuttuğu da olur.¹

başuma A38b-3, kişiye A6b-10, yere A3a-5, kibleye A10a-1, yüzüne C15a-8, başına C15a-8

Yükleme (akkuzativ) hali eki

Eski Türkiye Türkçesi’nde akuzatif hali eki isimlerden sonra +I’dır. 3. teklik şahıs iyelik ekinden sonra +n+I ve +n şeklinde karşımıza çıkar.

adını A2a-4, hatasını A2a-14, başın C19a-11, kabrin C17a-8, gözün A10b-3

Bulunma (lokativ) hali eki

Türkçe’nin her döneminde ve bütün şivelerinde –da, -de, -ta, -te şeklinde görülen bulunma hali eki, Eski Türkiye Türkçesi’nde sadece –da, -de biçiminde kullanılmıştır.

ağzında A35b-5, başında A35b-7, kıtında C16a-9, elinde C21a-6, gökde A17b-14, düşümde C15a-5, bende C19a-7, mescidde A18b-4

Uzaklaşma (ablativ) hali eki

Eski Türkiye Türkçesi’nde uzaklaşma hali eki –dAn şeklindedir:

andan C17b-5, uykusından C17a-7, buğuzdan A13b-17, korkusından C22a-6, elinden C22a-13, gâybden A20a-2, ‘ibâdetden A14a-15, cehennemden A21a-7

¹ Mustafa Özkan, s. 114

Yön (direktiv) hali eki

Yön ekleri –rA, -ArU, -rU'dur. Bunlar çoğu Eski Türkçe döneminden kalıplaşmış kelimeler yapmışlardır:

içerü A6b-13, taşra A10a-15, berü C15b-9, girü A12b-8, sonra A40

2.2.1.4. Yapım ekleri

2.2.1.4.1 İsimden İsim Yapan Ekler

+CI: İsimlerin sonuna gelerek bir işi görev almış ya da bir sanatı veya bir işi meslek edinmiş olanları gösteren isimler yapar. Bir örnekte tespit edilmiştir:

yardımcı A16a-9, A35a-3,

+CA: İsim çekim eklerinden eşitlik eki olan bu ek dil isimleri türeterek yapım eki olarak da kullanılır. Bu ekin başlangıçta çekim eki olduğu, ancak daha sonra yapım ekine dönüştüğü bilinmektedir.¹

niçe A18a-12, Türkice A1b-9

+cAK: Zarf ve sıfat türünde iki şekilde kelime türetilir. Genellikle eklendikleri kök veya gövdelere sevgi, acıma anlamı katarlar. Bu ekler eski dönemlere nazaran son dönemlerde işleviği azalmıştır.²

gökcek A14a-1

+dAş: Birliktelik gösteren isimler oluşturur. Eski Türkiye Türkçesi'nde ekin –taş, -teş şeklinde kullanıldığı görülse de metnimizde karşımıza çıkan örnekler –daş, -deş biçimindedir.

karındaşım A2a-7, yoldaşlığı A23a-13

+IIK: Metnimizde çok sayıda örneği olan bu ek isim ve sıfatların sonunda kullanılır.

¹ Muharrem Ergin, **Türk Dilbilgisi**, Boğaziçi yayınları, İstanbul 1986, s.167

² Muharrem Ergin, s.166

Peşimanlık A5b-12, nedâmetlik A5b-12, kâhillik C13a-5, peygamberlik C20A-4, küçüklüğü A23a-17, büyüklüğü A36a-14, küstahlığın A5b-9, ululuğundan A36a-12

+IU: İsimlerden isim ve sıfat türeten, sahipliği ifade eden işlek bir ektir.

boyu C15a-6, kaşlı C15a-6, taşlıdur C12a-12, gözlü C15a-6, hürmetlü A10b-17, sa'âdetlü A28b-10, dürlü A10a-3, adlu A2b-13, sevgülüdür A24a-14

+sUz: Ünlüsü yuvarlak olan bu ek eksiklik, yokluk bildirir. Ancak incelenen metinde ekin düz vokalle kullanıldığı da görülmektedir.

gözsüzlere A37b-15, sorusuz C21a-1, hesabsız C21a-1

+ncİ: Sayı isimlerinden derece bildiren sayı isimleri türeten bu ek metnimizde sıklıkla karşımıza çıkmaktadır.

altıncı A21a-5, onuncu A41b-10, tokuzuncısı A21a-10, ikinci C16b-3, beşinci A21a-4

+düz: Zaman zarfı yapan bir örnekte vardır.

gündüz A5a-12

+lAym: Zarf yapan bu ek birleşik ektir ve eklendikleri kelimelere eşitlik, benzetme ve zaman anlamı katar.

ancılayın A35a-3, buncılayın C13a-10, sencileyin A8b-11

2.2.1.4.2 İsimden Fiil Yapan Ekler

+Ar- :Genellikle renk isimlerinden fiil yapmakta kullanılan bir ektir.

şararmış A14a-12, ağarmış C15b-8

+lA- : İsimden fiil yapan işlek bir ektir.

başlayınca A12a-14, bogazlayup A26a-13, aglayup A5b-13

+lAn- : lA ekinin -n, -ş, -t gibi çatı ekleriyle genişlemiş şeklinin bazı kelimelerde işleklik kazandığı anlaşıyor.

gölgelendirmege A3b-14, zînetlendürüş C14a-13

+dA- :

aldadandır A21a-13, isteyen A11a-14

+Al- : Eskiden beri hiçbir değişime uğramadan kullanılan bu ek sözcüğe ‘olma’ anlamı katar.

buğalmışlara A39b-9

+lA-t- : Ünlü uyumuna bağlı bu ek metnimizde bir örnekte geçmiştir.

Söyletmege C16a-10

2.2.1.4.3 Fiilden İsim Yapan Ekler

-GU, -KU: Fîl köklerine eklenen bu ek genellikle yapma anlamında kullanılmaktadır.

sevgüleri A2b-1, uykusından C17a-7

-lcl: Genellikle ünlüleri düz olan bu ek devamlılık ifade eder.

virici A33b-13, içici A41b-8, sevicidir A7a-15, yuyucu A10b-7, okuyucu A29a-4

-(U)K: Musa Duman bu ekin yaygın biçimde yuvarlak ünlülü olduğunu söylerken Muharrem Ergin daima yuvarlak olduğunu söylemiştir. Metnimizde de örnekleri vardır.

artuğ A3a-11, bölük A18a-9

-(U)m: Genellikle bir kerede olan bir işi ifade etmek için kullanılır.

ölümüne A21b-1, adım A12b-7, didim A14b-6

-mA: Genellikle mastar ekinin hafifletilmiş şekli olarak tanımlanan bu ek, fiil kök ve gövdelerini sonuna eklenir.

gelmesine A41a-1, girmesine A32b-16, gülmenize C18a-4, itmesiyle A28a-14, olmasına C15b-2

-U: Genellikle yuvarlak ünlülü ve işlek olan bu ek fiil köklerinden değişik anlamlara gelen isimler türetmek için kullanılır.

korķu A6a-8, yazı A25a-7, kapuları A5b-4

-(I)ş: Hareket ve oluş ifade eden bu ek isim fiil türetmek için kullanılır.

şalış A20a-7

2.2.1.4.4 Filden Fiil Yapma Ekleri

-Ar-, -Ur-, -Ir- : Genellikle tek heceli ve ünsüzle biten kelimelere getirilir.

çıkarp C11b-7, geçürüp A7b-16, toyursa A30a-1, bitürse A33a-13

-DUr-: Daima yuvarlak vokalli olan işlek bir ektir.

buluşdurayın A10a-11, yağdurur C14a-14, ulaşdurmağa A16b-12, toğdurur A36b-2, irişdüre A7a-6, döndürüp C18a-6, öldürmek A18b-8

-GUr-: Metnimizde iki örnekte geçmektedir.

irgürünce C11b-6, dirgürürsen A32a-1

-(I)t: Oldukça işlek bir ektir.

Eyitdi A5a-2, akıt A36b-6, uzatdılar A13a-3, söyletmege C16a-10, gözetgil A36b-7

-(I)l-: Zaman zaman yuvarlak vokalli olarak da kullanılan bu ek, genellikle metnimizde olduğu gibi düz vokalli olarak kullanılmıştır.

yazıldığı A5a-17, açılma C14b-1, tutulmuş C18a-2, satılmak A12a-6, virilmek A18a-8, işidildiği A18b-16

-(I)n-: Ara vokalin düz kullanıldığı bu ek hem dönüşlülük hem de pasiflik eki olarak kullanılmaktadır.¹

olınur A6a-1, dinildüğünde C22b-15, bulma A33b-10, göründi A8a-1

¹ Muharrem Ergin, s.203

-mA-: Olumsuz fiil çatısı kuran bu ekin, aksine bir işaret olmadığı için kalınlık incelik uyumuna bağlıdır.¹

oñmadık A2b-8, dönmeyüp C18a-5, diñlemeyüp A22b-12, itmedügüm A6a-10,görmeyelerdi A5a-6

¹ Musa Duman, **Birgili Muhammed Efendi: Vasiyyet-name**, R yayınları, İstanbul 2000, s.35

2.2.2 FİİL

2.2.2.1 FİİL Çekimi

2.2.2.1.1 Şahıs Ekleri:

Zamir Kökenli Şahıs Ekleri

+In:

dilerin A38b-14 bilürin A38b-14 severin A9b-2 'ibâdet iderin A7b-4, helâk olurın A13a-8

+sIn:

bilürsın A6b-2, getirürsın C14b-13, vurursın A20b-10, тұrursın A34a-13, lâyık olursın A31b-5

+Uz:

iderüz C19b-14, itmezüz A6a-5, bilürüz A21a-14, getüreyüz A19a-14

İyelik Kökenli Şahıs Ekleri

Görülen geçmiş zaman ve şart çekiminde kullanılan ekler şunlardır:

Teklik

1.şahıs : +m

2.şahıs : +n

3.şahıs : +z (eksiz)

Çokluk

1.şahıs : +K

2.şahıs : +nIz

3.şahıs : +lAr

+m:

girdüm A19a-7, virdüm C20a-13, kılmadum A16b-1, su'âl itdüm A35b-13, ziyâret eyledüm A14a-11

+η:

dirseη A3b-4, gelürseη A6a-15, dilerseη A8a-4, severseη A9b-2, su'âl iderseη C17b-9

+K:

itmedük A6a-14, itdük A10b-14, içdük A39b-8, sevdük A6a-13, kefenledük A10b-12.

+ηIz :

uzatdıηız A13a-5, didiηız A26b-12, çekmedıηız A17b-12, gitdiηız A14a-17

2.2.2.1.2 Zaman Ekleri

Görülen Geçmiş Zaman

Görülen geçmiş zaman eki –dı,-di'dir. Ekin ünlüsü teklik ve çokluk birinci ve ikinci şahıslarda yuvarlak, üçüncü şahıslarda ise düzdür. Ancak metnimizde bu kurala her zaman uyulmadığı görülmektedir.

bağdı A6a-7, virdüm A14a-13, sevdük A6a-13, didüm A2a-15, gürlledi A3b-7, geydiler A8b-13, eyitdi A18b-5, buyurdı A24a-10, gitdiler A3b-12, getürdiler A10b-7, kırtardım C15b-1, uyandım A31a-2, görmedim C16a-7, virdük A6a-14, bağdı A6a-7

Öğrenilen Geçmiş Zaman

Öğrenilen geçmiş zaman eki –mış, -miş'tir. Geçmişte meydana gelen bir eylemin başkası tarafından anlatıldığı durumlarda kullanılır. Daima ekin ünlüsü düzdür. Bu zamanın çekimi yapılırken zamir kökenli şahıs ekleri kullanılır.

dağmış C9a-12, buyurmuş A3a-4, geçürmüş A8a-14, ağarmış C15b-8, şararmış A14a-12

Geniş Zaman

Geniş zaman ekleri Eski Türkiye Türkçesi'nde –(U)r. -Ar'dır. Bu zamanın çekimi yapılırken zamir kökenli şahıs ekleri kullanılmaktadır. Geniş zamanın olumsuzu

yapılırken –mAz ekleri kullanılmaktadır. Birinci şahıs eki bazen –In şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

gel-ür A8b-6, yat-ur A27a-16, vir-ür C17b-7, kıl-ur A30b-3, ider-üz A6a-15, buyur-ur A3a-3, ol-ursın A31b-5, yalvar-urlar C21a-8, it-mezüz A6a-15, getür-meziz C20b-1, it-mezin A25a-11

Gelecek Zaman

Eski Türkiye Türkçesi'nde gelecek zaman eki genel olarak –ısAr ise de metnimizde bu ek tespit edilememiştir. Metnimizde gelecek zamanlı cümle de tespit edilemediği için, bu zamanda hangi morfemin kullanıldığını açık olarak söyleyemeyiz. Ancak -AcAK gelecek zaman sıfat-fiil eki olarak çok yaygındır.

İstek Kipi

İstek ve niyet kavramını ifade eden istek kipi eki –a, -e'dir. Konuşan kişinin eylem hakkındaki açık eğilimini ifade eder. Eski Türkiye Türkçesi metinlerinde gelecek zaman görevini de üstlenen istek kipi çoğunlukla doğrudan istek olarak karşımıza çıkar.

vire A5a-13, otura A4a-13, yarlıgaya A9a-3, yapalar A40b-15, ineler A41a-16, yazalar A40b-14, görmeyesin A18b-13, olmayasın A27b-7

Emir Kipi

Emir kipinde her şahıs için ayrı ek kullanılmıştır. Temenni, istek gibi anlamlar da ifade eden emir kipinde daha çok 2.tekil şahısta emir anlamının kuvvetli olduğu görülür. Birinci tekil şahıs –AyIn morfemiyle gösterilirken ikinci tekil şahıs genellikle ek almaz. Ancak bazen kuvvetlendirme fonksiyonunda –gIl morfeminin getirildiği görülür. Üçüncü tekil şahısta ise -sUn morfemi getirilir. Birinci çoğul şahıs –AlUm, ikinci çoğul şahıs –(U)ñ üçüncü çoğul şahıs ise –sUnlAr eklerini alır.

olayın A12b-3, kılaysın A30b-16, varayın A9b-7,

ıyduurmağıl A33b-15, şaķınğıl A36b-4, gözetgil A36b-7

olsun A3b-10, gelsün C11b-5, olmasun C17a-6

idelüm A11a-16, A13b-7, gönderelüm C20a-2

virüñ A22a-11, varuñ C21a-1

bilsünler A32b-13, gitsünler A3b-11, istesünler C20a-7, itmesünler C13a-15, ol-
sunlar A32a-7

Şart

Cümledeki eylemi şarta bağlı olarak gösteren şart eki –sa, -se’dir. Bazen ihtimal ve dilek anlamları da içerdği olmaktadır.

Otursa A32a-13, dise A4a-15, varsam A6a-11, gelürsen A6a-15, içse C15b-3

3. METİN

Hāzā Kitābu Ḥulvî'n-Nāşihî'n

- B 1b, C1b, A1b 1 Bi'smil'lāhi'r-raḥmāni'r-raḥîm
- 2 El-ḥamdu li'l-lāhi rabbi'l-‘ālemîn ve's-şalātu ve's-selāmu ‘alā Muḥammedin
- 3 ve ālihî ĩecma‘îne eṭ-ṭāhirîne eṭ-ṭayyibîne.¹ İ‘lemu veffekamû llāhu.
- 4 Allāhu² te‘ālā ḥazretinün mü’mîn ve muvaḥḥid kulları! Şöyle ma‘lûm
- 5 olsun ki, bu ḥaḳîr-i ḳalîlî'l-bizā‘a kim Muştafa bin Muḥammed
- 6 el-Anḳaravî’dür, Ḥaḳ subḥānehû ve te‘ālā atasın ve anasın
- 7 ve cemî ‘aḳrabāsın ma‘a-cemî‘il-mü’mînîne ve'l-mü’mînâtı yarlıgayıp
- 8 anların yüzi şuyına gendüni daḥı yarlıgaya, āmin yā Mu‘î’n
- 9 bi-ḥaḳḳ-ı³ Seyyidü'l-mürselîn. Bir Türkîce risāle yazmaḳ istedüm ki,
- 10 içinde⁴ güzel ḥadîşler ve laṭîf ḥikāyeler ve ḥûb menāḳıblar ve fezā‘il-i
- 11 ḳihāriyār ve sā’ir şaḥābe rıḍvanu'l-lāhi te‘ālā ‘aleyhim ecma‘îne
- 12 ve Ḥazret-i Sulṭān-ı enbiyā⁵ şallāllāhu te‘ālā ‘aleyhi ve sellem
- A2a,C2a 1 üzerine şalavāt virmenüḡ şevābın ve mu‘cizātın | ve ba‘zı evşāfın
- B2a 2 Receb ve Şa‘bān ve şeḥr-i Ramażān’ıḡ ve daḥı ba‘zı | eyyāmların
- 3 fezā’ilin yazdum ve tercüme itdüm. Ve naḳl⁶ itdügüm kitābların

¹ eṭ-ṭāhirîne eṭ-ṭayyibîne : C’de yok.

² Allāhu : A’da yok.

³ bi-ḥaḳḳı : bi-ḥürmeti M

⁴ içinde : A’da yok.

⁵ enbiyā : A ve B’de yok.

⁶ ve naḳl : ki tercüme A

4 adını münâsebetle yeri geldikçe adlı adıyla bilece zıkr itdim ki
5 tâ okuyup ve dinleyen kimesneler sū-i zandan berī olup
6 ve bu¹ haķīri du‘a-i hayr-ıla anşınlar diyü. Ve bunu yigirmi üç
7 meclis itdüm. İmdi benim qarındaşım! Aşlından² okuyup ve dinleyene āsān
olsun diyü.
8 Ve her meclisiñ evvelinde teberrüken ve teyemmünen hażret-i Sulţān’ı şalla
9 llāhu te‘ālā ‘aleyhi ve sellem üzerine şalavāt virmek
10 faẓīleti-le ol şalavāt hadīşini rivāyet eyleyen rāvīnin
11 feẓā’ilin bilece yazdum ki, söz³ şāhibinden belli olup
12 şihhatine kuvvet olsun diyü. Ve ba‘zı maķāmlarda ‘alā ķaderi-
13 t-tāķa beyān yazdım ki, ba‘zı ihvān⁴ okudığı zamān
14 şevķ-i ilāhī gelüp onat⁵ diķķat-ile bakup haķāsını ıslāh
15 ide. Adını Hılvü’n-Nāşihīn didüm. Ve dinleyenlerün⁶ dimağına Haķ
16 te‘ālā ķalāvet virüp içindeki-le ‘amel müyesser ide, āmin
17 yā Mu‘īn. Ve daķı her meclisiñ içinde bir mu‘cizātı bilece yazdum ki,

A2b 1 ümmet-i Muḥammed olanlarıñ Habīb-i ekreme sevgüleri ziyāde olsun

C2b, B2b 2 deyü,⁷ | vallāhu’l-muvaffıķu | ve’l mürşidu. **Münācāt:** Yā ilāhe’l-ālemīn

3 luţf (u)¹ iḥsān it baķa / Çevürüp ‘iştān² elinden

¹ bu : A’da yok.

² İmdi benim qarındaşım! Aşlından : tâ ki A , Benim qarındaşım! Aşlı ile tâ ki C

³ söz : sözüñ C

⁴ ihvān : kimesneleriñ C

⁵ onat : onat B , C’de yok.

⁶ dinleyenlerün : dinleyenler B , dinleyene A

⁷ olsun deyü : ola deyü C , olsun didi A

- 4 yüzümi dönder³ saña / Hem refiķ eyle baña tevfiķiņi yā rabbenā /
- 5 Kim gidem da‘im ḥabībūñ dost Muhammed‘den yaña / Şöyle fażl
- 6 eyle bugün ben ķuluña yā Ze‘l-kerem / Kim görürse yarın anda
- 7 cümlesi ķala taña / Raḥmetūñ deryāsına daldır beni yā Ze‘l-‘atā /
- 8 Kılmaya bir oñmadıķ işim cemī‘i hep oña / Hem ağardı-
- 9 vir yüzümi enbiyāñ ḥürmetine / Evliyāñla bile ḥaşr it
- 10 ķoma şultānım şoña / Bir murādım var ķapuñda vir beni
- 11 maḥrum ķoma / Raḥmet it şunlara kim beni du‘ā birle aña
- 12 **Meclis-i evvel fī feżā‘il-i evvel-i Receb ve Salāt-(1) Reğā‘ib**
- 13 *Pes Enīsü‘ş- Şālih* adlu kitābda yazar: İbni Mes‘ūd raḍiyallāhu ‘anhū
- 14 rivāyet ider : Kıle resūlullāhu şallallāhu‘aleyhi ve sellem
- 15 inne anca küm yevme‘l kıyāmeti men ahvalihā ve efzā‘ihā ekşere küm‘alā
- 16 şalavāt. Menķābe-i rāvi: Bu ḥadışi rivāyet iden şol İbni
- B3a 17 Mes‘ūddur ki, | Mekke‘de İslāma gelüp ve Resūlullāh birle
- A3a 1 Medīne‘ye bile gelüp ve iki kıbleye bilece namāz kılup ve Resūl-i
- 2 ekremden sekiz yüz kırk⁴ ḥadış-i şerīfi rivāyet eyleyen İbni
- C3a 3 Mes‘ūd‘dur ki buyurur: | Ḥażret-i Resūlullāh sallallāhu‘aleyhi
- 4 ve sellem buyurmuş: Kıyāmet gününde Ḥaķ te‘ālā ķādī olup
- 5 cemī‘-i maḥlukāt bir yere cem‘olup güneş üzerlerine bir sūñi

¹ luṭf(u) : luṭf eyle A, luṭfuñla C

² ķevürüp ‘isyān : cevri ‘isyān B, C

³ dönder : döndürdüm B

⁴ sekiz yüz kırk : sekiz yüz kırk sekiz A

- 6 boyı yakın¹ olup ve cehennem ardlarından haykırıp gelürken ve cemî'-i
- 7 nās günāhların fikir idüp gendüleri erkek midür, dişi midür
- 8 bilmeyüp korkularından derlere² ğark oldukları zamanda
- 9 korkularından emîn ve hālâş olup 'arş gölgesinde benim
- 10 yanımda olanlar, dünyāda benim üzerime çok çok şalavāt
- 11 getürenlerdir, didi. İmdi benim karındaşum! Yā bundan artuğ³
- 12 mertebe var mıdur⁴ şol aşl günde 'arş gölgesinde Resül
- 13 ekrem şallallāhu 'aleyhi ve sellem ile bilece olasın. İmdi
- 14 dā'imā gitdügün ve durduğun yerlerde ğıybet ve yalan söz
- B3b 15 yerine | şalavāt getür ki, kıyāmetde sen de bu mertebeye iresin.
- 16 Senün üzerine şalavāt getürdügün nasıl kimsedür ve Hâk
- 17 te'ālā kıtında nasıl nāzlı⁵ ve sözi geçkindür! Cümleden birisi
- A3b 1 budur ki, **mu'cize** : Aşlā üzerine sişek konmazdı,
- 2 bir pāre bulut üzerine gölge iderdi. Dünyāda geldi gitdi,
- C3b 3 aşlā üzerine | güneş dokunmadı, tā şöyle nāzlı idi. Ve sözi
- 4 geçkinliğinden dirseñ, bir gün hāzret-i Resül⁶ sallallāhu
- 5 'aleyhi ve sellem ciger - güşesi Hāsan ve Hüseyn rađiyallāhu 'anhümā
- 6 mescid-i Resülde hāzret-i Resül'ün iki dizinde oturmuşlardı.

¹ yakın : A ve D'de yok.

² derlere : terlere B

³ artuğ . a'lā C

⁴ var mıdur : olur mı ki C

⁵ nāzlı : nāzlı D

⁶ Resül : Resülullāhuñ C

- 7 Nāgāh bir atı¹ yağmur yağup gökler gürledi ve yıldıırım
- 8 şakıdı. Hazret-i Hasan ve Hüseyin orup eve gidemediler.²
- 9 Hazret-i Sultan şallallahu ‘aleyhi ve sellem didi ki:
- 10 Ya Rabbi! Bir midar yağmur sakin olsun, Hasan Hüseyin eve
- B4a 11 gitsunler, didi. Heman dem bi-iznillah | yağmur sakin olup
- 12 Hasan ve Hüseyin eve gitdiler. İmdi benim canım! Sen de ol
- 13 Sultanı sevüp üzerine şalavat viricek seni ıyametde
- 14 şefa‘at idüp‘arş gölgesinde³ gölgelendirmege⁴
- 15 adır olmaz mı! Zira buyurmuşdır ki ‘المرء من أحب‘ Ha te‘ala
- 16 bu mertebeyi cümle ehl-i İman-ıla müyesser ide, amin ya Mu‘in.
- 17 **Feza‘il-i şehr-i Receb:** Resul şallallhu‘aleyhi ve sellem buyurmuş:
- A4a 1 Receb ayının ululuğı s‘ir aylar zerine Allah‘u ululuğı
- 2 gibidür kullarını zerine.⁵ *Zuhru‘l-‘bidin* adlu kitabda
- 3 buyurur: Bir kimse‘itikiad⁶ -ıla Ha te‘aladan mağfiret şaleb
- C4a 4 idüp bir gün bu ayda ⁷ şa‘im olsa Ha te‘ala ol kişiye ebed‘azab itmeye ve ol
- kişiden şoşnud olup ıyametde ol cemalin göstere. İki gün şa‘im olsa Ha
- te‘alanın ol kişiye virduđi⁸
- 5 şevabı yırler ve gökler ehli cem‘ olsalar yazmağa adır olmayalar

¹ çatı : şiddetli A

² eve gidemediler : analarına gitmek istediler A

³ gölgesinde : gölgesine C

⁴ gölgelendirmege : iletmege B, C

⁵ ululuğı gibidür ulların üzerine : ulları üzerine ululuğı gibidür C

⁶ İ‘tikiad-ıla : pak i‘tikiad-ıla C

⁷ Bir gün bu ayda : Bir gün Receb ayında C ; A‘da yok;

⁸ Ha te‘ala ol kişiye ... gün şa‘im olsa: A‘da yok.

- 6 *Fezā'il-i Regāib Şerhi*'nde yazar: Receb cennetde bir ulu¹ ırmağın
7 adıdır. On iki² lülesi vardır. Bir kimse Receb ayının
8 evvel pencşenbe günü şā'im olsa, ahşam namāzından şonra
9 on iki rek'āt namāz kılsa ve her iki rek'atında bir selām
10 virse ve her rek'atda bir fātiha ve üç innāenzelnā ve on iki
11 ihlāş okusa ve namāzdan fāriğ olıcağ yetmiş kez allāhümme
12 şalli 'alā ālihi ve şaḥbihi ve sellim diye; andan şonra
13 kalğup otura, yetmiş kez 'rabbiğfir ve'rḥam ve't-tecāvez ammā ta'lem
14 inneke ente'l e'azzül ekrem' diye, gine secdeye vara.³ Yetmiş kez
15 'subbuḥun kuddusun rabbü'l melāiketi verrūhu' dise andan şonra
C4b 16 dünyevī, uhrevī her ne murādı var-ısa ümīzdür⁴ murādı revā ola.
17 Ba'zı ulemā eydür: Bu namāzı te'hır itmeyüp kılalar egerçi
A4b 1 Receb'ün evvel pencşenbesi⁵ daḥı olmazsa da; zirā peygamber'aleyhi's-selām
2 تَعَفَّلُوا عَنْ صَلَاةِ لَيْلَةِ الْجُمُعَةِ الْأُولَى مِنْ رَجَبٍ
3 Bir kimesne bu namāzı kılsa Hāḫ te'ālānıñ raḥmeti ol kişiye
4 ine,⁶ tā gelecek Receb'e varınca. Ve daḥı melā'ikler ol kişi
5 çün istiğfār eyleyeler.⁷ Daḥı ol kişi ölür olduğı¹

¹ ulu: A'da yok.

² on iki : on C

³ vara : yata A

⁴ ümīzdür : ümüzdür C

⁵ pencşenbesi : pencşenbe günü C

⁶ ine : ola C

⁷ eyleyeler : iderler C

- 6 vaktin ĩmān-ıla öle.² Ve dağı āhiretde ebrārlarla ھاşır ola³.
- 7 Ve rūhını ‘Azrā’ıl almaya, tā ol³ on iki lüleli ırmađdan
- 8 şuşızlığı ھاanmayınca. ھاak te‘ālā cümlemize ol namāzı kılup
- 9 ve ol mertebe⁴ müyesser ide, āmin yā Mu‘ĩn. Ve dağı bir kimesne de
- 10 Receb ayında üç gün şā’im olsa ھاak te‘ālā⁵ cehennemle ol
- 11 kişinün arasında bir perde ide.⁶ Ol perdenin kalınlığı yetmiş
- 12 yıllık yol ola, ya’ni ol kişi aşlā cehennemi görmeye
- C5a 13 dimekdür. Ve dağı bir kimse dört gün şā’im olsa ھاak | te‘ālā
- 14 ol kişiye cin tutan deli olmadan⁷ ve cüzām zağmetinden, baraş
- 15 zađmetinden⁸ ve zā-tü’l-cenb zağmetinden ve Deccāl şerrinden emĩn
- 16 eyleye ve kabir ‘azābını görmeye. Nitekim hikāyet: *Hayātü’l -Kulüb* da
- B4b 17 yazar :⁹ Şađābeden Şevbān adlı bir kişi Resūlullāh ile | bir gün
- A5a 1 giderken bir¹⁰ mađbereye¹¹ uğradılar¹². ھاazret-i Resūl ‘aleyhi’s-selām
- 2 birez đurup pek pek ağladı. Andan sonra baña eyitdi:
- 3 Yā Şevbān! Şunlar kabir ‘azābına giriftār olmış, işitdüm, anığcun

¹ ölür olduğu : öldüği C

² öle : gide C

³ ol : ol gün C

⁴ mertebai : mertebeye irişmek C

⁵ ھاak te‘ālā : C ‘de yok.

⁶ ide : ola C ; perdenin : C’de yok.

⁷ cin tutan deli olmadan : cin tutmağ ve deli olmağ virmeye C

⁸ zağmetinden : marazından C

⁹ yazar : A ve C’de yok ; Resūlullāh ile : Resūl‘aleyhi’s-selām A , Resūl ھاazret‘aleyhi’s-selām B

¹⁰ bir : birez A

¹¹ mağbereye : mağberelere A, B

¹² uğradılar : uğradı A

- 4 ağladım¹, du‘a eyledim², Hâk te‘âlâ ‘azâbların yeyni eyledi³, didi.
- 5 Şonra baña eyitdi: Yâ Şevbân! Eger şunlar Receb ayında bir gün
- 6 şâ'im olup veyâ bir gice kâ'im olalardı,⁴ kabir ‘azâbın gör-
- 7 meyelerdi. Ben: Yâ Resûlallâh! Receb ayında bir gün şâ'im olmak veyâ bir
- gicesin kâ'im
- 8 olmak ‘azâb-ı kabri kaldurur mı?⁵ didüm.
- 9 Resûl ‘aleyhi’s-selâm didi ki: Yâ Sevbân! Şol Allâh haqq-ıçün⁶
- 10 beni ‘âlemlere peygamber gönderdi. Bir kimesne Receb ayında bir
- C5b 11 gün şâ'im olsa Hâk te‘âlâ ol kişiye kabir | ‘azâbından
- 12 emîn eyleye, âmin. Ve hem dahı hayır defterine biğ yıl gündüz
- 13 şâ'im ve gice kâ'im olmuş şevâbın vire, didi. Eger su‘âl
- 14 olunursa ki nice günler⁷ Receb ayında şâ'im olduk, kifâyet
- 15 ider, dahı şâ'im olmak lâzım degil, derseñ cevâb virildi⁸ ki:
- B5a 16 Gerçek şâ'im | olmuşsın,⁹ ammâ maqbûl olup deftere dahı
- 17 yazıldığı ma'lûm olmayup şübhelü olduğu ecilden
- A5b 1 kerrât-ile müdâvemet olunmağdan murâd budur ki Hâk te‘âlâ maqbûl

¹ ağladım : ağlaram C

² eyledim : eyleyelüm C

³ yeyni eyledi : yeyni eyleye C

⁴ bir gün şâ'im ... kâ'im olalardı: bir gün ve bir gice kâ'im olsalar C

⁵ kaldurur mı : giderir mi C

⁶ Hâk-ıçün : A'da yok.

⁷ nice günler : biz çok C

⁸ derseñ : M'de yok ; virildi : viriler C

⁹ olmuşsın : olmuşsın B , olnumışdı C

- 2 idüp deftere yazacak ‘amele kâdir olunmaz;¹ ‘aceb itdügimiz ‘amel maqbûl
- 3 ola mı? diyü² tekrâr oluna³. Eger bir kerre kuluñ itdügi ‘amel
- 4 maqbûl olduğı ma‘lûm olaydı, ‘ibâdet kapuları yapulaydı.
- 5 Ve bu Receb ayınuñ dağı bir adı Şehrü’t-tevbe’dir. Bu ay içinde
- 6 tevbe iden kişinüñ ümîzdür ki, tevbesi kabûl olup
- 7 ma‘zûr ola. Nitekim bir kimseniñ küstağlığı⁴
- 8 olup suçı olsa ol kimesne ol kişinüñ evine varup
- 9 kuşağın boynına dağup⁵ suçın⁶ ve küstağlığın dilese, zârî
- 10 zârî ağlasa, aşlâ ol kişiden umulmaz ki ol kimesne’i
- C6a 11 ‘afv idüp | ma‘zûr itmeye. İmdi benim karındaşım! Bu ay
- 12 Allâh ayıdır.⁷ Bir kimesne peşimânlık ipin nedâmetlik boynuna
- 13 taşup Receb ayında ağlayup zârî eylese Rabbü’l-‘âlemîn-
- 14 den ‘özrin ve küstağlığın dileyüp taşdıq-i kalb-ile tevbe
- B5b 15 | eylese aşlâ şek ve şübhe yokdur, Hâk te‘âlâ ol kimesne-
- 16 nin günâhın yarlıgar;⁸ zirâ Qur‘ân-‘azîminde buyurmuşdur وَإِنِّي
- 17 لَعَفَّارٌ لِّمَن تَابَ Ve dağı Resûl hâzreti buyurmuşdur ki

¹ olunmaz : A’da yok.

² diyü : diyüp A ve B’de yok.

³ oluna : olunmaz mı B

⁴ küstağlığı : yanından bir kişinüñ küstağlığı B

⁵ dağup : dağup B

⁶ suçın : suçun M , mucın mucın B

⁷ Allâh ayıdır : Allâhu te‘âlâ’nuñ ulu ayıdır C

⁸ eylese aşlâ şek ve şübhe yokdur, Hâk te‘âlâ ol kimesnenin günâhın yarlıgar : eylese Allâhu te‘âlâ ol kişinüñ günâhın yarlıgayup mağfiret itmesinde şek ve şübhe yokdur C

- A6a 1 التَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ كَمَنْ لَا ذَنْبَ لَهُ Nitekim itekim hikāyet olunur ki¹ Benî
2 İsrâ'il zamanında bir yigit Hâk te'âlāya yigirmi yıl 'ibâdet
3 eyledi. Aşlâ göz açup yumunca Allāh'a² 'āsî olmadı. Hikmetul-lāh
4 sonra vardı, nefsi belâsıyla, şeytân igvâsıyla yigirmi
5 yıl 'işyân ve tuğyân³ eyledi. Hiç bir ân ve bir sâ'at mutî'
6 olmadı. Yigirmi yıldan sonra bu yigit eline bir âyine alup
7 bakdı, gördi, şaķalında⁴ bir iki kıl ağarmış. Hemân ķalbine
8 ķorķu düşüp ağladı , didi ki: Yâ Rabbi! Yigirmi yıl saña⁵
9 'āsî olmadım, sonra yigirmi yıl bir sâ'at mutî' olmadım ,
C6b 10 ķapuñdan ķaçdum, itmedüğüm fesād ķalmadı. Yâ Rabbi!⁶ | İtdigime
peşimân oldum,⁷ şimdiden
11 sonra gine ķapuña varsam beni ķabûl ider misin? deyince hemân
12 bir âvâz geldi kulağına: Yâ ķulum! Evvelde sen⁸ sevdiñ de
B6a 13 seni sevdük. Şonra sen | terk itdün, varduñ bize 'āsî
14 olduñ. Biz saña mihlet virdük , seni helāk itmedük. Eger yine
15 ķapumuza gelürsen ķabûl iderüz, red itmezüz, dinildi. İmdi
16 benim ķarındaşım! Fırşat elde iken Receb ayında tevbe idegör.

¹ olunur ki : A ve B'de yok.

² Allāh'a : A ve C'de yok.

³ tuğyân : B'de yok.

⁴ şaķalında : şaķalına A

⁵ saña : C'de yok.

⁶ yâ Rabbi : 'Acabā yâ Rabbi A, B

⁷ İtdigime peşimân oldum : A ve B'de yok.

- 17 'Ömrüñe ayanup gelecek zamānda idem, dime. 'Ömrüñde şebāt
- A6b 1 yokdur mevt mefācāndan haberiñ yok mı? Ne vakt
- 2 öleceğini ne bilürsin? Hemān tevbe ide gör, bugünü yarına oma.¹ Şi'ir: Kişi
- niçün
- 3 uzadır tevbesini / Gözi öğinde görmez mi ki sini /
- 4 Geçürme fırsatı tevbe ide gör / Ulular gitdiği yola
- 5 gidegör. *Zuħru'l -'Ābidīn* adlı kitābda yazar : Bir kimse Receb
- 6 ayınuñ evvel gicesin ihyā eylese ašlā ol kimseniñ albi
- 7 ölmeye deyi buyurdu, Peyğamber 'aleyhi's-selām; ya'ni küfür, efkār-ı
- C7a 8 fāsıde şāhibi olmaya ve dağı Hā te'ālā ol | kişinün
- 9 üzerine hayrlar dōke ve günāhından pāk ola, anasından
- 10 oğmuş gibi ola ve dağı² ehl-i zünūbdan yetmiş kişiye şefā'at
- 11 ide, cehennemden alās eyleye. Hikāyet: 'Abdullāh raḍiyallāhu
- 12 'anhū eydür: Resūlullāh şallallāhu te'ālā 'aleyhi ve sellem
- 13 birle otururduk. Taşradan içerü bir kimesne geldi.³ Resūl
- 14 'aleyhi's-selāma selām virdi , Resūl 'aleyhi's-selām dağı
- 15 selāmın aldı, sen kimsin didi , ol kişi eyitdi: Ben 'İsā
- 16 'aleyhi's-selām avmindenem. Meryem'e ve 'İsā'ya⁴ izmet itdüm.
- 17 Tivrāt'da ve İncil'de⁵ okudum, didi. Hāżret-i Resūl 'aleyhi

¹ bugünü yarına oma : A'da yok ; B nüshası 7b-6'ya kadar eksiktir.

² ve dağı : āhiretde C

³ geldi : girdi C

⁴ Meryem'e ve 'İsā'ya : ben'İsā'ya C

⁵ Tivrāt'da ve İncil'de : Tivrāt'ı ve İncil'i

- A7a 1 s-selām eyitdi. Benimle ‘İsā’nın beynimizde¹ ne kadar zamān vardır.
- 2 didi. Ol kişi eyitdi: Altı yüz yıldır didi. Gine hāzret-i
- 3 Resūl ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Hay senin bu kadar zaman
- 4 kılmaņa sebep ne oldu, didi. Ol kişi eyitdi: Tivrāt’da
- 5 ve İncıl’de senin ve ümmetinün faziletin gördüm ve Rabbüm’dan
- 6 istedüm, beni senin zamanıņa irişdüre didüm,² du‘ām kabül
- 7 oldu, didi.³ Andan Resūl ‘aleyhi’s-selām didi: Yā bu kadar
- 8 ‘ömrün⁴ içinde hiç bir nesne gördün mi,⁵ didi. Bu kişi eyitdi:
- C7b 9 Belı gördüm , bir gün ‘İsā ‘aleyhisselām ile giderken⁶ | bir yüksek
- 10 tağa geldik. Bu tağın ziyası ve nūrı hādden bīrūn idi.
- 11 Hāzret-i ‘İsā ‘aleyhi’s-selām du‘ā eyledi, bu tağ bağa söyle-
- 12 sin didi, Hāķ izniyle bu tağ söyleyüp⁷ didi ki: Yā Rūh-
- 13 ullāh! Benden ne istersin? didi. ‘İsā ‘aleyhi’s-selām eyitdi:
- 14 Bağa hāliņden haber vir, didi. Bu tağ eyitdi: Yā ‘İsā! Benim
- 15 içimde bir kişi vardur, Hāzret-i Muḥammed’i ve ümmetini sevicidür,
- 16 bu ziyā anuğ nūrıdır, didi. Tekrar gine ‘İsā ‘aleyhi’s-selām
- 17 du‘ā eyledi, ol kişi çıkup⁸ ‘İsā’ya¹ selām virdi .

¹‘İsā’nın beynimizde : karındaşım ‘İsā beyninde C

²istedüm : diledüm ki C

³didi : eyitdi C

⁴ömrün : zaman C

⁵hiç‘acāyibden ne gördün : hiçbir nesne gördün mi C

⁶giderken : giderdüm C

⁷söyleyüp : nuḥka gelüp C

⁸çıkup : çıkageldi C

- A7b 1 'İsā 'aleyhi's-selām şorup ne kavümdensin didi , bu kişi:
2 Ben Mūsā 'aleyhi's-selām kavmindenem, didi. Mūsā'daḡ Muḡammed'in
3 ve ümmetiniḡ faẓīletin işitdim, diledim ki anıḡ zamanına yetişem.
4 İşde bu taḡıḡ içinde altı yüz yıldır 'ibādet iderin,
5 didi. Andan² 'İsā eyitdi: Yā Rabbi! Yeryüzinde bundan ekrem
6 kuluḡ var mıdur ki, altı yüz yıl bu taḡın içinde saḡa 'ibādet
C8a 7 ider didi. Ḥaḡ te'ālādan | ḡıṡāb-ı 'izzet geldi ki: Yā 'İsā!
8 Ḥabībüm Muḡammed Muṡṡafā'nın ümmetine Receb ayı dirler bir ay
9 virdüm ki anlardan³ bir kimesne ol ayda bir gün şā'im
10 olsa ol kişi bu altı yüz yıl bu taḡda 'ibādet idenden
11 efḡaldür⁴ ve ekremdür, didi. İmdi benim qarındaşıḡ! Bundan
12 bilesin kim⁵ bu ayda bir gün şā'im olan kişi Allāh kıtında altı
13 yüz yıl 'ibādet idenden ekrem olucaḡ⁶ yā bunı başdan
B6b 14 ayaḡa şā'im olan kişinin mertebesini⁷ bundan | kıyās olunur.
15 İmdi hemān cidd ü cehd idüp bu ayda 'ömrünḡ tā'ate ve 'ibādete⁸ şarf
16 idüp savm-ıla ve istiḡfār ile geḡürüp dünyāda, āḡiretde

¹'İsā'ya : hemān ḡazret-i-'İsā'ya C

²andan : andan soñra C

³anlardan : ümmet-i Muḡammed'den A

⁴efḡaldür ve ekremdür didi : efḡaldür didi B, efḡaldür diyü buyurdu C

⁵bilesin kim : bilindi ki C

⁶olucaḡ : imiş C

⁷yā bunı başdan ayaḡa āā'im olan kişinin mertebesini : bu ay evvelinden āḡirine dek āā'im olanın mertebesi C

⁸ve'ibādete : A 'da yok.

- 17 cümle ümmet- i Muḥammed-ile yüz aklıḡı birle¹ Ḥaḡḡ'un rızāsı müyesser
- A8a 1 ola , āmin yā Mu'īn. Şi'ir : İş göründi işlemege er gerek/
2 Bu yolu başarmaḡa server gerek / Receb'de şā'im ol aḡ eyle
3 yüzüḡ / Gider kızb fesādı şaḡ it² sözüḡ / Müdām it
4 bunda şavm ger dilerseḡ / Seniḡdür devlet üç ay da ölürseḡ³
- C8b 5 **İkinci meclis: Fī feza'il-i evsāṭ-ı | Receb** Enīsü's-Şāliḡın adlı
6 kitābda yazar: Ḥazret-i Ebū Bekir raḡiyallāhu 'anhū rivāyet ider
7 ḡāle ḡāle resūlullāhu şallallāhu te'ālā 'aleyhi ve sellem:
8 مَنْ صَلَّى عَلَى حُبٍّ لِي كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يَغْفِرَ لَهُ Menḡabe-i
9 rāvi: Bu ḡadīşi rivāyet eyleyen şol Ebū Bekir dir ki, Ḥabīb-i
10 ekremi sevdüğinden dört biḡ filori Ḥaḡ te'ālā yolına
- B7a 11 şadaḡa idüp evinde hiḡ | bir nesne ḡalmayup ḡattā bir ḡulı
12 delüp boḡazına daḡup⁴ Ḥazret-i Resūl meclisine geldi. Ḥabīb-i
13 ekrem şallallāhu 'aleyhi ve sellem mescidde otururken derḡāl
14 Cebrā'īl 'aleyhi's-selām bir ḡulı boḡazına geḡürmiş ḡıḡageldi,
15 dedi ki: Yā Muḡammed! Ḥaḡ te'ālā saḡa selām idüp didi ki: Ben
16 Ebū Bekir'den rāzī oldum; şorasın Ḥabībüm Ebū Bekir de benden
17 rāzı mıdır? Ḥabību ekrem didi ki: Yā ahī Cebrā'īl! Yā bu ḡuluḡ
- A8b 1 aşlı ve sebebi nedür? Cebrā'īl 'aleyhi's-selām eyitdi: Yā Resūlallāh!

¹ yüz aklıḡı birle : C'de yok.

² it : ola A

³ olursaḡ : oruç dutarsaḡ C

⁴ daḡup : geḡürüp B, C

- C9a 2 Ben degil cemî' gök melekleri cümle bu halde-dürürler, didi. | Hâzret-i
3 Resûl 'aleyhi's-selâm eyitdi: Sebeb nedür? didi. Didi ki:¹
4 Yâ Resûlallâh! Ebû Bekir seni sevdüğinden ve saña muhabbet itduğinden
5 cemî' mālını Hâk'ın yolına şadağa idüp boğazına bir çulı
6 delüp geçürmişdür ve şimdi seniñ meclisiñe gelür, didi.
7 Biz de aña teşebbüh idüp bu şıfatla mevşûf olduk deyince
B7b 8 derhâl Hâzret-i | Ebû Bekir kapudan içerüye çulun sürüyüp
9 çıkageldi. Anı göricek Resûl 'aleyhi's-selâm ve sâ'ir
10 aşhâbı² ağlaşıp karşı vardılar. Habîb-i ekrem didi ki:
11 Yâ Ebû Bekir karındaşım! Cebrâ'îl geldi; ol dağı³ sencileyin boğazına bir çulı
12 dağmış.⁴ Didi ki: Cemî'i gök melekleri Ebû Bekir'e muhabbeten hep
13 çul geydiler didi ve hem didi ki Hâk te'âlâ buyurmuş ki:
14 Ben Ebû Bekir'den râzıyın, Ebû Bekir de benden râzı mıdur? deyince
15 Ebû Bekir dağı yüce âvâz-ıla ağlayup: Râzıyam yâ Resûlallâh,
16 râzıyam didi. İmdi benim karındaşım! Bu hadîşi rivâyet eyleyen
C9b 17 Ebû Bekir'dir⁵ | buyurur ki, Resûlullâh şallallâhu 'aleyhi ve sellem didi ki:
A9a 1 Bir kimesne beni sevüp cân ı dilden baña muhabbet idüp şalavât
2 getürse Hâk te'âlânın üzerine lâzım⁶ olur ki, ol kimseniñ

¹ didi ki : hâzret-i Cebrâ'îl eyitdi B

² ve sâ'ir aşhâbı : ve aşhâblar B

³ ol dağı : A ve B'de yok.

⁴ dağmış : geçirmiş C

⁵ Ebû Bekir'dir : şol Ebû Bekir'dir C

⁶ lâzım : lâyıq C

- 3 ol vaḳte gelince itdügi günāhın ‘afv ide ve yarlıgaya.¹ Daḥı eger
- 4 su’āl olunursa ḳul mevlāsına ḥizmet itmek-ile mevlāsı
- 5 üzerine ecir lāzım olmazdır.² Saḡa cevāb virirler ki va’di
- B8a 6 muḳteżāsınca dimekdür ehline ma’lūmdur. | Nitekim Ḥaḳ
- 7 te‘ālā Kur’ān -‘aẓiminde³ buyurur: فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ
- 8 Bu āyetiḡ tefsirinde meşṭürdür beyān olmışdur. İmdi
- 9 benim ḳarındaşım! Ḥabīb-i ekrem ḥazretinüḡ üzerine muḥabbet-ile
- 10 şalavāt vireniḡ günāhı yarlığanmaḳ muḳarrerdür. İmdi ümmeti⁴
- 11 olan kişilere lāyık olan budur ki, günden güne⁵ sevgisi
- 12 ve muḥabbetini⁶ ziyāde idüp her bār şalavāt üzerine müdāvemet
- 13 idüp⁷ dünyāda ve āhiretde belādan emin ola. Nitekim
- 14 ḥikāyet: *Zuhratü’r-Riyāz*’da yazar: Ḥazret-i Resül sallallāhu
- 15 te‘ālā ‘aleyhi ve sellem zamānında⁸ bir ḥātūn yolda giderken
- C10a 16 bir kimseye | uğradı. Ol kimse bu ḥātūna didi ki: ḳanda gider-
- 17 sin? didi. Bu ḥātūn eyitdi: Resülullāh’a giderem, didi.
- A9b 1 Bu kimse didi ki: Resülullāh’ı sever misin? didi. Ḥātūn
- 2 eyitdi: Belī, severin, didi. Bu kimse eyitdi: Eger¹ seversenḡ aç

¹ yarlıgaya. Daḥı : C’de yok.

² olmazdır : olmaz C

³ ḳur’ān’aẓiminde : ḳur’ān-ı Kerīm’de C

⁴ ümmeti : ümmet Muḥammed’den B , ümmet-i Muḥammed’den C

⁵ günden güne : gün günden C

⁶ sevgisi ve muḥabbeti : sevgüsini C

⁷ idüp : ideḡör ki A

⁸ Ḥazret-i Resül sallallāhu te‘ālā‘aleyhi ve sellem zamānında : Ḥazret-i Resül‘aleyhi’s-selām didi ki C

- 3 yüzüñi göreyin, didi. Hemân ol hâtûn ihtiyârı kalmayup
- 4 yüzün açdı, sonra geldi evine gitdi;² erine didi ki:
- B8b 5 Bugün baña | şöyle hâl vâkı³ oldu didi; benim hâlim nice
- 6 olur! didi. Eri dağı ben bu hâle râzî olmazın, didi.
- 7 Varayın Resûlullâha bu ahvâli³ diyeyin, didi, her ne emr iderse
- 8 aña göre tedârik ideyin. Hemân Resûlullâh ‘aleyhi’s-selâma
- 9 gelüp kıssai haber virdi, Resûlullâh ‘aleyhi’s-selâm eyitdi:
- 10 Var bir tannûr yakup kızdur, dağı bu hâtûna eyit kim:⁴ Gelindi, Resûl-
- 11 ullâhı severseñ tannûra gir, didi. Ol harîf gelüp bu
- 12 hâtûna tannûrı yakup kıpkırmızı⁵ idüp hâtûna⁶:
- 13 Gelindi Resûlullâhı severseñ şol tannura gir, di[di]. Hemân dem
- 14 hâtûn yâ Allâh diyüp gendüni tannûra atdı, harîf hemân
- 15 tannûrı kapayup geldi Resûlullâha kıssai haber virdi. Dağı
- 16 hâzret-i Resûl şallallâhu ‘aleyhi ve sellem yerinden⁷ kalkup
- C10b 17 geldi, | tannuruñ ağızın açdı, gördi, bu hâtûn yönüni⁸
- A10a 1 kıbleye karşı dönmiş gülüp oturur.⁹ İmdi benim karındaşım!

¹ eger : eger sen anı B

² geldi evine gitdi : evine gitdi B , evine geldi C

³ Resûlullâha : Resûl hâzretine B ; bu ahvâli : B’de yok.

⁴ eyit kim : A’da yok.

⁵ yaküp kıpkırmızı : kızdırup C, kızdırdı B

⁶ hâtûna : hâtûn teklif idüp C, B

⁷ yerinden : B’de yok.

⁸ yönüni : B’de yok.

⁹ oturur : durur MC

2 Hâbîb-ekreme muhâbbet iden kişi dünyâda ve âhiretde ‘azâb
B9a 3 olmağdan¹ hâlâş olduğundan ğayri dürlü | dürlü ‘izzetler
4 ve rif‘atlar şâhibi olur. Hikâyet: Nitekim süveyd² bir kişi diyâr-ı
5 ‘Acem’den Resûl ‘aleyhi’s-selâma muhâbbet idüp³ şehîr-i
6 Medîne’ye geldi, şâhâbeden birine uğrayup bu ne şehirdür
7 diyü şordı. Şâhâbe de⁴ didi ki: Buña Medîne şehri dirler,
8 didi. Hâzret-i Muḥammed’in⁵ şehridür, didi. Hemân dem bu kişi
9 Muḥammed⁶ adın işidicek haykırup ‘aklı başından gitti.
10 Ba‘de zamân⁷ ‘aklı başına geldi. Şâhâbe gel seni maḥbûbuna
11 buluşdurayın, didi. Eline yapışup Resûl ‘aleyhi’s-selâma
12 gelürken Hâk te‘âlâ Cebrâ‘îl ‘aleyhi’s-selâma emr itdi, geldi
13 didi ki: Yâ Muḥammed! Hâk te‘âlâ saña selâm idüp didi ki:
14 Bir ğarîb dostumuz gelür;⁸ varsın Hâbîbum karşılasın, didi.
15 Hemân dem Resûl ‘aleyhi’s-selâm kalkup taşra çıktı.
16 Gördi bir şâhâbe ol kişinün eline yapuşup getürür.⁹ Şâhâbe
17 eyitdi: Yâ kişi! İşde Muḥammed ‘aleyhi’s-selâm şol gelendür,

¹ azâb olmağdan : dürlü ‘azâb olunmağdan B

² ve rif‘atlar : M’de yok , süveyd : B ve C’de yok.

³ muhâbbet idüp : sevüp ve mu‘âbbet idüp B , C

⁴ şâhâbe de : ol da B

⁵ Muḥammed’in: Resûl’ün C

⁶ Muḥammed : Resûlün mübârek C

⁷ Ba‘de zamân : Bir zamândan sonra D

⁸ gelür : geliyor B

⁹ getürür : gelüp B

- C11a,A10b 1 deyince hemān¹ bu kişi řevķinden ĥayķırup ‘aķlı başından
- B9b 2 gidüp dūřdı.² | Resūl ‘aleyhi’s-selām gelüp bařını
- 3 mūbārek dizine alup³ bir miķdar oturdı. Bu kiři gōzūn
- 4 aķup: Yā Resūlullāh, ne diyeyin? didi. Resūl ‘aleyhi’s-selām:
- 5 Lā ilāhe illallāh Muĥammedun resūlullāh dī⁴. Deyince ol kiři
- 6 cānını Allāh’a teslīm eyledi. Resūl ‘aleyhi’s-selām baķa
- 7 ķaldı. Tiz vardılar yuyucı⁵ ve kefen getürdiler. Gōrdiler ol
- 8 kiři ġāyib olmiř.⁶ Resūl ‘aleyhi’s-selām tefekkūr itdi ķaldı.
- 9 Derĥāl Cebrā’īl ‘aleyhi’s-selām gelüp Ĥaķķ’ıñ selāmın getürüp
- 10 didi ki: Yā Muĥammed! şol kimse kim seni sevüp saña muĥabbet
- 11 ider, biz anı dūnyā řuyıyla yuyup ve dūnyā bezi-le kefenlemek
- 12 lāyık görmedik, biz anı cennet ĥarīrleri-le kefenledük ve kevşer
- 13 şuyıyla yuyup فِی مَقْعَدٍ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِكٍ مُّقْتَدِرٍ
- 14 maķāmına defn itdük didi. İmdi benim ķarındařım! şu
- 15 ařıl⁷ mertebeye irişmek isterseñ dā’imā ol sulţānıñ
- 16 ūzerine řalavāt getürüp ve muĥabbetiñ ziyāde idüp ve
- 17 seniñ ūzerine řalavāt virdüğün nasıl ulu ve ĥürmetlü ve sözi geķkin ve řaĥibi
- mu‘cizātdır bilmek gerek¹. Mu‘cize: Cümleden

¹ hemān : C’de yok.

² gidüp dūřdı : gitdi C

³ bařını mūbārek dizine alup : dizine bařını ķoyup C

⁴ dī : A ve C’de yok.

⁵ yuyucı : ġařřal C

⁶ ġāyib olmiş : yok C

⁷ şu aşıl : bu C

- B10a, C11b 1 birisi daḥı² budur ki, bir gün bir A‘rābī gelüp eyitdi³: Yâ Resûl-
- 2 allâh! Baḡa bir mu‘cize göster saḡa ĩmân getüreyin, didi. Resûl
- 3 ‘aleyhi’s-selâm gördi ki⁴ karşıusunda⁵ bir ağaç vardır⁶ dedi ki:
- 4 Yâ A‘rābī! Var şol ağaca benden selâm eyle ve de ki
- 5 Resûlullâh saḡa selâm ider ve gelsün, didi. ‘Arābī ol
- 6 ağaca varup Resûl’üñ selâmını virüp ḡaberin⁷ ırgürünce
- 7 hemân ol ağaç çalkānup cemī‘ köklerin çıkarup sürüni
- 8 sürüni Resûl ḡazretinüñ öñüne gelüp *Eşhedü enlâ ilâhe*
- 9 *illallâh ve eşhedü enne Muḡammeden ‘abduhu ve resûluhu*, didi. Resûl
- 10 ‘aleyhi’s-selâm didi ki: Yâ Şecer ! Var imdi yine yerine
- 11 gıt, didi. Hemân A‘rābī bu mu‘cizei görüp⁸ cān u
- 12 dilden müslimân oldu, ĩmāna geldi⁹ ve didi ki: Yâ Resûl!
- 13 Emir eyle, saḡa secde ideyin, didi. Resûl ‘aleyhi’s-selâm
- B10b 14 didi: | Eger Allâh’dan ḡayrıya secde olaydı ḡātūn kişilere
- 15 emir olaydı ki, erlerine secde idelerdi.¹⁰ İmdi benim ḡarındaşım!
- C12a 1 Bundan bilesün ki, erlerin ‘avratlar üzerinde ne mertebe

¹Hc Mahmud Efendi 1929 onyedinci satırdan itibaren eksiktir.

²daḥı : B’de yok.

³eyitdi : didi ki B

⁴gördi ki : baḡdı gördi ki B

⁵karşıusunda : ḡarşuda B

⁶vardur : durur B

⁷selâmını : selâmın B ; ḡaber C

⁸hemân : hemân dem B ; görüp : göricek B

⁹oldı : olup B ; ĩmāna geldi : ĩmân getürdi B

¹⁰olaydı ki : iderdüm B ; idelerdi : iderlerdi B

- 2 hakkı oldu. İmdi h  ret-i Sult  n ‘aleyhi’s-sel  m ne mertebe¹
- 3 ulu ve ‘izzetl   kimse imiş. K  kli ağacı yerinden çıkarup
- 4 da‘vet idüp h   r-ı şer fe getüren y  gendü üzerine
- 5 şalav t getüren kimesnei şef ‘at itmege ve cehennemden h l ş idüp cennete
- 6 koymağa k dir olup sözi geçmez mi ? B -huş s seni 
- 7 şalav tu  Receb ayında ola² ez‘afu muz ‘af olup
- 8 dahı ziy de şev b eline gire. **Fez ‘il-i m h-ı Receb**
- 9 *Hay tu’l- ul b*‘da yazar: Enesi‘bni M lik ra iyall hu ‘anh 
- 10 riv yet ider. H  ret-i Res l ‘aleyhi’s-sel  m buyurmiş ki:
- 11 Cennetde bir ırmak vardur, a a Receb dirler, řuyı³ sütten a dur
- 12 ve baldan şatludur. Bir kimse Receb ayında bir gün ř ‘im olsa
- 13 H k te‘ l  yevm-i kıy metde ol ırmakdan şuvara. Eb  Derd 
- 14 ra iyall hu ‘anh  riv yet ider. H  ret-i Res l ‘aleyhi’s-sel  m
- B11a 15 buyurmiş ki: Bir kimse | Receb ayında bir gün ř ‘im olsa
- C12b 1 tahk k ol kişi ‘ mrin   evvelinden t   hirine varınca H k te‘ l 
- 2 h  retine göz a up yummuş kadar ‘ ş  olmaya ve ‘ib det
- 3 ve ř ‘at itmiş gibi ola, didi. *Zu ru’l - ‘ bid n*‘de⁴ yazar. H  ret-i
- 4 Res l ‘aleyhi’s-sel  m buyurmiş ki: Bir kimse Receb ayında beş
- 5 gün ř ‘im olsa H k te‘ l  ol kimseden ra ı ola,

¹ mertebe : aşıl B

² ola : ola dahı B

³ şuyı : C‘de yok.

⁴ Zu ru‘l- bidin‘de : Zu ru‘l- bidin adlu kit bda B

- 6 ebedî ol kimseye su'âl ve hesâb olmaya. Ve dahı buyurmuş
7 ki: Bir kimse Receb'de¹ altı gün şâ'im olsa ol kimse maḳbere-
8 sinden ḳalkıcak yüzi ayıḡ on dördi gibi ola. Ve dahı
9 bir kimse Receb ayında yedi gün şâ'im olsa Hâḳ te'âlâ
10 ol kişiyे aṣlâ cehennemî göstermeye. Ve dahı Receb ayında
11 sekiz gün şâ'im olsa şâ'im olan kişiyе sekiz cennet ḳapusu²
12 açıla, ḳanḡısından³ dilerse gire. İbni 'Abbâs raḡiyallâhu 'anhû
13 rivâyet ider: Hâzret-i Resûl 'aleyhi's-selâm buyurur⁴ ki: Bir
B11b 14 kimse Receb ayında üç gün evvelinden üç gün ortasından
15 üç gün âhirinden şâ'im olsa elbetde Hâḳ te'âlâ ol
C13a1 kimsei yarlıḡaya. İmdi benim ḳarındaşıḡım! Bu ayda şâ'im olmaḡda⁵ bu ḳadar
sevâb
2 olıcak yâ 'aḡlı başında olan ve aşşı ve ziyân bilüp Hâḳ
3 subhânehu ve te'âlâ hâzreti bu feẓâ'illeri ki va'd itmişdür ḳullarına,
4 virmeḡe ḳâdir olduḡına iḡrâr ve 'itikâdı olan kimesne
5 bu Receb ayını ḡaflet ve kâhillik itmez ve 'ale'l-ḡuşuş tevbeye
6 ve istiḡfara muḡârin ola, ne ḳadar günâhı var ise yarlıḡana,⁶
7 aṣlâ şübhe ḳalmaya⁷ İnşâ'allâhu te'âlâ. *Şifâi'l ḳulûb*' da yazar:

¹ Receb'de : Receb ayında B

² ḳapusu : ḳapuları B

³ ḳanḡısından : ḳanḡı ḳapudan B

⁴ buyurur : buyurmuş B

⁵ şâ'im olmaḡda : C'de yok.

⁶ yarlıḡana : yarlıḡaya B

⁷ ḳalmaya : gelmeye C

- 8 **Hikāyet**¹: Resūlullāh şallallāhu ‘aleyhi ve sellem zamānında
- 9 Misver bin ‘Āmir dirler bir kişi var idi. Ėāyet fāsık ve fācir
- 10 idi. Aşlā buncılayın bir dağı Medīne’de yoğıdı. Hattā ehl-i
- 11 Medīne’ye yaramazlığından hażret-i Resūl’e şikāyet iderler-
- 12 di. Resūl ‘aleyhi’s-selām bir münādī getürüp nidā itdirivirdi ki:
- 13 Yā müslimānlar! Bilmiş oluğ, Misveri’bni ‘Āmir’e kimse kız virmesün
- B12 14 ve yemek ve içmek virmesün ve kimse çoşşuluğ itmesün ve hasta olursa
- kimse hālın sormasun ve ölürse namāzın kılmasun, müslimānlar
- 15 mezārına defin itmesünler deyü buyurđ. İttifāk eccl yetüp
- C13b 1 öldi. Akrabası, kimse duymadan iletüp bir yere gömdiler.
- 2 Ba ‘dehū Resūlullāh ‘aleyhi’s-selāma bu kiřinüñ öldüğünü bildür-
- 3 diler.² Hażret-i Resūl-i ekrem şallallāhu ‘aleyhi ve sellem kurtulmuşşız,
- 4 didi, şükür eyledi. Hemān Cebrā’ıl ‘aleyhi’s-selām gökden inüp eyitdi:³
- 5 Allāhu te‘ālā buyurur: Haḃībūme emrim budur ki,⁴ Misver’i yusun,
- kefenlesün,
- 6 namāzın kılşun, müslimān maḃberesine defin eylesün. ‘İzzim celālīm
- 7 haḃḃıçün Misver’iğ cümle⁵ günāhiğ ‘afv itdüm, didi. Resūl ‘aleyhi’
- 8 s-selām ta ‘accüb idüp didi ki: Yā qarındaşıım Cebrā’ıl! Bu kimse
- 9 yaramaz¹ idi. ‘Acabā bu mertebeye ve bu kerāmete neden irişdi ola?

¹Hikāyet : Bu hikāye, D’de yok.

²Ba’dehū Resūlullāh ‘aleyhi’s-selāma bu kiřinüñ öldüğünü bildürdiler : B’de yok.

³Cebrā’ıl‘aleyhi’s-selām gökden inüp eyitdi : Cebrā’ıl geldi eyitdi B

⁴Allāhu te‘ālā buyurur haḃībūme emrim budur ki : Yā Muḃammed! Haḃ te‘ālā celle celāluhū selām idüp didi ki ve emrüm budur ki B

⁵cümle : cemī’i B

- 10 didi. Cebrâ'îl 'aleyhi's-selâm didi ki:² Gerçi Misver ğāyet yaramaz
- 11 idi, ammā kaçan Receb ayı gelse tevbe ve istiğfâr idüp ve bu aya
- 12 hürmet idüp tâ 'ata meşğûl olurdu. Anınçün bu kerâmete
- B12b 13 irişdi.³ Ve dağı Allāhu tebâreke ve te'âlâ buyurur ki : 'İzzim celâlim
- 14 haqqıçün her kim Receb ayına hürmet idüp 'ibâdete⁴ meşğûl
- 15 olursa ben anuñ cümle günâhıñ yarlıgayup ve cehennemden azâd eyleyem,
- C14a 1 didi. İmdi benim qarındaşım! Eger er ve eger 'avrat bu aya hürmet idüp⁵
- 2 günâhına tevbe iderse ve istiğfâr eyleseler⁶ ümîzdir ki, Misver'i
- 3 yarlıgağu gibi anı dağı yarlıgaya. Haq te'âlâ cümlemüzi bu
- 4 ayuñ hürmetine 'işyânumuzı tevbe ve istiğfâr ile⁷ yarlıganmak müyesser
- 5 ide, âmin. **Üçünci meclis evsât-ı Receb'ün fezâ'ilin** bildürür:⁸
- 6 *Hayâtî'l-Kulüb*'da yazar. Enesi'bni Mâlik rađiyallāhu 'anhü rivāyet
- 7 ider. *قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ زَيَّنُوا مَجَالِسَكُمْ*
- 8 *بِالصَّلَاةِ عَلَى يُنَزَّلُ الرَّحْمَةُ فِي مَجَالِسِ* Şadaqa Resûlullāh. Menkabe-i râvî
- 9 Bu hadîşüñ râvîsi şol Enes'dür ki, Resûl 'aleyhi's-selâm dünyâdan
- B13a 10 âhirete intikâl idince | hîzmet idüp aşlâ niçün şunı şöyle
- 11 itdün dimedi. Her ne itdise begenürdi. Ma 'nâ-yı hadîş budur ki:

¹ yaramaz : ğāyet yaramaz B

² didi ki : eyitdi, Haq te'âlâ didi ki B

³ irişdi : irişdi, didi B

⁴ 'ibâdete : tâ'ate B

⁵ avrat : dişi B ; idüp : eyleyüp B

⁶ eyleseler : eyleyeler C

⁷ ile : idüp B

⁸ bildürür : beyân ider B

- 12 Aşhâbım siz oturduğunuz meclisi benim üzerime şalavât
13 virmege zînetlendürün, diyü buyurmuş.
14 Ya'ni demek olur ki benüm üzerime şalavât virmeg-ile Hâk te'âlâ sizün
oturduğunuz yirlere rahmet yağdurur. تَنْزِلُ
15 الرَّحْمَةِ عِنْدَ ذِكْرِ الصَّالِحِ Ya'nî dimekdür ki, bir yerde bir şâlih
- C14b 1 kimse ağılsa ol yire rahmet iner. İmdi benim karındaşım! Hâk
2 te'âlânun Resûl'ünden şâlih kim vardır; ağıldığı yerlere ve şalavât
3 virilen meclislere rahmet inmek muğarrerdür. İmdi benim karındaşım!
4 Eger 'aqlun var ise oturduğun ve durduğun yerlerde
5 gaybet idüp ve yalan söyleyüp lâ'nete lâyık olmağdan
6 şalavât virüp rahmete lâyık olmağ yegdür. Zirâ şalavât
7 kişii Hâbîb-u ekreme âşinâ ider. Bir kimse Hâbîb-u ekreme âşinâ
8 olsa Hâbîb-u ekrem hürmetine Allâhu te'âlâ dahı ol kişinün
9 dünyâda ve âhiretde gelen belâların¹ şavar². Nitekim *Şir 'a Şerh*³nde
B13b 10 yazar. ³ | **Hikâyet:** Süfyân-ı Sevrî rivâyet ider. Bir gün Kâ 'betu-
11 llâh'un örtüsine yapışmış bir yigit şalavât getürür, gayri
12 nesne dimez. Ben didim ki: Yâ yigit! Bu maqamların her birinde bir diyecek
13 vardır. Sen hemân şalavât getürürsin, bunun sırrı nedür ki gayri
14 nesne dimezsın? didüm. Ol yigit eyitdi: Yâ şeyh! Sırrı budur ki,
15 babam ile bilece hacca gitdüm. Yolda babam hasta olup birkaç günden

¹ gelen belâların : belâlardan C

² şavar : emin ider C

³ yazar : yazar, Zühretü'r-riyâz'da nakıl ider B

- C15a 1 şoŋra öldi.¹ Yüzi kabkara oldı ve başı ħinzır başına tebdıl
2 oldı.² Ben didim ki: Benim içün üç muşbet oldı. Biri ğurbet
3 ve biri babamdan ayrılmak³ ve biri daħı babamuŋ ħâli. Böyle ellerün
4 ortasında ne aşı⁴ çıkarayum, deyü fikir iderken
5 uyhu⁵ gelüp bir miğdar uyudum. Düşümde gördüm ki, bir orta
6 boylu kara gözlü açık⁶ kaşlu yüzünün nûrı ayuŋ on dördi
7 gibi⁷ bir kişi gelüp babamuŋ başı ucunda oturup elini babamuŋ
8 yüzüne ve başına sürdi. Hemân babamıŋ yüzi aĝarup başı
B14a 9 şahih oldı. Şoŋra ol kişi gitmek istedi. | Ben daħı pek yapışdum.⁸
10 Sultânım! Siz kimsiz? Bugün babamı⁹ ħalka rüsvâ olmağdan
11 kurtardıŋuz. Ol kişi eyitdi: Ben Muħammed Muştafâyam. Babaŋı bu ħâlden¹⁰
kurtardım,
12 didi. Ben didim ki: Babamıŋ bu ħâliŋ neden bildüŋüz? Didi ki:¹¹ Senün
13 babaŋ benim üzerime şalavât getürürdi. kaçan babaŋa ‘azâb
14 melekleri gelicek şalavât üzerine duran melekler gelüp baŋa
15 ħaber virdiler. Ben daħı gelüp babaŋı Hâk te‘âlâ ħâzretinden dileyüp

¹ öldi : ölüp B

² oldı : olup B

³ ayrılmak : ayrıldım C

⁴ ne aşı : nasıl B

⁵ uyhu : uyku B ; uyudum : uyuyup B

⁶ açık : çatık B

⁷ on dördi gibi : on dördine beñzer B

⁸ yapışdum : yapışdum ve eyitdim B

⁹ babamı : beni ve babamı B

¹⁰ bu ħâlden : C’de yok.

¹¹ didi ki : buyurdılar ki B

- C15b 1 şefâ ‘at idüp bu belâdan kırtardım, didi. Ben dağı didim ki:
2 Sulţānım! Babamuñ böyle olmasına sebep nedir? didüm. Buyurđı ki:
3 Senüñ babañ şarāb içerdi. Bir kimse şarāb içse elbetde yüzi
4 kıra olup nihāyet Hāķ te‘ālā benim ħürmetime bu dünyāda kimseye göster-
mez.¹
5 Ve başı ħınzır başına² döndüğüne³ sebep budur ki⁴, aķçe aşşısı⁵ yerdı.
6 Bir kimse aķçe aşşısı yiye Hāķ te‘ālā elbetde anuñ başını ħınzır
7 başına tebdıl ider, didi, gitdi. Hemān uyandım, gördüm ki,
B14b 8 babamuñ başı | şaĥiĥ olmuş ve yüzi ağarmış. Ol⁶ zamāndan
9 berü her anda her yerde şalavāt üzerine olduğuma sebep budur,
10 didi. İmdi benim kıarındaşım! Eger dünyā belāsından ve āĥiret ‘azābından
11 kırtulayım⁷ dirseğ dā’ima her ‘ömrüñ olduķça üzerine
12 farz olanları edā itdikden şoğra şalavāt
13 üzerine müdāvemet eyle. Öyle ulu kimseye ħızmet [itmeyüp] yā kime
14 ħızmet idersin⁸? Zirā⁹ böyle mu‘cizāt şāhibi¹⁰ dağı kim vardur?
15 Cümle mu‘cizātdan birisi budur ki, mu‘cize: Bir gün Ebū Cehil

¹ olup : olur B ; göstermez : göstermedi C

² başı : başını B

³ döndüğüne : dönderdüğüne B

⁴ budur ki : oldur ki B

⁵ aşşısı : murābihası B

⁶ ol : işte ol B

⁷ kırtulayım : emĭn olayın B

⁸ Öyle ulu kimseye ħızmet [itmeyüp] yā kime ħızmet idersin : B’de yok.

⁹ zirā : C ve D’de yok.

¹⁰ mu‘cizāt āāhibi : şāhib-mu‘cizāt C

- C16a 1 eline birkaç ufağ taş¹ alup geldi, eyitdi: Yâ Muḥammed! Ḥaḡ peygamber-
2 seḡ şol avcumdağı nedür bilesin, didi. Resûl ‘aleyhi’s-selâm
3 eyitdi: Ġā ‘ibi Allāh’dan ġayri kimse bilmez. Eger benim peygamberligim
bilüp
4 Ġmān getürmek istersen şavcundakiler² şehādet etsünler, didi.
5 Hemān Ebū Cehil avcun açınca taşlar eyitdi:³ *Eşhedü enlā ilāhe*
6 *illallāh ve eşhedü enne Muḥammeden abduhu ve resûluhu* deyüp şehādet
7 idince Ebū Cehil eyitdi: Yâ Muḥammed! Hîç saña beñzer⁴ sâḡir görmedim,
8 deyüp ol taşları yire urdı⁵ gitdi. İmdi benim karındaşım!
- B15a 9 Gör imdi üzerine | şalavāt virdüğün kimse Ḥaḡ te‘ālā kıtında
10 ufacık taşları söyletmege sözi geçen yâ seni günāhından pāk a
11 ve tāhir idüp cennete lāyık itmege sözi geçmez mi? Bā-ḡuşuş
12 senün şālavātun Receb ayında ola daḡı ziyāde ecirler
13 eliğe gire, inşa’allāhu te‘ālā. **Fezā’il-i Receb: Ḥayāti’l-Ḳulūb** da
14 yazar: Enesi’bni Mālik raḡiyallāhu ‘anhū rivāyet ider. Hazret-i
15 Resûl ‘aleyhi’s-selām buyurmuş: Bir kimse Receb ayını başdan
C16b 1 başa āḡirine varınca⁶ şā’im olsa Ḥaḡ te‘ālā ol
2 kişiye⁷ üç dürlü kerāmet vire. Biri¹ budur ki, ol āna gelince

¹ birkaç ufağ taş : ufacık taşlar B

² avcundakiler : aç avcuñ içindekiler B

³ taşlar eyitdi : ufacık taşlar dile gelüp B

⁴ Hiç saña beñzer : sencileyin B

⁵ urdı : urup B

⁶ āḡirine varınca : B’de yok.

⁷ ol kişiye : oña B

- 3 itdügi günāhı cemīʿan yarlıgana. İkinci budur ki, ‘ömri āhir olunca
4 ol kişi cemīʿ āfetden emin ola. Üçünci budur ki, kıyāmetde²
5 cemīʿ halk çıblak ve yalın ayak haşır olalar. Ol kişi libās-ıla
6 haşır ola.³ Bu hadīşi hażret-i Sulţān buyurıcak bir kimse ayak
7 üzerine kalkup eyitdi: Yā Resūlallāh! Ben pīr-fāniyim. Başdan
8 başa şāʿim olamam⁴. Yā ben maḥrūm oldum mı⁵? deyince hażret-i
B15b 9 Resūl | ‘aleyhi’s-selām buyurdi ki: Yā pīr! Bir gün evvelinden bir
10 gün ortasında ve bir gün āhirinde şāʿim olsañ⁶ Haḳ
11 te‘ālā saña bir ay bütün⁷ şāʿim olmışca şevāb vire,
12 didi. **Hikāyet:** *Şifāi’l kulūb*’da yazar. Kuds-ü mübārekde
13 bir hātūn var idi. Her kaçan Receb ayı gelse⁸ evvelinde
14 giydügi libāsı çıkarp beyāz şof kaftanı var idi,
15 anı giyerdi.⁹ Receb ayına ta ‘zīmen ve hem bir gün evvelinde ve bir gün
C17a 1 ortasında ve bir gün āhirinde şāʿim olup günde on
2 iki iḥlās okurdi. Öldügi vaḳit¹⁰ oğlına vaşiyet
3 idüp didi ki: Yā oğul! Ben ölice benı şol şof kaftanumla

¹ Biri : birisi B

² kıyāmetde : kıyāmet güninde B

³ haşır ola :haşır olalar B

⁴ olamam : olmaāa ḳādir olamam B

⁵ maḥrūm oldum mı : bu şevābdan maḥrūm mı kaldum B

⁶ olsañ : ol B

⁷ bir ay bütün : bu ayı başdan başa B

⁸ gelse : yeni olsa B

⁹ beyāz şof kaftanı var idi, anı giyerdi : yeñi libāslar giyerdi B

¹⁰ öldügi vaḳit : ölür olduğı vaḳtin B

- 4 defin eyle,¹ didi. Bu hātūn Allāh emri-le öldi. Oğlı ol
5 kaftan-ıla bile gömmedi.² Ol gice vaķı ‘asında ol hātūn
6 didi ki: Yā oğul! Allāh senden rażı olmasun. Benim vaşıyyetim yerine
7 getürmedün, didi. Hemān ol yigit uyķusından uyanup
8 ol kaftanı alup gitdi, varup³ anasının ķabrin açdı,
9 diledi ki, ol kaftanı ķoya. Gördi ki, anası maķberede yok-
B16a 10 dur. Bu yigit ĥayrān ķaldı⁴ | fikir iderken⁵ nāģihan⁶ bir āvāz geldi
11 ki: Yā yigit! Bilmiş ol ki, bir kimse Receb ayına ta ‘zīm eyleyüp
12 şā’im olsa biz anı ķabrinde ķomayup
13 ^{فِي مَقْعَدٍ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِكٍ مُّقْتَدِرٍ} maķamına iletürüz, didi. Eger su’āl
14 olunursa şimdiki zamānda Receb ayında şā’im olanlar
15 da ķabirlerinde ‘azāb ķılmazlar mı⁷ ve ol maķama irişürler mi
C17b 1 dirseñ cevāb budur ki, bu maķam, bu mertebe Receb
2 ayına maķşūş degildir. Bu maķamuñ ehli dahı vardır.
3 Eger ķalbine şübhe gelürse ol şübheyi def⁸ eyle ve
4 ĩmānına ķuvvet gelsün içün ehl-i ‘irfāndan ‘azāb-ı
5 ķabre ve aĥvāl-i ķabre¹ muṭṭali ‘ olmış bir kimse bulup andan

¹ defin eyle : bilece defin eylesin B

² gömmedi : ķomadı B

³ alup gitdi, varup : alup vardı B

⁴ ĥayrān ķaldı : ĥayrete vardı B

⁵ iderken : eyledi B

⁶ nāģihān : nāģāh B

⁷ azāb ķılmazlar mı ve : C’de yok.

⁸ Def: terk C

- 6 şor; ol kimse senüñ şübheni hāl idüp² ĩmānıña kuvvet
- 7 virecek kadar cevāb virür. Yoḥsa ehl-i zāhir saña
- 8 kanā ‘at gelecek kadar cevāb virmez. Eger ḥaḳırden³ su’āl
- 9 idersen aḥvāl-i ḳabirden⁴ cemī’sine⁵ ĩmān i ‘tiḳād idüp
- 10 keyfiyyetden su’āl olunmaya. İmdi benim ḳarındaşım! Receb
- B16b 11 ayına ta ‘zim eyleyen⁶ bu maḳāma irişince cehd idüp | ta ‘zimen
- 12 dā’imen tevbe ve istiḡfār itmek gerek. Zirā bu ay tevbe ayıdır.
- 13 Bu ayda olan tevbeyi, ümīzdür ki, Ḥaḳ te‘ālā ḳabül ider, aṣlā
- 14 red itmez. **Hikāyet:** Nitekim *Şifāi’l-ḳulūb*’da yazar. ‘Ömeri’bni
- 15 ‘l-Ḥaṭṭāb raḍiyallāhu ‘anhū rivāyet ider: Bir gün Resūlu
- C18a 1 llāh ‘aleyhi’s-selām bir ḥastanıñ ḥālın şora⁷ vardı. Ol
- 2 ḥastanıñ dili tutılmış. Resūl ḥazreti ‘aleyhi’s-selām ol ḥastaya tevbe it, didi⁸
- Ḥastanıñ dili dönmedi. Ammā yüzün⁹ gökden yaña tutup¹⁰ işāret
- 3 ider. Hemān¹¹ Resūlullāh ‘aleyhi’s-selām güldi, ben didüm: Yā Resūl-
- 4 allāh! Gülmeñize¹² sebep nedir? didüm. Resūl ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Ben

¹ aḥvāl-i ḳabre : aḥvāline B

² şor : şorasın B ; idüp : ider C

³ ḥaḳırden : ḥaḳıre B

⁴ ḳabirden : ḳabrūñ B

⁵ cemī’sine : cemī’ine B

⁶ eyleyen : C’de yok.

⁷ şora : şormağa B

⁸ Ḥastanıñ dili tutılmış Resūl ḥazreti ‘aleyhi’s-selām ol ḥastaya tevbe it, didi : C’de yok.

⁹ yüzün : gözünü B

¹⁰ dutup : B’de yok.

¹¹ hemān : hemān dem B

¹² gülmeñize : güldüñüze B

- 5 şol hastaya tevbe it, didüm. Ol hastanın dili dönmeyüp
- 6 gözüñi¹ gökden yaña dutup ve göñlüni Hakk’a döndürüp tevbe
- 7 eyledi. Hakk te‘ālā ‘azāmeti celāli-le meleklerle buyurđı ki: Yā meleklerüm!
- 8 kulum dili ile tevbe² itmege güci yetmedi. kalbi-le tevbe idüp benden
- 9 yarlığanmak diledi. Siz şahid olun, ben ol kulumı yarlıgadım.
- B17a 10 Dili dönmeyüp | kalbi-le itdügi tevbesin kabül itdim. Eger ol kulumun
- 11 günāhı deñizler kadar ve köpüğünden çok ise de,³ didi. İmdi
- 12 benim karındaşım! Bir kimse āhir ‘ömrinde dili dönmeyüp kalbi-le itdügi
- 13 tevbesi kabül olup cümle günāhları ‘afv olıcağ yā Receb ayında
- 14 dili dönüp ve söylemege kâdir olup ve⁴ güci yiterken tevbe ve istiğfâr
- 15 idenün tevbesi kabül olmaz mı? Hakk te‘ālā cümlemüzi bu ayda tevbe
- C18b 1 idenlerden ide,⁵
- 2 āmin yā Mu‘īn, bi hürmeti Seyyidi’l Mürselīn. **Dördünci meclis**
- 3 **Āhir-i Receb’ün fezā’ilin bildirir:** *Şifāi’l-kulüb*’da yazar: Ebü Derdā rağiya’l-lāhu
- 4 ‘anhū rivāyet ider. Kāle Resūlullāhı şallallāhu ‘aleyhi ve sellem مَنْ
- 5 صَلَّى عَلَيَّ عَشْرًا إِذَا مَسَى وَ أَصْبَحَ أَدْرَكَتْهُ شَفَاعَتِي يَوْمًا
- 6 şadağa Resūlullāh. Menkıbe-i rāvi: Bu hadişi rivāyet eyleyen şol
- 7 Ebü Derdā’dır ki, zühdi-le ve ‘ibādeti-le melekler arasında meşhūr ol-

¹ gözüni : yüzüni B

² tevbe : C’de yok.

³ deñizler kadar ve köpüğünden çok ise de : deñizler köpüğinden ziyāde olursa da B

⁴ olup ve : C’de yok.

⁵ idenlerden ide : naşib idüp cümle günāhlarımız’afv olunan kullardan eyleye : C

- 8 duğından ‘Azrā’ıl ‘aleyhi’s-selām Hāḡ te‘ālādan icāzet olup
- B17b 9 adam şūretinde ziyārete geldi, gördi ki, bir evi var, yatduğı zamān
- 10 yarusı evden taşrada alur. Söz arasında didi ki: Y   ‘Az  z! Gend  ne
- 11 şol d  ny  da cümle beden  n s  gaca adar bir evcağaz yapup uzur
- 12 itse n olmaz mı? didi. Eb   Derd   eyitdi: M  d  m ki sen benim ardımca
- 13 gezersin, bu da   odur, didi. N  r-u ker  met-ile ‘Azr  ’il id  gin bildi.
- 14   şte bu ad  şı riv  yet eyleyen Eb   Derd  dır ki,   zret-i Res  l ‘aleyhi’
- 15 s-sel  m buyurmuş ki: Bir kimse aşam on kerre ve şabağ on kerre
- C19a 1 benim üzerime şalav  t getürse ıy  metde¹ ol işiye şef   ‘atim
- 2 iriş  p cem  ’ d  şv  r işlerin   s  n idüp al  ş eyleyem,
- 3 didi.   mdi benim arındaşım! Seni ıy  metde cem  ’ g  c işlerden
- 4 al  ş ideceğini ‘acebleme. Zir   cümle mal  kat anula ululanup
- B18a 5 fair eylerler, görmez misin?   k  yet: |   zret-i Res  l
- 6 ‘aleyhi’s-sel  m d  ny  ya gelmezden muaddem gökler yerler  n üzerine
- 7 ululanup ululanup didi ki: Y   Ar  ! Bende yıldızzlar ve ay ve güneş
- 8 ve ‘arş ve k  rs   ve melekler cem  ’an vardur. Sende ne vardur? didi.
- 9 Yer dağı başın aşağı idüp s  k  t eyledi; t   ki Muammed Muştafa  
- 10 ‘aleyhi’s-sel  m sa ‘  detle d  ny  ya geldi; aan   zret-i Res  l d  ny  ya
- 11 geldi² bu kerre yir başın aldurup didi ki: Y   gök! Bende bir kimse
- 12 z  h  r itdi ki, sende olanlar c  mlesi¹ anu yüzi şuyına a

¹ üzerime : i   n B ; ıy  metde : B’de yok.

² geldi : gelince C

- 13 olundu. Da ‘veti ve aḥkāmı ve² mu‘cizātı ve ḳabri cemī‘an bendedir olsa
gerekdir
- 14 diyince Ḥaḳ te‘ālā eyitdi: Yā Arz! Şimdi sen³ benim Ḥabībim ḳadrin
- 15 bilüp anıḡla iftiḡar ittiḡ. ‘İzzim celālim ḡaḳḳı-çün ben de senüḡ
- C19b 1 topraḡuḡ pāk ve ṭāhir itdüm. Her ḳanda olursa bir ḳulum baḡa
- 2 secde idüp ‘ Yā Rabbi! dise ben anuḡ murādı her ne ise⁴ revā
- 3 idem, didi. İmdi benim ḳarındaşım! Yerler, gökler anuḡ şerefine
- B18b 4 ululanup faḡr itdüḡinden ötüri | cemī‘an pāk ṭāhir o-
- 5 lıcaḳ bir kimse anuḡ faẓīletin ve⁵ ululuḡın bilüp üzerine şalavāt
- 6 virmeḡe şābit ḳadem olsa ‘aceb mi? Ol kişi daḡı hep
- 7 itdüḡi ḡünāhdan pāk ṭāhir olup Ḥaḳ te‘ālānuḡ dīzārın
- 8 görmeḡe lāyık olsa ‘aceb degildir. Zirā buncılayın Mevlāsı ḳatında sözi geḡer
kim [çoḳ mu‘cizātı] vardur.⁶ Cümle mu‘cizātdan
- 9 biri budur ki, *Revnaku’l-Mecālīs*’de yazar,⁷ mu‘cize: ḳaçan ḡazret-i Resül
‘aleyhi’s-selām zuḡūr
- 10 itdikde Ebū Cehil ḡased idüp eṡrāf-ı ḳureyş[i] cem ‘ idüp
- 11 Ebū Ṭālib yanına gelüp didi ki: Senüḡ ḳarındaşuḡ oḡlı
- 12 bizüm dīnümüzi bāṭıldur deyü gendi bir dīn iḡdāş eyledi.

¹ cümlesi : cemī‘an B

² ve aḥkāmı ve : C’de yok.

³ Şimdi sen : Muḡammed C

⁴ ise : olursa B

⁵ faẓīletin ve : C’de yok.

⁶ ‘aceb degildir : ‘aceb mi B ; buncılayın Mevlāsı ḳatında sözi geḡer kim [çoḳ mu‘cizātı] vardur : C’de yok.

⁷ *Revnaku’l-Mecālīs*’de yazar : C’de yok.

- 13 Bunca zamāndan berü 'ibādet ide¹ geldüğümüz ma 'būdlarımıza
14 söger. Biz senüñ hâtırınız için 'afv iderüz. Sen söyle, bu söz-
15 den ferāğat eylesün, yok dirse şimden şonra² kılıç-ıla
C20a 1 söyleşürüz, didi. Ebū Ṭālib eyitdi: Oturun, haber
2 gönderelüm gelsün, bu arada söyleşün,³ didi. Haber gönder-
B19a 3 diler, geldi. | Ḥabībüllāh Ebū Ṭālib yanına oturdu. Ebū Ṭālib
4 eyitdi: Yā Muḥammed! Ebū Cehil seni peygamberlik da'vāsın ider, dir.
5 Eger da'vāsında şādık ise bize bir mu'cize göstere⁴
6 dir. Sen ne dursin, deyince Resül 'aleyhi's-selām eyitdi: İste-
7 sünler, didi. Hemān cümlesi sözi bir yere koyup didiler ki: Şol
8 taş yarılup içinden bir ağaç çıkup iki şak olup
9 bir şakki mağribden yaña düşe ve bir şakki maşrıkdan yaña düşe,
10 didiler. Ḥazret-i Resül: N'ola!' didi ve⁵ du'āya meşgûl oldu.
11 Hemān Cebra'îl 'aleyhi's-selām gelüp eyitdi: Yā Muḥammed! Ḥaḳ te'ālā
12 saña selām idüp buyurdu⁶ ki: Ḥabībüm bugün benden her ne
13 dilerse virdüm, sakınsun, gönlüne ğam getürmesün, didi.
14 Hemān du'ā idüp ol dem taş yarıldı, içinden bir ağaç çıkup
15 iki şak olup¹ biri mağribden yaña ve biri maşrıkdan yaña

¹ ide : idüp B

² şonra : girü B

³ söyleşün : söylesün C

⁴ göstere : göstere B

⁵ didi ve : deyüp B

⁶ buyurdu : didi B

- C20b 1 düşdi. Ba‘dehū didiler² ki: Biz sa‘a ĩmān getürmeziz
- B19b 2 yine³ bu ağaç kemākān bu taşın içine girüp evvelki | gibi
- 3 bütün olmayınca, didiler. Sultān-ı Kevneyn ‘aleyhi’s-selām yine⁴
- 4 du‘ā eyledi. Taş gine evvelki gibi bütün olunca cümlesi
- 5 eyitdi:⁵ Yā Muḥammed! Siḥir itdiñ, hıç sencileyin bir sâḥir görmedik,
- 6 deyüp kıoyup gitdiler, ĩmān getürmediler. Nice ĩmān getür-
- 7 sünler ki,⁶ kıalbleri taşdan kıatıdur. Hāķ te‘ālā cümlemüzi
- 8 kıalbini kıatı olmaķdan şaķlaya, āmin yā Mu‘īn.⁷ **Fezā’il-i Receb :Zuḥru’-**
- 9 **l-‘Ābidīn**’de yazar: Kaķan yevm-i kıyāmet olsa⁸ bir melek
- 10 çağırup der ki:⁹ Kıanı şunlar ki, Receb ayında tevbe
- 11 ve istiğfār idüp bu aya ḥürmet idüp¹⁰ şā’im olmuşlardır,
- 12 deyince hemān dem bir nūr zāhir olup zıyāsı maḥşer yerini tuta. Receb
- 13 ayına ḥürmet idenler cümle ol nūrın zıyāsına¹¹ varup
- 14 Rabbü’l-‘ālemīne secde ideler. Hemān bir nidā gele ki: Yā
- 15 kıullarım! Başıñızı kıaldırıñ. Siz ‘ibādetiñizi dünyāda itdiñiz,

¹ olup : oldı B

² didiler : eyitdiler B

³ yine : gine B

⁴ yine : gine B

⁵ cümlesi eyitdi : cümle yir yirden B

⁶ nice ĩmān getürsünler ki : B’de yok.

⁷ yā ‘ : B’de yok.

⁸ kıyāmet olsa : kıyāmetde B

⁹ çağırup der ki : çağırur B

¹⁰ bu aya ḥürmet idüp : B’de yok.

¹¹ cümle : cemī’an B ; zıyāsına : yanına B

- C21a 1 İmdi¹ varuñ bugün şorusız ve hesābsız cennete gidüñ, diye. Hikāyet:
2 *Hayātu'l-Kulūb* da yazar: Muḳātil rivāyet ider ve der ki, kaf tağınuñ
3 ardında Haḳ te'ālā aḳ gümüşden bir şehir halk itmişdür² ki, yedi³ bu
B20a 4 dünyā ḳadardur. Bunun içine şol ḳadar melek | ṭolmışdur ki, eger
5 havādan bir igne bıraksañ yire düşmeye, illā⁴ melekler üzerine
6 düşe. Her birinüñ elinde birer sancaḳ var⁵ 'Lā ilāhe illallāh Muhammeden
resūlu-
7 llāh' yazılı.⁶ Receb ayınuñ her cum 'a gicesi kaf tağınuñ dola-
8 yısına cem ' olup du 'ā ve tazarru ' idüp Haḳ te'ālāya yalvarurlar.
9 Haḳ te'ālā der ki: Yā meleklerüm! Murādıñuz nedür? Melekler⁷ derler ki: Yā
Rabbi!
10 Murādımız budur ki, ümmet-i Muḥammed'üñ Receb ayında şā'im olanlarını
11 sen yarlıḡa, diyeler. Haḳ subḫānahu ve te'ālā eyde ki: Yā meleklerim!
12 Siz şāhid oluñ, ben anları yarlıḡadım, diye. İmdi benim ḳarındaşım!
13 kaf tağınuñ ardındaḡı melekler seniñcün du 'ā ve tazarru ' idicek
14 saña daḡı lāyık olan budur ki, dün i gün sen de inleyüp ve⁸ tazarru ' idüp
aḡlaya-
15 sın ve günāhlarıña tevbe idüp fırsatı ḳaçırmayasın. Şi'ir:

¹ İmdi : C'de yok.

² itmişdür : eylemişdür B

³ yedi : B'de yok.

⁴ bıraksañ : düşse C ; illā : ya'nı B

⁵ var : ola B

⁶ yazılı : ola B

⁷ Melekler : bunlar B

⁸ sen de inleyüp ve : C'de yok.

- C21b 1 ‘Âkıl oldur fırsatı geçürmeye / Ğaflet-ile cān kuşın uçurmaya /
2 Bu Receb ayını gör / Tevbe tutana gözikür / Sebîli Receb ayında
3 tevbe eylemek yor / Günâhı hemân tevbe ide gör / Tevbe tiryâki
4 günâh yılanının zehrine devâdur / Tevbe merhemi günâh yarasına şifâdır/
5 Nitekim *Enîsü’ş-Şâlihîn*’de yazar ve *Enîsü’l-Meclis*’de yazar: Hikâyet:
6 Hâzret-i ‘Ömer raḍiyallâhu ‘anhū zamânında bir yigit etegi altında kaba-
7 ğıla şarâb alup giderken nâgâh yolu hâzret-i ‘Ömer’e uğradı.
- B20b 8 Bu yigit göğlünden: Eger | ‘Ömer şarâba vâkıf olup görürse¹ benim
9 hâlim nice olur dirken kalbine bu geldi. Beni Hâk te‘âlâ bu def‘a
10 ‘Ömer’den hâlâş iderse bir dahı şarâb içmeyeyin, didi. İttifâk
11 hâzret-i ‘Ömer’in gözi kabağa rastgeldi. ‘Ömer eyitdi: Yâ yigit!
12 kabağında ne var? Bu yigit: Sirkedir, didi. ‘Ömer eyitdi:
13 Getür şu sirkeyi² göreyin, didi. Bu yigit kabağı ‘Ömer’ün
14 eline virdi. Hâzret-i ‘Ömer kabağı koğuladı,³ gördi ki, bu
15 dünyâda olan sirkeye beñzemez. ‘Ömer eyitdi: Yâ yigit! İcâzet
- C22a 1 virirsen sirkenden bir miḳdar dadayın, didi. Bu yigit: Ne
2 ola? didi. ‘Ömer sirkei içdi, gördi ki, bir ğarâ’ib sirkedür, hiç dünyâ
3 sirkesine beñzemez. ‘Ömer eyitdi: Yâ yigit! Bunı nerden aldun?
4 Yigit kışşai haber virdi. Hâzret-i ‘Ömer raḍiyallâhu ‘anhū

¹ olur görürse : olursa B

² şu sirkeyi : sirkeñi B

³ koğuladı : yokladı C

- 5 taḥsīn idüp bu yigidi gendü muḳarreblerinden eyledi. İmdi
- 6 benim arındaım! Bir kimse ḥazret-i ‘Ömer orusından tevbe itmeg-ile
- 7 arābı sirkeye tebdīl olıcağ Ḥa te‘ālā ve ‘Ömer ıtında muḳarreb
- B21a 8 oldı. | Yā bir kimse Allāhu te‘ālādan orup tevbe eylese ol
- 9 kişinüñ ‘iyānı arābı itā‘at sirkesine tebdīl olup
- 10 Allāhu te‘ālā ıtında muḳarreblerden olsa, ‘aceb mi?! Nitekim Ḥa te‘ālā
- ur‘ān-ı ‘azīimde
- 11 buyurur: ^{*}فَإُولَئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ Ḥa te‘ālā cümlemüze
- 12 bu mertebeyi müyesser eyleye, āmin, yā Mu‘īn. i‘ir: Gelindi dön girü ‘iyān
- 13 elinden / Ḥalā ide seni şeyṭān elinden / Yanup
- 14 tevbe odı-la ḥār-u şeyṭān / Saa unıla Raḥmān’uñ gülinden /
- 15 Ferāat ıl Racīm’uñ yollarından / Saa yol ola Raḥmān ellerinden /
- C22b 1 Receb’de tevbe idegör Ḥudā’ya / Saa raḥmet yaar Raḥmān
- 2 göllerinden / Du‘ā budur dün i gün yā ilāhī / Ola abül bu Mutafa
- 3 ulından. **Beşinci meclis: a‘bān aynuñ fezā’ilin bildirir:**
- 4 *Tenbihü’l Ġāfilin*’de yazar: Ḥazret-i Ebü Hureyre raiyallāhu ‘anhū
- 5 rivāyet ider. āle Resūlullāhi allallāhu ‘aleyhi ve sellem صَلُّوا
- 6 طَهَارَةً لَّكُمْ لِدُنُوبِكُمْ عَلَيَّ فَإِنْ صَلَوْتُمْ عَلَيَّ زَكَّوْهُ لَكُمْ
- 7 adaa Resūlullāh. Menıbe-i rāvi: Bu ḥadıı rivāyet
- 8 iden ol kimsedir ki, *Meārik erhi*’nde yazar: İbn Melik cehālet
- 9 zamānında adı ‘Abdü’-ems idi, şonra İslāma geldi,

* Kuran, el-Furkān 25/70: “

- 10 adı ‘Abdurrahmān oldu. Ebū Hureyre laḳabdur. Sebeb bu oldu ki,
11 bir gün gezerken birkaç yavru kediler bulup bunları yeṗi içine
12 ḳoyup Resūl ḥazretine getürdi gösterdi. Resūl ḥazreti
13 görüp eyitdi: (أَنْتَ أَبُو هُرَيْرَةَ) Ya‘nī sen kediler babası
B21b 14 mısın? didi. | Ḥazret-i Şultān dilinden şadır olduḡı
15 ecilden teberrūken Ebū Hureyre ile aṗılmasın severdi. Ebū Hureyre
dinildüḡinde sebeb budur.

C23a, A11a 1 | **Feẓā’il-i ṣalavāt**

- 2 Resūlullāh ṣallallāhu te‘ālā ‘aleyhi ve sellem buyurmuş:
3 صَلُّوا عَلَيَّ benim üzerime ṣalavāt virünḡ
4 فَانَّ صَلَوَتَكُمْ عَلَيَّ زَكَاةٌ لَكُمْ taḥḳīḳ siz¹ benim üzerime virdüḡiniz ṣalavāt
zekātun
5 leküm ya‘nī siziḡ günāhlarıḡuza keḑāretdür günāhı² giderüp
6 sizi pāk ṭāhir ider; zirā zekāt ṭahāretdür, dirler .Anuḡ
7 içündür ki, zekāt mālıḡ çirkini giderir.³ Meşelā bir esbāb yusaḡ
8 ol esbābıḡ çirki ve kiri çıkup çirkefi ḥabīs olup
9 esbāb pāk olduḡı gibi zekāt mālı pāk ider; ammā
10 gendüsi yabana atmalı olur. Görmez misin Benī Hāşim eşref-i
11 nās olduḡı ecilden⁴ fıḳıḥ kitāblarında yazar: Bunlara zekāt virmek
buyurulmadı.

¹ taḥḳīḳ : B’de yok ; siz : sizün : B, C

² günāhı : A’da yok.

³ giderir : giderüp pāk ider B

⁴ ecilden : gibi B

- 12 Nitekim *Hidāye*'de yazar. Benî Hâşim hakkında Resûl 'aleyhi's-selâm
- 13 buyurmuş ki: Yâ Benî Hâşim! إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ عَلَيْكُمْ غَسَّالَةَ النَّاسِ |
- B22a 14 وَ أَوْسَاخَهُمْ isteyen *Hidāye*'de | görsin.
- 15 Ehline ma'lûmdur. Münāsib gelmiş-iken bir miḳdar zekât
- 16 bābından¹ beyân idelüm. **Fezâ'il-i zekât:** Resûlullâh şallallâhu
- 17 'aleyhi ve sellem buyurmuş, eḥādîş² kitâblarında meşhûrdur
- C23b,A11b 1 ma'lûmdur³ | Ya'nî dimekdür ki⁴,
- 2 mālınızın zekâtın virmek-ile helâk olmaḳdan şaḳınun. Nitekim
- 3 *Ravzatü'l-'Ulemâ*'da yazar: Hikâyet: Kaçan Resûl-ekrem şallallâhu
- 4 te'âlâ 'aleyhi ve sellem bu ḥadîşi aşḫâba söylerken bir kâfir
- 5 geḳüp giderdi. Bu ḥadîşi işidüp didi ki: Varayın
- 6 mālınızın zekâtın cümle vireyin; göreyim, eger māluma ziyân gelmezse
- 7 dîni ḥaḳdur, eger ziyân māluma ziyân olursa yalan çıkarsa
- 8 kılıç-ıla başın keseyin, diyüp varup mālın⁵ ḥisâb idüp
- 9 cümle zekâtın virdi. Ba'dehû meger bu kâfiriñ ticâretde bir
- 10 ortaḳı var-ıdı. Haber geldi, kârubânı ḥarâmî başup
- 11 cemî'an mālın⁶ yaḡma itdiler diyü. Hemân dem bu kâfir kılıcın eline alup
- 12 ḥazret-i Resûl'ün ḳaşdına yöridi. Yolda giderken ittifâḳ

¹ bābından : B ve C'de yok.

² eḥādîş : ḥadîş B

³ ma'lûmdur : ehline ma'lûmdur B

⁴ dimekdür ki : siz B, C

⁵ mālın : A'da yok.

⁶ mālın : A'da yok.

B22b 13 ortağında bir adam geldi , mektûbı eline virdi,¹ okudu.
14 Gördi ki, yazılmış: Ey fülân! Bilmiş ol filân kârubân-
15 sarâyda devemüziñ ayağı aķsadı. Biz ol kōnaķda oturaķ
16 olduķ.² Kârubân bize³ küymeyüp⁴ gitdi, fülân yirde ĥarâmî
17 kuyılup⁵ cemî'an mâlların ve tavarların yağma itmişdür. Biz sağ

C24a, A12a 1 ve selâmet birle kurtıldıķ, dimiş. Hemân bunı görince Muĥammed
2 şâdıķ imiş diyü gelüp ĥâzret-i Resûl'ün ĥuzûrında⁶ şehâdet getürüp müslimân
oldı.
3 İmdi benim kârındaşım! Zekât virmek mâlı nice ĥıfz idüp
4 tâhir iderse şalavât daĥı şâhibini dünyâ
5 belâsından⁷ ve âĥiret 'azâbından emin eyler. Görmez misin,
6 bir kâfir katli ĥelâl iken ve oğlı uşağı satılmak câ'iz iken
7 ve mâlı helâl iken bir kez 'Lâ ilâhe illallâh Muĥammedün resûlullâh'
8 dimekle katli ĥarâm olup ve evlâdı esir olup⁸ satılmaķdan
9 ĥalâs olup kurtuldu.⁹ Her kim ol sulţânı sevüp taşdıķ
10 idüp şalavât getürse ikrâr şâhibi olup ģmân
11 getürdi , ehl-i ģmân oldu; her kim inkâr iderse, kâfir olur,

¹ eline virdi : eline aldı A

² oturaķ olduķ : oturduķ B, C

³ bize : bizi B, C

⁴ küymeyüp : öñmeyüp B, C

⁵ kuyılup : basup B, C

⁶ Ĥâzret-i Resûl'ün ĥuzûrında : A'da yok.

⁷ dünyâda dünyâ belâsından : dünyâ belâlarından C

⁸ olup : olur C

⁹ kurtuldu : kurtulur B, C

B23a 12 neüzübillâhi, Ebû Ceḥil gibi. Hikâyet: *Revnakı* | *I-Mecâlis* de yazar:

13 **Mu‘cizât:** kaçan ki¹ resûlullâh ‘aleyhi’s-selâm zuhûr idüp

14 küffârı dîne da‘vet itmege başlayınca² Ebû Ceḥil inkâr idüp

15 ḥazret-i Sultân’ın³ helâkına tedbir itmege başladı. Re’yini

C24b 16 ve tedbîrini bir araya cem‘ itdi ki yol üzerine bir | kuyu kazdı.

17 Üzerine çörçöp örttdi. Gendüni ḥasta oldı adıyla

A12b 1 döşege yatup ḥazret-i Sultân’a adam gönderdi. Haber

2 virdiler ki Ebû Cehil ḥâlet-*i* nez‘de; saḡa kerem itsün; gelsün.

3 Her ne dirse muṭî‘ olayın, didi. Hemân dem Ḥabîb -ekrem

4 şallallâhu ‘aleyhi ve sellem bunıḡ ĩmâna gelmesin ricâ idüp

5 tiz yerinden kalkup ‘acele üzere giderken kuyuya yakın

6 gelicek Ḥazret-i Cebrâ’îl ‘aleyhi’s-selâm geldi didi ki: Yâ

7 Muḥammed! Allâh’ın emri budur ki, ileri bir adım daḡı atmayasın!

8 Girü dönicek ḡaber virildi ki, Muḥammed kuyuya yakın gelmiş iken

9 girü döndi didiler. Hemân mel‘ûḡ yirinden kalkup: Yâ Muḥammed!

10 ḡanda gidersin? Gel baḡa ĩmân ‘arz eyle, müslimân olayın!

11 dirken ‘acele ile kuyuyu unutup kazduḡı

B23b 12 kuyuya | gendüsi düşdi. Şi‘ir: Kişi her kime kim kazarsa

13 kuyu / Düşer gendü cihânıḡ böyledür ḡuyu / İle kazma kuyu

¹ kaçan ki : kaçan B , ; C’de yok.

² başlayınca : başlayıcaḡ C

³ Sultân’ın . resûlün C

- 14 çünkü beşersin / Gezerken ‘âkıbet gendün düşersin. / Yazar
- 15 hem sure-i Fâtırda bunı / Erinmezseñ yörü var ara anı /
- 16 Ne şansañ halka gendüne virür Hâk / Eger eyi eger kötü muhakkağ
- C25a 17 Kāla’l-lāhu te‘ālā إِلَّا بِأَمْرِ السَّيِّئِ¹ وَا لَا يَحِقُّ الْمَكْرَ الشَّيْئِ¹ şadağallāhu-
- A13a 1 l-‘azīm. Hemān dem Ebū Cehil kuyuya düşünce çağırup didi ki:
- 2 Tiz başa bir urğan getürün , Muḥammed uzamadın çıkayın dönd
- 3 üreyin, didi. Varup bir urğan getürdiler, uzatdılar yetişmedi
- 4 her ne kadar ip uzatdılsa yetişmedi. Kuyudan çağırup
- 5 didi ki: Siz ne kadar ip uzatdınız kuyu aşağı gitdi.²
- 6 Aşlā buña dermān olmadı.³ Ebū Cehil çağırup didi ki:
- 7 Meded! Yetişün, Muḥammed’e yalvarun, döndürün getürün yohsa
- 8 ben kuyuda helāk olurun didi. Beni andan gayrı kimse
- B24a 9 çıkarmaz, didi. Varup ḥazret-i Resūlullāh | şallallāhu ‘aleyhi
- 10 ve sellem ḥazretlerine yalvarup dönderdiler. Gelüp gördi ki:⁴ Yā Ebā Cehil,
- 11 ḥālīñ nedir? deyince ağlayup: Yā Muḥammed! Hâk peygambersin, beni
- 12 çıkar saña ĩmān ideyin, didi. Hemān dem Resul ‘aleyhi’
- 13 s-selām bunca kulağ⁵ urğan irişmeyen kuyuya elin uzadup:
- 14 Getür elini! diyüp yapışup, çekdi çıkardı. Nice çıkdı⁶

¹ Kuran, el-Fâtır, 35/43.

² gitdi : gideyor C

³ olmadı : olmaz B, C

⁴ gördi ki : A’da yok.

⁵ kulağ : A’da yok.

⁶ nice çıkdı : hemān çıkıncağ B

- 15 didi ki: Yâ Muḥammed! Hoş sāḥirsın, hiç | sencileyin sāḥir görmedim.
- 16 Eger Lât' 'Uzzâ baḡa mu'în olursa seni dünyâda kıomayım!
- 17 didi ve gitdi. Şi'ir : Şunuḡ kim kıâbiliyyet yok özinde
- A13b 1 daḡı 'ibret-nümâsı yok gözinde / Ne itsün aḡa va'z-ı
- 2 naşîḡat / Şu kim dâ'im gezer şeyṡân izinde / İlâhî Muşṡafâ'ya
- 3 eyle tevfiḡ / Düze dürr-ile yâkûtı sözinde. / İmdi benim
- 4 kıarındaşım! Düni ḡüni Ḥaḡ te'âlâdan isteyelim ki, ḡöḡlümizi
- 5 fikri-le ve dilimizi zıkri-le şâbit kıadem idüp ḡözümüze
- 6 'ibret-ile baḡmak müyesser ide , âmin yâ Mu'în. Biz gine beyân
- 7 idelüm.¹ **Fezâ'il-i şalavât**: Bir kimesne şalavât² ḡetürse
- 8 ol kimsenüḡ ḡünâhını Ḥaḡ te'âlâ yarlıḡayup pâk tâhir
- B24b 9 ide. | Bâ- ḡuşuş seniḡ virdüḡüḡ şalavât Şa'bân
- 10 ayında ola, daḡı ziyâde şevâblar ele gire. **Fezâ'il-i Şa'bân**:³
- 11 Şa'bân ayına Şa'bân anuḡ-içün dirler ki, bir kimesne bu ayda
- 12 bir 'amel⁴ eylese ṡallanur ve budaḡlanur. Ḥaḡ te'âlâ ol 'amele
- 13 sâ'ir 'amellere ve sâ'ir aylarda virdüḡi şevâbdan ziyâde şevâb
- 14 vire. *Zuhru'l-Âbidîn*'de yazar: Ebü İmâme-i Bâhilî dirler, şahâbeden
- C26a 15 bir kimse rivâyet ider:⁵ Resûl 'aleyhi's-selâm | buyurmuş:
- 16 **قَالَ اللَّهُ لَا يَحِقُّ الْمَكْرَ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهَا** ¹ şadaḡallâhu

¹ Biz gine beyân idelüm : C'de yok.

² şalavât : şalavât- şerîf C

³ Şa'bân : mâh-ı Şa'bân C

⁴ amel : 'amel-i şâlih C

⁵ Ebü İmâme-i Bâhili dirler, şahâbeden bir kimse rivâyet ider : C'de yok.

- 17 nefsinizi arıduñ, kinden ve kibrden ve buğuzdan² ve ‘adāvetden
- A14a 1 وَ أَحْسِنُوا نِيَّتَكُمْ Ya’nı niyetiniz dañı gökcek eylen  bu ayda. Zir 
- 2 bu ayını ululuğı s ’ir aylarını üzerine, benim ululuğum gibidür
- 3 sizin  üzerinize.³ Dañı buyurmuş ki, bir kimesne şa’b n ayında bir
- 4 gün şa’im olsa H k te’ l  ol kişiye ce ennemi  ar m eyleye;⁴ eger
- 5 iki gün şa’im olsa ‘arş altında bir melek eyd r⁵ ki y  Veliya-
- 6 ll h, şabr eyle cennet seni   n mek ndur.⁶ H k te’ l  seni 
- 7 cem ’i g n h nı yarlığadı. Ve hem  abir ‘az bın görmeyesin. Nitekim
- B25a 8 şif u’l-K l b’da yazar: Hik yet: | Mu ammed İbni ‘Abdull h eydür: Eb 
- 9 H ş -ı  eb r dirler, bir dostumuz var-ıdı. Bu kişi öldi. Varup
- 10 nam zın  ıldum, sekiz aya dek  abrin ziy ret  ıldum. Bir gün
- 11 şa’b n ayını evvel gicesi vardum, ziy ret eyledüm. Ve ol gice
- 12 evinde eglend m, uyudum, d ř mde⁷ gördüm ki, Eb  H ş ’nun be zi şa-
- rarmış. Sel m
- C26b 13 virdüm, almadı; amm  benimle s yleşirken ben didim ki: | Sub  anall hu
- 14 benimle s yleşirsin, ne ‘aceb sel mım almadın, didüm. Ol dañı
- 15 eyitdi: Sel m almak ‘ib detd r, biz ‘ib detden men’ olduğ, didi.
- 16 Ben didim ki: Y  nedir¹ be zin  m te ayyir², eyitdi şol va t ki siz³

¹ Kuran, el-F tır, 35/43.

² buğuzdan : C’de yok.

³ gibidür sizin  üzerinize : sizin   zeri nize olduğı gibidür M

⁴ eyleye : ider C

⁵ eydür : ide A

⁶ seni   n mek ndur : sen    nd r C

⁷ uyudum, düşümde : A’da yok.

- 17 beni kabrime koyup gitdiniz. Hemān dem bir melek gelüp ĩmāndan
- A14b 1 su'āl itdi. Bi-‘avni’llāhi te‘ālā cevāb virdüm. Ol melek
- 2 gitdi, bir melek daħı geldi, başım ucında turur⁴ baña eyitdi:
- 3 Bire yaramaz koca! Fīlān günāhıñı bilür misin, fülān günāhıñı bilür
- 4 misin? Didi. Cemī‘an günāhlarım bir bir şayıp beni bir kez çomağ-ıla
- 5 urdı. kabrimiñ içi odıla tıldı⁵. Daħı yılanları beni ısırup⁶ didim
- 6 didim dıtdiler daħı maķberem baña sözler söyledi, Rabbüm’dēn
- 7 utandum.⁷ Şonra kabrim beni şöyle şıkdı ki, eyegülerüm
- 8 biri birine geçdi. Ol ‘azāb içinde kaldım, tā bu giceye
- B25b 9 gelince. kaçan gün tılonup Şa‘bān ayı yeñi olıcaķ | bir nidā
- 10 geldi ki: Ey ‘azāba müvekkel olan melekler! Şimden sonra ‘azābdan
- 11 ferāğat eyleñ; zirā bu kişi bu gicei ihyā idüp gündüzin
- C27a 12 şā’im olmışdı. Bu ayıñ hürmetine ol kişi i yarlığadım
- 13 ve cennete lāyık itdüm, didi. İmdi sen de yā Muħammed bin ‘Abdu
- 14 llāh! Şa‘bān ayına hürmet iyle⁸, eger kabır ‘azābından kurtılmaķ
- 15 isterseñ! diyüp⁹ sākit oldu. Ben de uyandım, gördüm,

¹ nedir : neden C

² müteğayyir : müteğayyir oldu C

³ siz : sen C

⁴ turur :turup C

⁵ tıldı : toptılu oldu C

⁶ ısırup : A ve B’de yok.

⁷ daħı maķberem baña sözler söyledi Rabbüm’dēn utandum : C’de yok.

⁸ iyle : eyle C

⁹ diyüp : didi C

- 16 yüregim dir dir ditrer. Ve dağı Resûlullâh sallallâhu ‘aleyhi
- 17 ve sellem buyurmuş: Bir kimesne Şa‘bân ayının üç evvelinde üç
- A15a 1 ortasında üç gün âhirinde şâ‘im olsa Hâk te‘âlâ ol
- 2 kişiye yetmiş nebiye virdüğü kadar¹ şevâb vire ve dağı yetmiş yıl
- B26a 3 ‘ibâdet itmişce şevâb vire. Eger ol yıl içinde | ölürse
- 4 şehîdler mertebesin bula². Hâk te‘âlâ cümlemize bu şehir-i Şa‘bân’a
- 5 hürmet idüp ve bu ecirlere irişmek müyesser ide , âmin
- 6 yâ Mu‘în, bi Hâk-ı Seyyidi’l Mürselîne. **Altıncı meclis: Evşat-ı şehir-i**
- 7 **Şa‘bân³ : Tevârih-i Taberî**’de yazar: Hâzret-i ‘Ömer İbni’l-Hatîb
- 8 rağiyallâhu ‘anhû rivâyet ider: kâle kâle Resûlullâh şalla
- 9 lâhu ‘aleyhi ve sellem buyurur ki: مَنْ صَلَّى عَلَىَّ مِنْ أُمَّتِي مُخْلِصًا
- C27b 10 مِنْ قَلْبِهِ صَلَوةً وَاحِدَةً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ بِهَا عَشْرَ صَلَوةٍ
- 11 وَرَفَعَ بِهَا عَشْرَ دَرَجَاتٍ وَيَحْيَى عَنْهُ سَيِّئَاتٍ وَكَتَبَ بِهَا
- 12 عَشْرَ حَسَنَاتٍ صَدَقَ رَسُولُ اللَّهِ وَصَدَقَ مُحَمَّدٌ حَبِيبُ
- 13 اللَّهِ Menkabe-i râvî: Bu hadîşi rivâyet iden şol ‘Ömer’dür ki,
- 14 hâzret-i Resûl ‘aleyhi’s-selâm’ın ikinci yâridür. Hâk te‘âlâ
- 15 hâzretinin gâyet sevgülisidür. Hattâ bir gün Harem-i şerîfde
- 16 mübârek hırkasın yamardı.⁴ Güneş issisi mübârek bedenine kâr
- 17 itdi, mübârek başın kaldırıp gâzâb birle güneşe bakınca
- B26b, A15b 1 güneş kabkara oldu. Hâk te‘âlâ Cebrâ’îl’i Hâbibine gönderdi,

¹ kadar : A’da yok.

² şehîdler mertebesin bula : şehîd ola C

³ Evşat-ı şehir-i Şa‘bân : evâat-ı Şa‘bân fezâ’ilin bildürür C

⁴ yamardı : yumağ içün oturmuş-ıdı C

- 2 didi: Hâzret-i ‘Ömer’e disin güneşin yüzine gülece¹ bakşun;
3 yoḥsa‘izzüm celâlüm ḥaḳḳıçun tâ kıyâmete degin günüñ yüzünü
4 ḳabḳara iderin! didi Cebrâ’îl gelüp Resûlullâh Ḥaḳ te‘âlâ-
5 nıñ selâmın getürüp ve didigin deyince Hâzret-i Sultân²
6 şallallâhu ‘aleyhi ve sellem ‘Ömer’e gelüp Ḥaḳ’ıñ didigin didi.
7 Hâzret-i ‘Ömer raḏiyallâhu ‘anhû gülerek güneşin yüzine baḳınca
C28a 8 hemân dem güneşin yüzi aḡarup gine evvelki gibi oldu. | İşde
9 bu ḥadışi rivâyet eyleyen ol ‘Ömer’dür; buyurur ki:
10 Hâzret-i Sultân şallallâhu te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem buyurmuş ki:
11 Ümmetimden bir kimesne cân u dilden baḡa bir kez şalavât getürse
12 Ḥaḳ te‘âlâ ol kişiye on raḥmet eyleye ve on da günâhın
13 yarlıḡaya ve on derecâtın ḳaldura ve on da ḥasenâtın ziyâde
14 ide, dimiş. İmdi benim ḳarındaşım! Bu va‘deler hemân bunlara
15 maḥşûş degildür, belki hemân tefhîmdür; yoḥsa Ḥaḳ te‘âlâ
B27a 16 Ḥabîbin hürmetine daḡı ez‘af-ı muzâ‘afı ecirler virür.
17 Nitekim *Ḥayātu’l-ḳulûb*’da yazar. Ḥikâyet: Bir kimesne Ḥabîb-i
A16a 1 ekremün üzerine bir kerre şalavât virse³ Ḥaḳ te‘âlâ ol kimseniñ
2 şalavâtın bir ḳuş şüretinde⁴ ḡaḳ idüp daḡı ol ḳuş Ḥaḳ emri-le
3 ‘arş altında nûrdan bir¹ deñize ṭalup çıḡa silkine. Ol

¹ gülece : gökçe C

² didigin : didüğün M ; sultân : resûl

³ bir kerre : A’da yok ; virse : getürse B

⁴ şüretinde : A ve C’de yok.

- 4 kuşuñ tüyinden² ne kadar kaçre inerse ol kaçreniñ her birin
- C28b 5 Hâk te‘âlâ bir | melek halk ider³, ol melekler tâ kıyâmete degin
- 6 tesbîh ve tehlîl ider; şevâbın ol şalavât viren kişinüñ hayır
- 7 defterine yazalar, bi-iznillâhi te‘âlâ. İmdi benim karındaşım⁴! Bir kerecik
- 8 Hâbüllâh üzerine şalavât virmek sebebiyle seniñ hayrın
- 9 defterine bu kadar yardımcı olucağ yâ ‘aklı başında⁵ olan kimesne buña
- 10 kâhillik ider mi? Zirâ ol Sultân Hâk te‘âlâ kıtında hür-
- 11 meti ve ‘izzeti ve dahı sözi geçginligi katı hâdden biründür.
- 12 Cümleden biri budur ki, *Şifâu’l-Kulûb*’da yazar: Mu‘cizât:
- 13 Hâzret-i Sultân-ı enbiyâ⁶ şallallâhu‘aleyhi ve sellem bir gün ikindi
- B27b 14 namâzın kılup Hâzret-i | ‘Alî’niñ dizine mübârek başın koyup
- 15 kelimât iderken uyku galebe idüp uyudı. Ba‘dehû uyandı;
- 16 gördü ki, gün tulunmuş. Didi ki: Yâ ‘Alî! İkinci namâzın kıldın mı?
- 17 Hâzret-i ‘Alî didi ki: Yâ Resûlallâh! Sizi uyarmağa⁷ hicâb
- A16b 1 itdüm, namâzı kılmadum, didi. Hemân dem: Yâ güneş toğ! ‘Alî namâzın
- 2 kılsın, didi. Allâh’ın emri-le güneş tulunup ‘âlem karañu⁸
- 3 olmuş-ıken tekrar tulundığı yerden toğup ‘âlemi münevver

¹ bir :olan C

² tüyinden : tüğinden C ; tülerinden B

³ ider : eyleye C

⁴ karındaşım : cânım A

⁵ yardımcı olucağ : hayır yazılır M ; başında : A ve B’de yok.

⁶ sultân-ı enbiyâ : sultân A, B

⁷ uyarmağa : uyandırmağa C

⁸ güneş tulunup : C’de yok ; karañu : karañuluk M ; karanlık B

- 4 eyledi; tã Hãzet-i ‘Alĩ namãzın kılınca; andan gine tũlundı.
- 5 İmdi benim karındaşım! Şöyle işlere sözi geen peygãbere
- 6 řalavãt virũp kendine muşabbet ideni yarlıғанmađa sözi gemez mi?!
- 7 Bã şuşuş, seniş virdũęiř řalavãt şa‘bãn ayında
- 8 ola, dađı eź‘af-ı muzã‘af ecirler ele gire, inřã‘allãhu
- 9 te‘ãlã **Feźã’il-i řehr-i Ramaźãn**: *Ĥayãtu’l-Ĥulũb*’da¹ yazar.
- 10 Ümmũ Selĩme rivãyet ider: Hãzet-i resũlullãđ řallallãhu
- 11 ‘aleyhi ve sellem dimiş ki: Ben iki ayı biri birine şavmıla
- B28a 12 ulařdurmađa severin, dimiř, illã | řa‘bãn ayı ile Ramaźãn
- 13 ayını. İmdi bundan ma‘lũm olsun ki, bu ay Resũlullãđ
- 14 şıtında ģãyet sevgũlidũr řattã buyurmiş ki: şa‘bãn benim ayımdır.
- 15 Dağı řãzet-i Enes rađiyallãhu ‘anhũ rivãyet ider: Resũlullãđ
- 16 ‘aleyhi’s-selãm řãzetlerinden su‘ãl olundu ki, efđal-i şavm
- 17 řehr-i Ramaźãn’dan řonra řanķı aydur ? Buyurdılar ki: řa‘bãn
- C29a,A17a 1 ayında olan şavmdur ve dağı Ebũ Sa‘ĩdu’l-Ĥudri rivãyet
- 2 ider: Resũlullãđ ‘aleyhi’s-selãm buyurmiş: şa‘bãn ayında bir
- 3 ģũn řã‘im olmaķ ģayri aylarda biğ ģũn řã‘im olmağa
- 4 berãberdũr.² Ve bu ayda bir rek‘ãt namãz kılmaķ ģayri aylarda biğ
- 5 rek‘ãt namãza berãberdũr. Ve dağı Hãzet-i ‘Alĩ rađiyallãhu ‘anhũ
- 6 rivãyet ider: Resũlullãđ ‘aleyhi’s-selãm buyurur: Bir kimesne

¹ Ĥayãtu’l-Ĥulũb’da : řifãu’l-Ĥulũb’da C

² řã‘im olmağa berãberdũr : olmaķ gibidũr C

- 7 Şa‘bān ayında bir gün şā’im olsa Hāḡ subhānehu ve te‘ālā
- 8 anıḡ cesedini cehennem odına ḡarām ide ve hem kıyāmetde Yūsuf
peygamber ‘aleyhi’s-selām ḡüsniinde ola.¹
- 9 Yūsuf peygambere müşābih olmaḡdan² murād budur ki, kaçan Yūsuf
- 10 peygamber ‘aleyhi’s-selām şöḡaḡlarda gitse³ yüzi nūrı
- 11 dīvārlara berḡ ururđı. Bunuḡ gibi Şa‘bān ayında bir
- B28b 12 gün şā’im olanıḡ yüzi nūrı | ḡabrinden ḡaḡḡup cennet
- 13 yollarına gitdüḡi vaḡtin ehl-i maḡşere berḡ ura. Bu kişiyi
- 14 peygamber şanalar. İmdi benim ḡarındaşım ! Bu ayda cidd ü ceḡd idüp
- 15 ḡā‘ate ‘ibādet meşḡul olagör. Hāḡ subhānahu ve te‘ālā
- 16 cümlemüze bu ayda ḡā‘at ve ‘ibādet⁴ müyesser ide, āmin
- 17 yā Mu‘īn. **Yedinci meclis: Fī fezā’il-i Leyletü’l-Berāt⁵: Tevārīḡ-i**

- C30a,A17b 1 *Taberānī*⁶ yazar: Ḥazret-i ‘Oşmān | raḡiyallāhu ‘anhū rivāyet ider:
- 2 Ḳāle ḡāle Resūlullāḡ ṡallallāhu ‘aleyhi ve sellem buyurur: إِنَّ
- 3 أَنْجَاكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ مِنْ أَهْوَالِهَا وَمَوَاطِنِهَا أَكْثَرُكُمْ عَلَى صَلَوةٍ
- 4 Menḡabe-i rāwī: Bu ḡadışı rivāyet eyleyen şol ‘Oşmān’dır ki,
- 5 ḡazret-i Sulṡān’ıḡ güyegüsi olup iki ḡızın alandır ki,
- 6 menāḡıbı çokdur. Cümleden biri budur ki, bir gün Ḥazret-i
- 7 Resūl ṡallallāhu ‘aleyhi ve sellem mübārek ayaḡın uzadup

¹ Yūsuf peygamber ‘aleyhi’s-selām ḡüsniinde ola : A ve B’de yok.

² Yūsuf peygambere müşābih olmaḡdan : bundan C

³ şöḡaḡlarda gitse : şöḡaḡlara ḡıḡsa C

⁴ ḡā‘at ve ‘ibādet : şā’im olmaḡ C

⁵ fi-fezā’il-i leyletü’l-Berāt : leyletü’l-Berāt fezā’ilin bildirir C

⁶ Taberānī’de : Taberī’de C

- 8 otururdu. Hâzret-i Ebû Bekir geldi, ayağın çekmedi. Hâzret-i
9 ‘Ömer geldi¹, ayağın çekmedi. Hâzret-i ‘Osmân geldi, Hâzret-i
10 Resûlullâh şallallâhu ‘aleyhi ve sellem mübârek ayağın çekdi.
B29a 11 su’âl itdiler: Yâ Resûlallâh! Ebû | Bekir geldi, mübârek ayağınız
12 çekmediğiniz ve ‘Ömer geldi ayağınız çekmediğiniz, ammâ ‘Osmân geldikde
13 çekdiğiniz, ta’zîm itdiğiniz, hikmet nedir? didiler. Buyurdılar:²
14 Bir kimesne ki³ gökde melekler utanurlar, ben utanmayayım mı, didi.
15 Ve dahı Kur’ân- ‘azîmi yazmalı olsa Hâk te’âlâ levh-ile ‘Osmân’ın
16 mâbeyninde hicâbı giderir, Hâzret-i ‘Osmân levha bakardı.
17 Anda nice yazılmış ise gendü de öyle⁴ yazardı. İşte bu
A18a 1 hadîşi rivâyet eyleyen bu ‘Osmân’dır. Resûl ‘aleyhi’s-selâm
C30b 2 buyurur ki: kıyâmet gününü | ahvâlinde⁵ dahı mevâtınından
3 kurtulanlar benim üzerime çok çok şalavât getürenlerdir,
4 dimiş. Ya’nî hevl kôrşuya dirler. Bir kimesne Hâbîb-i ekremün
5 üzerine şalavâtı çok getürse Şırât köprüsi üstinden⁶
6 geçerken cehenneme düşmek kôrşusından emin ola. Dahı
7 kitâbları virildüğü zamanda kimisine sağından ve kimine
8 şolundan virilmek kôrşusundan¹ emin ola ve dahı

¹ geldi : geldikde C

² buyurdılar : buyurdu ki C

³ kimesne ki : kimseden A

⁴ öyle : iyle A , öylece B

⁵ buyurur ki : buyurmuş ki M ; ahvâlinde : hevlinde C

⁶ üstinden : üzerinden C

- 9 bir bölük cennete ve bir bölük cehenneme bölünmek korkusundan
- B29b 10 emin ola. Ve dağı mevâtın dimek, dirnek ve cem'iyet
- 11 yerleri dimekdür. Bu yerlerden murâd olunan şol yokaıda
- 12 şayageldigimüz² cem'iyet yerleridir ki, her birinde niçe zaman
- 13 aç ve susız ve çıplak turulsa³ gerekdür. Hâk te'âlâ, Hâbîbiñ üzerine
- 14 şalavât getürenleri ol günün eleminden ve ol mevâtının
- 15 şiddetinden emin ide, dimiş.⁴ Ve dağı melekler kevşer şarabı
- 16 getürüp ol kişi i suvarup cennet muştulayalar. Bu kadar
- 17 devlet ve bu kadar ihsân Hâbîb-i ekrem Muḥammed Muştafâ
- A18b 1 şallallâhu 'aleyhi ve sellem hürmetinedir. Zirâ Hâbîb-i ekrem Hâk
- 2 te'âlâ kıtında sevgüli ve sözi geçkindür. Dünyâda ve âhiretde bir⁵
- C35a 3 sözi iki olmaz. Mu'cizât⁶ *Revnaķi'l-Mecâlis*'de yazar: Bir gün
- 4 Resûlullâh şallallâhu 'aleyhi ve sellem mescidde aşhâbıyla
- 5 otururken bir a'râbî çıkageldi, eyitdi: Yâ Muḥammed! Eger halkın
- 6 korkusu olmasa ben, seni şol derede helâk iderdüm,
- 7 didi. Hemân dem Hâzret-i 'Ömer⁷ raḍiyallâhu 'anhû kalķup kılın
- B30a 8 çıkarup ol A'râbiyi öldürmek istedi¹, | Resûl 'aleyhi-

¹ kimisine sağından ve kimine şolundan virilmek korkusundan : sağımdağı virilür, şolumdağı mı virilür korkusundan C

² şayageldigimüz : didüğümüz C

³ ve çıplak : A ve B'de yok ; turulsa : tursalar C

⁴ dimiş : diyü buyurmuş C, B

⁵ Buradan itibaren C nüshasının sayfaları karışmıştır. C nüshasında 35a'dan itibaren devam eder.

⁶ mu'cizât : cümle mu'cizâtdan biri dağı budur ki B

⁷ Ömer . 'Alî A

- 9 s-selām men‘ idüp² eyitdi: Yā A‘rābī, neredensin? A‘rābī eyitdi: Benī
- 10 Selīm³ kabīlesindenem. Resūl ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Hiç
- 11 benden bir kem iş gördüğ mi? didi. A‘rābī: Görmedüm, işitmedüm,
- 12 didi. Resūl ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Yā bir kişinin kemlign
- 13 görmeyesin ve kem sözün işitmeyesin yā ol kişiye böyle
- 14 söz söylemek revā degüldür, gel müslimān ol deyince A‘rābī
- 15 eyitdi: Nice müslimān olayın, didi. Seni sāhir dirler, didi.
- 16 Resūl ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Söz işidildiği gibi olmaz.
- 17 Ben ḥaḳ peygamberem, ĩmāna gel, didi. A‘rābī eyitdi: Ḥaḳ peygamber
- A19a 1 işeñ şol etegimdeki nesne saña ĩmān getürsin, didi, eteginden
- 2 bir kertenkele bıraḳdı. Resūl ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Yā kertenkele!
- C35b 3 Ben kimim? didi. | Kertenkele eyitdi: Sen Resūl-i rabbi’l-ālemĩnsin.
- 4 Ben şehādet iderin ki, Allāh birdür, sen anıñ resūlisin. Her kim
- 5 saña ĩmān getürdi, sa‘ādet buldı. Her kim saña ĩmān
- 6 getürmedi, cehennem anıñ yeridür⁴, deyince ol A‘rābī eyitdi:
- B30b 7 Yā Muḥammed! Kaḳan | girdüm mescīde, senden çirkin bir
- kimesne görmedüm.
- 8 Ammā şimdi gözüme senden güzel kimse görünmez gözüme, didi.
- 9 Tiz baña ĩmān ‘arz eyle, müslimān olayın, didi. Hemān dem ĩmān

¹ istedi : diledi C

² men‘ idüp : A‘da yok.

³ Benī Selīm : Müsellim C

⁴ getürmedi cehennem anıñ yeridür : getürse cehennemden ḥalās olur, her kim ĩmān getirmese C

10 ‘arz idüp müslimân oldu. İmdi benim karındaşım! Bir
11 hayvân ki, Hâk te‘âlâ mükellef itmeyüp hayvânlığı hâlinde Resûl
12 ‘aleyhi’s-selâm hâzretinün ululuğun bilicek bize de lâzım olan
13 budur ki,¹ ol sulţânın ululuğun bilicek İmânımızı kâvî
14 ideyüz² ve üzerine çok çok şalavât getüreyüz³. Zirâ
15 dünyâda bir hayvânı söyletmege sözi geçen, ümîzdür ki,
16 âhîretde üzerine çok çok şalavât getürenlere şefâ‘at
17 idüp cennete koymağa sözi geçmeye mi? Bâ- huşûş ki

C 36a, A19b 1 seniñ şalavâtın Şa‘bân ayında ve Berât gicesinde ola,
2 dahı ziyâde⁴ ecirler şevâblar ele gire, inşâ‘allâhu te‘âlâ. **Fezâ’il-i Leyleti’**
3 **l-Berât: Zuhru’l-‘Âbidîn**’de yazar: Hâzret-i ‘Alî rağiyallâhu
4 ‘anhû kerremallâhu vechehu rivayet ider: Hâzret-i Resûl
5 şallallâhu ‘aleyhi ve sellem buyurmuş: kaçan Şa‘bân ayınun
6 nısfı gicesi olsa taḥḳîḳ⁵ kâ‘im oluñ ve gündüzi şâ‘im oluñ.

B31a 7 Taḥḳîḳ, Hâk te‘âlâ bu gicede gün | tılunduğından sonra
8 dünyâ göğine iner. Hâk te‘âlâ inmeden çıkmadan münezzehdür,
9 ya‘nî rahmeti ve kudreti iner dimekdür. İmdi benim cânım! Hâk te‘âlâ dir ki:
10 Hiç benden günâhından yarlığanmak ister var mı ki, yarlıgayam?

¹ ululuğun bilicek bize de lâzım olan budur ki : ululuğın bilüp ikrâr eyledi. Yâ‘âkil mükellef olan kimse C

² ideyüz : idevüz C, ide B

³ getüreyüz : C, getüre B

⁴ ziyâde . A‘da yok.

⁵ taḥḳîḳ : A‘da yok.

- 11 Ve daḥı hiçbir dertli var mıdır, derdine devā idem. Ve daḥı
12 rızq ister var mı ki aḡa rızq virem, dir. Tā taḡ yeri aḡarınca
13 böyle dir. İmdi benim karındaşıml! ‘Aklı başında olup ĩmānı
14 ve i’tikādı olan kimse bu gice¹ ġaflet birle geçürmez. Nitekim
15 ḡaberde vāki‘ oldu: Ḥaḡ te‘ālā bu gicede cemi‘i ḡalkı
16 yarlıḡar illā gendüye şirik ḡoşanı ve namāzı terk ideni ve zekāt
C36b 17 virmeyeni ve şarāb içeni ve zinā | ideni ve ataya ve anaya² ‘āşī
A20a 1 olanı ve aḡçe aşısın yeyeni ve şılası olup da varmayanı ve zālimleri
2 ve sāḡirleri ve arpa ve baḡla şalıp³ ve boncuḡa baḡup ḡāyibden
3 söyleyeni⁴ ve bir kimseye dünyevī ‘adāveti olup söylemeyeni, aşlā
B31b 4 bunlara bu gicede yarlıḡanmaḡ olmaz, | illā meger ki tevbe eyleyeler. Her
5 kişi ḡalli ḡāline göre⁵ tevbe iderlerse ol zaman anlar da
6 yarlıḡanırlar. Ve daḥı peygamber ‘aleyhi’s-selām buyurmuş: Ḥaḡ te‘ālā
7 ḡullarına Benī Kelp’ün ḡoyununun tüyinün ḡaḡışı ḡadar⁶ rahmet
8 ide. Benī Kelp ‘Arabda bir boydur⁷ ki, koyunları ḡokdur, anlardan
9 ḡok ḡoyunları [olan]⁸ ḡabīle yokdur. Bir rivāyetde Ḥaḡ te‘ālā bu gicede
10 Benī Kelp’ün ḡoyununun tügi ḡaḡışınca cehennem vācib olmuş

¹ gice : giceleri C

² ataya ve anaya : anaya ve ataya C

³ şalıp : şayup C

⁴ söyleyeni : ḡaber vireni C

⁵ illā meger ki tevbe eyleyeler. Her kişi ḡalli ḡāline göre : ḡāline tevbe iderse C

⁶ tüyinün ḡaḡışı ḡadar : tüyi ḡaḡışınca C

⁷ bıydur : köydür M , ḡabīledür B

⁸ ḡoyunları [olan] : ḡoyunlu B

- 11 kimesnelere rahmet eyleye, cehennemden azāde eyleye bu giceniñ
- 12 hürmetine, dimiş. *Tefsîr-Şeyh*'de sûre-i Duḥān'da yazar:¹ Bir kimesne
- 13 Şa'bān ayınıñ nişfî gicesinde yüz rek'ât namāz kılsa Hâk
- 14 te'ālā ol kişiye yüz melek göndüre, otuzı cennet muştılaya
- C37a 15 ve otuzı ' Korkma, saña | 'azāb olmaz' diyeler ve otuzı dünyā âfetlerinden
şaklaya ve on melek² dahı
- 16 şeytanıñ mekrinden şaklayup şerrinden emin ideler. Münāsib
- 17 gelmişken ol şifāt-ı mezmūme birle muttaşif olanlarıñ
- B32a ,A20b 1 aḥvāllerin fi'l -cümle beyān idelim³. Evvelki şıfat budur ki, ne'üzü | billāhi,
- 2 Hâk te'ālāya şirk koşup kâfir olanlardur. Anıñ maḳāmı
- 3 ebedî cehennemde ḳalmaḳdır⁴, eger imāna gelmezse. İkinci târiki's-şalâtdır
ki,
- 4 *Hayātu'l-Ḳulüb*'da yazar. Ebū Hureyre radiya'llāhu 'anhū rivāyet ider.:
Hikāyet:
- 5 Resül 'aleyhi's-selām bir kimseniñ namāzın kıılırken kefeni
- 6 kıınıldar. Resül 'aleyhi's-selām baḳdı, gördi bir yılan
- 7 bu kişiniñ⁵ etin yir. Hâzret-i Ebū Bekir bu yılanı öldürmek
- 8 istedi,⁶ Hâk te'ālā bu yılanı dil virdi, söyledi: Eşhedu
- 9 enlā ilāhe illallāh ve eşhedu enne Muḥammeden 'abduhūve resūluhū. Beni

¹ yazar : gelür C

² dünyā âfetlerinden şaklaya ve on melek : A ve B'de yok.

³ idelim : olunsun B, C

⁴ ebedî cehennemde ḳalmaḳdır : ma'lūmdur A

⁵ kişiniñ : meyyitiñ C

⁶ istedi : diledi C

- C37b 10 niçün vurursın¹? Benim suçum nedir? Hâk | te‘âlâ beni bu kişiye gönder-
11 di, tâ kıyâmete varınca² ben bu kişiye ‘azâb iderin, didi.
12 Ebû Bekir, bu kişinin günâhı nedür? Ol yılan eyitdi: Bu kişinin
13 üç günâhı vardır. Biri, târikü’s-şalâtdur. İkinci, zekât
B32b 14 virmez. Üçüncü, ‘ulemâları³ | sözine inanmazdı, didi. Berât
15 gicesi yarlığanmayanın ikincisi zekât vermeyendür *Meşârik*’de
16 yazar: Bir kimesne zekât vermese mâl yılan olup şâhibin
17 boynına tolaşa, kıyâmete degin şoka. Berât gicesi yarlığa-
A21a 1 nmayanın üçüncüsü dâ’im şarâb içendür, bir kimesne dâ’im şarâb
2 içse, tevbe itmeden ölse ol kişi cennet şarâbın görmeye. Berât gicesi
yarlığanmayanın
3 dördüncüsü zinâ idendür. Bir kimesne zinâ eylese Hâk’ın cemâlin
4 görmeye. Beşinci akçe aşısı yiyendir. Bir kimse akça aşısı yise
5 anasıyla zinâ itmiş gibidir. Altıncı ataya, anaya ‘âşî olsa
6 dünyâdan âhirete İmânsız gide. Yedinci şilâsı olup da var-
C31a 7 masa ebedî cehennemden çıkmaya. Sekizinci Hâk’ın kullarına
8 zulüm idendir. Bir kimesne zâlim olsa, zulüm itse Hâk’ın la‘neti
9 anın üzerine olur; nitekim Hâk te‘âlâ buyurur: لَا لَعْنَةُ اللَّهِ
B33a 10 عَلَى الظَّالِمِينَ⁴ Ve dahı Berât gicesi yarlığanmayanın tokuzuncısı

¹ vurursın : katl idersin C, B

² varınca : dek C

³ ulemâları : okumuşları C

⁴ Kuran\ Hûd, 11/18.

- 11 sâhirlerdür. Bir kimesne sihir itse aşlâ 'ibâdeti maqbûl olmaya.
- 12 Berât gicesi yarlıganmayanın birisi dağı arpa, bakla şayup ve boncuq
- 13 bakup ve şuya ve aynaya bakup yalan söyleyüp halkı aldadandur. İmdi
- 14 bunlar Allâh ve Resûl'e kâfir olanlardır. Zirâ gâ'ibden bilürüz, diyi
- 15 gâ'ibe hüküm idendür, bunlara varup bizim yetüğümüz bilin diyenler
- 16 de bunlar gibidür. Bir dağı dünyevî 'adâvet idüp üç günden
- 17 öte söylemeyendir. Ağustos güninde bir veleh destimâl qoruyunca
- A21b 1 'adâvet idüp söylemese ol kimesne dilerse Yahudi ölümüne
- 2 ölsün, dilerse naşrânî ölümüne ölsün dinilmiş. Ammâ bunlar
- 3 hemân bir derûnî tevbeye tevfiq iderler. Eger nedâmet birle tevbe
- 4 ve istiğfâr iderlerse tevbeleri qabûl olup maqbûl-Hâzret
- C31b 5 olurlar. Eger tevbe | itmeyüp ve bu fi'liñ üzerine muşırr olursa
- B33b 6 varacakları yer cehennemdür. | Hâq te'âlâ cümlemüzi böyle şıfatlardan
- 7 şaklaya, âmin yâ Mu'în. **Sekizinci meclis fî fezâ'il-i evâhîr-i**
- 8 **şehr-i Şa'bân; Şifâu'l-Kulûb** da yazar: Hâzret-i 'Alî kerremallâhu vecçehû
- 9 rivâyet ider: kâle kâle Resûlullâh şallallâhu 'aleyhi ve sellem
- 10 buyurur: أَكْثَرُوا عَلَيَّ مِنَ الصَّلَاةِ فَإِنَّهَا تُطْفِئُ غَضَبَ الْجَبَّارِ ve
- 11 menqabe-i râvî: Bu hadîşi rivâyet eyleyen şol Hâzret-i 'Alî-
- 12 dir ki, Hâbîb-i ekrem şallallâhu 'aleyhi ve sellem anıñ haqqında
- 13 buyurmuşdur. Münâfıqlar bir gün imtiḥâna
- 14 gelüp evvel biri su'al itdi: Yâ 'Alî! 'İlm mi efḍaldür mâl mı? 'Alî
- 15 buyurur ki: 'İlim efḍaldür. Münâfıq eyitdi: Neden dirsın? 'Alî eyitdi:

- 16 ‘Anıñçün ki, ‘ulemā vereşe-i enbiyâdur. Ağniyâ verese-i Kārûndur. O gitdi
- 17 biri dañı geldi. Yâ ‘Alî! ‘İlm mi efđaldür māl mı? ‘Alî eyitdi: ‘İlim
- A22a 1 efđaldür. Münāfık eyitdi: Neden dirsın? ‘Alî eyitdi: ‘Mālı şāhibi
- B34a,C32a 2 bekler, ‘ilim şāhibini bekler.¹ | didi. O da gitdi. | Bir dañı gelüp yâ ‘Alî!
- 3 İlm mi efđaldür māl mı? ‘Alî eyitdi: İlim efđaldür, didi. Münāfık
- 4 ‘Neden dirsın?’ didi. ‘Alî eyitdi: Zirā ehl-i dünyānıñ düşmanı çokdur,
- 5 ehl-i ‘ilmin dostı çokdur², didi. Şonra eyitdi: Eger kıyāmet
- 6 kıopunca birer su’āl itseñüz hepünüz³ de ilim efđaldür, deyü cevāb
- 7 virürdüm, didi. Biriñüz virdüğüm cevābı biriñüz dañı virmez
- 8 idüm, didi. Andan şonra bunlar⁴ ĩmāna gelüp nifākdan ferāğat
- 9 idüp gitdiler. İşde bu şalavāt hadıñınii rivāyet iden
- 10 ol ‘Alî’dür, buyurur ki: Hāzret-i Resûl şall-
- 11 allāhu te‘ālā ‘aleyhi ve sellem buyurmuş: Benim üzerime şalavātı
- 12 çok virün, sizün benim üzerime virdüğünüz şalavāt Hāğ te‘ālā-
- 13 nıñ ģazābını söyündürür. Nitekim *İhyāi’l-ķulūb*’da yazar: kaçan yevm-i
- ķiyāmet⁵
- B34b 14 olsa | ümmet-i Muḥammed’den birini mızāna çekeler⁶ ve a‘mālını tartalar;
- günāhı ağır gelüp

¹ mālı şāhibi bekler, ‘ilim şāhibini bekler : ‘ilim virmekle çoğalır, māl virmekle azalur B, C

² zirā ehl-i dünyānıñ düşmanı çokdur, ehl-i ‘ilmin dostı çokdur : ‘ilim şāhibinün dostı çok olur, dünyā şāhibinün düşmanı çokdur C

³ hepünüz : cümleñüz B, C

⁴ bunlar : münāfıklar cümlesi B, C

⁵ İhyāi’l-ķulūb’da : Hāyātu’l-ķulūb’da C ; yevm-i kıyāmet : kıyāmet günü C

⁶ çekeler : getüreler C

- 15 cehenneme emr oluna; zebānīler bu kişii alup giderken nāgehān yolları
- C32b 16 Muḥammed Muştafā ‘aleyhi’s-selāma uğraya; göre ki, ümmetinden | birini
- 17 zebānīler alup cehenneme giderlerken hemān dem Ḥabīb-i ekrem şallallāhu
- A22b 1 ‘aleyhi ve sellem bunların öñüne varup eyde: Yā zebānīler! Bunı kıanda
- 2 alup gidersiz diyüp şordı. Bunlar eyitdiler ki, cehenneme alup
- 3 giderüz, diyeler. Ḥabību ekrem şallallāhu ‘aleyhi ve sellem diye ki: Bu kişinin
- şuğı nedür? Zebānīler eyde: Mīzānda
- 4 tartışıldı, günāhı ağır gelüp Ḥaḳ te‘ālā ğazāb itdi, cehenneme
- 5 alup giderüz deyinceḳ Ḥazret-i Sulṭān diye: Yā melekler! Luṭf
- 6 eyleñ, bu kişii gine mīzāna iletin, diye. Zebānīler diyeler ki: Daḥı
- 7 yā Resūlallāh Ḥaḳ subḥanāhu ve te‘ālā saña Kur’ān’da dimedi ۞
- 8 ¹يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ bizim ḥaḳkıımızdadur
- B35a 9 Rabbimiz bize bu kişii cehenneme iletin, | didi. Biz Allāh’a ‘āşī olmazız,
- 10 didiler. Hemān dem bu kişiyi cehenneme alup gitdiler. Hemān dem Resūl
- 11 ‘aleyhi’s-selām mübārek başını secdeye kıoyup: Yā Rabbi! Melekler daḥı
- 12 ümmetimle benim arama girüp sözüm dinlemeyüp cehenneme alup gitdiler.
- 13 Hemān dem Resūl ‘aleyhi’s-selām mübārek başını secdeye kıoduḳda:
- 14 Meded yā Rabbi! Beni ehl-i maḥşere karşı hacıl eyleme diyince hemān dem
- 15 Cenāb -‘izettden ḥiṭāb -‘izzet geldi ki: Yā meleklerüm! Ḥabībimün
- 16 sözüne mutī oluñ, ol kişiyi gine mīzāna iletün. Bugün

¹ Kuran, et-Tahrīm, 66/6.

- 17 zebāniler bu kişiyi gine mizāna getürüp tartalar; gine günāhı artuğ
C33a,A23a1 geldi. Hāḡ te‘ālā gine emr eyledi, ġazāb idüp cehennemem iletün
2 deyinceḡ Hāḡret-i Resül ‘aleyhi’s-selām mübārek yeñinden bir ġāğıd
3 çıkarup bu kişiniñ ḡayrından yaña koyup hemān dem ḡayrı keffesi ağır
4 geldi. Hāḡ te‘ālā cennete emr eyleye, bu kişi hemān dem ḡazret-i
5 risālet -penāhuñ mübārek ayağına düşüp: Sulṡānım! Bu ġāğıd
6 ne ġāğıddur ki, bugün beni Hāḡ te‘ālā’nıñ ġazābından ḡalās
7 itdiñiz diyince Hāḡret-i Sulṡān ‘aleyhi’s-selām didi ki: Ben āḡir
8 zaman peyğamberiyem. İşde geldim saña yetişdüm ve bu ġāğıd seniñ
B35b 9 benim üzerime virdüğün řalavātdur, ben anı | şağlardum, uş
10 bugün getürdüm. Hāḡ te‘ālā seni ġazābından ya‘nı cehennemden ḡalās
11 itdi deyince ol kişi Hāḡret-i Sulṡān’ıñ mübārek ayağına
12 düşdi. İmdi benim şarındaşım! şol aşıl şiddetli günde
13 saña yoldaşlığı toğunan fā’ideli işe kāhillik itme! ṡurmayup
14 gice gündüz çalışup řalavāt üzerine ol. řalavāt virdüğün
15 kimesne Hāḡ te‘ālānuñ kıtında naşıl ekremdür bilmek isterseñ
C33b 16 bu mu‘cizei dağı istimā eyle. Mu‘cizāt: | řifāu’l-Ĳulüb’da yazar :Hāḡret-i
Resül řallallāhu‘aleyhi
17 ve sellem küçüklüğü¹ ḡālinde ḡalīme ḡātün’uñ yanında idi. Bir şam
A23b 1 üzerinde yaturken ayıñ tamām bedr olup münevver olduğı
2 zamān idi. Ayıñ nūrından oturlar idi. Nāḡehān beřikde

¹ küçüklüğü : gençliği A, B

- 3 Һазрет-и Шултан ‘aleyhi’-selām uykusından uyandı. Һalīme
- 4 Һātūn uykuda bulundu. Һазрет-и Resūl’ün ağıladuğın işitmedi.
- 5 Cemī’Һalk aya baқarlardı, hemāndem ay menzilinden қопup süzü-
- 6 lüp inüp Һазрет-и Шултан’ın beşigin öңürdi, salladı.¹ Mū min münāfıқ
- 7 cemī’an görüp: الصلاة والسلام عليك يا رسول الله diyüp
- 8 çağrışurlar. Bunların şadāsından Һalīme dağı uyandı, gördi
- 9 Medīne soқaқları essalātu vesselām şadāsıyla tōlmış; şehir-i
- 10 Mekke² nūra ғarқ olmış. Һalīme bu ne Һikmetdür diyüp‘aқlı
- 11 serāsime oldu. Gördi ki, ay gökden inmiş Һазрет-и MuҺammed’in
- 12 beşigin öңürür. İmdi benim қарındaşım! Üzerine şalavāt virdüğün
- 13 ve āhiretde dermān umduğun işde şol aşıl şultāndır
- 14 Һақ subhānahu ve te‘ālā cümlemüzi şefā‘atinden ayırmaya³, āmin
- 15 yā Mu‘īn. Bā- Һuşūs seniң virdüğün şalavāt Şa‘bān
- 16 ayında ola dağı ziyāde şevāblar ele⁴gire. **Fezā’il-i evāҺir-i şehir-i Şa‘bān**
- 17 *Һayātu ‘l-Қulūb*’da yazar : Һазрет-и ‘Alī rađiyallāhu‘anhū rivāyet
- A24a 1 ider: Resūl şallallāhu ‘aleyhi ve sellem buyurur: Bir kimesne Şa‘bān
- 2 ayında bir gün şa‘im olsa Һақ te‘ālā қıyāmetde ol kişiniң
- B36b 3 cemī’i ‘aybını | öрте. Һазрет-и ‘Ömer rađiyallāhu ‘anhū rivāyet ider:
- 4 Һазрет-и Resūl ‘aleyhi’s-selām buyurmış: қıyāmet güninde cemī’i

¹ şalladı : A’da yok .

² Medīne : Mekke A

³ şefā‘atinden ayırmaya : şefā‘atin müyesser ide M; luғfi ile şefā‘ati müyesser ola B

⁴ Ele : eliñe C

- 5 nās anadan toğmış gibi üryan haşr olalar, didi. Hâzret-i ‘Ayşe de
6 su’âl itdi: Yâ Resûlallâh! Hâtûnlar da mı üryan haşr olurlar?
7 didi. Resûl ‘aleyhi’s-selâm buyurdu ki: Hâtûnlar da haşr
8 olurlar deyî. Gine ‘Ayşe raḍiyallâhu ‘anha eyitdi: Yâ Resûlallâh!
9 ‘Aceb ol gün libâs-ile haşr olur var mıdur deyince Resûl
10 ‘aleyhi’s-selâm buyurdu: Enbiyâlar ve bunların ehilleri ve Receb ve
C34b 11 Şa‘bân ve Ramaẓân¹ ayında şâ‘im olanlar, didi. | İmdi benim qarındaşım!
12 Dünyâda bir yıldan bir yıla varınca üç ay çekilen zaḥmet çok mıdır?
13 Ma‘a-hâzâ² bu ayda olan ‘ibâdet Hâḡ te‘âlâ kıtında nice yıl olan
14 ‘ibâdetden sevgülüdür.³ Nitekim *Ḥayâtî’l-Ḳulûb*’da yazar:
15 Hikâyet : ‘Îsâ peygamber ‘aleyhi’s-selâm zamânında ve seyahati hâlinde bir
tağa
16 çıkdı, gördi ki, bir böyük taş durur, bu taşın beyazlığı
17 südden artuḡ. Hâzret-i ‘Îsâ bu taşın ziyâsına ta‘accüb
A24b 1 erken Hâḡ te‘âlâ vahy idüp didi ki: Yâ ‘Îsâ! İster misin
B37a 2 ki, | saḡa bir ‘acâyib nesne gösterem? Hâzret-i ‘Îsâ: Ne‘am, yâ Rabbi!
3 didi. Hemân dem bu taş yarılup içinden bir pîr zâhir oldı,
4 elinde⁴ bir salḡım üzüm ve bu kişinin arkasında kıldan bir cübbe
5 var. ‘Îsâ ‘aleyhi’s-selâm ta‘accüb idüp didi ki: Yâ Şeyḡ! Bu salḡım

¹ ve Ramaẓân : A ve B’de yok.

² Ma‘hâzâ : mâhâzâ A

³ sevgülüdür : maḡbûl ve sevgilidür B , maḡbûldür C

⁴ elinde : öninde A, B

- 6 nedir? Bu kişi eyitdi: Bu benim cānib¹-i Hāğdan rızkımdur, didi.
- C38a 7 ergün gelir, didi. Gine | ‘İsā ‘aleyhi’s-selām eyitdi: Yā ne zamān-
- 8 dan berī bu hāl üzre ‘ibādet idersin? didi. Bu kişi
- 9 eyitdi: Dört yüz yıldır² ben bunda ‘ibādet iderin, didi.
- 10 İsā ‘aleyhi’s-selām eyitdi: İlāhī yā rabbi! Ben zann iderin ki, bu
- 11 kişiden efđal kimesne olmaya, didi. Allāhu te‘ālā vahiy idüp bildirdi kim³ Fe-
evha’l-lāhu te‘ālā yā ‘İsā!
- 12 ‘İnne recülen min ümmet-i Muhammedin’ didi. Ya’nī ümmet-i
Muhammed’dan bir
- 13 kimesne Şa‘bān ayında bir gün şā’im olsa bağa sevgülidür,
- 14 bu kiřinüñ dört yüz yıl bu hāl-ile bu taş içinde ‘ibādet itdü-
- 15 günden, didi. Hāğ subhānehu te‘ālādan ricā ideriz⁴ ki, cümlemizi
- 16 hālisan muhlisan ‘ibādet iden kullarından ide, āmin yā Mu‘īn.
- B37b 17 **Tokuzuncı | meclis Fī fezā’il-i şehri Ramazān: Şifāu’l-Kulüb** da
- A25a 1 yazar: Hāğret-i Hāsan ve Hüseyn rađiyallāhu ‘anhümā rivāyet iderler:
- 2 Kāle kāle ceddünā Resūlullāh şallallāhu ‘aleyhi ve sellem buyurur: مَنْ
- C38b 3 صَلَّى عَلَى مَرَّةٍ أَذَابَ اللَّهُ دُثُوبَهُ كَمَا يَذُوبُ الْمِلْحُ فِي الْمَاءِ Sadaka
- 4 Resūlullāh. Menkabe-i rāvī: Bu hadīři rivāyet eyleyenler Hāğret-i
- 5 ‘Alī’niğ oğulları Hāsan ve Hüseyn’dır ki, menākıbları çokdur.
- 6 Cümleden biri budur ki, *Zuhretu’r-Riyāz* da yazar: Bir gün Hāsan

¹ cānib : cenāb B

² yıldır : yıldan berü C

³ Allāhu te‘ālā vahiy idüp bildirdi kim : A ve B’de yok.

⁴ ricā : niyāz C , ideriz : iderin C

- 7 ve Hüseyn birer satır yazı yazdılar. Hasan dir, benim yazım yeg;
8 Hüseyn dir, benim yazım yeg. Aralarında nizā‘ vāki‘ oldu. Ana-
9 ları hażret-i Fāṭma‘ya gelüp yazıların gösterdiler. kanķımızuñ
10 yazısı yegdür? didiler. Hażret-i Fāṭma eyitdi: Yā oğullar! Ben
11 siziñ ikiñüzi biribiriñizden fark itmezin, varıñ babañuza
12 gösterin, didi. Hażret-i ‘Alī geldi, gösterdiler, ol dañı
B38a 13 Ben de sizi biribiriñüzden fark | itmezin, varup dedeñüze de,
14 gösteriñ, didi. Varup hażret-i Muḥammed
15 Muṣṭafā ṣallallāhu ‘aleyhi ve selleme gösterdiler. Ol dañı: Ben sizi
C39a 16 biribiriñizden fark itmezin. Şabr eylen, karındaşım Cebrā’ıl
17 gelsün, ana gösterin, didi. Fī’l-hāl Hażret-i Cebrā’ıl ‘aleyhi
A25b 1 s-selām gelüp gösterdiler, ol dañı didi ki: Ben de bunları biri
2 birinden fark itmezin, götüreyin Cenāb-ı ‘izzete ‘arz ideyin, diyüp
3 cenāb-ı ‘izzete ‘arz itdi. Hıṭāb- ‘izzet geldi ki: Ben de Ḥabībimüñ
4 gözi bebeklerin biribirinden fark itmezin. Var cennetden bir elma
5 alup ḥabībüme vir, dañı bu yazıları birer yire koyup ol elmayı
6 havaya atsun, kanķı yazınıñ üzerine düşerse ol yazı
7 yegdür, didi. Hażret-i Cebrā’ıl derḥāl hażret-i Sultān’a gelüp
8 cenāb-ı Bārīnüñ didügin diyüp ol elmayı Ḥabīb-i ekremüñ
9 mübārek eline virüp Ḥabīb-iekrem ol elmayı’ havaya atup
B38b 10 ol yazıları ta‘zīmen | yire kımayup birini Hażret-i Ebū Bekir’iñ

- 11 eline ve birini Hâzret-i ‘Alî’nüñ eline virüp ol elmai havaya
12 atdı. Cemî’i muhâcirîn ve enşârî ve yedi kat gök melekleri
13 kalb¹ olup temâşâ idüp dirler ki, elma kanķı yazının
C39b 14 üzerine düşer ola deyi bakarken hemân dem havadan inüp | iki
15 şak oldu yarısı Hâzret-i Hasan’ın ve yarısı Hâzret-i Hüseyin’in
16 yazısı üzerine düşüp biribirinden fark olunmadı. İşidindi,²
17 benim karındaşıım! Evlâdı bu kadar ‘izzetde olıcaķ ya kendi naşıl ‘izzetde
A26a 1 olur, bundan kıyas ola³. **Fezâ’il-i şalavât:** Buyururlar ki: Dedemüz
2 Resûlullâh şallallâhu ‘aleyhi ve sellem buyurmuş ki: Bir kimesne benim üze-
rime
3 şalavât getürse Hâķ te‘âlâ anın günâhın eridüp gidere,
4 şol tuzı şu eritdiği gibi. İmdi benim karındaşıım! Bir kez şalavât
5 virmek sebebiyle senin günâhın şuda tuz erir gibi eriye.
B39a 6 Ya daķı bundan artuķ saņa ne gerekdir ki, bundan | yeg ola, ammâ saķın
7 ki, bir kerre şalavât virmek-ile ve bu kadar günâh yarlıģanmak ķandan
8 olur diyüp ķalbine şübhe getürmeyesin. Zirâ şalavât getürmek
9 ol sultânı medķ itmekdür. Göründi, ol sultân nice medķe
10 lâyıķdur ve Hâķ te‘âlânın ķıtında nice sevgülidür. Mu‘cizât-ı Resûl:
11 Bir gün ol sultân-ı enbiyâ Hâķîb-i Hudâ Muħammed Muştafâ şallallâhu
12 ‘aleyhi ve sellem bir kimesneye ķonıķ oldu. Meger bu kimse münâfıķlardan

¹ kalb : şaf şaf B, C

² işidindi : işde B , imdi C

³ ola : eyle C

- C40a 13 miş, tiz kâlkup bir koyun boğazlayup | pişirüp içine ağı katdı
14 ve ortaya getürdü. Hâzret-i Sultân şallallâhu te‘âlâ ‘aleyhi
15 ve sellem yimege şunmak isteyince hemân dem pişmiş koyun dile gelüp:
16 Eşhedu enlâ ilâhe illallâh ve eşhedu enne Muḥammeden ‘abduhū ve
resūluhū!
17 Yime beni yâ Resūlallâh! Ben ağılıyam, bu kişi münâfıkdur, seni helâk
A26b 1 itmek ister. mesne saña zevâl getürebile, didi¹. İmdi
2 benim qarındaşım! Pişmiş koyun anıñ hürmetine söyleyicek
3 ya üzerine şalavât getüren kişinüñ hürmetine cemî‘i günâhı
B39b 4 şuda tuz erir gibi | eriyüp maḥv olsa ‘aceb mi? Bâ- ḥuşuş seniñ
5 şalavâtıñ şehri-i Ramazân’da ola, daḥı ziyâde şevâblar ḥâşıl²
6 ola. Hâḳ te‘âlâ cümlemizi ‘ibâdet üzerine şâbit olan
7 kullarından ide, âmin yâ Mu‘în. **Fezâ’il-i şehri-i Ramazân:**
8 Hâzret-i Enes bin Mâlik³ raḍiyallâhu ‘anhū eydür: *Ḥayâtü’l-Ḳulûb*’da
9 yazar: Bir gün Resûl-ekrem şallallâhu ‘aleyhi ve sellem menbere çıkarken
C40b 10 evvel kademeye mübârek ayağın başınca | âmin, didi. ikincide gine âmin didi,
üçüncide gine âmin didi, oturdı.
11 Ma‘âz⁴ bin Cebel su‘âl idüp didi ki: Yâ Resūlallâh! Üç kade-
12 mede üç gez âmin didiñiz. Hikmet nedir? deyince Resûl ‘aleyhi’
13 s-selâm didi ki: Yâ Ma‘âz! Kaçan evvel kademeye ayağım başınca

¹ didi : deyü söyledi B , deyüp söyledi C

² şevâblar ḥâşıl : ecirler C

³ Hâzret-i Enes bin Mâlik : İbni Mâlik C

⁴ ma‘z : mu‘âz B

- 14 karındaşım Cembrâ'îl gelüp didi ki: Yâ Muḥammed! Ḥaḳ te'âlâ şol kişiyе
- 15 raḥmet itmesün ki, seniḡ aduḡ anuḡ yanında aḡılur da daḡı
- 16 işidür de şalavât getürmeye. Allâh aḡa raḥmet itmesün,
- B40a 17 didi. Ben de âmin didüm. | İkinci ḳademeye ayaḡım başınca yine
- A27a 1 gelüp didi ki. Yâ Muḥammed! Şol kimesne kim ataya, anaya irişür de
- 2 'âşî olsa aḡa da Ḥaḳ te'âlâ raḥmet itmesün, didi. Ben de
- 3 didüm âmin. İmdi benim karındaşım! Ataya, anaya ḡürmet ve ri'âyet¹
- gerekdür.
- 4 Zirâ bunlara ḡürmet Allâh'a ḡürmet gibidür. Zirâ ḡaber de gelmişdür
- 5 إِنَّ رِضَاءَ اللَّهِ تَعَالَى مَعَ رِضَاءِ الْوَالِدَيْنِ وَ سَخَطُهُ مَعَ سَخَطِهَا
- 6 Ya'nî Allâh'ın rızası ata, ana rızasıyladır; ḡazâbı daḡı
- 7 ata, ana ḡazâbıyladır. *Şifâu'l-Ḳulûb*'da yazar: İmâm Şâf'î
- 8 zamânında bir şâribü'l-ḡamr var idi. Ḥazret-i İmâm, bu kişii
- C41a 9 vâḳı'asında gördi, | şaḡalına la'l yâḳût dizilmiş², cennetde gör-
- 10 di; bir âlî köşkün üzerinde oturur. Şabaḡ olıcaḡ ol kişii
- 11 getürdüp su'al ider: Bu gice sen ne 'amel işledün, der. Bu kişi
- B40b 12 eydür: Ba'zı fâsıklar la | şarâb işdük, aşlâ ḡayri 'amel işlemedüm.
- 13 Ḥazret-i İmâm³ başın salup: Yâ kişi! Bu gice ben seni cennet-a'lâda
- 14 şaḡaluḡ la 'l i yâḳût dizilmiş cennetde bir âlî köşkte gör-
- 15 düm, deyince bu kişi eyitdi: Yâ İmâm! Sarḡoşla eve geldüm, anamı

¹ ve ri'âet : A'da yok.

² dizilmiş : düzülmüş C

³ imâm : şeyḡ A

- 16 yatur uyur buldum, şaḳalımı ayağına sürdüm. Hemān dem
- 17 uyanup geldi, didi ki: Yā oğul! Allāh senden rāzı olsun, didi.
- A27b 1 du‘ā eyledi; meger şol ola! deyince İmām ağlayup didi ki: El-
- 2 ān murādım ḥāşıl oldu, didi. Zirā ḥaberde vārid olmuşdur:
- 3 الْجَنَّةُ تَحْتَ أَقْدَامِ الْأَمْهَاتِ Ya‘nī cennet anaların ayağı altında
- 4 dimek olur. Üçünci kademeye ayağım başınca gine Cebrā’īl gelüp:
- 5 Yā Muhammed! Bir kimesne Ramażān ayına dāḥil olsa da ḥürmet itmese
- 6 Allāh ol kimseye raḥmet itmesün, didi. Ben de āmin didüm. İmdi
- C41b 7 benim ḳarındaşım! Key şaḳın ki, bu üç ḥālden birisinden olmayasın,
- 8 Ḥaḳḳ’ın raḥmetinden maḥrum olmayasın. Zirā du‘āi Ḥaḳret-i Cebrā’īl
- 9 gibi sulṭān ide ve daḥı Muḥammed Muşṭafā gibi sulṭān āmin
- 10 diye, ol du‘ā red olmak ihtimāli yokdur. Bā-ḥuşuş şehri-i Ramażān’a
- 11 ḥor baḳasın, ḥürmet itmeyesin! Bu ayın ḥürmetine Ḥaḳ te‘ālā
- B41a 12 | bu ayda cemī‘i şeyātini bağlar ki, ümmet-i Muḥammed’in şavmını fesāda
- 13 virmesün diyi ve cehennem ḳapuların yapar¹ ve bu daḥı şehir-i Ramażān’ın
- 14 ululuğına şāhiddür. Ḥaḳ te‘ālā ḳur’ān -‘azīmi Levh- maḥfūzadan
- 15 dünyā göğine bu ayda indürdi ve ḳadir gicesini bu ayda ḳodı.
- 16 Nitekim Ḥaḳ te‘ālā buyurur: "Şehru Ramażān ellezi ünzile fihi"
- 17 *Tefsīr-i Şeyḥ*’de bu āyetin tefsīrinde yazar: Ḥaḳ te‘ālā Tevrāt’ı
- A28a 1 bu ayın on sekizinci gün indürdi. Hep bu cümle mezkūrāt
- 2 bu ayın ululuğına şāhiddür. Eger benim ḳarındaşım, sen de bu aya

¹ yapar : ḳapar C, ḳapanır B

- 3 hürmet iderseñ Hâk te‘âlâ saña da ‘izzet ve hürmet ider.
- 4 Nitekim hikâyet: Ramazân ayında bir gün bir mecûsî kâfir görür ki,
- C42a 5 Ramazân ayında¹ oğlı âşikâre ta‘âm yer, oğlını kaçayıp didi ki: Sen
müslimânlara
- 6 karşı yemek yirsin, sen hürmet itmezsin, didi, kaçıldı. Ol
- 7 hafta ol kâfir ölüp² ‘azîzlerden birisi vâkı‘asında gör-
- 8 di ki, cennet-‘alâda bir köşkde oturur. Bu ‘azîz:
- B41b 9 Sen filân | mecûsî değil misin? Sen bu maķâma neden irişdün? didi.
- 10 Ol mecûsî didi ki: Gerçek ben ol mecûsiyem, ammâ ölür olduğum³
- 11 zaman bir âvâz geldi ki, yâ meleklerüm, bu kişinin cânını mecûsî cânı
- 12 gibi almañ! Ol kişi Ramazân ayına hürmet idüp oğluna
- 13 kaçıldı. Ben aña İslâm naşîb itdüm, didi. İmdi benim karındaşım!
- 14 Bir mecûsî kâfir Ramazâna hürmet itmesiyle Hâk te‘âlâ aña İslâm
- 15 naşîb idüp ehl-i cennet olmaz mı? Hâk te‘âlâ cümlemizi
- 16 bu ay hürmetine naşîb ide, âmin yâ Mu‘în. Ve dañı Resûl
- C42b 17 ‘aleyhi’s-selâm buyurur: | Eger benim ümmetim bilelerdi Hâk te‘âlâ bunlara
- A28b 1 Ramazân ayında itdüğü ihsânı, bir yıl başdan başa Ramazân
- 2 olsun diyü ricâ iderlerdi, didi. Ve dañı Ebû Hureyre rivâyet
- 3 ider: Resûlullâh şallallâhu ‘aleyhi ve sellem buyurmuş: Bir kimesne
- 4 Ramazân ayını şâ‘im olsa İmânen ve ihtisâben ya‘nî Hâk te‘âlâ

¹ Ramazân ayında : A ve B’de yok.

² ölüp : fevt olup B

³ ölür olduğum : öldüğüm C

- 5 bunlara şâ'im oldukları muķābeledede virdügi şevâbı ricâ idüp
- B42a 6 inanup dağı Hâķ te'âlâdan o mev'ûd | olan şevâbları umsa
- 7 Hâķ te'âlâ ol kişinüñ ne ķadar günâhı var ise ol âna gelince
- 8 itmüşdür, hep yarlıgaya. Haberde vârid olmuşdur, kaçan Ramazân
- 9 yeñi olsa 'arş ve kürsî ve dağı melekler hürmet idüp dirler ki:
- 10 Ümmet-i Muḥammed ne sa'âdetlü kimesneler imiş ki, Hâķ te'âlâ bunlara
- 11 şol ķadar kerâmet virdi ki, bir ümmete virmedi. Zirâ ki, ay,
- 12 güneş ve yıldızlar ve cemî'i vuhuş tuyur ve cemî'i ķarıncalar sâ'ir
- 13 maḥlukât her kim var ise hep bunlar içün istiğfâr iderler.
- C43a 14 Hâķ te'âlâ | emr ider ki: Meleklerim cemî'iniz Ramazân'da itdikleri
- 15 tesbîhi ve tehlîli ümmet-i Muḥammed'e virün diye. Ve dağı bu ayda sekiz
- 16 cennet ķapuları açılup ve yedi cehennem ķapuları yapılsun,
- 17 ümmet-i Muḥammed'in üzerine rahmet ve bereket dökülsün diye. Bu ķadar
- A29a 1 fazîlet ve bu ķadar iḥsân hep Hâżret-i Sultân hürmetine
- 2 ve yüzi şuyınadır. *Zuḥru'l-Ābidîn*'de yazar: Cennet dört kişiye
- 3 müştâķdur, cemî'i nâs cennete müştâķ. Ammâ cennet dört kişiye
- B42b 4 müştâķ evvelâ budur ki, tâ'ili ķur'ân okuyucu. *Şifâu'l-Ķulûb* da
- 5 yazar: Hâķ te'âlâ cennetde bir ķardaķ ḥalk itdi ehl-i ķur'ân içün;
- 6 yetmiş biñ ķapısı ola şâfî altun. Her bir ķapudan yetmiş biñ
- 7 melek gire, her bir melek ellerinde bir dürlü armağan ola, hiçbir
- 8 birine beñzemeye, her biri gelüp bu kişiye armağan virüp Hâķ

- 9 te‘ālādan selām degüreler. Ve dahı bu kişiye virilen ni‘met kadar
- 10 babasına da vireler. Babası diye ki: Yā Rabbi! ‘Acabā baņa bu ni‘metler vir-
- C43b 11 düğine sebep ne ola? Ben ħod dünyāda | çokluk ehl-i ‘ibādet
- 12 degildüm, deyinced melekler diyeler ki: Saņa oğluņ ħürmetine virildi
- 13 diyeler. Cennet müştāk olanıı ikincisi ħāfızu’l-lisān ya‘nı dilini
- 14 ħıfz idüp olur olmaz kelimāt söylemeden. Nitekim ħazret-i
- 15 ‘Ömer rađiyallāhu ‘anhū rivāyet ider: Resül ‘aleyhi’s-selām buyur-
- 16 mış: Allāh te‘alā zikrinden ħayri çok kelimāt eylemek ħalbe
- 17 fesād¹ virür. Ħaķ te‘alā ħalbi ħasāvetden şaķlaya, āmin yā Mu‘ın
- B 43a,A29b 1 *Şifāu’l-Ķulüb*’da yazar: Şam’da bir ‘azız var idi. Kā‘betullāh’a gider
- 2 oldu. Şeyĥ Ħasan’a ħaber gönderdi, bize derviş viresin,
- 3 Kā‘be’ye varup gelince bize ħizmet eylesün, didi. Şeyĥ dahı bir
- 4 derviş gönderdi. Bu derviş ol ‘azize ħizmet eyledi
- 5 ol‘aziz Kabetullāh’a varup gelince; aşıā ne ‘aziz dervişe
- 6 söyledi, ne derviş ‘azize söyledi, Şam şerifde bu ‘aziz
- C44a 7 dervişe destūr | virdi: İy derviş! Babaņ var mı? didi.
- 8 Derviş: Babam da şağ, anam da şağ diyüp el öpüp
- 9 gitdi. Ba‘de zamānın Şeyĥ Ħasan bu ‘azize buluşup dervişden
- 10 şākir misin diyü su‘āl itdikde bu ‘aziz eyitdi: İy² ħābil derviş;
- 11 ammā yanşıķdur! diyü cevāb virdi. Ya‘nı ben dervişe babaņ

¹ fesād : ħasāvet B, C

² iy : eyü C

- 12 var mı didüm, anam da vardur, didi. İmdi nitekim Һazret-i
- 13 Ebü Bekir raḍiyallāhu ‘anhū mübārek ağına taş alurdu kaçan
- 14 söylemeli olsa fikir iderdi. Eger şevāblı söz ise söylerdi,
- B43b 15 eger | şevāb yoğ ise söylemezdi. Ve dağı cennet müştāk olan
- 16 bölüğün üçüncüsü muṭ‘imu’l-ci‘ān ya’nı aç toyurucudur. Һazret-i
- 17 ‘Alī raḍiyallāhu ‘anhū rivāyet ider: Resūlullāh şallallāhu ‘aleyhi
- A30a 1 ve sellem buyurmuş: Bir kimesne bir aç kişinüñ gülece Һazret-i
- 2 te‘ālā ol kişiyi biñ şevāb vire ve biñ de günāhın yarlıgaya. Ve dağı
- 3 cennet müştāk olanıñ dördüncüsü şā’im-i Ramaẓān ya’nı Ramaẓān
- C44b 4 ayında şā’im olundur. | Bir kimse Ramaẓān ayında şā’im olsa aḥşam
- 5 orucın açmadan Һazret-i te‘ālā eliyle itdügi günāhı ve diliyle itdügi
- 6 günāhı yarlıgaya, şehr-i Ramaẓān Һazret-i hürmetine. Һazret-i te‘ālā bu luṭfı cümlemize
- 7 müyesser
- 8 ide, āmin, bi- ḥaqqı Seyyidü’l-Mürselīn. **Onuncı meclis Fī feẓā’il-i evsāṭ-ı**
- 9 **şehr-i Ramaẓān** :*Ḥayātu’l ḫulūb*’da yazar: Һazret-i ‘Alī raḍiyallāhu ‘anhū
- 10 kerremallāhu vecchehu rivāyet ider: Kāle Resūlullāh şallallāhu
- 11 ‘aleyhi ve sellem buyurur: **إِنَّ اللَّهَ مَلَائِكَةَ خُلُفَا مِنْ النُّورِ لَا يَعْطُونَ**
- 12 **عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا فِي لَيْلَةِ الْجُمُعَةِ وَيَوْمَهَا بِأَيْدِيهِمْ أَقْلَامٌ مِنْ ذَهَبٍ**
- B44a 12 **وَدَوَاةٌ مِنْ فِضَّةٍ وَقَرَّاطِيسٌ مِنْ نُورٍ لَا يَكْتُبُونَ إِلَّا الصَّلَاةَ عَلَى**
- 13 Menḫabe-i rāvi: Bu ḥadişi rivāyet eyleyen Һazret-i Һasan’la Һüseyn’ün
- 14 babası olan ‘Alī’dür. Menāḫıbı çokdur. Cümleden biri budur ki,
- 15 *Zühretü’r-Riyāz*’da yazar: Һazret-i Ebüzer raḍiyallāhu ‘anhū rivāyet ider:
- 16 Bir gün Һazret-i Resūlullāh şallallāhu ‘aleyhi ve sellem beni gönderdi,

- 17 var ‘Alī’ye çağır, didi. Vardum, kapusından çağırdum.
- A30b 1 Hiç ses gelmedi, ammā degirmen sesi gelür. Ben eyitdüm degirmen sesinden
2 benim āvāzım işitmedi diyü başımı kapudan şokdum, gördüm degirman
- C45a 3 | kendi kendine döner, Hāzret-i ‘Alī namāz kılar, hiç yanında kimse
4 yokdur. Geldim. Yā Resūlallāh! Ben şol aşıl bir ‘aceb hikmet gördüm,
5 didüm. Resūl ‘aleyhi’s-selām didi: Yā Ebāzer! Bilmez misin sen bir kul
6 dünyevī işin koyup Hāḡḡ’a kulluḡ eylese Hāḡ te‘ālā melekler gönderüp
7 anuḡ dünyevī işin tutarlar¹, didi. Nitekim *Şifāi’l* -kulüb’da yazar:
- B44b 8 Hikāyet: Tābi‘īn zamānında bir kimesne ābdest | alup cum’a namāzına
9 gitmek dilerdi. Meger bu kişinüḡ bir merkebi var idi, evden çıkmış gitmiş.
10 Hātūnı eydür: Var merkebi getür de andan namāza git, şāyed kurt
11 yiye, didi. Bunlar bu sözde iken bir kişi geldi eyitdi: Bugün² bostānın
12 şuvar. Zirā saḡa nöbet artuḡ degmez, didi. Bu ḡayretde iken
13 bir kişi dahı didi ki: Yā fülān! Uḡun degirmende yalnız kaldı. Eger
14 varup getürmezseḡ yanında kimse yokdur, ḡarāmī alur, didi.
15 Hemān bu kişi ḡafletden uyanup ‘aḡlın başına devşürüp ‘Hele
16 ābdestim var iken varayın cum’a namāzını kılayın, merkebi de, bostānı da, unı
da Allāh’a
- C45b 17 ıḡmarladum.’ diyüp varup | namāza gitdi. Namāzı kırup evine

¹ tutarlar : bitürürler B, C

² Bugün : A’da yok.

- A31a 1 gelürken bir kimesne uğradı, eyitdi: İy fülân! Bostanıma şu dutup
2 şalmışdum. Uyumışam, uyandım gördüm şu dışılmış¹, hep seniñ
3 bostanıñ şuvarmış didi. Bu kişi sevinc-ile² evine geldi, gördü ki,
4 degirmenden unı evine gelmiş. İçeri girdi, gördi merkeb de evde
B45a 5 turur. | Hâtûnına bundan başa haber vir deyi, hâtûnı eyitdi: Fülân
6 koñşı çuvalı gendünün şanup getürmiş ve merkebi dağı bir kırt
7 kıovarağı getürdi, eve düşürdi, didi. Bu kişi eyitdi: Yâ Rabbi! Ben
8 seniñ bir işün tutdum, sen benim üç işim tutduñ, diyü şükürler
9 eyledi. İmdi benim kıarındaşıñ! Sen dime ki ben ‘ibâdet idersem işüm
10 gücüm kıalur, dime. Mâdâm ki sen kıulluğı iderseñ Allâh te‘âlâ senün
11 düşvâr işleriñ âsân³ ider. Görmez misin Hâzret-i ‘Alî radiyallâhu
12 ‘anhû kerremallâhu vechehu rivâyet ider: Hâzret-i Resûl sallallâhu te‘âlâ
13 ‘aleyhi ve sellem buyurmuş: Hâğı te‘âlânıñ melekleri vardur, nûrdan
14 halk olmışlardur. Elleriñde altun kıalemleri ve gümişden dividleri
C46a 15 ve nûrdan kâğıdları vardur. Bunlar yiryüzine | inmezler, illâ cum‘a
16 günüñde ve cum‘a gicesinde inerler. Ve bunlar ğayri nesne yazmazlar hemân
17 benim üzerime virilen şalavât şevâbın yazarlar, dimiş. İmdi benim
A31b 1 kıarındaşıñ! Sen dime ki, ben ğanda ve bu altun kıalemle ve gümiş dividle
B45b 2 ve nûrdan kâğıdla üzerine şalavâtı | şevâbı yazılan ğanda, dime.

¹ dışılmış : daşıılmış B , Daşımış C

² sevinc-ile : sevinerek C

³ düşvâr : güç B, C ; âsân : kolay C

- 3 Gendüğün āb ı gilden ve nār ı yilden¹ halk olduğun bilüp maḳām-ı
4 ‘acizde olursaṅ hemān ṣalavātın deḡil belki cemī’i ta‘ātde
5 ve ‘ibādātın a‘lā-yı illiyyin[e] lāyık olursın. Görmez misin arıyı
6 gendüni alçaḡda bildüğinden ötüri Hāḡ te‘ālā anıṅ nefsinde
7 halk itdüḡi balı pādiṣāhlar öḡüne lāyık eyledi ve ḡaḡḡında فيه
8 شفاء للناس buyurdu. Kezālik ibriṣim böceḡi de za‘īf-
9 lıḡın bilüp izhār-‘aciz itdigünden ötüri Hāḡ te‘ālā ibriṣimi
10 anıṅ ḡarnında ḡıḡardı. Pādiṣāhlar arḡasına lāyık eyledi.
11 İmdi benim ḡarındaṣım! Sen de gendüğün za‘fın bilüp ol sulṡān
12 üzerine ṣalavāt viresin; bu ḡadar ta‘zīm ve bu ḡadar ikrām ḡoḡ mıdur
13 ol sulṡān yüzi ṣuyına? ḡoḡ deḡildür! Görmez misin Hāḡ te‘ālā
14 ol sulṡāna nice kerāmetler virdi; cümleden biri budur ki, mu‘cizāt:
15 Ṣifāu’l-ḡulüb’da yazar: Ḥazret-i Resūlullāh sallallāhu te‘ālā ‘aleyhi
B46a 16 ve sellem bir ḡün mescidde otururken bir a‘rābī geldi, | didi ki:
17 Yā Resūlallāh! Bir sevgülice ḡızcaḡazım vardı, öldi. Eḡer ḡızımı
A32a 1 dirḡürürseṅ müslimān olayın, didi. Hemān dem ḡazret-i Resūlu-
2 llāh sallallāhu ‘aleyhi ve sellem cümle aṣḡāb-ıla ve ḡızıṅ atası
C46b 3 ve anası | ol ḡızıṅ ḡabrine varup Resūl ‘aleyhi’s-selām eyitdi:
4 Yā ḡızum! Allāh emriyle diril, didi. Ataṅ, anaṅ seni görüp ĩmāna
5 geeler,² didi. Hemān dem ḡızıṅ ḡabrinden bir avāz geldi ki: Cānım Allāh’a

¹ Āb-ı gilden ve nār-ı yilden : ṣudan ve ṡopraḡdan ve ateṣden ve yelden B, C

² geeler : gelsünler C

- 6 ulaşdı, yâ Resûlallâh! Eger âhiret ‘azâbından ve cehennem odından
7 kurtulmağ isterlerse müslimân olsunlar! didi. İmdi benim
8 qarındaşım! Seniñ üzerine şalavât virdüğün şol aşıl sultân-
9 dır ki, bâ- husûş ki şalavâtın şehr-i Ramażân’da ola, dağı ziyâde
10 ecirler ele gire, inşâ'allâhu te‘âlâ. **Fezâ’il-i şehr-i Ramażân**
11 *Zuḥru’l - ‘Ābidīn*’de yazar: Enes bin Mâlik raḍiyallâhu ‘anhû rivâyet ider:
12 Resûl ‘aleyhi’s-selâm buyurmuş: Bir kimesne Ramażân’da bir ‘ilim meclisine
13 yâ bir zıkrullâh olunan yerde varup bir sâ‘at otursa Hâk
B46b 14 te‘âlâ her adımı başına bir yıl ‘ibâdet şevâbın yaza ḥayr | defterine
15 ve dağı kıyâmet güninde ‘arş altında benimle bilece otura, dimiş.
C47a 16 Faḫīh¹ Ebû’l Leyş eydür: Eger ‘ulemâ meclisinde | hiç şevâb da olmasa
hemân
17 ‘âlimün üzerine baḫducağı² kifâyet ider.³ ‘Aklı başında olan
A32b 1 kişiye⁴ lâzım oldur ki, ‘ulemâ meclisinden ırağ olmaya. Beyt: Ehl-i diller
2 meclisinde sen ırağ olma şaḫın / Bu meclisden ırağ olmayan
3 olur Hâkḫ’a yaḫın. Zirâ ehl-i ‘ilm-ile bir yerde oturmağ hemân Resûl
4 ‘aleyhi’s-selâm meclisinde oturmağ gibidür. Ve dağı buyurmuş Resûl
5 ‘aleyhi’s-selâm: Bir kimesne Ramażân ayında cemâ‘atle namâz kılsa
6 Hâk te‘âlâ ol kişiye her rek‘ât başına cennetde bir şehir vire.

¹ faḫīh : A’da yok.

² Baḫducağı : baḫduğı şevâb B, baḫduğı C

³ kifâyet ider : yiter C

⁴ kişiye : kimseye C

- 7 *Ḥayātu'l-Ḳulüb* da yazar: Kaçan kıyâmet günü¹ olsa Haḳ te'âlâ halkı
8 kabirlerinden kaldurınca Ramażân ayında cemâ'atle namâz kılanlarıñ
9 kabirlerine melekler göndüre, bunlarıñ tozların toprakların silkeler.
B47a 10 kaçan alınlarına gelince toz gitmeye. Melekler | bu tozu gidermege cehd
11 ideler. Haḳ te'âlâ cânibinden nidâ gele ki: Yâ meleklerim! Ol benim 'âbid
12 kullarıma 'alâmetdür, cennete bile girirler. Zirâ ki, ehl-i cennet benim
13 'âbid kullarımı bilsünler diyi. Ve daḥı Resûl - ekrem şallallâhu 'aleyhi
14 ve sellem buyurmuş: Bir kimesne Ramażân ayında güci yetdüğü nesne
C47b 15 ile | atasına, anasına eylik eylese Haḳ te'âlâ ol kişiye rahmet
16 nazarı-la nazar eyleye. Ve daḥı ben ol kişiye cennete girmesine kefilem,
17 didi.² *Ḥayātu'l-Ḳulüb* da yazar: İbni 'Abbâs raḍiyallâhu 'anhû rivâyet
A33a 1 ider: Hażret-i Resûl 'aleyhi's-selâm buyurmuş: Bir kimesne de atasınıñ,
2 anasınıñ yüzine baksa Ramażân ayında her nazarı başına bir ḳul
3 âzâd itmiş şevâbı yazıla³. Ve daḥı bir ḳabûl olmuş hac şevâbı virile⁴. Eger-
4 çi kim günde yüz kez bakarsa da, didi. Ve daḥı Resûl 'aleyhi's-selâm
5 buyurmuş: Bir ḥâtûn Ramażân ayında erine hoşça bakup
B47b 6 didüğü yerde olsa, Haḳ te'âlâ | ol ḥâtûna Fır'avn'ıñ ḥâtûnı Âşîye Ḥâtûn
şevâbın vire; zirâ ol Âşîye Ḥâtûn cennetde
7 Resûl'üñ ḥâtûnı¹ olsa gerek, ol kadar şevâb vire. Dügün idüp alsa
gerekdür. *Tenbîhü'l-Ġafilîn*

¹ kıyâmet günü : yevm-i kıyâmet A

² didi : diyü buyurmuş C

³ yazıla : bula C

⁴ virile : yazıla C

- 8 adlu kitâbda yazar: Enes bin Mâlik rağiyallâhu ‘anhû rivâyet ider:
- C48a 9 | Resûl ‘aleyhi’s-selâm buyurmuş: Bir hâtûn beş vaqt namâzın kılsa
- 10 ve bir ay orucun dutsa ve nâmağrem yüzine bakmasa ve erinûğ
- 11 didügi yerde olsa, ol hâtûn cennetiğ her kânkı kâpusından
- 12 dilerse girsın dimiş. Ve dağı Resûl ‘aleyhi’s-selâm buyurmuş: Bir
- 13 kimse Ramazân ayında bir müslimânığ hâcetini bitürse Hâk te‘âlâ
- 14 ol kimseniğ âhiretde bin hâcetini bitüre. *Hayâtu’l-Kulûb*’da yazar:
- 15 Enesi’bni Mâlik rağiyallâhu ‘anhû rivâyet ider: Resûl ‘aleyhi’
- 16 s-selâm buyurmuş: Bir kimse mü’mîn kişinûğ işini görüp hâcetini
- 17 bitürse ol kişinûğ her adımı başına yetmiş hasenât yaza ve yetmiş
- A33b 1 günâhın mağv ide. Eger ol kişinûğ işini bitürecek olursa ol
- B48a 2 kimesne anadan toğmış gibi ola. | Ve dağı Resûl-ekrem şallallâhu
- 3 ‘aleyhi ve sellem buyurmuş: Bir kimesne Ramazân ayında bir fağire veyâ bir
- 4 ehl-i ayâl kimesneye bir miğdar şadağa virse Hâk te‘âlâ o kişiniğ
- C48b 5 | her adımı başına biğ hasenât vire ve biğ derecât artura.
- 6 *Zuğru’l-‘Âbidin*’de yazar: ‘Utbe bin ‘Âmir rağiyallâhu ‘anhû rivâyet
- 7 ider: Resûl ‘aleyhi’s-selâm buyurmuş: Yevm-i kıyâmetde her kişi
- 8 şadağasınûğ gölgesinde otura; cemî‘ i nâslar güneş issi-
- 9 sinde ola, su’âl hisâb olunca, dimiş; şadağa Resûlullâh. Şi‘ir:
- 10 Gel indi varıñı vir Hâk yolına / Sağa yarın kıyâmetde bulına/

¹ hâtûnı :‘avratı C

- 11 Ola maḥşerde yarın saña gölge / Ne verseñ saña şaqlar
- 12 Haq kulına / Eger azdur eger çok eyleme‘ār / Hemān anı viregör
- 13 sen yirine / Ecirler virici Tanrı ğanīdür / Virür on daḥı artuq
- 14 her birine / Viricek gizli vir saġ-ıla anı / Şaqlın tıydur-
- 15 maġıl eliñ şolına / Ne virseñ sonra alma sen diliñe / Şaqlın kim virdüğün zāyi‘
oluna. Kemā
- B48b,C49a 16 қалелләһу те‘älä صَدَقَاتِكُمْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُبْطِلُوا
17 ¹بِالْمِئِنَّةِ وَالْكَذِّبِ | On birinci meclis fi fezā’il-i şadaqlatı’l-fiṭra
- A34a 1 Şifāu’l-Ḳulüb’da yazar: Ḥazret-i Ebū Bekir raḍiyallāhu ‘anhū rivāyet ider:
2 қәлә қәлә Resūlullāh şallallāhu ‘aleyhi ve sellem buyurmış: مَنْ نَسِيَ
3 الصَّلَاةَ عَلَى قَصْدٍ خَطَاءَ طَرِيقِ الْجَنَّةِ Menḳabe-i rāvi: Bu ḥadıṣı
4 rivāyet iden şol Ebū Bekir’dir ki, menākıbı çokdur. Cümleden biri budur ki,
5 Şifāu’l-Ḳulüb’da yazar: Ḥazret-i Resūlullāh şallallāhu ‘aleyhi ve sellem
6 küffār-ı Mekke’niñ mekrinden ihtirāz idüp Ebū Bekir-ile kaçup maġāraya
7 girücek gördiler ki, maġāranuñ qarşusunda bir kerkez tıurur. Birkaç
8 gün tıurdılar, hiç bu kerkez yerinden qalqmadı. Bu kerkeze su’āl idüp
9 ḥazret-i Ebū Bekir dedi ki: Sen yā kerkez! Hiç qalqmadıñ, ayaġın kırıkdur
10 yoḥsa qanadun mı kırıkdur ? Bunca gündür bu arada qalduñ, didi.
11 Bu kerkez eyitdi: Yā iki maḥbūblar! Ayaġum da ve qanadum da saġdur.
12 Lākin pır oldum, ol ecilden qalqaman, didi. Gine Ebū Bekir eyitdi:
13 Ne zamandan berī bu maḳāmda tıurursın? didi. Bu kerkez eyitdi:
- B 49a,C49b 14 Ben | bu maḳāmda Süleyman peyġamber ‘aleyhi’s- | selām zamānından berī

¹ Kuran

- 15 oturur, didi. Senin ‘âşıkınam yâ Ebû Bekir, didi. kışsa çokdur
- 16 yâ Ebû Bekir, didi Ebû Bekir’e eyitdi: Yâ ne yir, içersin? didi. Bu kerkez
eyitdi:
- 17 kaçan açığsam seni sevenlere hayr-du‘â iderin, karnım toyar ve kaçan
- A34b 1 şuşasam seni sevmeyenlere bed-du‘â¹ iderem, şuşuzluğım kanar,
- 2 didi. İmdi benim karındaşım! Bu şalavât hadîşini rivâyet iden bu
- 3 Ebû Bekir’dür ki, ululığın vuḥuş tuyur² bileler, buyurur: Resûlullâh
- 4 şallallâhu ‘aleyhi ve sellem bir kimesne benim üzerime şalavât virmegi
- 5 unutsa ol kimesne cennet yolların yağılmışdur. Zirâ cennetiñ
- 6 yolları çokdur. Nitekim haberde vâki‘ olmuşdur الطَّرِيقُ إِلَى اللَّهِ
- 7 تَعَالَى بَعْدَ أَنْفَاسِ الْخَلَائِقِ Öyle olıcak şalavât getürmek
- 8 cennet yollarından bir yoldur. Bir kimesne şalavât getürmegi terk
- 9 eylese cennetiñ şalavât sebebiyle varılacak yolu vardur, ol yolu
- 10 zâyi‘ idüp yağılmışdur. Buña münâsib *Ḥayātu’l-Ḳulûb*’da yazar:
- C50a 11 Bir hadîşde İbni Mes‘ûd | rivâyet ider: Ḥazret-i Resûl şallallâhu
- 12 ‘aleyhi ve sellem buyurmuş: Ümmetimden ba‘zı kimesneler cennete emr olu-
nalar,
- B49b 13 varup cennete giderken şaşalar, | gine gitdikleri yire geleler, yine
- 14 gideler gitdikleri yere geleler, Ḥaḳ te‘âlâ dileyince. Dediler ki: Yâ Resûl
- 15 allâh! Anlar kimlerdür, buyur! didiler, buyurdı ki: Anlar şunlardur ki de
- 16 dünyâda dünyâ ehli olalar da dünyâ şugline meşgul olup

¹ bed-du‘â : şerr-ile du‘â A

² vuḥuş tuyur : vahşî hayvânlar ve kuşlar B, C

- 17 benim üzerime şalavât virmegi unudanlardur, didi. İmdi
- A35a 1 benim qarındaşıım! Ümmet olup şefâ‘at uman kimesnelere lâzım lâyıķ
- 2 olan budur ki, her zamanda şalavâta müdâvemet eyleye. Zirâ kişı
- 3 dünyâda âhîretde ancılayın yardımcı ve sözi geçgin kimesne bulunmaz
- 4 cümle sözi geçginliginden birisi budur ki, *Şifâu’l-ķulûb*’da
- 5 yazar: Kaķan Resûl şallallâhu ‘aleyhi ve sellem Mekke’den Medīne’ye hicret
- 6 idicek, Medīne’de Cābir Ensārī dirler, bir kimesneniñ evine
- 7 ķondı. Ol kimesneniñ gözleri görmez bir anası var idi,
- 8 ģazret-i Resûl’iñ yanına gelüp didi ki: Yâ Resûlallâh! Mübârek
- C50b 9 âvâzıñı işideli | cānım şafâ buldı, nolaydı gözlerim de göre-
- 10 ydi, mübârek cemāliñi daķı göreydim, şafâm daķı ziyâde olaydı,
- 11 deyince hemân dem ģazret-i Resûl şallallâhu ‘aleyhi ve sellem mübârek
- B50a 12 eliyle gözlerin şıgadı, hemân | ol ķarınuñ gözleri açıldı.
- 13 Ĥazret-i Sulţân’uñ mübârek yüzünü görüp şalavât getürdi. İmdi
- 14 benim qarındaşıım! Göründi, iki gözi ķör olan kimesneye yardım idüp gözle-
- rin
- 15 görür eyledi. Yâ gendüne şalavât virenlere âhîretde yardım idüp
- 16 cemī’i şiddetlerden ģalâs itmez mi? Bâ-ķuşuş seniñ şalavâtın
- 17 şehr-i Ramazân’da ola, daķı ziyâde şevâblar eliñe gire, inşâ’allâhu
- A35b 1 te‘âlâ. **Feżâ’il-i şehr-i Ramazân¹**: *Zuĥru’l-‘Ābidin*’de yazar: Ĥazret-i
- 2 Resûlullâh şallallâhu ‘aleyhi ve sellem buyurmuş. Ĥikâyet: Mī‘raç gice-

¹ feżâ’il-i şehr-i Ramazân : C’de yok.

- 3 si Sidretü'l-Müntehā yanında bir melek gördüm, ašlā ancılayın melek
4 görmedüm. Bu melegiñ yetmiş biñ başı var, her başında yetmiş biñ
5 yüzi var, her yüzinde yetmiş biñ ağız var ve her ağızında yetmiş
6 biñ dili var ve her bir dil-ile Haq te'ālā¹ yetmiş bin dürlü luğat-ile
C51a 7 zikir ider ve bu melegiñ her başında yetmiş örülmüş örüsü² | var ve
B50b 8 her örüsünde³ yetmiş | biñ incü aşılımış, kudretullāh ile. Ve her incü-
9 niñ içinde nürdan bir deñiz var, her deñizde iki⁴ balık var. Her
10 balığıñ uzunluğu iki yüz yıllık yol ola. Ve bu melegiñ arkasında
11 *Lā ilāhe illallāh Muḥammedün resūlullāh* yazılmış. Ve bu melek kaçan
12 Haq te'ālā ḥazretin zikir eylese 'arş-ı a'zam āvāzından dirdir ditirer. Bu
13 melegüñ āvāzından ḥazret-i Cebrā'īl'e su'āl itdüm, bu melegüñ
14 ne vaqt ḥalk olunduğın. Cebrā'īl 'aleyhi's-selām eyitdi: Ādem peygamber
15 'aleyhi's-selām⁵ ḥalk olmazdan iki biñ yıl evvel ḥalk olundu.
16 Buña selām virdüm, bu melek Haq te'ālāya tesbīhi iştiğali sebebinden
17 benim selām virdüğüm işitmedi. Sonra Cebrā'īl didi ki: Saña
A36a 1 selām viren iki cihān fahrī Muḥammed Muṣṭafā'dur deyince hemān dem
2 kanatların açdı daḥı beni bağına başdı ve baña didi ki: Yā Muḥammed!
3 Muştuluk olsun saña! Haq te'ālā seni ve ümmetiñi yarlıgadı. Ve daḥı

¹ te'ālāi : te'ālāya C

² örülmüş örüsü : üsküresi C

³ örüsünde : üsküresinde C

⁴ iki : ikişer C

⁵ Ādem peygamber'aleyhi's-selām : ben

- 4 cehennemî saña ve ümmetüñe haram itdi, şehr-i Ramazân hürmetine, didi.
- B51a,C51b 5 Ve dağı bağıdım gördüm, | öñinde iki şanduk¹ | var, her şandukda yüz
- 6 biñ² kilid var nürdan. Ben didim ki: Yâ Cebrâ'îl! Bu iki şandukda
- 7 ne vardur? Cebrâ'îl eyitdi: Gendüden şor, didi. Ben de gendüden
- 8 su'âl itdüm. Ol melek didi ki³: Yâ Muhammed! Bu iki şandukda Hâk te'âlâ
- 9 şehr-i Ramazân hürmetine senüñ ümmetlerüñi cehennemden azâd olup
- 10 cemî'i günâhları yarlıgandığı berâtleri vardur, didi. Ben de aña şâhid,
- 11 didi. طوبَى لَكَ وَلِإِمَّتِكَ didi. İmdi⁴ benim karındaşım, bu melegiñ
- 12 ululuğından ve büyüklüğinden kalbüne şübhe gelmesün. Zirâ Tañrı te'âlâ
- 13 kâdirdür⁵, nitekim süre-i
- 14 Mü'min'de yazar: *Ellezîne yehmilüne'l arş* âyetinüñ tefsirinde dağı
- 15 yazılmış: 'Arş götüren melekleriñ büyüklüğü sol kadardur ki, topuğından
- 16 ayağı altına varınca beş yüz yıllık yoldur, dimiş; ammâ şağın
- 17 gendüñi bu ma'küle yerlerden hemân âmennâ ve şaddaknâ diyüp
- 18 inanmağdan gayri nesneye dermân yokdur. 'Aql-ı beşer yerleşdirmeye
- A36b 1 kâdir olmaz. Bu aşıl yerlerde şeytân kişiyi الْعِظَامَ مَنْ يُحْيِي
- B51b 2 diyenlere berâber itmege | sa'y ider ve kalbini tondurur,
- C52a 3 taş itmege ceğd ider. Hâk te'âlâ cümlemizi kalb taş olmağdan
- 4 şaklaya, âmin yâ Mu'în, bi -hağğ ı Seyyidi'l-Mürselîn. Şi'ir: Şağingıl kalbüñi

¹ şanduk : sandık C

² biñ : yüz biñ C

³ su'âl itdüm : şordum M ; didi ki : eyitdi C

⁴ İmdi : ammâ A

⁵ ululuğından ve : M'de yok ; zirâ Tañrı te'âlâ kâdirdür A ve B'de yok.

- 5 taş itmeyi gör / Yarın anda gözün yaş itmeyi gör¹ / Arıd qalbün
- 6 taşın gözün yaşıyla / Akıt gözden yaş taş itmeyi gör.² / Hemân bağruñı pürbâş
itmeyi gör /
- 7 Ne dirse diñle tut âyât-ı Kur’ân / Gözetgil yolıñı şaş
- 8 gitmeyi gör / Hakk’a ma’lûm-durur hep cümle işler / Özenüp bir abes
- 9 iş itmeyi gör / Gelindi Muştafâ kıl tevbe bunda / Yarın
- 10 halka seni fâş itmeyi gör³ / **Fezâ’il-i şadaqa-i fitre⁴**: İmdi benim
- 11 qarındaşım! Bu şehr- Ramazân’da şâ’im olan kimesne eger nişâba
- 12 kâdir olursa ya’nî sekiz yüz akçeye⁵ kâdir olursa dahı
- 13 her nev’in nişâbına kâdir olursa⁶ şadaqa- fitre virmek
- 14 vâcib olur. Gendüden ötüri, bâliğ olmaduk evlâdından
- 15 ötüri ve dahı kulından ötüri ve câriyesinden ötüri.
- 16 Her birine⁷ biñ kırk dirhem arpa yâhüd beş yüz yigirmi dirhem
- 17 buğday yâhüd bunların bahâsın akçe vire. Zirâ Resûl ‘aleyhi’
- M52b,A37a 1 s-selâm buyurmuş , | Cerir hâzretleri rağiyallâhu ‘anhû rivâyet ider:
- B52a 2 Kişinüñ tutduğı oruç yerle gök arasında döner⁸ turur, tâ | şadaqa-
- 3 fitrı verince. Andan şonra Hakk te’âlâ hâzretine ‘arz olunur ve hem

¹ yarın anda gözün yaş itmeyi gör : M’de yok.

² Akıt gözden yaş taş itmeyi gör : A’da yok.

³ Gel indi Muştafâ kıl tevbe bunda / yarın halka seni fâş itmeyi gör : B ve C’de yok.

⁴ fitre : fitır C

⁵ sekiz yüz akçeye : yüz dirhem gümüşe C

⁶ dahı her nev’in nişâbına kâdir olursa : C’de yok.

⁷ birine : birinün fitresi içün C

⁸ döner : dıtrr C

- 4 şadağa-i fitrı namāzıñ sehv secdesi gibidür. kaçan bir kimesne namāzında
5 sehv eylese namāzı noķşān üzerine olur. kaçan sehv içün
6 secde eylese tamām olur. Şehr-i Ramazān'da olan noķşān dañı
7 şadağa-fitr-ile tamām olur *Bedru'l-Vāizīn*'de yazar: Hāzret-i 'Oşmān
8 rađiyallāhu 'anhū şadağa-fitrı unutmış şonra hātırına gelmiş.
9 Şadağa-i fitrı keffāreti bir kul āzād idüp şonra Resül 'aleyhi'
10 s-selāma gelüp: Yā Resülallāh! Şadağa-i fitrı unutmuşın¹, hātırıma
11 geldi. Aña keffāreti bir kul āzād eyledim deyince Resül 'aleyhi's-selām
12 buyurmuş: Yā 'Oşmān! Eger yüz kul da āzād eyleseñ şadağa-i fitrıñ
C53a 13 şevābına yetişmezsin, | dimiş. İmdi benim qarındaşım! Şaķın benim sekiz
14 yüz aķçeye gücüm yetişmez diyüp şeytāna uyup virmemek
15 eyleme. Zirā 'Lā haraca fi'd-dīn' diyüp ya'nī dīnde harac yokdur
B52b 16 şer'-i şerīfiñ muķtezāsı gerçek | böyledür ki, elan sekiz yüz
17 aķçeye güci yetmeyene şadağa-i fitra virmek borc olmaz. Ammā benim
A37b1 qarındaşım! Saña bir söz diyeyin oñat diñle! Hāķ te'ālā seni şer'-i şerīf
muķtezāsınca²
2 nişāba mālīk itmedise hāķīkatde mālīk itdi. Şimdi saña
3 pādişāhdan bir er³ gelse 'Fülān kişiniñ gözlerin çıkarıñ' diyü, kim
4 kādir ki ol emri tutmaya! Ol kişinüñ gözlerin çıkarmağa
5 māni' ola! İmdi çıkarmak lāzım oldu. Ol hīnde saña bir

¹ unutmuşın : unutmuşam C

² şer'-i şerīf muķtezāsınca : şerī'atde A

³ er : emir B, C

- 6 kimesne gelse ‘Getür baña sekiz yüz akçe vir ki, senin gözünün
7 birini delik ideyin¹’ dise, sen de derdiñ² ki: Meded kerem eyle,
8 vireyim tek bir gözüm sağ kalsun! dirdiñ . Yâ hod iki gözsiz
9 bir kişiye ‘Getür sekiz yüz akçe, senüñ gözün birin sağ ideyin!’
10 diseler, ol kişi ne kadar da fakir olsa dir ki: Kerem eyle, nem
11 alursañ al. Tek bir gözüm görür olsun! dirdi.
- C53b 12 İmdi benim karındaşım! Bir gözün sağ olmağ | -ıla nişāba mālīk
B53a 13 olduñ; varındı³ bundan kıyās eyle, | Hāḡ te‘ālānıñ saña
14 virdügi şā’ir⁴ ni‘metleri zıddıyla bil. Zirā الشَّيْءُ يُعْرَقُ بِضِدِّهِ
15 Ya’nı gözün qadrini gözsüzlere şor, elin qadrin elsizlere
16 şor, ayağıñ qadrini ayaksızlara şor, kulağıñ
17 qadrini sağırlara⁵ şor. Bu cümleñ qadrini zıddıyla bilüp
- A38a 1 her birine şükür eylemek vācib oldı. İmdi benim rūḡum! Dañı
2 ḡaḡıḡatde fiṡre-i vācibi virmek gerek. Şi’ir: Şākir ol saña
3 virilen ni‘mete / Tā varup lāyıḡ olasıñ raḡmete / Sağlıḡın
4 qadrini bilmek isteyen / Düni günü baḡa şāḡib -raḡmete
5 İmdi benim karındaşım! Eger bu sözlerden göñlüñe bir mikdar
6 te’şīr itdi ise gendi gendiñde olan nişābların şükrin

¹ ideyin : ideyim C

² derdiñ : dir misin C

³ varındı : var imdi B, C

⁴ şā’ir : A’da yok.

⁵ sağırlara : kulaksızlara C

- 7 bilüp ve elüñ-ile kazanduguñ sekiz yüzden artuk göresin;
- 8 tā ki Hāḡ te‘ālā cümlemize Ḥabīb-i ekrem hürmetine cemī‘i noḡşānımız
- M54a 9 tamām olan kullarından ide, | āmin yā Mu‘īn. **On ikinci meclis:**
- 10 **Fī feẓa’il-i leyletü’l ḡadri: Zuḡru’l-‘Ābidin**’de yazar: Ḥāẓret-i
- B53b 11 Ebū Hureyre raḡiyallāhu ‘anhū rivayet ider. ḡāle | ḡāle Resulullāh
- 12 ṡallallāhu te‘ālā ‘aleyhi ve sellem buyurur, fī vaṡiyyeti’l-Ebi Hureyre
- 13 أَنْ أَرَادَتْ أَنْ تُصَافِحَنِي غَدًا تَحْتَ ظِلِّ الْعَرْشِ فَلْيَكْثِرُ الصَّلَاةُ
- 14 عَلَيَّ Menḡābe-i rāvi: Bu ḡadīṡi rivāyet eyleyen ṡol Ebū Hureyre-
- 15 dir ki: Resūl - ekrem ṡallallāhu ‘aleyhi ve sellem kıtında ḡāyet maḡbūl
- 16 idi. Menāḡıbı çokdur. Cümleden biri budur ki, *ṡifāu’l-ḡulūb*’da
- 17 yazar: Resūl ḡāẓreti Ḥāẓret-i Ebū Hureyre’yi ṡol ḡadar severdi ki, hatta ol
gelmeyince vahyden
- A38b 1 ḡaber virmezlerdi. Ve daḡı va‘ẓ u naṡīḡat itmezlerdi. Ḥāẓret-i
- 2 Sulṡān gendūni bu ḡadar ‘izzetde ve hürmetde tutup sevdüğinden
- 3 ‘Yarın başuma sa‘ādet güneṡi toḡadı nolaydı yā Resūl
- C54b 4 allāh yevm-i ḡiyāmetde | ‘arṡ altında seniñle bilece olaydum.’ didi.
- 5 Hemān dem Resūl ‘aleyhi’s-selām vaṡiyyet idüp didi ki: Yā Ebā
- 6 Hureyre! Eger yarın ḡiyāmet güninde ‘arṡ altında yeden bi-yedin olup
- B54a 7 merḡabā itmek istersenṡ ṡalavāt | çok getür, didi. İṡde
- 8 bu ṡalavāt ḡadīṡini rivāyet eyleyen bu Ebū Hureyre’dır. *Ḥayātu-*
- 9 *l-ḡulūb*’da yazar: Bu ḡadīṡe münāsib bir ḡikāyet: ‘Abdullāh bin
- 10 Mübārek eydür: Padiṡāha ḡizmet ider bir kimesne var idi.

- 11 Ğāyet fāşık idi. Bir gice vākı‘a gördüm, bu kişi elini Resūlu-
12 llāh eline almış. Ben didüm ki: Yā Resūlallāh! Bu kişi ğāyet
13 fāşıkdur, ta‘accüb, elini mübārek elüğe aldınız, didim. Resūl
14 ‘aleyhi’s-selām didi ki: Bilürin¹, lākin dilerin² ki, Hāḡ te‘ālā ḡazretlerine
yalvardum, şefā‘at itdüm;
15 günāhın yarlıġadı, didi. Ben didim ki: Yā Resūlallāh!
C55a16 Bu kerāmete bu kişi neden irişdi? Buyurdu ki: Baḡa şalavāt | getür-
17 mekten yetişdi³, didi. Şabaḡ oldu, gördüm ol kişi ağlayı
A39a 1 ağlayı taşradan içeri girdi, önüme oturup didi ki: ‘Beni
2 Resūlallāh gönderdi, yā ‘Abdullāh biḡ Mübārek!’ didi. Elüḡi
3 getür, baḡa tevbe telḡın eyle, beni saḡa Resūlullāh gönderdi, didi.
4 Ben de ol kişie tevbe telḡın itdüm, şonra didüm ki: Baḡa ḡālinden
B54b 5 ḡaber vir. Ol kişi didi ki⁴: Bu gice vākı‘amda | bir kişi gelüp didi ki: Ḳalk,
6 seni Rabbü’l-‘ālemīn ḡazretine iletüp saḡa şefā‘at ideyin, didi.
7 Elüme yapışup ḡaldurdu. Ben de didüm ki: Ne sebep oldu?
8 Ol kişi eyitdi: Baḡa çok çok şalavāt getürdüḡü oldu,
9 didi. Ben de bildüm ki, bu kişi iki cihān güneşi⁵ Muḡammed Muştafā
10 dur. Hemān dem beni alup ḡazret-i Rabbü’l-‘ālemīne iletüp ve baḡa
11 şefā‘at eyledi. Şonra baḡa didi ki: Var ‘Abdullāh bin Mübārek

¹ bilürin : bilürem C

² dilerin : dilerüm C

³ yetişdi : irişdi C

⁴ didi ki : eyitdi C

⁵ güneşi : faḡri C

- 12 saña tevbe telkîn eylesün, didi. Anıñçun saña geldüm, didi.¹
- 13 İmdi benim karındaşım! Fıkir eyle, gör, Hâbîb-ekremüñ üzerine
- C55b 14 şalavât getürmek kişiyi ne hâlden hâle tebdîl ider | ve nice
- 15 maqbûl - hâzret ider imiş. Şalavât getüren böyle maqbûl olıcağ²
- 16 ya gendüsi nice maqbûl ve sözi geçgin olur! Cümle sözi
- 17 geçgin olduğına şâhid olanlarıñ birisi de budur ki mu‘cizât:
- A39b 1 *Şifâu'l-Kulüb*'da yazar: Câbir raḍiyallâhu ‘anhû rivâyet ider: Hâbîb-i
- 2 ekrem şallallâhu ‘aleyhi ve sellem Ta‘if ğazâsından gelürken aşhâbı
- B55a 3 şuya ğâyet elem | çekdiler, hattâ Resûlullâh[a] gelüp ‘Yâ Resûlallâh! Aşhâb
- ğayet
- 4 şuya elem çekerler³, aşlâ şuları yokdur ki!’ didiler. Meger Resûl-
- 5 ekrem ‘aleyhi’s-selâm âbdest alırdı. Hemân dem mübârek parmağlarından
- 6 şol kadar şular ağıdı ki, eger iki biñ âdem de olsaydı,
- 7 yeterdi. Lâkin yüz on beş kimesne idük, âbdest alduğ,
- 8 içdük ve hayvânımızı cemî‘an şuwardık, yetişdi, didi. İmdi benim karındaşım!
- 9 Şuya buñalmışlara mübârek parmağlarından şular ağıdmağa
- 10 sözi geçen, yâ kıyâmet güninde üzerine şalavât viren
- 11 kimesneleri şefâ‘at idüp cennete delîl olmağa sözi dağı
- C56a 12 geçmez mi? Haq te‘âlâ cümlemize şefâ‘ati-le cennete | girmek müyesser
- 13 eyleye, âmin yâ Mu‘în. Bâ- huşuş ki, seniñ şalavâtıñ

¹ anıñçun saña geldim, didi : C’de yok.

² olıcağ : olınca C

³ elem çekerler : şıkıldılar B, C

- 14 şehir-i Ramazân'da ola, belki leyle-i kâdir'de ola, dahı ziyâde ecirler
- 15 ele gire, inşâ'allâhu te'âlâ. **Fezâ'-il-i Ramazân**¹: *Hayâtu'l-Kulûb*'da
- 16 yazar: Ramazân ayı² yevm-i kıyâmetde bir güzel yigit şüretinde gelüp
- B55b 17 'arş altında secde eyleye. Hâk te'âlâ | diye ki: Yâ Ramazân! Başını
- A40a 1 secdeden kaldur murâdın ne ise iste, vireyin! diye. Ve dahı
- 2 Seniñ kâdrün bilüp saña hürmet idenleri eline yapışup cennete
- 3 al git, diye Ramazân ayı dahı Araşât meydânın arayup gendine
- 4 'izzet ve hürmet idenleri şefâ'at idüp hâzret-i Hâk' a getürüp
- 5 tura. Hâk te'âlâ diye ki: 'Yâ Ramazân! Ne istersin? Diye. Bu da eyde ki:
- 6 Yâ Rabbi! Senden bunlara tâc- kerâmet ve maķâm-ı şefâ'at
- 7 dilerin; tâ³ bunlar her biri yetmiş kişıye şefâ'at ideler! Hâk te'âlâ
- C56b 8 'Eyle olsun!' diye. Gine gitmeye. Hâk | te'âlâ diye: Dahı ne istersin? diye
- 9 Bu da: Yâ Rabbi! Bunların her birine biñ hürî vir! diye ve hem
- 10 bunları enbiyâlar ile kônşî iyle⁴, Hâk te'âlâ iyle olsun diye.
- 11 Gine gitmeye. Hâk te'âlâ 'Dahı ne istersin?' diye. Bu da 'Yâ Rabbi! Bunlara kerâmet
- 12 virdün, benim şefâ'atimle, yâ hani⁵ bunlara şavımların şevâbları diye
- B56a 13 Hâk te'âlâ | bunlara şol kadar ni'met vire ki, bunlara virilen ni'met

¹ fezâ'il-i Ramazân : B ve C'de yok.

² Ramazân ayı : şehir-i Ramazân C

³ tâ : ve dahı C

⁴ iyle : eyle C

⁵ hani : kanı C

14 kimesneye virilmeye. Bu cümleden sonra Hâk subhānehu ve te‘ālā cemālin göstere;

15 yüz biñ şehristān vire, kırmızı yâkutdan ve yeşil zebercedden halk olunmuş ola ve her şehirde biñ kerre biñ köşk ola¹. Bu mertebeleri Hâk te‘ālā cümlemize müyesser ide, āmin yā Mu‘īn

16 bi -hâkķı seyyidi’l -mürselīn. **Fezā’il-i leyleti’l Kādri: Hayātu’l-Kulūb**’da yazar:

17 Hâzret-i Resūlullāh şallallāhu te‘ālā ‘aleyhi ve sellem buyurmuş: Bir kimse

A40b 1 Ramazān ayının yigirmi yedinci gicesini ihyā eylese başa sevgülüdür. Ramazān ayını başdan başa ihyā eylemekden, didi. Hâzret-i

2 Fâtıma raḍiyallāhu ‘anhümā su‘āl itmiş: Yā Resūlallāh! Yā ümmetünün

3 kulları² nice itsünler deyince cevāb virüp didi ki: Yā Fâtıma! Bir

4 kimesne eger erdür, eger ‘avratdur o giceyi ihyāya kâdir olmasa kolun

5 altına³ bir yaşduk alup bir miḳdar oturup bir kez ‘ Lā ilāhe illallāh

C57a6 Muḥammeden resūlullāh’ diyüp bir kez üzerime | şalavāt getürse bu

7 gicei tamām ihyā eylemiş gibidür, deyü buyurmuş. *Tefsīr-i Hanefī*’de yazar:

8 İbni Mes‘ūd raḍiyallāhu ‘anhū rivāyet ider: Hâzret-i Resūlullāh

9 şallallāhu ‘aleyhi ve sellem buyurmuş: Bir kimesne kâdir gicesinde iki

B56b 10 rek‘āt namāz kılsa, | her rek‘ātda bir fātiha ve yedi ihlās okusa

11 selām virdükden sonra yetmiş kez ‘estağfirullāhilazīm’ dise

12 Hâk te‘ālā ol kişiye yerinden tırmadın⁴ rahmet olup cemī’i günāhın yarlıgaya.

¹ yüz biñ şehristān vire, köşk ola : A ve B’de yok.

² kulları : za‘īfleri B, C

³ kolun altına : koltuğı altına B, koltuğına C

⁴ tırmadın : tırmadan B, kalkmadan C

- 13 Ve daḥı melekler göndüre; tā gelecek ḳadre varınca anıḳcün şevāblar
14 yazalar. Ve daḥı cennetde anıḳcün ağaḳlar dikeler ve hem köşkler, saraylar
15 yapalar. Ve ol kişi dünyādan göçmeye tā ol yapılan maḳamların
16 görmeyince; bu gicenin ḥürmetine, zirā bu gice ḡāyet ulu gicedir.
17 Ḥaḳ te‘ālā bunun ḥaḳḳında buyurmuş: لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ
A41a 1 Bu āyet Resūlullāh’a gelmesine sebep bu oldu ki, ḥikāyet:
2 Resūlullāh ṣallallāhu ‘aleyhi ve sellem otururken meclisinde söyleşüp
C57b 3 didiler ki: Benī İsrā’īl | zamānında bir kişi vardı. Adına Şem‘ün dir-
4 lerdī. Ol kişi biḡ ay gündüz şā’im, gice ḳā’im olur, bununla
5 kāfire ḳılıç şalardı. Ve biḡ ay etinün teri¹ bir sâ‘at ḳurumazdı.
6 Ne ‘aceb² başı devletli ḳul imiş! deyince Resūl ‘aleyhi’s-selām mahzūnca
B57a 7 | oldu. Aşḥāb buḡa taḥassür itdüklerine hemān dem Cebrā’īl ‘aleyhi’s-selām
8 gelüp: Yā Muḥammed! Ḥaḳ te‘ālā selām idüp didi ki: Benim Ḥabībüm niçün
9 Benī İsrā’īl’de biḡ ay gündüz şā’im, gice ḳā’im olup kāfire
10 ḳılıç şalup ḡazā eyleyene taḥassür ider. Ḥabībüm gönli ḡamlı olmasun. Ben
11 aḡa bir gice virdüm ki, bir kimesne ol gicei iḡyā eylese ol biḡ
12 ay gündüz şā’im olup ve gice ḳā’im olup kāfire ḡazā idüp
13 ḳılıç şalandan ḡayırıldır, didi. Andan şonra aşḥābı ol gicei
14 iḡyā ider oldılar. *Ḥayātu’l-Ḳulüb’da* yazar: Ḳaçan ḳadır gicesi
15 olsa Cebrā’īl sidretü’l-müntehāda olan meleklere nidā idüp
16 cemī‘an yeryüzine ineler. Sidretü’l-müntehā, *Tefsīr-i Şeyḥ*’de³ sürei
Vennecim’
C58a 17 de yazar, yedinci ḳat gökden | yoḳarı bir ağaçdur. Hiç anıḡ dibine

¹ etinün teri : başınun deri C

² Ne‘aceb : ta‘accüb C

³ Şeyḥ’de : Şeyḡzāde C

- A41b1 biriken melek bir yere dağı birikmez. Cennetin cemî'i ırmaqları anıñ dibinden
- B57b 2 çıkar. Cebrâ'îl 'aleyhi's-selâm bu kadar | melekler ile yeryüzine inerler.
- 3 Hiçbir ev kalmaz, cemî'isine girüp eger erkek eger dişi¹ oturur² kimesnelere
- 4 selâm virirler. Eger namâz kılup yâ zıkrullâh iderse Hâk te'âlâ
- 5 gendüsi selâm vire ve illâ on eve melekler girmezler ve ehline³ selâm
- 6 virmezler. Biri şol evdür ki, anda târik-cemâ'at⁴ ola. İkinci
- 7 zekât virmez, üçünci şılâsına varmaz ola. Dördünci dâ'im şarâb
- 8 içici⁵ ola. Beşinci ataya, anaya 'âsî ola. Altıncı bir kimesneye dünyevî
- 9 buğz ola. Yedinci kelp ola, sekizinci kumar ola,
- 10 tokuzuncı satranc ola, onuncı şanbûr ola. Kaçan şabağ ola,
- 11 Cebrâ'îl 'aleyhi's-selâm 'er-Rahîl er-Rahîl!' diyüp nidâ eyleye, cemî'melekler
- 12 varup Cebrâ'îl'iñ yanına cem' olalar, su'al ideler. Yâ Cebrâ'îl!
- C58b13 Hâk te'âlâ ümmet-i Muhammed'e ne işledi? didiler. | Cebrâ'îl 'aleyhi's-selâm
- 14 dağı bunlara cevâb virüp diye ki: Hâk te'âlâ cemî'sini yarlıgadı.
- 15 Eyiler yüzi şuyına kötülerin de yarlıgadı diye. İmdi benim karındaşım!
- B58a 16 Bu kadir gicesi | bu kadar ulı ve hürmetli ve izzetlü 'azîm gice iken
- 17 işbu on bölük tâ'ife olan evlere melekler girmeyüp şâhibleri
- A42a 1 bu kerâmetden, bu sa'âdetden mahrûm olıcak bu fi'illeri de
- 2 işlemek gayet kabâhat ve ulu günâh olup şâhibleri musirr
- 3 olup istihfâf idüp tevbeye muķârin olmadan ölürse
- 4 İmânsız ölmeli⁶ korkusu vardır. Hâk te'âlâ cümlemüzi mezkûr

¹ eger erkek eger dişi : er'avratdan C

² oturan : oturur C

³ ehline : ol ev şâhibine C

⁴ târik-cemâ'at : terk-i cemâ'at C

⁵ şarâb içici : şârib-i hamır C

⁶ ölmeli : ölmek C

5 sıfatlardan saklaya, āmin yā Mu‘īn.

4. SONUÇ

Üzerinde çalışmış olduğumuz Ankaravî Muştafa bin Muhammed'in *Hulvü'n-Nâşihîn* adlı eseri Eski Türkiye Türkçesi dönemine ait bir metindir. Elimizde müellifin kendi çağında veya ona yakın bir zamanda istinsah edilmiş nüshaları bulunmakla birlikte eser bu haliyle de Türkiye Türkçesinin tarihi konusunda önemli bilgilere sunmaktadır. Herşeyden önce bu eserin fonolojik ve morfofonolojik verileri sayesinde 15. ve 18. yüzyıllar Türkçelerinin yapısını bir nebze de olsa gözlemlemek mümkündür. Eserin dilindeki müstensihlere ait katmanlar, bilhassa dudak uyumunun gelişmeye başladığını göstermektedir. Bunun yanında Eski Türkiye Türkçesindeki birinci hece /i/ fonemleri artık birçok örnekte /e/ ile yazılmaya başlamıştır.

Eserin söz varlığı da önemlidir. Türkçe her kelimenin kendi başına değeri olduğu açıktır. Bu metin de Türkçenin zengin söz varlığından önemli veriler saklamıştır.

Bu çalışmada *Hulvü'n- Nâşihîn*'in Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi 1929 numaralı nüshasını esas alınarak yine aynı kütüphanedeki Hacı Mahmud Efendi 1680 ve M.Arif-M.Murad 206 nüshalarıyla karşılaştırılmış, ortaya sağlam bir filolojik neşir konulmaya gayret edilmiştir. Nüshalar arasında bazen sayılamayacak kadar çok olan farklardan anlamlı ve değerli olanlar dikkatle ayıklanmaya ve orijinale en yakın metin oluşturulmaya gayret edilmiştir.

Böylece devrin sosyal ve kültürel durumunu ortaya koymaya yarayacak, halkın dini anlayışını da yansıtacak kaynaklardan birini araştırmacıların hizmetine sunduğumuzu düşünüyoruz. Eser, din sosyolojisi açısından da kıymetli bir eserdir.

5. KAYNAKÇA

- Arat, Reşit Rahmeti (1953) : “Türkçe Metinlerde e/i Meselesi”, **Makaleler, Cilt I** **Ankara 1987, s.334-341.**
- Akçay, Yusuf (2005): **Mustafa bin Muhammed'in İhlas Suresi Tefsiri, (Giriş - İnceleme – Metin – Ekler Dizini – Sözlük – Tıpkıbasım)**, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya 2005, s. 541
- Develi, Hayati (1998): “Eski Türkiye Türkçesi Devresine Ait Manzum Bir Miracname”, **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, c. XXVIII, İstanbul, s. 81-228.
- Duman, Musa (2000): **Birgili Muhammed Efendi: Vasiyetname**, R Yayınları, İstanbul .
- Ergin, Muharrem (1986): **Türk Dilbilgisi**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul.
- Korkmaz, Zeynep (1995) : “Anadolu Yazı Dilinin Tarihi Gelişmesinde Beylikler Devri Türkçesinin Yeri”, **Türk Dili Üzerine Araştırmalar, Birinci Cilt**, TDK Yay., Ankara
- Özkan, Mustafa (2000): **Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Türkiye Türkçesi**, Fîliz Kitabevi, İstanbul.
- Şemseddin Sami, **Kamus-ı Türki**, Çağrı Yayınları.
- Tabaklar, Özcan (1987): **Amme Cüz'ü Tefsiri-Mustafa bin Muhammed**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Timurtaş, Faruk K.(1976). “Eski Türkiye Türkçesi”, **Türk Dünyası El Kitabı**, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 45 Seri I, Sayı 15, Ankara.
- Tulum, Mertol (1968) : **Sinan Paşa Tazarrunname**, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Ktp., İstanbul
- Yeni Tarama Sözlüğü**, Hazır. Cem Dilçin, Türk Dili Kurumu Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1983
- Yılmaz, Mehmet (1992): **Edebiyatımızda İslami Kaynaklı Sözler (Ansiklopedik Sözlük)**, Enderun Kitabevi, İstanbul.

DİZİN

- âb** Far. Su.
a. 31b-3
- İbni Abbâs** Hz. Muhammed'in amcası Abbas'ın oğlu.
a. 12b-12, 32b-17
- âbdest** Far. Müslümanların belli ibadetleri yapabilmek için bir düzen içerisinde bazı organları yıkayıp bazılarını mesh etme yoluyla yaptıkları arınma.
a. 30b-8, 39b-5, 39b-7
a.+im 30b-16
- abes** Ar. Gereksiz, boş.
a. 36b-8
- âbid** Ar. İbadet eden.
a. 32b-11, 32b-13
- acabâ** Ar. Merak, kararsızlık veya kuşku anlatan bir söz, acep
a. 13b-9, 29a-10
- acâyib** Ar. Sağduyuya, göreneğe, olağana aykırı, garip, tuhaf, yadırganan, yabansı
a. 24b-2
- aceb** Ar. Acaba
a. 5b-2, 14a-14, 19b-8, 24a-9, 30b-4, 41a-6
- aceble-** Ayıplamak, kınamak.
a.-me 19a-4
- acele** Ar. Hızlı yapılan, çabuk, tez, ivedi.
a. 12b-11, 12b-5
- Acem** Ar. İranlı.
a.+den 10a-5
- aciz** Ar. (< 'acz) Güçsüzlük.
a.+de 31b-4
- aç** Karnı tok olmayan.
a. 18a-13, 29b-16, 30a-1
a.+sam 34a-17
- aç-** Bir şeyi kapalı durumundan açık duruma getirmek.
a. 9b-2
a.-dı 9b-4, 9b-17, 17a-8, 36a-2
a.-ınca 16a-5
a.-madan 30a-5
a.-up 10b-4, 12b-2, 6a-3
- açık** Birbirine bitişik olmayan, aralı.
a. 15a-6
- açıl-** Açma işine konu olmak.
a.-a 12b-12
a.-dı 35a-12
a.-up 28b-16
- ad** Bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, tanımlamaya, açıklamaya, bildirmeye yarayan söz, isim.
a.+ı 22b-10, 22b-9, 5b-5
a.+ıdur 4a-7
a.+ın 10a-9
a.+ına 41a-3
a.+ını 2a-4, 2a-15
a.+ıyla 12a-17, 2a-4
a.+uğ 26b-15
- adam** Erkek kişi, kimse.
a. 11b-13, 12b-1, 18b-9, 39b-6
- adâvet** Ar. Düşmanlık.
a. 21a-16, 21b-1
a.+den 13b-17
a.+20a-3
- Âdem** Ar. Dini inançlara göre ilk yaratılan insan ve ilk peygamber, Hz. Adem.
a. 35b-14,
- adım** Yürümek için yapılan ayak atışlarının her biri.
a. 12b-7
a.+ı 32a-14, 33a-17, 33b-5

- adlı** ... adını taşıyan, isimli.
a. 2a-4, 8a-5
- adlu** bk. adlı
a. 2b-13, 4a-2, 4b-17, 6b-5, 33a-8
- âfet** Ar. Çeşitli doğa olaylarının sebep olduğu yıkım, felaket.
a.+den 16b-4
a.+lerinden 20a-15
- afv** Ar. Af, bağışlama.
a. 13b-7, 18a-13, 19b-14, 5b-11, 9a-3
- ag** Ak, beyaz.
a. 8a-2
- agaç** Meyve verebilen, gövdesi odun veya kereste olmaya elverişli bulunan ve uzun yıllar yaşayan bitki.
a. 11b-7, 20a-14, 20a-8, 20b-2, 11b-3
a.+a 11b-4, 11b-6
a.+ı 12a-3
a.+dur 41a-17
a.+lar 40b-14
- agar-** Beyazlaşmak.
a.-ınca 19b-12
a.-miş 15b-8, 6a-7
a.-up 15a-8, 15b-8
- agard-** Beyazlatmak.
a.-ıvir 2b-8
- agır** Çapı, boyutu büyük.
a. 22a-14, 22b-4, 23a-3
- agız** Yüzde, avurtlarla iki çene arasında bulunan, ses çıkarmaya, soluk alıp vermeye yarayan ve besinlerin sindirilmeye başlandığı organ.
a.+ı+(agzı) 35b-5
a.+ın+(agzın) 9b-17
a.+ına(agzına) 29b-13
a.+ında+(agzında) 35b-5
- agla-** Üzüntü, acı, sevinç, pişmanlık vb.nin etkisiyle gözyaşı dökmek.
a.-dı 5a-2, 6a-8
a.-dım 5a-4
a.-dugın 23b-4
a.-sa 5b-10
a.-yı 38b-17, 39a-1
a.-yup 13a-11, 27b-1, 5b-13, 8b-15
a.-sın 21a-14
- aglaş-** Birlikte ağlamak.
a.-up 8b-10
- agniyâ** Ar. Zenginler.
a. 21b-16
- agu** Zehir.
a. 26a-13
- agulu** Zehirli.
a.+yam 26a-17
- agustos** Yılın sekizinci ayı.
a. 21a-17
- ahî** Ar. (< âh) Kardeşim.
a. 8a-17
- âhir** Ar. Sonra, en sonra, sonunda.
a. 16b-3, 18a-12, 18b-3, 23a-7
a.+inde 15a-1, 16b-10, 17a-1
a.+inden 12b-15
a.+ine 12b-1, 16b-1
- âhiret** Ar. Öbür dünya, öteki dünya.
a. 12a-5, 15b-10, 32a-6
a.+de 35a-15, 4b-6, 10a-2, 14b-9, 18b-2, 19a-16, 23b-13, 33a-14, 35a-3, 7b-16, 9a-13
a.+e 21a-6, 14a-10
- ahkâm** Ar. Hükümler.
a.+ı 19a-13
- ahşam** Akşam.
a. 18b-15, 30a-4, 4a-8
- ahvâl** Ar. Durumlar, haller, vaziyetler.
a. 17b-5, 17b-9
a.+i 9b-7

- a.+indeğ 18a-2
a.+lerin 20b-1
- ak** Kar, süt vb.nin rengi, beyaz.
a. 21a-3
a.+dur 12a-11
- ak-** Sıvı maddeler veya çok ince taneli katı maddeler bir yerden başka bir yere doğru gitmek.
a.-dı 39b-6
- akçe** Her tür madeni para, akça.
a. 15b-5, 15b-6, 20a-1, 21a-436b-17, 37b-6, 37b-9
a.+ye 36b-12, 37a-14, 37a-17
- âkıbet** Ar. Sonunda, önünde sonunda.
a. 12b-14
- akıt-** Akmasını sağlamak.
a. 36b-6
- akıdmak** Akmasını sağlamak.
a.+a(akıdmaga) 39b-9
- âkil** Ar. Akıllı, akıl sahibi.
a. 21b-1
- akl** Ar. Akıl.
a.+ı 10a-10, 10a-9, 10b-1, 13a-2, 16a-9, 19b-13, 32a-17
a.+ın 30b-15, 36a-17
a.+uğ 14b-4
- aklık** Beyaz olma durumu.
a.+ı(aklığı) 7b-17
- akrabâ** Ar. Kan bağıyla birbirine bağlı olan kimseler.
a.+sı 13b-1
a.+sın 1b-7
- aksa-** Hafifçe topalamak
a.-dı 11b-15
- al-** 1. Bir şeyi veya bir kimseyi bulunduğu yerden ayırmak 2. Kabul etmek 3. Erkek kadınlı evlenmek 4. Satın almak 5. Bir şeyi elle veya başka bir araçla tutarak bulunduğu yerden ayırmak, kaldırmak
a. 37b-11, 40a-3
a.-madı 14a-13
a.-madıñ 14a-14
a.-maya 4b-7
a.-andır 17b-5
a.-dı 6b-15
a.-dınız 38b-13
a.-duk 39b-7
a.-duñ 22a-3
a.-ma 33b-15
a.-mañ 28a-12
a.-miş 38b-12
a.-sa 33a-7
a.-up 10b-3, 11b-11, 16a-1, 17a-8, 21b-7, 22a-15, 22a-17, 22b-10, 22b-12, 22b-2, 22b-5, 30b-8, 39a-10, 40b-5, 6a-6, 25b-5
a.-ur 30b-14
a.-urdu 29b-13, 39b-5
a.-ursañ 37b-11
- a'lâ** Ar. en yüce, en yüksek (yer).
a. 31b-5
- a'lâ- kaderi-t-tâka** Ar. Güç yettiği kadar.
k. 2a-12
- alâmet** Ar. Belirti, iz.
a.+dür 32b-12
- alçak** Aşağıda olan, yüksek olmayan.
a.+da 31b-6
- aldat-** Karşısındakinin dikkatsizliğinden, ilgisizliğinden yararlanarak onun üzerinden kazanç sağlamak.
a.-andur+(aldadandur) 21a-13
- ale'l-husûs** Ar. Hele hele, özellikle.
a. 13a-5
- âlem** Ar. Dünya, cihan.
a. 16b-2, 16b-3
a.+lere 5a-10
- aleyhi's-selâm** Ar. Selam onun üzerine olsun.
a. 7a-9, 10a-15, 10a-17, 10b-2, 10b-4, 10b-6, 10b-8, 10b-9, 11b-10, 11b-13, 11b-3, 12a-10, 12a-13, 12a-14, 12a-2, 12b-13, 12b-4, 12b-6, 13a-12, 13b, 13b-10, 13b-4, 14a-9, 16a-15, 16a-2, 16b-16, 16b-9, 17a-10, 17a-2, 17a-6, 17a-8,

- 18a-1, 18a-2, 18a-3, 18a-4, 18b-10, 18b-12, 18b-16, 18b-8, 19a-10, 19a-12, 19a-2, 19a-6, 19b-9, 20a-11, 20a-6, 20b-3, 20b-5, 20b-6, 22b-11, 22b-13, 23a-2, 23a-7, 24a-10, 24a-15, 24a-4, 24a-7, 24b-10, 24b-5, 24b-7, 28a-17, 29a-15, 30b-5, 32a-12, 32a-3, 32b-4, 32b-5, 33a-1, 33a-12, 33a-4, 33a-9, 34a-14, 35b-14, 35b-15, 37a-11, 38b-14, 38b-5, 39b-5, 41a-6, 41a-7, 41b-11, 41b-13, 41b-2, 5a-1, 5a-9, 6b-14, 6b-16, 6b-7, 7a-11, 7a-13, 7a-16, 7a-3, 7a-7, 7b-1, 7b-2, 8a-14, 8b-1, 8b-3, 4b-1
a.+a 10a-5, 13b-2, 22a-16, 10a-11, 10a-12, 6b-14
a.+ıj 15a-14
- alın** Yüzün, kaşlarla saçlar arasındaki bölümü.
a.+larına 32b-10
- Alî** Hz. Ali. İlk müslümanlardan ve Hz. Muhammed'in damadı; dördüncü halife.
a. 16a-16, 16a-17, 16b-1, 16b-4, 17a-5, 19b-3, 21b-14, 21b-14, 21b-15, 21b-17, 21b-17, 21b-8, 22a-1, 22a-2, 22a-3, 22a-4, 23b-17, 25a-12, 29b-17, 30a-8, 30b-3, 31a-11
a.+dir 21b-11
a.+dür 22a-10, 30a-14
a.+niş 16a-14, 25a-5
a.+nüş 25b-11
a.+ye 30a-17
- âli** Ar. Yüce, ulu.
a. 27a-10, 27a-14
- âlim** Ar. Bilgin.
a.+üş 32a-17
- Allâh** Ar. Tanrı.
a. 11b-2, 17a-4, 17a-6, 18a-4, 19a-4, 21a-14, 26b-16, 27a-17, 27b-6, 29a-16, 31a-10, 32a-4, 34b-15, 38b-4, 5a-9, 5b-12, 7b-12, 9b-14
a.+a 6a-3, 10b-6, 22b-9, 27a-4, 30b-16, 32a-5
a.+dan 11b-14, 16a-3
a.+uş 4a-1, 27a-6
a.+ın 12b-7, 16b-2
a.+u 13b-13, 13b-5, 14b-8, 1b-4, 22a-10, 22a-11, 22a-8, 24b-11
- alt** Bir şeyin yere bakan yanı.
a.+ına 36a-15, 40b-5
a.+ında 14a-5, 16a-3, 21b-6, 27b-3, 32a-15, 38b-4, 38b-6, 39b-17
- altı** Beşten sonra gelen sayının adı.
a. 12b-7, 7a-2, 7b-10, 7b-12, 7b-4, 7b-6
- altıncı** Altı sayısının sıra sıfatı
a. 15a-6, 21a-5, 41b-8
- altun** Atom sayısı 79, atom ağırlığı 1064 °C'de eriyen, kolay işlenen, yüksek değerli, paslanmaz element, altın.
a. 29a-6, 31a-14, 31b-1
- a'mâl** Ar. Ameller, davranışlar.
a.+ini 22a-14
- amel** Ar. Dinin buyruklarını yerine getirmek için yapılan uygulama, ibadet.
a. 13b-12, 27a-11, 27a-12, 2a-16, 5b-2, 5b-3
a.+e 13b
a.+lere 13b
- âmennâ** Ar. "İnandık, iman ettik."
a. 36a-16
- âmin** Ar. Tanrım dileğimi kabul et.
a. 13b, 14a-5, 15a-5, 17a-16, 18b-2, 1b-8, 20b-8, 21b-7, 22a-12, 23b-14, 24b-16, 26b-10, 26b-10, 26b-10, 26b-12, 26b-17, 26b-7, 27a-3, 27b-6, 27b-9, 28a-16, 29a-17, 2a-16, 30a-7, 36b-4, 38a-9, 39b-13, 3b-16, 40a-15, 42a-5, 4b-9, 5a-12, 8a-1
- ammâ** Ar. Ama.
a. 11a-9, 13b-11, 14a-13, 17b-12, 18a-2, 19a-8, 21b-2, 26a-6, 28a-10, 29a-3, 29b-11, 30b-1, 36a-15, 37a-17, 5a-16
- ân** Ar. Zamanın bölünemeyecek kadar kısa olan parçası, lahza.
a. 6a-5, 27b-2
a.+a 16b-2, 28b-7
a.+da 15b-9
- ağ-** Birini veya bir şeyi akla getirerek sözünü etmek veya onu düşünmek, zikretmek, hatırlamak.
a.-a 2b-11
a.-sınlar 2a-6
- ana** Anne.
a. 27a-6, 27a-7
a.+dan 24a-5, 33b-2
a.+ları 25a-8
a.+larış 27b-3
a.+m 29b-12, 29b-8
a.+mı 27a-15
a.+ıj 32a-4
a.+sı 17a-9, 32a-3, 35a-7
a.+sın 1b-6

- a.+sına 32b-15
a.+sından 6b-9
a.+sının 17a-8, 33a-2
a.+sıyla 21a-5
a.+ya 19b-17, 21a-5, 27a-1, 27a-3, 41b-8
- ancılayın** Onun gibi, o kadar, öyle.
a. 35a-3, 35b-3
- añıl-** Anma işine konu olmak, hatırlanmak.
a.-duğı 14b-2
a.-sa 14b-1
a.-ur 26b-15
a.- masın 22b-15
- ara-** Birini veya bir şeyi bulmaya çalışmak.
a. 12b-15
a.-yup 40a-3
- ara** 1. İki olguyu, iki olayı birbirinden ayıran zaman, fasıla. 2. Kişilerin veya toplulukların birbiri-
rine karşı olan durumu veya ilgisi.
a.+da 20a-2, 34a-10
a.+larında 25a-8
a.+ma 22b-12
a.+sında 4b-11, 18b-10, 18b-7, 37a-2
a.+ya 12a-16
- Arab** Ar. Araplar.
a.+da 20a-8
- a'râbî** Ar. Bedevi, çöl arabı.
a. 11b-1, 11b-4, 11b-5, 11b-11, 18b-11, 18b-14, 18b-17, 18b-5, 18b-9, 19a-6, 31b-16
a.+yi 18b-8
- arasât** Ar. Mahşer meydanı.
a. 40a-3
- ard** Art, arka.
a.+ımca 18b-12
a.+ında 21a-3
a.+ındagı 21a-13
a.+larından 3a-6
- arı** Zar kanatlılardan, bal ve balmumu yapan, iğnesiyle sokan böcek.
a.+yı 31b-5
- arid-** Temizlemek.
a. 36b-5
a.-uñ 13b-17
- arka** Bedenin arka tarafı, sırt.
a.+sına 31b-10
a.+sında 24b-4, 35b-10
- armagan** Birini sevindirmek, mutlu etmek, onurlandırmak, kutlamak için veya anı olarak
verilen şey, hediye.
a. 29a-7, 29a-8
- arpa** Buğdaygillerden bir bitki.
a. 20a-2, 21a-12, 36b-16
- arş** Ar. İslam inancına göre göğün en yüksek katı.
a. 3a-9, 3b-14, 14a-5, 16a-3, 19a-8, 28b-9, 32a-15, 35b-12, 36a-13, 36a-14, 38b-4, 38b-6, 39b-17
- artuk** Artık, başka.
a. 3a-11, 22b-17, 24a-17, 26a-6, 30b-12, 33b-13, 38a-7
- artur-** Artmasını sağlamak, çoğaltmak.
a.-a 33b-5
- arz** Ar. Sunma.
a. 12b-10, 19a-7, 19a-10, 19a-14, 19a-9, 25b-2, 25b-3, 37a-3
- âsân** Far. Kolay.
a. 2a-7, 19a-2, 31a-11
- ashâb** Ar. Sahabe, Hz. Muhammed'i görmüş ve onun sohbetinde bulunmuş Müslümanlar.
a. 39b-3, 41a-7
a.+a 11b-4
a.+ı 39b-2, 41a-13, 8b-10
a.+ıla 32a-2
a.+ım 14a-12
a.+ıyla 18b-4
- asıl** Ar. Bir şeyin kendisi, kopya karşıtı
a. 10b-15, 15a-4, 23a-12, 23b-13, 30b-4, 32a-8, 36b-1, 3a-16
- asıl-** Asma işine konu olmak.
a.-miş 35b-8

- âsî** Ar. Başkaldırcı
a. 6a-3, 12b-2, 19b-17, 21a-5, 22b-9, 27a-2, 41b-8
- Âsiye** Firavun'un eşi.
a. 33a-6
- asl** Ar. Asıl.
a. 3a-12
a.+ı 8b-1
a.+ından 2a-7
- aslâ** Ar. Hiçbir zaman, hiçbir biçimde, sakın, zinhar
a. 12b-10, 13a-10, 13a-6, 13a-7, 14a-10, 17b-13, 20a-3, 21a-11, 27a-12, 29b-5, 35b-3, 39b-4, 3b-1, 3b-3, 4b-12, 5b-10, 5b-15, 6a-3, 6b-6
- assı** 1. Kazanç, kar. 2. Faiz.
a. 13a-2
a.+sı 15b-5, 15b-6, 21a-4, 21a-4
a.+sın 20a-1
- aşaga** Aşağı.
a. 13a-5, 19a-9
- âşık** Ar. Bir kimseye veya bir şeye karşı aşırı sevgi ve bağlılık duyan.
a.+ınam 34a-15
- âşikâre** Far. Açık, ortada.
a. 28a-5
- âşinâ** Far. Bildik, tanıdık.
a. 14b-7, 14b-7
- at-** Bir cismi bir yöne doğru fırlatmak.
a.-dı 25b-12, 9b-14
a.-malı 11a
a.-sun 25b-6
a.-up 25b-9
a.-mayasın 12b-7
- ata** 1. Baba 2. Dedelerden ve büyükbabalardan her biri.
a. 27a-6, 27a-7
a.+ı 32a-4
a.+sı 32a-2
a.+sın 1b-6
a.+sına 32b-15
a.+sını 33a-1
a.+ya 19b-17, 21a-5, 27a-1, 27a-3, 41b-8
- âvâz** Far. Ses.
a. 17a-10, 28a-11, 6a-12, 32a-5
a.+ıla 8b-15
a.+ım 30b-2
a.+ından 35b-12, 35b-13
a.+ı 35a-9
- avrat** Ar. 1. Kadın 2. Karı, eş
a. 14a-1
a.+dur 40b-4
a.+lar 12a-1
- avuç** Elin iç tarafı.
a.+umdağı(avcumdağı) 16a-2
a.+un(avcun) 16a-5
a.+undakiler(avcundakiler) 16a-4
- ay** Yılın oniki bölümünden her biri.
a. 5b-5, 5b-11, 7b-8, 16b-11, 16b-13, 17b-12, 24a-12, 28a-16, 33a-10, 41a-12, 41a-4, 41a-5, 41a-9
a.+a 13b-11, 14a-1, 14a-10, 20b-11, 28a-2
a.+da 13a-1, 13b, 14a-1, 17a-14, 17a-16, 17a-4, 17b-13, 18a-15, 24a-13, 27b-12, 27b-15, 27b-15, 28b-15, 4a-4, 7b-12, 7b-15, 7b-9, 8a-4
a.+dur 16b-17
a.+ı 13b-11, 14b-9, 16b-11, 16b-12, 16b-13, 39b-16, 40a-3, 7b-8
a.+ıdur 17b-12, 5b-12
a.+ımdır 16b-14
a.+ına 13b, 13b-14, 14b-14, 16b-15, 17a-11, 17b-11, 17b-2, 20b-13, 27b-5, 28a-12
a.+ında 12a-12, 12a-15, 12a-7, 12b-10, 12b-14, 12b-4, 12b-9, 13b, 14a-3, 16a-12, 16b-7, 17a-1, 17a-11, 17a-14, 17a-2, 17a-7, 18a-13, 19b-1, 20b-10, 21a-10, 21b-2, 23b-16, 24a-11, 24a-2, 24b-13, 28a-4, 28a-5, 28b-1, 30a-4, 30a-4, 32b-14, 32b-5, 32b-8, 33a-13, 33a-2, 33a-5, 33b-3, 5a-10, 5a-14, 5a-5, 5a-7, 5b-13, 6a-16, 4b-10
a.+ını 13a-5, 16a-15, 16b-13, 21b-2, 28b-4, 40b-1
a.+ının 4a-1
a.+ını 5b-5, 6b-6, 14a-11, 14b-17, 19b-5, 20a-13, 21a-7, 22b-3, 40b-1, 4a-7
a.+ı 12b-8, 14a-2, 14b-12, 23b-1, 23b-2, 27b-11, 28a-1, 28a-2
a.+lar 4a-1
a.+larda 13b, 17a-3, 17a-4

- a.+uñ 14a-4
a.+ların 14a-2
- ay+(1)** Dünyanın uydusu olan gök cismi, kamer.
a.19a-7, 23b-11, 23b-5, 28b-11
a.+a 23b-5
a.+uñ 15a-6
- ayak** Bacakların bilekten aşağıda bulunan ve yere basan bölümü.
a. 16b-5, 16b-6
a.+a(ayaga) 7b-14
a.+ı (ayagi) 11b-15, 27b-3, 36a-15
a.+ım(ayagım) 26b-13, 26b-17, 27b-4
a.+ın (ayagin) 17b-10, 17b-7, 17b-8, 17b-9, 26b-10, 34a-9
a.+ına (ayagina) 23a-11, 23a-5, 27a-16
a.+ıñ (ayagin) 37b-16
a.+ıñız (ayagınız) 17b-11, 17b-12
a.+um (ayagum) 34a-11
- ayaksız** Ayağı olmayan.
a.+lara 37b-16
- ayâl** Ar. Karı, eş.
a. 33b-4
- âyât** Ar. Ayetler.
a. 36b-7
- ayb** Ar. Ayıp.
a.+ını 24a-3
- âyet** Ar. Kur'an surelerini oluşturan kısımlardan her biri.
a. 41a-1
a.+inüñ 36a-13
a.+iñ 27b-17, 9a-8
- ayır-** Bölmek.
a.-maya 23b-14
- âyine** Far. Ayna.
a. 6a-6
- ayna** Far. Işığı yansıtan varlıkların görüntüsünü veren cilalı ve sırlı cam.
a.+ya 21a-13
- ayrılmak** Bir yerden, bir kimseden, bir şeyden uzaklaşmak.
a. 15a-3
- Ayşe** Ar. Hz. Muhammed'in eşi.
a. 24a-5, 24a-8
- az** Nicelik, nitelik, güç, süre, sayı bakımından eksik, çok karşıtı.
a.+dur 33b-12
- azâb** Ar. 1. Büyük sıkıntı, eziyet, ezinç 2. İslam inanışına göre dünyada günah işlemiş olanlara ahirette verilecek ceza.
a. 5a-8, 10a-2, 14b-8, 15a-13, 20a-15, 20b-11, 17a-15
a.+dan 14b-10
a.+ın 14a-7, 5a-6
a.+ından 12a-5, 14b-14, 15b-10, 32a-6, 5a-11
a.+ını 4b-16
a.+ı 17b-4
a.+a 14b-10
a.+ların 5a-4
- âzâd** Far. Özgür, serbest.
a. 13b-15, 36a-9, 33a-3, 37a-11, 37a-12, 37a-9
- âzâde** Far. Başboş, serbest.
a. 20a-11
- a'zam** Ar. Büyük, çok büyük.
a. 35b-12
- azâmet** Ar. Ululuk, büyüklük.
a.+i 18a-7
- azîm** Ar. Büyük, ulu.
a. 41b-16
a.+i 17b-15
- azîz** Ar. Değerli, saygıdeğer.
a. 18b-10, 28a-8, 29b-1, 29b-10, 29b-5, 29b-5
a.+e 29b-6, 29b-9
a.+lerden 28a-7
- Azrâ'il** Ar. Tanrı buyruğu ile insanların canını almakla görevlendirilen melek
a. 4b-7, 18b-13, 18b-8

- bâb** Ar. Konu.
b.+ından 11a-16
- baba** Çocuğu olan erkek, peder.
b.+m 14b-15, 29b-8
b.+mdan 15a-3
b.+mı 15a-10
b.+muğ 15a-12, 15a-8
b.+muğ 15a-2, 15a-3, 15b-7, 15b-8
b.+ğ 15a-13, 15b-3, 29b-11, 29b-7
b.+ğa 15a-13
b.+ğı 15a-11, 15a-15
b.+ğuza 25a-11
b.+sı 29a-10, 30a-14
b.+sımısın 22b-13
b.+sına 29a-10
- ba'de** Ar. Sonra.
b. 10a-10, 29b-9
- ba'dehû** Ar. Daha sonra, ondan sonra.
b. 11b-9, 13b-2, 16a-15, 20b-1
- bagır** Göğüs.
b.+ına(bağırına) 36a-2
b.+uğu(bağruğu) 36b-6
- bagla**-Başka bir işle uğraşamaz durumda olmak.
b.-r 27b-12
- bahâ** Far. Paha, değer.
b.+sın 36b-17
- bâ-husûs** Far.-Ar. Özellikle.
b.-husûs 12a-6, 13b-9, 16a-11, 16b-7, 19a-17, 23b-15, 26b-4, 27b-10, 32a-9, 35a-16, 39b-13
- bak-** Bakışı bir şey üzerine çevirmek.
b.-a 38a-4
b.-akaldı 10b-6
b.-ardı 17b-16
b.-arken 25b-14
b.-arlardı 23b-5
b.-arsa 33a-4
b.-asın 27b-11
b.-dı 20b-6, 6a-7
b.-dım 36a-5
b.-ducagı 32a-17
b.-ınca 15a-17, 15b-7
b.-masa 33a-10
b.-sa 33a-2
b.-sun 15b-2
b.-up 2a-14, 20a-2, 21a-13, 21a-13, 33a-5
- bakla** Ar. 1. Baklagillerden, yurdumuzun her yerinde yetiştirilen, yeşil kabuklu ve taneli bir bitki 2.
Bu bitkinin yeşil ürünü veya kuru tanesi.
b. 20a-2, 21a-12
- bakmak** Bakışı bir şey üzerine çevirmek.
b. 13b-6
- bal** Bal arılarının bitki ve çiçeklerden topladıkları bal özünden yapıp kovanlarındaki petek gözleri-ne doldurdıkları rengi beyazdan esmere kadar değişen tatlı, koyu, sıvı madde.
b.+dan 12a-12
b.+ı 31b-7
- balık** Omurgalılarından, suda yaşayan solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.
b. 35b-9
b.+ı (balığın) 35b-10
- bâlig** Ar. Varmış, ulaşmış.
b. 36b-14
- bâr** Far. Kere, defa, vakit.
b. 9a-12
- baras** Ar. Deride lekeler oluşturan tedavisiz bir hastalık.
b. 4b-14
- Bârî** Far. Tanrı.
b.+nüğ 25b-8
- bas-** Vücudun ağırlığını verecek biçimde ayak tabanını bir yere veya bir şeyin üzerine koymak.
b.-dı 36a-2
b.-ınca 26b-10, 26b-13, 26b-17, 27b-4
b.+up 11b-10

- baş** 1. Kafa, ser. 2. Başlangıç.
b.+a 16b-1, 16b-8, 28b-1, 40b-1
b.+dan 7b-13, 16a-15, 16b-7, 28b-1, 40b-1
b.+ı 15a-1, 15a-7, 15a-8, 15b-5, 15b-8, 35b-4, 41a-6
b.+ım 14b-2
b.+ımı 30b-2
b.+ın 11b-8, 15a-17, 16a-14, 19a-11, 19a-9, 27a-13
b.+ına 10a-10, 15a-1, 15a-8, 15b-5, 15b-7, 30b-15, 32a-14, 32b-6, 33a-17, 33a-2, 33b-5
b.+ında 13a-2, 16a-9, 19b-13, 32a-17, 35b-4, 35b-7
b.+ından 10a-9, 10b-1
b.+ımı 10b-2, 15b-6, 22b-11, 22b-13
b.+ıyı 39b-17
b.+ıyızı 20b-15
b.+uma 38b-3
- başarmak** Bir işi istenilen biçimde bitirmek, muvaffak olmak.
b.+a(başarmaga) 8a-2
- başla-** Bir işe girişmek, harekete geçmek.
b.-dı 12a-15
b.-yınca 12a-14
- bâtıl** Ar. İnançlar bakımından gerçek olmayan.
b.+dur 19b-12
- ba'zı** Ar. Bir takım, kimi.
b. 2a-1, 2a-2, 2a-12, 2a-13, 4a-17 34b-12, 27a-12
- bebek** bk. gözi bebekleri
- bed-du'â** Far. Birinin kötü duruma düşmesini gönülden isteme, ilenme.
b. 34b-1
- beden** Ar. Canlı varlıkların maddi bölümü, vücut.
b.+ine 15a-16
b.+ün 18b-11
- bedr** Ar. Dolunay.
b. 23b-1
- Bedru'l-vâ'izîn**
b.+de 37a-7
- begen-** İyi veya güzel olmak.
b.-ürdi 14a-11
- bekle-** Bir iş oluncaya, biri gelinceye değin bir yerde kalmak, durmak.
b.-r 22a-2
- belâ** Ar. İçinden çıkılması güç, sakıncalı durum.
b.+dan 15b-1, 9a-13
b.+ların 14b-9
b.+sından 12a-5, 15b-10
b.+sıyla 6a-4
- belî** Far. Evet.
b. 7a-9, 9b-2
- belki** Ar. Olabilir ki, muhtemel olarak.
b. 15b-15, 31b-4, 39b-14
- belli** Bilinmedik bir yanı olmayan, malum.
b. 2a-11
- ben** Teklik birinci kişiyi gösteren söz.
b. 13a-8, 13b-15, 14a-13, 14a-16, 14b-12, 14b-15, 15a-11, 15a-12, 15a-15, 15a-2, 15a-9, 15b-1, 16b-11, 16b-7, 16b-8, 17a-3, 17b-14, 18a-3, 18a-4, 18a-9, 18b-17, 18b-6, 19a-15, 19a-3, 19a-4, 19b-2, 20b-11, 21a-12, 23a-7, 23a-9, 24b-10, 24b-9, 25a-10, 25a-13, 25a-15, 25b-1, 25b-3, 26a-17, 26b-17, 27a-13, 27a-2, 27b-6, 28a-10, 28a-13, 29a-11, 29b-11, 2b-6, 30b-1, 30b-4, 31a-7, 31a-9, 31b-1, 32b-16, 34a-14, 36a-10, 36a-6, 36a-7, 38b-12, 38b-15, 39a-4, 39a-7, 39a-9, 41a-10, 5a-7, 6b-15, 8a-15, 8b-14, 8b-2, 9b-6
b.+a(başa) 11b-2, 12b-10, 13a-16, 13a-2, 14b-2, 14b-6, 15a-14, 15b-11, 19a-9, 19b-1, 24b-13, 29a-10, 2b-3, 2b-4, 31a-5, 36a-2, 37b-6, 38b-16, 39a-10, 39a-11, 39a-3, 39a-4, 39a-8, 40b-1, 7a-11, 7a-14, 9a-1, 9b-5, 5a-2, 5a-5
b.+de 19a-11, 19a-7
b.+dedir 19a-13
b.+den 11b-4, 18a-8, 18b-11, 19b-10, 20a-12, 7a-13, 8a-16, 8b-14
b.+ı 13a-11, 13a-8, 14a-17, 14b-4, 14b-5, 14b-7, 17a-3, 21b-9, 26a-17, 6a-11, 20b-10, 20b-9, 22b-14, 23a-6, 2b-10, 2b-11, 2b-7, 30a-16, 36a-2, 39a-1, 39a-10, 39a-3, 5a-10, 7a-6, 9a-1
b.+ım 10a-1, 10b-14, 11a, 11a, 11b-15, 12a-3, 24b-6, 39a-13, 39b-8, 13a-1, 13b, 14a-1, 14a-12, 14a-2, 14b-1, 14b-3, 15a-13, 15a-2, 15b-10, 15b-14, 15b-4, 16a-3, 16a-7, 16a-8, 16b-14, 16b-5, 17a-14, 17a-6, 17b-10, 18a-12, 18a-3, 18b-12, 19a-1, 19a-10, 19a-14, 19a-3, 19b-13, 19b-3, 19b-9, 20b-10, 21a-12, 21b-8, 22a-11, 22a-12, 22a-6, 22b-12, 23a-12, 23a-9, 23b-12, 24a-11, 25a-7, 25a-8, 25b-17, 26a-2, 26a-4, 26b-2, 27a-3, 27b-7, 28a-13, 28a-17, 28a-2, 2a-7, 30b-2, 31a-17, 31a-17, 31a-8, 31a-9, 31b-11, 32a-7, 32b-11, 32b-12, 34b-17, 34b-2, 34b-4, 35a-1, 35a-14, 35b-17, 36a-11, 36b-10, 37a-13, 37a-13, 37a-17, 37b-12, 38a-1, 38a-5, 3a-10, 3a-11, 3a-9, 3b-12, 40a-12, 41a-8, 41b-15, 5b-11, 6a-16, 7a-14, 7b-11, 8b-16, 9a-9, 9b-5
b.+imle 14a-13, 14a-14, 32a-15, 7a-1
b.+üm 14a-14

- Benî Hâşim** Ar. Haşimoğulları. İslam peygamberi Muhammed'in de mensubu olduğu sülale.
b. 11a-10, 11a-12, 11a-13
- Benî İsrâ'îl** Ar. İsrailoğulları. İbrani din büyüğü ve atası Yakup'un oniki oğlunun soyundan gelenlere verilen isimdir.
b. 6a-1, 41a-3
b. +de 41a-9
- Benî Kelp**
b. 20a-8
b. +ün 20a-7, 20a-10
- Benî Selîm**
b. 18b-9
- beğiz** Yüz; yüz rengi.
b.+i(beğzi) 14a-12
b.+in(beğzin)14a-16
- beğze-** İki kişi veya nesne arasında birbirini andıracak kadar ortak nitelikler bulunmak.
b.-mez 21b-15, 22a-3
b.-ye 29a-8
- beğzer** Nitelik, görünüş ve yapı bakımından bir başkasına benzeyen veya ona eş olan, benzeri, müşabih.
b. 16a-7
- berâber** Far. Birlikte, bir arada.
b. 36b-2
b.+dür 17a-4, 17a-5
- berât** Ar. Nişan, yetki veya rütbe verildiğini bildiren ferman.
b. 17a-17, 19b-1, 20b-14, 20b-17, 21a-10, 21a-12, 21a-2
b.+leri 36a-10
- bereket** Ar. Bolluk, gürlük, ongunluk, feyiz.
b. 28b-17
- berî** Ar. Bir nitelikten uzak, temizlenmiş.
b. 2a-5,
- beri** -den bu yana.
b. 24b-8, 34a-13, 34a-14
- berk** Ar. Şimşek.
b. 17a-11, 17a-13
- berü** bk. beri
b. 15b-9, 19b-13
- beş** Dörtten sonra gelen sayının adı.
b. 12b-4, 33a-9, 36a-15, 36b-16, 39b-7
- beşer** Ar. İnsan.
b. 36a-17
b.+sin 12b-14
- beşik** Bebekleri yatırmaya ve sallayarak uyutmaya yarayan, tahta veya demirden yapılmış sallanır bir çeşit küçük karyola.
b.+de 23b-2
b.+in(beşigin) 23b-12, 23b-6
- beşinci** Beş sayısının sıra sıfatı, sırada dördüncüden sonra gelen.
b. 21a-4, 22b-3, 41b-8
- beyân** Ar. Bildirme.
b. 2a-13, 9a-8, 11a-16, 13b-6, 20b-1
- beyâz** Ar. 1. Ak, siyah karşıtı 2. Bu renkte olan
b. 16b-14
- beyâzlık** Beyaz olma durumu.
b.+ı(beyâzlığı) 24a-16
- beyn** Ar. Ara, orta.
b.+imizde 7a-1
- beyt** Ar. Beyit, iki dizelik nazım birimi.
b. 32b-1
- bez** Pamuk veya keten ipliğinden yapılan dokuma.
b.+i-le 10b-11
- bırak-** Elde bulunan bir şeyi tutmaz olmak.
b.-dı 19a-2
b.-sağ 21a-5
- bil-** Bir şeyi anlamış veya öğrenmiş bulunmak.
b. 37b-14
b.-di 18b-13
b.-dirir 22b-3
b.-düğinden 31b-6
b.-düm 39a-9

b.-dünüz 15a-12
b.-eler 34b-3
b.-elerdi 28a-17
b.-esin 16a-2, 7b-12
b.-esün 12a-1
b.-ecek 19a-12, 19a-13
b.-in 21a-15
b.-mez 16a-3
b.-mez misin 30b-5
b.-miş 11b-14, 13a-13, 17a-11
b.-sünler 32b-13
b.-üp 13a-2, 16a-3, 19a-15, 19b-5, 31b-11, 31b-3, 31b-9, 37b-17, 38a-7, 40a-2
b.-ür 14b-3
b.-ür misin 14b-3
b.-ürin 38b-14
b.-ürsin 6b-2
b.-ürüz 21a-14

bildir- Herhangi bir şeyi haber vermek.

b.-di 24b-11
b.-ir 18b-3

bildür- Herhangi bir şeyi haber vermek.

b.-diler 13b-2
b.-ür 14a-5

bile da, de, dahi

b. 2b-9, 3a-1, 17a-5, 32b-12

bilece Birlikte.

b. 2a-4, 2a-11, 2a-17, 3a-1, 3a-13, 14b-15, 32a-15, 38b-4

bil- bk. Bilmek.

b.-meyüp 3a-8

bilmek Bir şeyi anlamış veya öğrenmiş bulunmak.

b. 10b-17, 23a-15, 38a-4

bin Ar. Oğul, oğlu.

b. 1b-5, 13a-9, 14b-13, 26b-8, 26b-11, 32a-11, 33a-14, 33a-8, 33b-6, 35b-6, 38b-9, 39a-11

biñ Dokuz yüz doksan dokuzdan sonra gelen sayı.

b. 5a-12, 8a-10, 17a-3, 17a-4, 29a-6, 29a-6, 30a-2, 30a-2, 33b-5, 33b-5, 35b-15, 35b-4, 35b-4, 35b-5, 35b-6, 35b-8, 36a-6, 36b-16, 39a-2, 39b-6, 40a-15, 40a-15, 40a-15, 40a-9, 41a-11, 41a-4, 41a-5, 41a-9

bir 1. Sayıların ilki. 2. Belirsizlik sıfatı

b. 10a-14, 10a-16, 10a-4, 10b-3, 11a-3, 11a-15, 11b-1, 11b-1, 11b-13, 11b-2, 11b-3, 11b-4, 11b-9, 12a-11, 12a-12, 12a-12, 12a-15, 12a-16, 12a-16, 12a-6, 12a-7, 12b-13, 12b-4, 12b-7, 12b-7, 12b-9, 13a-10, 13a-12, 13a-2, 13a-3, 13a-9, 13b, 13b, 13b, 13b-1, 14a-10, 14a-15, 14a-15, 14a-17, 14a-3, 14a-3, 14a-5, 14a-9, 14b-10, 14b-11, 14b-12, 14b-17, 14b-2, 14b-4, 14b-4, 14b-4, 14b-7, 14b-9, 15a-15, 15a-5, 15a-5, 15a-7, 15b-11, 15b-11, 15b-15, 15b-17, 15b-3, 15b-6, 16a-1, 16a-13, 16a-15, 16a-2, 16a-3, 16a-5, 16a-7, 16b-10, 16b-11, 16b-13, 16b-15, 16b-15, 16b-6, 16b-9, 16b-9, 17a-1, 17a-10, 17a-11, 17a-11, 17a-2, 17a-4, 17a-6, 17a-7, 17b-14, 17b-15, 17b-5, 17b-6, 18a-1, 18a-12, 18a-4, 18a-9, 18a-9, 18b-11, 18b-11, 18b-12, 18b-15, 18b-2, 18b-3, 18b-5, 18b-9, 19a-10, 19a-11, 19a-15, 19a-2, 19a-7, 19b-1, 19b-12, 19b-5, 1b-9, 20a-12, 20a-14, 20a-3, 20a-5, 20a-7, 20a-8, 20a-8, 20a-9, 20a-9, 20a-9, 20b-12, 20b-14, 20b-16, 20b-5, 20b-5, 20b-6, 20b-9, 21a-1, 21a-11, 21a-16, 21a-17, 21a-3, 21a-3, 21a-4, 21a-5, 21a-8, 21b-10, 21b-13, 21b-3, 21b-6, 22a-1, 22a-2, 22a-2, 22a-6, 22a-8, 22b-11, 23a-17, 23a-2, 24a-1, 24a-12, 24a-12, 24a-15, 24a-16, 24a-2, 24b-12, 24b-13, 24b-2, 24b-3, 24b-4, 24b-4, 25a-6, 25b-4, 26a-11, 26a-12, 26a-13, 26a-2, 26a-4, 26a-7, 26b-9, 27a-10, 27a-14, 27a-8, 27b-5, 28a-11, 28a-14, 28a-4, 28a-4, 28a-8, 28b-1, 28b-11, 28b-3, 29a-5, 29a-6, 29a-7, 29a-7, 29b-1, 29b-3, 2a-17, 2b-10, 2b-8, 30a-1, 30a-1, 30a-16, 30a-4, 30b-11, 30b-13, 30b-4, 30b-5, 30b-8, 30b-9, 31a-1, 31a-6, 31a-8, 31b-16, 31b-16, 31b-17, 32a-12, 32a-12, 32a-13, 32a-13, 32a-14, 32a-5, 32b-14, 32b-3, 32b-5, 32b-6, 33a-1, 33a-10, 33a-12, 33a-13, 33a-16, 33a-2, 33a-3, 33a-5, 33a-9, 33b-3, 33b-3, 33b-3, 33b-4, 34a-7, 34b-11, 34b-4, 34b-8, 34b-8, 35a-6, 35a-7, 35b-3, 35b-6, 35b-9, 36b-8, 37a-11, 37a-4, 37a-9, 37b-1, 37b-11, 37b-12, 37b-3, 37b-5, 37b-8, 37b-9, 38a-5, 38b-10, 38b-11, 38b-9, 39a-5, 39b-16, 3a-5, 3a-5, 3b-10, 3b-2, 3b-4, 3b-7, 40a-17, 40b-10, 40b-3, 40b-5, 40b-5, 40b-5, 40b-6, 40b-9, 41a-11, 41a-11, 41a-17, 41a-3, 41a-5, 41b-1, 41b-8, 4a-10, 4a-3, 4a-4, 4a-6, 4a-7, 4a-9, 4b-11, 4b-13, 4b-17, 4b-17, 4b-3, 4b-9, 5a-1, 5a-10, 5a-10, 5a-5, 5a-6, 5a-7, 5a-7, 5b-12, 5b-3, 5b-5, 5b-7, 6a-12, 6a-2, 6a-5, 6a-5, 6a-6, 6a-7, 6a-9, 6b-13, 6b-5, 7a-15, 7a-8, 7a-9, 7a-9, 7b-12, 7b-8, 7b-9, 7b-9, 8a-11, 8a-14, 8b-11, 8b-5, 9a-1, 9a-15, 9a-16, 9b-10

b.+dür 19a-4

b.+er 21a-6, 25a-7, 22a-6, 25b-5

b.+i 15a-2, 15a-3, 16a-12, 16b-2, 17b-6, 19b-9, 20b-13, 21b-14, 21b-17, 29a-8, 30a-14, 31b-14, 34a-4, 40a-7, 14b-8, 15a-3, 16b-11, 20a-15, 20a-15, 25a-6, 25b-1, 38a-16, 41b-6

b.+in 16a-4

b.+inde 14b-12, 18a-12

b.+ine 10a-6, 14b-8, 16b-11, 29a-8, 33b-14, 36b-16, 38a-1, 40a-9

b.+ini 22a-14, 22a-16, 25b-10, 25b-11, 37b-7

b.+iñ 37b-9

b.+iñüze 22a-7, 22a-7

b.+isi 3a-17, 11b-1, 15b-15, 21a-12, 28a-7, 35a-4, 39a-17

b.+isinden 27b-7

b.+inüñ 21a-6

bire Hey! Ey! Be!

b. 14b-3

- birez** Biraz.
b. 5a-2
- biribiri** Birbiri.
b.+nden 25b-16, 25b-4
b.+nizden 25a-11, 25a-16
b.+nüzden 25a-13
- birik-** Toplanıp yığılmak.
b.-en 41b-1
b.-mez 41b-1
- birinci** Bir sayısının sıra sıfatı.
b. 33b-17
- birkaç** Çok olmayan, az sayıda, az.
b. 14b-15, 16a-1, 22b-11, 34a-7
- birle** İle, beraber.
b. 12a-1, 15a-17, 19b-14, 20a-17, 21b-3, 2b-11, 2b-17, 6b-13, 7b-17
- bîrûn** Far. Dış, dışarı.
b. 7a-10
b.+dur 16a-11
- bitür-** Bitmesini sağlamak, sona erdirmek, tüketmek, tamamlamak, sonuçlandırmak.
b.-e 33a-14
b.-ecek 33b-1
b.-se 33a-13, 33a-17
- biz** Çokluk birinci kişiyi gösteren söz.
b. 10b-11, 10b-12, 11b-15, 11b-17, 13b, 14a-15, 17a-12, 19b-14, 20b-1, 22b-9, 6a-14, 8b-7
b.+e 6a-13, 11b-16, 19a-12, 20a-5, 22b-9, 29b-2, 29b-3
b.+üm 19b-12
b.+im 21a-15
- bogaz** Boynun ön bölümü ve bu bölümü oluşturan organlar, imik, kursak .
b.+ına 8a-12, 8a-14, 8b-11, 8b-5
- bogazla-** Hayvan veya insanı boğazından keserek öldürmek.
b.-yup 26a-13
- boncuk** Cam, taş, sedef, tahta, plastik vb. maddelerden yapılan ortası delik, çoğu yuvarlak ve renkli süs tanesi.
b. 21a-12
b.+a(boncuga) 20a-2
- borc** Geri verilmek üzere alınan veya ödenmesi gerekli para veya başka bir şey.
b. 37a-17
- bostân** Far. Sebze bahçesi.
b.+ı 30b-16
b.+ını 30b-11
b.+ıma 31a-1
b.+ıı 31a-3
- boy** Ortak bir atadan türediklerine inanılan, toplumsal ve ekonomik ilişkilerinde anaerkil, ataerkil anlayışı uygulayan geleneksel topluluk, kabile, klan.
b.+dur 20a-8
b.+ı 3a-6
- boy** (İnsanın) vücut uzunluğu, endam.
b.lu 15a-6
- boyun** Gövdenin başla omuz arasında kalan bölgesi.
b.+ına+(boynına) 5b-9, 20b-17
b.+una+(boynuna) 5b-12
- böcek** Eklem bacaklı hayvan sınıfı, haşere.
b.+i(böcegi) 31b-8
- bölük** Bir bütünden ayrılmış olan parça, kısım.
b. 18a-9, 41b-17
b.+ün(bölüğün) 29b-16
- bölünmek** Belirli bölümlere, parçalara ayrılmak.
b.18a-9
- böyle** Bunun gibi, buna benzer.
b. 15a-3, 15b-14, 15b-2, 18b-13, 19b-13, 21b-6, 39a-15
b.+dür 12b-13, 37a-16
- böyük** Büyük.
b. 24a-16
- böyüklik** Büyüklük.
b.+i (büyüklüğü) 36a-14
b.+inden(büyüklüğünden) 36a-12

bu Yerde, zamanda veya söz zincirinde en yakın olanı gösteren söz.

b. 10a-6, 10a-8, 10b-1, 10b-3, 11b-11, 11b-11, 11b-4, 11b-5, 11b-9, 13a-1, 13a-1, 13a-3, 13a-5, 13b, 13b-11, 13b-12, 13b-2, 13b-8, 13b-9, 13b-9, 14a-1, 14a-1, 14a-2, 14a-3, 14a-9, 14a-9, 14b-11, 14b-11, 14b-12, 14b-12, 14b-8, 15a-11, 15a-12, 15a-13, 15a-4, 15a-5, 15b-1, 15b-14, 15b-4, 15b-9, 16a-9, 16b-13, 16b-6, 17a-10, 17a-13, 17a-14, 17a-16, 17a-4, 17a-4, 17b-1, 17b-1, 17b-11, 17b-12, 17b-13, 17b-17, 17b-2, 17b-4, 18a-1, 18a-11, 18a-15, 18a-16, 18a-17, 18b-13, 18b-14, 18b-6, 19a-11, 19b-14, 19b-14, 19b-15, 19b-7, 1b-5, 20a-11, 20a-2, 20a-4, 20a-9, 20b-10, 20b-11, 20b-11, 20b-12, 20b-12, 20b-2, 20b-2, 20b-7, 20b-7, 20b-8, 21a-3, 21b-11, 21b-12, 21b-13, 21b-14, 21b-2, 21b-5, 21b-8, 21b-9, 21b-9, 22a-1, 22a-12, 22a-15, 22a-5, 22a-9, 22b-10, 22b-10, 22b-17, 22b-2, 22b-3, 22b-6, 22b-7, 22b-9, 23a-16, 23a-3, 23a-4, 23a-5, 23a-8, 23b-10, 24a-13, 24a-16, 24a-17, 24b-10, 24b-14, 24b-14, 24b-3, 24b-4, 24b-5, 24b-6, 24b-6, 24b-8, 24b-8, 25a-4, 25b-17, 25b-5, 26a-12, 26a-17, 26a-7, 27a-11, 27a-11, 27a-13, 27a-15, 27a-8, 27b-11, 27b-12, 27b-13, 27b-15, 27b-15, 27b-17, 27b-7, 28a-1, 28a-1, 28a-11, 28a-16, 28a-2, 28a-2, 28a-8, 28a-9, 28b-15, 28b-17, 29a-1, 29a-10, 29a-8, 29a-9, 29b-10, 29b-4, 29b-9, 2a-6, 2b-16, 30a-13, 30a-6, 30b-11, 30b-12, 30b-15, 30b-9, 31a-3, 31a-7, 31b-1, 31b-12, 31b-12, 32b-10, 32b-2, 34a-10, 34a-11, 34a-13, 34a-13, 34a-14, 34a-16, 34a-3, 34a-8, 34a-8, 34b-2, 34b-2, 35b-10, 35b-11, 35b-12, 35b-13, 35b-16, 35b-4, 35b-7, 36a-11, 36a-16, 36a-6, 36a-8, 36b-1, 36b-11, 37b-17, 38a-14, 38a-5, 38b-11, 38b-12, 38b-16, 38b-16, 38b-2, 38b-8, 38b-8, 38b-9, 39a-5, 39a-9, 3a-15, 3b-16, 40a-11, 40a-14, 40a-15, 40a-5, 40a-9, 40b-16, 40b-16, 40b-6, 41a-1, 41a-1, 41b-16, 41b-16, 41b-2, 42a-1, 42a-1, 42a-1, 4a-17, 4a-4, 4b-3, 5b-11, 5b-5, 5b-5, 6a-6, 7a-10, 7a-11, 7a-12, 7a-14, 7a-16, 7a-3, 7a-7, 7a-8, 7b-1, 7b-10, 7b-10, 7b-12, 7b-15, 7b-4, 7b-6, 8a-17, 8a-2, 8a-9, 8b-16, 8b-2, 8b-7, 9a-16, 9a-17, 9a-8, 9b-1, 9b-10, 9b-11, 9b-17, 9b-2, 9b-6, 9b-7, 29b-6

b.+dur 11b-1, 12b-7, 13b-5, 14a-11, 14b-14, 15b-15, 15b-5, 15b-9, 16a-12, 16b-2, 16b-3, 16b-4, 17a-9, 17b-1, 17b-6, 19a-13, 19b-9, 20b-1, 21a-10, 21a-14, 22b-15, 22b-2, 25a-6, 29a-4, 30a-14, 31b-14, 34a-4, 35a-2, 35a-4, 38a-16, 39a-17, 3b-1, 5b-1, 9a-11

b.+lar+(bunlar) 21a-14, 21a-16, 21b-2, 22a-8, 22b-2, 28b-13, 30b-11, 31a-15, 31a-16, 40a-7

b.+lara+(bunlara) 11a, 15b-14, 20a-4, 21a-15, 27a-4, 28a-17, 28b-10, 28b-5, 40a-11, 40a-12, 40a-13, 40a-13, 40a-6, 41b-14

b.+ları+(bunları) 22b-11, 25b-1, 40a-10

b.+ların+(bunların) 22b-1, 24a-10

b.+larun+(bunların) 23b-8

b.+nda 24b-9, 36b-9, 8a-4

b.+ndan 7b-11, 7b-5, 12a-1, 16b-13, 26a-1, 26a-6, 26a-6, 31a-5, 37b-13, 3a-11, 7b-14

b.+nı 12a-1, 12b-15, 22a-3, 22b-1, 2a-6, 7b-13

b.+nın 12b-4, 40b-17

b.+nların 32b-9, 36b-17, 40a-9

b.+nuñ 14b-13, 17a-11, 21a-4

b.+nuñla 41a-4

b.+ña 10a-7, 13a-6, 16a-9, 34b-10, 35b-16, 41a-7

budaklan- Dallanmak, dal vermek.

b.-ur 13b-12

bugday Buğdaygillerden örnek bitkisi.

b. 36b-17

buguz Ar. Kin.

b.+dan 13b

bugün İçinde bulunulan gün.

b. 2b-6, 9b-5, 15a-10, 20a-12, 21a-1, 22b-16, 23a-10, 23a-6, 30b-11

b.+i 6b-2

bugz bk. Buguz.

b. 41b-9

bul- Arayarak veya aramadan bir şeyle, bir kimseyle karşılaşmak.

b.-a 15a-4

b.-dı 19a-5, 35a-9

b.-dum 27a-16

b.-up 17b-5, 22b-11

bulın- Herhangi bir durumda olmak.

b.-a 33b-10

bulun- Herhangi bir durumda olmak

b.-dı 23b-4

b.-maz 35a-3

buluş- Bir araya gelmek.

b.-up 29b-9

buluşdur- Bir araya gelmelerini sağlamak, bir araya getirmek.

b.-ayın 10a-11

bulut Atmosferdeki su damlacıkları ve buz taneciklerinin görülebilir yoğunluk kazanmasıyla oluşan, biçimleri, yükseklikleri ve yol açtıkları hava olaylarıyla birbirinden ayrılan yığın.

b. 3b-2

buğal- Çok sıkılmak.

b.-mıslara 39b-9

bunca Epey, çok.

b. 13a-13, 19b-13, 34a-10

buncılayın Bunun gibi, böyle.

b. 13a-10, 19b-8

buyur- 1. Bir şeyin yapılmasını veya yapılmamasını kesin olarak söylemek, emretmek. 2. Söylemek, demek, düşüncesini söylemek.

b. 34b-15

b.-dı 13a-15, 15b-2, 16b-9, 18a-7, 20a-12, 24a-10, 31b-8, 34b-15, 6b-7

b.-dılar 16b-17, 17b-13

b.-du 24a-7, 38b-16

b.-ıcak 16b-6

b.-miş 11a-2, 12a-10, 12a-15, 12b-4, 12b-6, 13b, 14a-13, 14a-3, 14b-17, 15b-10, 16a-15, 16b-14, 17a-2, 18b-15, 19b-5, 20a-6, 22a-11, 24a-4, 26a-2, 28b-3, 29a-15, 30a-1, 31a-13, 32a-12, 32b-4, 32b-14, 33a-1, 33a-12, 33a-16, 33a-5, 33a-9, 33b-3, 33b-7, 34a-2, 34b-12, 35b-2, 37a-1, 37a-12, 3a-4, 3b-17, 40a-17, 40b-17, 40b-7, 40b-9, 8b-13

b.-mişdir 3b-15

b.-mişdür 21b-13

b.-muş 11a

b.-ur 12b-13, 13b-13, 13b-5, 15a-9, 15b-9, 17a-6, 17b-2, 18a-2, 21a-9, 21b-10, 21b-15, 22a-10, 22a-11, 24a-1, 25a-2, 27b-16, 28a-17, 30a-10, 34b-3, 38a-12, 3a-3, 4a-3, 4b-2, 8b-17, 9a-7

b.-urlar 26a-1

bütün Eksiksiz, tam.

b. 16b-11, 20b-3, 20b-4

Câbir

c. 39b-1

Câbir Ensârî

c. 35a-6

câ'iz Ar. Din, yasa, töre vb. bakımdan işlenmesinde, yapılmasında sakınca olmayan, yapıp işlenmesine izin verilen.

c. +iken 12a-6

cân Far. İnsan ve hayvanlarda yaşamayı sağlayan ve ölümle vücuttan ayrılan madde dışı varlık.

c. 11b-11, 15b-11, 21b-1, 9a-1

c.+ım 19b-9, 32a-5, 35a-9, 3b-12

c.+ını 10b-6, 28a-11

c.+ı 28a-11

câ nib Ar. Yön, taraf.

c. 24b-6

c.+inden 32b-11

câriye Ar. Yabancı ülkelerden kaçırılıp özgürlükten yoksun bırakılan, alınıp satılabilen, her konuda efendisinin isteklerine bağlı bulunan genç kadın, halayık.

c.+sinden 36b-15

Cebrâîl Ar. Allah tarafından peygamberlere vahiy getirmekle görevlendirilen, dört büyük melekten biri.

c. 10a-12, 10b-9, 12b-6, 13b-10, 13b-4, 13b-8, 15b-4, 20a-11, 25a-16, 25a-17, 25b-7, 26b-14, 27b-4, 27b-8, 35b-14, 35b-17, 36a-6, 36a-7, 41a-15, 41a-7, 41b-11, 41b-12, 41b-13, 41b-2, 8a-14, 8a-17, 8b-1, 8b-11

c.+e 35b-13

c.+i 15b-1

c.+iliş 41b-12

cehâlet Ar. Bilgisizlik.

c. 22b-8

cehd Ar. Çaba, çabalama.

c. 7b-15, 17a-14, 17b-11, 32b-10, 36b-3

cehennem Ar. Dini inanışlara göre, dünyada günah işleyenlerin öldükten sonra ceza görecekleri yer, tamu.

c. 17a-8, 19a-6, 20a-10, 27b-13, 28b-16, 32a-6, 3a-6

c.+de 20b-3

c.+den 12a-5, 13b-15, 20a-11, 21a-7, 23a-10, 36a-9, 6b-11

c.+dür 21b-6

c.+e 18a-6, 18a-9, 22a-15, 22a-17, 22b-10, 22b-12, 22b-2, 22b-4, 22b-9, 23a-1

c.+i 12b-10, 14a-4, 36a-4, 4b-12

c.+le 4b-10

celâl Ar. Büyüklük, ululuk.

c.+im 19a-15, 13b-13, 13b-6

c.+i-le 18a-7

c.+üm 15b-3

cem' Ar. Toplama, bir araya getirme.

c. 12a-16, 19b-10, 21a-8, 3a-5, 41b-12, 4a-5

cemâ'at Ar. Bir imama uyup namaz kılan kişiler

c.+le 32b-5, 32b-8

cemâl Ar. Yüz güzelliği

c.+in 21a-3, 40a-14, 4a-4

c.+işi 35a-10

cemî' Ar. Tüm, hepsi.

c. 1b-7, 3a-5, 8b-2, 8b-5, 11b-7, 16b-4, 16b-5, 19a-2, 19a-3, 23b-5, 33b-8, 41b-11

c.+i 3a-6, 14a-7, 19b-15, 24a-3, 24a-4, 25b-12, 26b-3, 27b-12, 28b-12, 28b-12, 29a-3, 2b-8, 31b-4, 35a-16, 36a-10,

- 38a-8, 40b-12, 41b-1, 8b-12
 c.+iniz 28b-14
 c.+sine 17b-9, 41b-3
 c.+sini 41b-14
- cemî'an** Ar. Toplu olarak, hepsi.
 c. 11b-11, 11b-17, 14b-4, 16b-3, 19a-13, 19a-8, 19b-4, 23b-7, 39b-8, 41a-16
- cem'iyet** Ar. Topluluk.
 c. 18a-10, 18a-12
- cenâb** Ar. Büyüklük ve ululuk terimi, hazret.
 c. 22b-15, 25b-2, 25b-3, 25b-8
- cennet** Ar. Dini inanışlara göre dünyada iyilik yapanların, günahsızların, öldükten sonra sonsuz bir mutluluğa kavuşacakları yer, uçmak, behişt
 c. 10b-12, 12b-11, 14a-6, 17a-12, 18a-16, 20a-14, 21a-2, 27b-3, 28a-15, 28b-16, 29a-13, 29a-2, 29a-3, 29b-15, 30a-3, 32b-12, 34b-5, 34b-8
 c.+de 12a-11, 27a-14, 27a-9, 29a-5, 32b-6, 33a-6, 40b-14, 4a-6
 c.+den 25b-4
 c.+e 12a-5, 14b-13, 16a-11, 18a-9, 19a-17, 21a-1, 23a-4, 29a-3, 32b-12, 32b-16, 34b-12, 34b-13, 39b-11, 39b-12, 40a-2
 c.+iñ 33a-11, 34b-5, 34b-9, 41b-1
 c.-alâda 28a-8
- Cerîr**
 c. 37a-1
- cesed** Ar. Ölü beden, naaş
 c.+ini 17a-8
- cevâb** cevap Ar. Bir soruya, bir isteğe, bir söz veya yazıya verilen karşılık, yanıt
 c. 5a-15, 9a-5, 14b-1, 17b-1, 17b-7, 17b-8, 22a-6, 29b-11, 40b-3, 41b-14
 c.+ı 22a-7
- cidd** Ar. Bir işi gerçekten çalışıp işleme.
 c. 17a-14, 7b-15
- cihân** Far. Dünya.
 c. 36a-1, 39a-9
 c.+ıñ 12b-13
- cin** Ar. Dini inanışa göre duyularla kavranamayan, insanlar gibi irade ve anlama yeteneğine sahip, ilahi emirlere uymakla yükümlü tutulan yaratık.
 c. 4b-14
- cum'a** Ar. Cuma, perşembe ile cumartesi arasındaki gün.
 c. 21a-7, 30b-16, 30b-8, 31a-15, 31a-16
- cübbe** Ar. Hukukçuların, akademisyenlerin ve din adamlarının giydikleri düğmesiz ve dik yakalı uzun üstlük.
 c. 24b-4
- cümle** Ar. 1. Bütün, hep 2. Herkes
 c. 11b-6, 11b-9, 13b-15, 13b-7, 15b-15, 18a-13, 18b-11, 19a-4, 19b-8, 20b-13, 28a-1, 32a-2, 35a-4, 36b-8, 39a-16, 3b-16, 7b-17, 8b-2
 c.+den 10b-17, 16a-12, 17b-6, 25a-6, 30a-14, 31b-14, 34a-4, 3a-17, 38a-16, 40a-14
 c.+mize 15a-4, 30a-6, 38a-8, 39b-12, 40a-15, 4b-8
 c.+mizi 24b-15, 26b-6, 28a-15, 36b-3
 c.+müze 17a-16, 22a-11
 c.+müzi 14a-3, 18a-15, 20b-7, 21b-6, 23b-14, 42a-4
 c.+niñ 37b-17
 c.+si 19a-12, 20a-7, 20b-4, 2b-7
- cüzâm** Ar. cüzam hastalığı, lepra
 c. 4b-14
- çagır-** Birinin gelmesini yüksek sesle söylemek, seslenmek
 ç. 30a-17
 ç.-dum 30a-17
 ç.-up 13a-1, 13a-4, 13a-6, 20b-10
- çağırış-** Hep birden bağırarak yaygara etmek
 ç.-urlar 23b-8
- çalış-** Bir şeyi oluşturmak veya ortaya çıkarmak için emek harcamak
 ç.-up 23a-14
- çalkan-** Sarsılmak.
 ç.-up 11b-7
- çardak** Far. Tarla, bahçe vb. yerlerde ağaç dallarından örülmüş barınak
 ç. 29a-5
- çek-** 1. Bir şeyi tutup kendine veya başka bir yöne doru yürütmek. 2. Bir kimseyi veya bir şeyi geri almak.
 ç.-di 13a-14, 17b-10
 ç.-diler 39b-3
 ç.-diñiz 17b-13
 ç.-eler 22a-14

- ç.-erler 39b-4
ç.-medi 17b-8, 17b-9
ç.-mediñiz 17b-12
- çekil-** Katlanılmak, tahammül edilmek.
ç.-en 24a-12
- çevür-** Bir şeyin yönünü değiştirmek.
ç.-üp 2b-3
- çık-** İçeriden dışarıya varmak, gitmek.
ç.-a 16a-3
ç.-a geldi 18b-5, 8a-14, 8b-9
ç.-ar 41b-2
ç.-arken 26b-9
ç.-arsa 11b-7
ç.-ayın 13a-2
ç.-dı 10a-15, 13a-14, 24a-16
ç.-madan 19b-8
ç.-mış 30b-9
ç.-up 11a, 20a-14, 20a-8, 7a-17
ç.-maya 21a-7
- çıkâr-** Birinin veya bir şeyin çıkmasını sağlamak
ç. 13a-12
ç.-ayum 15a-4
ç.-dı 13a-14, 31b-10
ç.-ıñ 37b-3
ç.-maz 13a-9
ç.-up 11b-7, 12a-3, 16b-14, 18b-8, 23a-3
- çıkarmak** Birinin veya bir şeyin çıkmasını sağlamak
ç. 37b-5
ç.-a(çıkarmaga) 37b-4
- çıplak** Üstünde bulunması gereken giysi, örtü vb. bulunmayan, üryan, nü, cıbil, cııldak
ç. 16b-5, 18a-13
- çihârîyâr** Far. Dört dost: Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali.
ç. 1b-11
- çirk** Far. Kir.
ç.-i 11a
ç.-ini 11a
- çirkef** Far. İğrenç ve bulaşkan (kimse veya şey).
ç.-i 11a
- çirkin** Far. Göze ve kulağa hoş gelmeyen, güzel karşıtı
ç. 19a-7
- çok** Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı
ç. 18a-3, 18a-5, 18a-5, 19a-14, 19a-14, 19a-16, 19a-16, 19b-8, 20a-9, 22a-12, 24a-12, 29a-16, 31b-12, 31b-13, 33b-12, 38b-7, 39a-8, 39a-8, 3a-10, 3a-10
ç.-ise 18a-11
ç.-dur 17b-6, 18b-13, 20a-8, 22a-4, 22a-5, 25a-5, 30a-14, 34a-15, 34a-4, 34b-6, 38a-16
- çokluk** Sık sık, çokça, çok kez
ç. 29a-11
- çomak** Ucu topuzlu değnek
ç.-ıla(çomagıla) 14b-4
- çörçöp** Ufak tefek çöp, kırıntı.
ç. 12a-17
- çul** Ar. Genellikle kıldan yapılmış kaba dokuma.
ç. 8b-13
ç.-ı 8a-11, 8a-14, 8b-11, 8b-5
ç.-un 8b-8
ç.-uñ 8a-17
- çuval** Far. Pamuk, kenevir veya sentetik iplikten dokunmuş büyük torba.
ç.-ı 31a-6
- çün** Far. İçin.
ç. 4b-5
- çünkim** Far-T. Çünkü.
ç. 12b-14
- da** Dahi.
d. 17a-15, 18b-13, 20a-1, 20a-5, 21a-6, 22a-2, 24a-6, 24a-7, 26b-15, 27a-2, 27b-5, 28a-3, 29a-10, 29b-12, 29b-8, 29b-8, 30b-16, 30b-16, 32a-16, 33a-4, 34a-11, 34a-11, 34b-16, 37a-12, 37b-10, 40a-11, 40a-5, 40a-9, 4b-1
- dahı** Dahi.
d. 11b-1, 12a-4, 12a-8, 12b-10, 12b-6, 12b-7, 12b-8, 13a-10, 13b, 13b, 13b-13, 14a-1, 14a-14, 14a-3, 14a-3, 14b-16, 14b-2, 14b-5, 14b-6, 14b-8, 15a-15, 15a-2, 15a-3, 15a-9, 15b-1, 15b-14, 15b-16, 16a-11, 16a-12, 16a-2, 16b-15, 16b-8, 17a-1, 17a-5, 17b-15, 17b-2, 18a-10, 18a-15, 18a-2, 18a-6, 18a-8, 19a-9, 19b-11, 19b-11, 19b-2, 19b-6, 1b-8, 20a-15, 20a-6, 21a-10, 21a-12, 21a-14, 21a-16, 21b-10, 21b-17, 22a-2, 22a-7, 22b-11, 22b-6, 23a-16, 23b-16, 23b-8, 25a-12, 25a-15, 25b-1, 25b-5, 26a-6, 26b-15, 26b-5, 27a-6, 27b-13, 27b-9, 28a-16, 28b-15, 28b-2, 28b-6, 28b-9, 29a-9, 29b-15,

29b-3, 2a-17, 2a-2, 30a-2, 30b-13, 31a-6, 32a-15, 32a-9, 32b-13, 32b-16, 32b-4, 33a-12, 33a-3, 33a-4, 33b-13, 33b-2, 35a-10, 35a-10, 35a-17, 36a-13, 36a-2, 36a-3, 36a-5, 36b-12, 36b-15, 37a-6, 38a-1, 38b-1, 39b-11, 39b-14, 40a-1, 40a-11, 40a-3, 40a-8, 40b-13, 40b-14, 41b-1, 41b-14, 4b-1, 4b-13, 4b-4, 4b-5, 4b-6, 4b-9, 5a-12, 5a-15, 5a-16, 5b-17, 5b-5, 6b-10, 6b-14, 6b-8, 8b-11, 8b-15, 9a-3, 9b-10, 9b-15, 9b-6

dâhil Ar. Bir işe karışmış olma, karışma.

d. 27b-5

dâ'im Ar. Sürekli, devamlı.

d. 2b-5, 13b-2, 21a-1, 21a-1, 41b-7

dâ'imâ Ar. Her vakit, sürekli olarak.

d. 3a-14, 10b-15, 15b-11

dâ'imen Ar. Sürekli, devamlı.

d. 17b-12

dak- Takmak, kuşanmak.

d.-miş 8b-12

d.-up 5b-13, 5b-9, 8a-12

dal- Suyun içine bütün vücuduyla ve hızla girmek.

d.-up+(talup) 16a-3

daldır- Dalmasına sebep olmak.

d. 2b-7

dat- Tatmak.

d.-ayın 22a-1

da'vâ Ar. İddia, sav.

d.+sında 20a-5

d.+sın 20a-4

da'vet Ar. Çağrı, çağırma

d. 12a-14, 12a-4

d.+i 19a-13

de Dahi.

d. 10a-7, 13b, 14b-13, 14b-15, 17b-17, 18a-11, 19a-12, 19a-15, 21a-14, 21a-16, 22a-6, 24a-5, 25a-13, 25a-13, 25b-1, 25b-3, 26b-16, 26b-17, 27a-1, 27a-2, 27a-4, 27b-6, 28a-2, 30a-2, 30b-10, 30b-16, 31a-4, 31b-11, 31b-8, 33a-1, 34b-15, 35a-9, 36a-10, 36a-7, 37b-7, 39a-17, 39a-4, 39a-7, 39a-9, 39b-6, 3a-15, 3b-12, 41b-15, 42a-1, 4b-9, 6a-12, 8a-16, 8b-14, 8b-7

de- Söylemek.

d.-diler 34b-14

d.-r 20b-10, 21a-2, 21a-9, 27a-11

d.-rdiğ 37b-7

d.-rler 21a-9

d.-rseğ 5a-15

d.-yince 10b-1, 10b-5, 13a-11, 15b-5, 16b-8, 18b-14, 19a-6, 20a-6, 20b-12, 23a-11, 24a-9, 26b-12, 27a-15, 27b-1, 29a-12, 35a-11, 36a-1, 37a-11, 40b-3, 41a-6, 6a-11, 8b-14, 8b-7 d.-yincek 22b-5, 23a-2

d.-yüp 16a-6, 16a-8, 20b-6

d.-digin 15b-5

Deccâl Ar. Hz. İsa'nın kıyametten önce öldüreceğine inanılan yalancı şahıs veya mesih.

d. 4b-15

dede Torunu olan erkek, büyükbaba.

d.+müz 26a-1

d.+ğüze 25a-13

def' Ar. Kovma.

d. 17b-3

def'a Ar. Kez, kere.

d. 21b-9

defin Ar. Ölüyü gömme.

d. 13a-15, 13b-6, 17a-4

defn Ar. Ölüyü gömme, defin.

d. 10b-14

defter Ar. Genellikle hafif bir kapak içerisinde, yazı yazmak için bir araya tutturulmuş kağıt yaprakları.

d.+e 5a-16, 5b-2

d.+ine 16a-7, 16a-9, 32a-14, 5a-12

deg- Ulaşmak, erişmek.

d.-mez 30b-12

degil Değil. Cümle içinde art arda kullanılan iki veya daha çok özneyi, tümleci, yüklemi, aralarından bazılarını olumsuzluk kavramı vererek birbirine bağlayan veya yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

d. 31b-4, 5a-15, 8b-2

d.+dir 17b-2, 19b-8

d.+düm 29a-12

d.+dür 15b-15, 31b-13

- degin** Değın, dek.
d. 15b-3, 16a-5, 20b-17
- degirman** Değirmen. İçinde öğütme işi yapılan yer.
d. 30b-2
- degirmen** bk. Degirman.
d. 30b-1, 30b-1
d.+de 30b-13
d.+den 31a-4
- degül** Değil.
d.+dür 18b-14
- degür-** Eriştirmek, ulaştırmak, bildirmek.
d.-eler 29a-9
- dek** Bir işin, bir durumun sona erdiği zaman veya yer, kadar, değin.
d. 14a-10
- del-** Delik açmak, delik duruma getirmek.
d.-üp 8a-12, 8b-6
- deli** Aklını yitirmiş olan, akli dengesi bozulmuş olan, mecnun.
d. 4b-14
- delik** Dar, küçük açıklık.
d. 37b-7
- delîl** Ar. İnsanı aradığı gerçeğe ulaştırabilecek iz, emare.
d. 39b-11
- dem** Vakıt, zaman, an.
d. 3b-11, 9b-13, 10a-15, 10a-8, 11b-11, 12b-3, 13a-1, 13a-12, 14a-17, 15b-8, 16b-1, 18b-7, 19a-9, 20a-14, 20b-12, 22a-17, 22b-10, 22b-13, 22b-14, 23a-3, 23a-4, 24b-3, 25b-14, 26a-15, 27a-16, 32a-1, 32a-5, 35a-11, 36a-1, 38b-5, 39a-10, 39b-5, 41a-7
- deñiz** Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.
d. 35b-9
d.+de 35b-9
d.+e 16a-3
d.+ler 18a-11
- der** Ter.
d.+lere 3a-8
- dere** Far. Dert. Üzüntü.
d.+ine 19b-11
- dere** Genellikle yazın kuruyan küçük akarsu
d.+de 18b-6
- derecât** Ar. Dereceler, aşamalar.
d. 33b-5
d.+ın 15b-13
- derhâl** Far. Çabucak, hemen.
d. 10b-9, 25b-7, 8a-13, 8b-8
- dermân** Far. Çıkar yol, çare.
d. 13a-6, 23b-13, 36a-17
- dertli** Derdi olan.
d. 19b-11
- derûnî** Far. İçten, gönülden.
d. 21b-3
- dervîş** Far. Bir tarikata girmiş, onun yasa ve törelerine bağlı kimse.
d. 29b-2, 29b-4, 29b-6, 29b-7, 29b-8, 29b-9, 29b-10
d.+den 29b-9
d.+e 29b-11, 29b-5, 29b-7
- deryâ** Far. Deniz
d.+sına 2b-7
- destimâl** Far. El bezi, mendil
d. 21a-17
- destûr** Far. İzin.
d. 29b-7
- devâ** Ar. İlaç, çare.
d. 19b-11
d.+dur 21b-4
- deve** Hörgüçlü, geniş getiren yük ve insan taşımakta kullanılan hayvan.
d.+müziñ 11b-15
- devlet** Ar. Talihlilik, baht, mutluluk.
d. 8a-4, 18a-17
- devletli** Mutluluk ve refah içinde olan.
d. 41a-6

devşür- Derlemek, toplamak, bir araya getirmek.

d.-üp 30b-15

deyi Diye.

d. 6b-7, 24a-8, 25b-14, 31a-5

deyü Diye.

d. 13a-15, 15a-4, 19b-12, 22a-6, 2b-2, 40b-7

dışıl- Taşmak (su için).

d.-miş 31a-2

di- Demek, söylemek.

d. 10b-5

d.-di 9b-13, 5a-4, 8b-2, 8b-6, 8a-15, 15b-6, 34a-9, 3b-9, 10a-11, 10a-13, 10a-13, 10a-14, 10a-7, 10a-8, 10a-8, 10b-10, 10b-14, 10b-4, 11b-10, 11b-11, 11b-12, 11b-13, 11b-14, 11b-2, 11b-5, 11b-5, 11b-9, 12b-3, 12b-3, 12b-6, 12b-9, 13a-1, 13a-12, 13a-15, 13a-17, 13a-3, 13a-5, 13a-6, 13a-8, 13a-9, 13b-10, 13b-10, 13b-4, 13b-7, 13b-8, 14a-1, 14a-15, 14b-12, 14b-13, 14b-4, 15a-12, 15a-12, 15a-12, 15b-1, 15b-10, 15b-2, 15b-4, 15b-6, 15b-7, 16a-16, 16a-17, 16a-2, 16a-4, 16b-1, 16b-12, 16b-2, 17a-13, 17a-3, 17a-4, 17a-6, 17a-7, 17b-14, 18a-11, 18a-2, 18b-10, 18b-11, 18b-12, 18b-12, 18b-13, 18b-15, 18b-15, 18b-17, 18b-7, 19a-1, 19a-11, 19a-3, 19a-3, 19a-7, 19a-8, 19a-8, 19a-9, 19b-11, 19b-3, 20a-1, 20a-10, 20a-13, 20a-2, 20a-7, 20a-7, 20b-1, 20b-11, 20b-14, 20b-3, 21b-10, 21b-12, 21b-13, 22a-1, 22a-2, 22a-2, 22a-3, 22a-4, 22a-5, 22a-7, 22a-8, 22b-14, 22b-9, 23a-7, 24a-11, 24a-5, 24a-7, 24b-1, 24b-11, 24b-12, 24b-15, 24b-3, 24b-5, 24b-6, 24b-7, 24b-8, 24b-9, 25a-12, 25a-14, 25a-17, 25b-1, 25b-7, 26b-1, 26b-10, 26b-10, 26b-10, 26b-11, 26b-13, 26b-14, 26b-17, 27a-1, 27a-17, 27a-17, 27a-2, 27b-1, 27b-2, 27b-6, 28a-10, 28a-13, 28a-5, 28a-6, 28a-9, 28b-2, 29b-12, 29b-3, 29b-7, 30a-17, 30b-11, 30b-12, 30b-13, 30b-14, 30b-5, 30b-7, 31a-3, 31a-7, 31b-16, 32a-1, 32a-4, 32a-5, 32a-7, 32b-17, 33a-4, 34a-10, 34a-12, 34a-13, 34a-15, 34a-15, 34a-16, 34a-16, 34b-15, 34b-17, 34b-2, 35a-8, 35b-17, 36a-10, 36a-11, 36a-11, 36a-2, 36a-4, 36a-6, 36a-7, 36a-8, 38b-14, 38b-15, 38b-17, 38b-4, 38b-5, 38b-7, 39a-1, 39a-11, 39a-12, 39a-12, 39a-2, 39a-3, 39a-5, 39a-5, 39a-6, 39a-9, 39b-4, 39b-8, 3a-11, 3b-11, 40b-1, 40b-3, 41a-13, 41a-3, 41a-8, 41b-13, 5a-13, 6b-15, 6b-17, 7a-12, 7a-12, 7a-13, 7a-14, 7a-16, 7a-2, 7a-2, 7a-4, 7a-7, 7a-7, 7a-8, 7b-1, 7b-11, 7b-2, 7b-5, 7b-7, 8a-15, 8b-13, 8b-16, 8b-17, 8b-3, 9a-16, 9a-17, 9a-17, 9b-1, 9b-11, 9b-2, 9b-3, 9b-4, 9b-5, 9b-6, 9b-6, 9b-7

d.-diler+(didiler) 17b-13, 20a-10, 22b-10, 25a-10

d.-dim -13, 14a-16, 15a-2, 15b-1, 38b-13, 38b-15

d.-diñiz 26b-12

d.-dügi 33a-11, 33a-6

d.-dügin 25b-8

d.-düm 14a-14, 2a-15, 39a-4, 39a-7, 7a-6, 38b-12, 14b-14, 15b-2, 18a-3, 18a-4, 18a-5, 26b-17, 27a-3, 27b-6, 29b-12, 5a-8, 30b-5

d.-me 6a-17, 31a-10, 31a-9, 31b-1, 31b-2

d.-medi 14a-11, 22b-7

d.-mez 14b-12

d.-mezsın 14b-14

d.-miş 12a-1, 15b-14, 16b-11, 16b-12, 18a-15, 18a-4, 20a-12, 31a-17, 32a-15, 33a-12, 33b-9, 36a-15, 37a-13

d.-r 19b-9, 20a-4, 25a-7, 37b-10, 32a-4

d.-rdi 37b-11

d.-rdiñ 37b-8

d.-rken 12b-11, 21b-9

d.-rler , 7b-8, 10a-7, 11a-6, 12a-11, 13a-9, 13b-11, 14a-9, 18a-4, 18b-15, 25b-13, 28b-9, 35a-6

d.-rlerdi 41a-3

d.-rse 36b-7

d.-rseñ 17b-1, 3b-4

d.-rsin 20a-6, 21b-15, 22a-1, 22a-4

d.-se 4a-15, 12b-3, 19b-2, 19b-15, 37b-7, 40b-11

d.-señ 15b-11

d.-seler 37b-10

d.-sin 15b-2

d.-ye 4a-12, 4a-14, 22b-3, 27b-10, 29a-10, 39b-17, 40a-1, 40a-5, 40a-8, 40a-9, 40a-10, 40a-11, 40a-12

d.-yecek 14b-12

d.-yeler 20a-15, 21a-11, 22b-3, 22b-6, 29a-12

d.-yenler 21a-15

d.-yenlere 36b-2

d.-yeyin 10b-4, 37b-1, 9b-7

d.-yince 19a-14, 22b-14, 23a-7

d.-yüp 11b-8, 13a-14, 14b-15, 22b-2, 23b-7, 25b-2, 25b-8, 26a-8, 29b-8, 30b-17, 36a-16, 37a-14, 37a-15, 40b-6, 41b-11, 9b-14

dip Oyuk veya çukur bir şeyin en alt bölümü.

d.+inden(dibinden) 41b-1

d.+ine (dibine) 41a-17

didim didim Didik didik. Didiklenmiş biçimde.

d. 14b-5, 14b-6

dik- Yetiştirmek için bir bitkiyi toprağa yerleştirmek.

d.-eler 40b-14

dikkat Ar. Duygularla düşünceyi bir şey üzerinde toplama, uyanıklık.

d.+ile 2a-14

dil Far. Gönül

d

- dil** Ağz boşluğunda tatmaya, yutkunmaya, sesleri boğumlamaya yarayan etli, uzun, hareketli organ, tat alma organı.
d. 20b-8
d.+den 9a-1, 11b-12
d.+i 18a-10, 18a-12, 18a-14, 18a-2, 18a-5, 18a-8, 35b-6
d.+ile 35b-6
d.+imizi 13b-5
d.+inden 22b-14
d.+ini 29a-13
d.+içe 33b-15
d.+iyle 30a-5
d.+ler 32b-1
- dile gel-** Konuşmak
d.-üp 26a-15
- dile-** Birinden bir şeyin yapılmasını istemek, rica etmek, arzu etmek.
d.-di 17a-9, 18a-9
d.-dim 7b-3
d.-rin 38b-14, 40a-7
d.-rse 12b-12, 20a-13, 21b-1, 21b-2, 33a-12
d.-rseñ 8a-4
d.-se 5b-9
d.-yince 34b-14
d.-yüp 15a-15, 5b-14
- dimâğ** Dimağ, bilinç, zihin.
d.+ına 2a-15
- dimek** Demek, söylemek.
d. 14a-14, 18a-10, 27b-4
d.+dür 11b-1, 14a-15, 18a-11, 19b-9, 4b-13, 9a-6
d.+le 12a-8
- dîn** Ar. Tanrıya inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum, diyanet.
d. 19b-12
d.+i 11b-7
d.+ümüzi 19b-12
d.+e 12a-14
d.+de 37a-15
- dinil-** Denilmek. Sözü edilmek, söylenmek.
d.-di 6a-15
d.-düginde 22b-15
d.-miş 21b-2
- diñle-** İşitmek için kulak vermek.
d. 36b-7, 37b-1
d.-yen 2a-5
d.-yene 2a-7
d.-yenlerün 2a-15
d.-meyüp 22b-12
- dirdir** Tirtir “Çok üşümek, çok korkmak” anlamlarındaki tirtir titremek deyiminde geçen söz.
d. 35b-12
- dirgür-** Diriltmek, ihya etmek.
d.-ürseñ 32a-1
- dirhem** Ar. Okkanın dört yüzde birine eşit olan, 3207 gramlık eski bir ağırlık ölçüsü.
d. 36b-16, 36b-16
- diril-** Öldüğü sanılan şey canlılık kazanmak.
d. 32a-4
- dirnek** Dernek, cemiyet, toplantı yeri.
d. 18a-10
- dişi** Kadın.
d. 41b-3
d.+midür 3a-7
- dit-** Didiklemek.
d.-diler 14b-6
- ditire-** Titremek. Kaslar hızlı, küçük kasılmalarla sarsılmak.
d.-r 14b-16, 35b-12
- dîvâr** Far. Duvar.
d.+lara 17a-11
- divid** Ar. Hakkadaki mürekkebe batırılarak yazı yazmaya yarayan ve değişik uçları olan bir tür kalem.
d.+le 31b-1
d.+leri 31a-14

- diyâr-** Ar. Ülke.
d.-ı 10a-4
- diye** Diyerek.
d. 21a-1, 21a-12, 22b-5, 22b-6, 28b-15, 28b-17, 40a-3, 41b-14, 41b-15
d.-ler 29a-13
- diyi** bk. Diyi.
d. 21a-14, 27b-13, 32b-13
- diyü** bk. Diye.
d.-yü 10a-7, 11b-11, 12a-2, 14a-13, 28b-2, 29b-10, 29b-11, 2a-12, 2a-6, 2a-7, 30b-2, 31a-8, 37b-3, 5b-3
- diz** Kaval, baldır ve uyluk kemiğinin birleştiği yer.
d.+inde 3b-6
d.+ine 10b-3, 16a-14
- dîzâr** Far. Yüz, didar.
d.+ın 19b-7
- dizil-** Dizi durumuna getirilmek, dizme işi yapılmak.
d.-miş 27a-14, 27a-9
- dokun** Nesnelerin sıcaklık, soğukluk, sertlik, yumuşaklık vb. niteliklerini derinin altındaki sinir uçları aracılığıyla duymak, değmek, el sürmek, temas etmek.
d.-madı 3b-3
- dolayısına** Civarına, çevresine.
d. 21a-7
- dost** Far. Sevilen, güvenilen yakın arkadaş, gönüldaş, iyi görüşülen kimse.
d. 2b-5
d.+ı 22a-5
d.+umuz 10a-14, 14a-9
- dök-** Sıvı veya tane durumunda olan şeyleri bulundukları kaptan başka bir yere boşaltmak.
d.-e 6b-9
- dökül-** Dökme işi yapılmak veya dökme işine konu olmak.
d.-sün 28b-17
- dön-** Geri gelmek, geri gitmek.
d. 22a-12
d.-di 12b-9
d.-dügine 15b-5
d.-er 30b-3, 37a-2
d.-icek 12b-8
d.-miş 10a-1
d.-üp 18a-14
d.-medi 18a-2
d.-meyüp 18a-10, 18a-12, 18a-5
- dönder-** Dönmesini sağlamak, döndürmek.
d. 2b-4
d.-diler 13a-10
- döndür-** Dönmesini sağlamak.
d.-eyin 13a-2
d.-üñ 13a-7
d.-üp 18a-6
- dörd** Dört sayısının adı.
d.+i 12b-8, 15a-6
- dördünci** Dört sayısının sıra sıfatı, sırada üçüncüden sonra gelen.
d. 18b-2, 41b-7
- dördüncü** bk. Dördünci.
d.+si 21a-3, 30a-3
- dört** Dört sayısının adı.
d. 24b-14, 24b-9, 29a-2, 29a-3, 4b-13, 8a-10
- döşek** Yatak.
d.+e(döşege) 12b-1
- du'â** Ar. Tanrı'ya yalvarış.
d. 20a-14, 20b-4, 21a-13, 21a-8, 22b-2, 27b-1, 27b-8, 27b-10, 2b-11, 7a-11, 7a-17, 5a-4, 2a-6
d.+ya 20a-10
d.+m 7a-6
- Duhân** Duhan suresi.
d.+da 20a-12
- dur-** Hareketsiz durumda olmak.
d.-an 15a-14
d.-dugun 3a-14
d.-up 5a-2
d.-ur 24a-16

- dut-** Elde bulundurmak, ele almak.
d.-sa 33a-10
d.-up 31a-1
- duy-** Bilgi almak, öğrenmek, haber almak.
d.-madan 13b-1
- düğün** Evlenme veya sünnet dolayısıyla yapılan tören, eğlence, cemiyet.
d. 33a-7
- düni günü** Gece gündüz.
d. 21a-14, 22b-2
d.+i 13b-4, 38a-4
- dünyâ** Ar. Üzerinde yaşadığımız toprak ve denizler, yeryüzü.
d. 10b-11, 10b-11, 12a-4, 15b-10, 19b-8, 20a-15, 21a-4, 22a-2, 27b-15, 34b-16, 34b-16
d.+da 10a-2, 13a-16, 14b-9, 15b-4, 18b-11, 18b-2, 19a-15, 20b-15, 21b-15, 24a-12, 29a-11, 34b-16, 35a-3, 3a-10, 3b-2, 7b-16, 9a-13
d.+dan 14a-9, 21a-6, 40b-15
d.+nın 22a-4
d.+ya 19a-6, 19a-10
- dünyevî** Ar. Dünya ile ilgili, dünya ilişkilerine ilişkin, uhrevi karşıtı.
d. 4a-16, 20a-3, 21a-16, 30b-6, 30b-7, 41b-
- dürlü** Türlü. Çeşit çeşit, muhtelif.
d. 10a-3, 16b-2, 29a-7, 35b-6
- dürr** Ar. İnci.
d.+ile 13b-3
- düş** Uyurken zihinde beliren olayların, düşüncelerin bütünü, rüya
d.+ümde 14a-12, 15a-5
- düş-** Yer çekiminin etkisiyle boşlukta, yukarıdan aşağıya inmek
d.-di 10b-2, 12b-12, 20b-1, 23a-12
d.-e 20a-9, 21a-6
d.-er 12b-13, 25b-14
d.-erse 25b-6
d.-ersin 12b-14
d.-meye 21a-5
d.-ünce 13a-1
d.-üp 23a-5, 25b-16, 6a-8
- düşman** Far. Birinin kötülüğünü isteyen, ondan nefret eden, ona zarar vermeye çalışan kimse, hasım.
d.+ı 22a-4
- düşmek** Yer çekimini etkisiyle boşlukta, yukarıdan aşağıya inme işi.
d.18a-6
- düşür-** Düşmesine yol açmak, düşmesine sebep olmak.
d.-di 31a-7
- düşvâr** Far. Güç, zor.
d. 19a-2, 31a-11
- düz-** Dizmek.
d.-e 13b-3
- Ebâ Cehil** Hz.Muhammed'in düşmanı, İslamiyetin yayılmasını önlemeye çalışanların en tanınmış (ö. 624).
e. 13a-10
- Ebâ Hureyre** Hadis nakleden sahabeden biri.
e. 38b-15
- Ebâ Zer** Hz.Muhammed tarafından övülen dört İslam büyüğünden biri.
e. 30b-5
- ebedî** Ar. Sonsuz, ölümsüz, bengi.
e. 4a-4, 12b-6, 20b-3, 21a-7
- ebrâr** Ar. İyi insanlar, hayır sahipleri.
e.+larla 4b-6
- Ebû Bekir** İlk müslümanlardan ve Hz. Muhammed'den sonraki ilk halife.(ö. 634)
e. 17b-11, 17b-8, 20b-12, 20b-7, 29b-13, 34a-1, 34a-12, 34a-15, 34a-16, 34a-9, 8a-16, 8a-6, 8b-11, 8b-14, 8b-15, 8b-4, 8b-8
e.+dır 34a-4, 8a-9
e.+dür 34b-3
e.+e 34a-16, 8b-12
e.+ile 34a-6
e.+iğ 25b-10
e. +den8a-16, 8b-14
- Ebû Cehil** bk. Eba Cehil
e. 12a-12, 12a-14, 12b-2, 13a-1, 13a-6, 15b-15, 16a-5, 16a-7, 19b-10, 20a-4
- Ebû Derdâ** Şam kadılığı ve Kur'an öğretmenliği yapan sahabe (ö. 652)
e. 12a-13, 18b-12, 18b-3
e.+dır 18b-14, 18b-7

Ebû Hafs-ı kebîr

e. 14a-8

Ebû Hafsa

e.+nun 14a-12

Ebû Hureyre bk. Eba Hureyre

e. 20b-4, 22b-10, 22b-15, 22b-4, 28b-2, 38a-11, 38a-12, 38b-6

e.+dir 38a-14

e.+yi 38a-17

Ebû İmâme-i Bâhilî

b. 13b-14

Ebû Saîdu'l-Hudrî İmam ve Medine müftüsü lakaplarıyla anılmış, pek çok içtihadı ve fetvası kaynaklarda yer almış genç sahabilerden biri.

e. 17a-1

Ebû Tâlib Müslüman olmadığı halde Hz.Muhammed'e sevgi ve şefkat gösteren amcası.

e. 19b-11, 20a-1, 20a-3, 20a-3

Ebû Zer bk. Eba Zer

e. 30a-15

Ebû'l-Leys

e. 32a-16

ecel Ar. Hayatın sonu, ölüm zamanı.

e. 13a-15

ecil Ar. (< ecl) Sebep, neden.

e.+den 5a-17, 11a-11, 22b-15, 34a-12

ecir Ar. (< ecr) Sevap.

e. 9a-5

e.+ler 15b-16, 16a-12, 16b-8, 19b-2, 32a-10, 33b-13, 39b-14

e.+lere 15a-5

edâ Ar. Borcu ödeme, borç niteliğinde bir ibadeti yerine getirme.

e. 15b-12

efdal Ar. En erdemli, en üstün.

e. 16b-16, 24b-11

e.+dür 21b-14, 21b-15, 21b-17, 22a-1, 22a-3, 22a-3, 22a-6, 7b-11

efkâr Ar. Fikirler, düşünceler.

e.-ı 6b-7

eger Far. Eğer. Şart anlamını güçlendirmek için şartlı cümlelerin başına getirilen kelime, şayet.

e. 11b-14, 11b-6, 11b-7, 12b-16, 12b-16, 13a-16, 14a-1, 14a-1, 14a-4, 14b-14, 14b-4, 15a-3, 15b-10, 16a-3, 17a-13, 17b-3, 17b-8, 18a-10, 18b-5, 20a-5, 20b-3, 21a-4, 21b-3, 21b-5, 21b-8, 22a-5, 28a-17, 28a-2, 29b-14, 29b-15, 30b-13, 31b-17, 32a-16, 32a-6, 33b-1, 33b-12, 33b-12, 36b-11, 37a-12, 38a-5, 38b-6, 39b-6, 40b-4, 40b-4, 41b-3, 41b-3, 41b-4, 5a-13, 5a-5, 5b-3, 6a-14, 9a-3, 9b-2

egerçi Far. Gerçi, her ne kadar.

e. 4a-17, 33a-3

eglen- Durmak, kalmak, zaman geçirmek.

e.-düm 14a-12

ehâdis Ar. Hadisler.

e. 11a-17

ehil Ar. Karı, eş.

e.+leri 24a-10

ehl Ar. 1. Sahip. 2. Bilen, anlayan. 3. Bir yerde yaşayan.

e. 12a-11, 13a-10, 17a-13, 17b-4, 17b-7, 22a-4, 22a-5, 22b-14, 28a-15, 29a-11, 29a-5, 32b-1, 32b-12, 32b-3, 33b-4, 3b-16, 6b-10

e.+i 17b-2, 34b-16, 4a-5

e.+ine 11a, 41b-5, 9a-6

ekrem Ar. En cömert (Hzb Muhammed'in sıfatı olarak).

e. 13b-3, 14b-8, 18a-17, 18b-1, 21b-12, 22a-17, 22b-3, 32b-13, 38a-15, 38a-8, 39b-2, 39b-5, 3a-13, 7b-13, 7b-5, 8a-13, 8a-17, 8b-10, 9a-9

e.+dür 23a-15, 7b-11

e.+e 2b-1, 10a-2, 14b-7, 14b-7

e.+i 8a-10

e.+ün 16a-1, 18a-4, 25b-8

el Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü.

e. 29b-8

e.+de iken 6a-16

e.-e 13b-10, 16b-8, 19b-2, 23b-16, 32a-10, 39b-15

e.+in 13a-13

e.+inde 21a-6, 24b-4

e.+inden 22a-13, 22a-13, 2b-3

e.+ine 10a-11, 10a-16, 11b-11, 11b-13, 12a-8, 16a-1, 21b-14, 25b-11, 25b-11, 25b-9, 38b-12, 40a-2, 6a-6

e.+ini 15a-7, 38b-11, 38b-13

e.+iñ 33b-15, 37b-15

e.+iñe 16a-13, 35a-17

- e.+iñi 13a-14
e.+iyle 30a-5, 35a-12
e.+lerinde 29a-7, 31a-14
e.+lerinden 22a-15
e.+lerüñ 15a-3
e.+üme 39a-7
e.+ün.ile 38a-7
e.+üñe 38b-13
e.+ünji 39a-2
- el-ân** Ar. Şimdi.
e. 27b-1, 37a-16
- elbetde** Ar. Herhalde, şüphesiz, kuşkusuz, elbet.
e. 12b-15, 15b-3, 15b-6
- elem** Ar. Acı, üzüntü, dert, keder.
e. 39b-3, 39b-4
e.+inden 18a-14
- elma** 1. Gülgillerden, çiçekleri pembe veya beyaz bir ağaç 2. Bu ağacın kabuğu parlak, sert, kırmızı, sarı ve yeşil renkte, kokusu hoş, tadı ekşi veya tatlı, dokusu gevrek, ufak çekirdekli meyvesi.
e. 25b-13, 25b-4
e.+i 25b-11
e.+yı 25b-5, 25b-8, 25b-9
- elsiz** **Eli sakat olan, elini kullanamayan (kimse).**
e.+lere 37b-15
- emîn** Ar. Güvenli.
e. 3a-9, 4b-15, 5a-12, 12a-5, 16b-4, 18a-10, 18a-15, 18a-6, 18a-8, 20a-16, 9a-13
- emir** Ar. (< emr) Buyruk, komut, talimat, ferman.
e. 11b-13, 11b-15
- emr** bk. Emir.
e. 10a-12, 22a-15, 23a-1, 23a-4, 28b-14, 34b-12, 9b-7
e.+i 37b-4, 12b-7
e.i-le 16a-2, 16b-2, 17a-4
e.+im 13b-5
e.+iyle 32a-4
- enbiyâ** Ar. Peygamberler.
e. 16a-13, 1b-12, 26a-11
e.+dur 21b-16
e.+lar 24a-10, 40a-10
e.+ñ 2b-9
- Enes** Ensar'ın ileri gelenlerinden, ölümüne kadar Hz.Muhammed'in hizmetinde olan sahabelerden biri.
e. 16b-15
e.+dür 14a-9
- Enes bin Mâlik** bk. Enes
e.26b-8, 32a-11, 33a-8
- Enesi'bni Mâlik** bk. Enes
e. 12a-9, 14a-6, 16a-14, 33a-15
- Enîsü'l-meclis**
e.+de 21b-5
- Enîsü's-sâlih**
e. 2b-13
- Enîsü's-sâlihîn**
e. 8a-5
e. +de 21b-5
- ensârî**Ar. Hicretten sonra Hz. Muhammed'e yardımcı olan Medinelilerden olanlar.
e. 25b-12, 35a-6
- er** Erkek; kadının eşi, koca.
e. 14a-1, 37b-3, 8a-1
e.+dür 40b-4
e.+i 9b-6
e.+ine 33a-5, 9b-4
e.+inüñ 33a-10
e.+lerin 12a-1
e.+lerine 11b-15
- eri-** Katı cisim sıvı içine karışarak sıvı durumuna geçmek.
e.-r 26a-5, 26b-4
e.-ye 26a-5
e.-yüp 26b-4
- erin-** Üşenmek, tembellik etmek.
e.-mezseñ 12b-15

- erit-** Erimesini sağlamak, erimesine yol açmak.
e.-digi 26a-4
e.-üp+(eridüp) 26a-3
- erkek** Er kişi, dişi olmayan.
e. 41b-3
- erken** Vaktinden önce, alışılan zamandan önce, er, geç karşıtı.
e. 24b-1
- esbâb** Ar. Giysi.
e. 11a-7, 11a-9
e.+ıı 11a-8
- esîr** Ar. Tutsak.
e. 12a-8
- eşrâf** Ar. Seçkinler, ileri gelenler.
e. 19b-10
- eşref** Ar. En şerefli.
e.-i 11a-10
- et** İnsanlarda, hayvanlarda, deri ile kemik arasındaki kas ve yağdan oluşan tabaka.
e.+in 20b-7
e.+inü 41a-5
- et-** Bir işi yapmak.bk. it-
e.-sünler 16a-4
- etek** Giysinin belden aşağıda kalan bölümü.
e.+i(etegi) 21b-6
e.+imdeki(etegimdeki) 19a-1
e.+inden(eteginden) 19a-1
- ev** Bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer, konut, hane.
e. 41b-3
e.+cagaz 18b-11
e.+de 31a-4
e.+den 18b-10, 30b-9
e.+dür 41b-6
e.+e 27a-15, 31a-7, 3b-10, 3b-12, 3b-8, 41b-5
e.+i 18b-9
e.+inde 14a-12, 8a-11
e.+ine 30b-17, 31a-3, 31a-4, 35a-6, 5b-8, 9b-4
e.+lere 41b-17
- evâhir** Ar. Sonlar, son günler.
e. 23b-16
e.+i 21b-7
- evlâd** Ar. Bir kimsenin oğlu veya kızı, çocukları
e.+ı 12a-8, 25b-17
e.+ından 36b-14
- evliyâ** Ar. Erenler.
e.+ıla 2b-9
- evsâf** Ar. Özellikler, vasıflar.
e.+ın 2a-1
- evsât** Ar. Orta
e. 14a-5, 8a-5, 15a-6
e.+ı 30a-7
- evvel** Ar. Önce.
e. 14a-11, 21b-14, 26b-10, 26b-13, 2b-12, 35b-15, 4a-8, 4b-1, 6b-6, 2b-12
e.+de 6a-12
e.+inde 14b-17, 16b-13, 16b-15, 2a-8
e.+inden 12b-1, 12b-14, 16b-9
e.+ki 15b-8, 20b-1, 20b-2, 20b-4
- evvelâ** Ar. Önce, ilk önce, ilkin.
e. 29a-4
- ey** Kendisine söz söylenilen kimse veya kimselerin dikkati çekilmek istendiğinde adın başına getirilen ve uzatılabilen bir selenme sözü.
e. 11b-14, 14b-10
- eyegü** Kaburga kemiği.
e.+lerüm 14b-7
- eyi** İyi.
e. 12b-16
e.+ler 41b-15
- eyit-** Söylemek, demek, anlatmak.
e.-e(eyde) 21a-11, 22b-1, 22b-3, 40a-5
e. 9b-10
e.-di 10a-17, 11b-1, 13b-4, 14a-15, 14a-16, 14b-14, 14b-2, 15a-11, 16a-1, 16a-3, 16a-5, 16a-7, 16b-7, 18a-4, 18b-10, 18b-12, 18b-12, 18b-15, 18b-16, 18b-17, 18b-5, 18b-9, 18b-9, 19a-14, 19a-2, 19a-3, 19a-6, 20a-1, 20a-11, 20a-4, 20a-

6, 20b-12, 20b-5, 21b-11, 21b-12, 21b-15, 21b-15, 21b-15, 21b-17, 22a-1, 22a-1, 22a-3, 22a-3, 22a-4, 22a-5, 22b-13, 24a-8, 24b-10, 24b-6, 24b-7, 24b-9, 25a-10, 27a-15, 30b-11, 31a-1, 31a-5, 31a-7, 32a-3, 34a-11, 34a-12, 34a-13, 34a-16, 34a-16, 35b-14, 36a-7, 39a-8, 5a-2, 5a-5, 6b-15, 7a-1, 7a-13, 7a-14, 7a-2, 7a-3, 7a-4, 7a-8, 7b-5, 8b-1, 9a-17, 9b-2, 9b-2, 9b-9, 29b-10, 8b-3

e.-diler 22b-2

e.-düm 30b-1

e.-ür(eydür) 4a-17, 6b-12, 14a-5, 14a-8, 26b-8, 27a-12, 30b-10, 32a-16, 38b-10

eyle Öyle.

e. 40a-8

eyle- Etmek, yapmak.

e. 11b-13, 11b-4, 12b-10, 13b, 14a-6, 15b-3, 17a-4, 17b-3, 19a-9, 23a-16, 2b-4, 2b-6, 37b-10, 37b-13, 37b-7, 39a-13, 39a-3, 8a-2

e.-di 10b-6, 13b-4, 16b-4, 18a-7, 19a-9, 19b-12, 20b-4, 22a-5, 23a-1, 27b-1, 29b-4, 31a-9, 31b-10, 31b-7, 39a-11, 5a-4, 6a-3, 6a-5, 7a-11, 7a-17, 35a-15

e.-dim 37a-11, 5a-4

e.-düm 14a-11

e.-me 22b-14, 37a-15, 33b-12

e.-miş 40b-7

e.-n 14a-1, 14b-11, 22b-6, 25a-16

e.-r 12a-5

e.-rler 19a-5

e.-se 13b, 21a-3, 22a-8, 30b-6, 32b-15, 34b-9, 35b-12, 37a-5, 37a-6, 40b-1, 41a-11, 5b-13, 5b-15, 6b-6

e.-seler 14a-2

e.-señ 37a-12

e.-sün 13b-6, 19b-15, 29b-3, 39a-12

e.-ye 14a-4, 15b-12, 20a-11, 20a-11, 22a-12, 23a-4, 32b-16, 35a-2, 39b-13, 39b-17, 41b-11, 4b-16, 5a-12, 6b-11

e.-yeler 20a-4, 4b-5

e.-yem 13b-15, 19a-2

e.-yen 15b-9, 17b-11, 17b-4, 18a-1, 18b-14, 18b-6, 21b-11, 2a-10, 30a-13, 38a-14, 38b-8, 3a-2, 8a-9, 8b-16

e.-yene 41a-10

e.-yenler 25a-4

e.-yüp 17a-11

eylemek Etmek, yapmak.

e. 29a-16, 38a-1, 21b-3

e.+den 40b-1

eylik İyilik.

e. 32b-15

eyyâm Ar. Günler.

e.+laruñ 2a-2

ez'af Ar. En zayıf.

e. 12a-7, 16b-8, 15b-16

fâcir Ar. Günahkar.

f. 13a-9

fahir eyle- Ar.(< fâhr) Övünmek.

f. 19a-5

fâhr Ar. Övünme, kıvanma; övünç, kıvanç.

f. 19b-4, 36a-1

fâideli Ar. Yararlı.

f. 23a-13

fakîh Ar. Fıkıhçı, İslam fıkıhçısı.

f. 32a-16

fakîr Ar. Yoksul.

f.+e 33b-3, 37b-10

fârig ol- Ar. Bitirmek, sonuna ulaşmak.

f. 4a-11

fark Ar. Başkalık, ayrılık, nüans.

f. 25a-11, 25a-13, 25a-16, 25b-2, 25b-4, 25b-16

farz Ar. Tanrı'nın kesin emri.

f. 15b-12

fâsık Ar. Allah'ı emirlerini tanımayan, günahkâr.

f. 13a-9, 38b-11

f.+lar 27a-12

f.+dur 38b-13

fâside Ar. Fesat çıkaran.

f. 6b-8

fâş Ar. Ortaya çıkarma, ifşa etme.

f. 36b-10

Fâtıma Ar. Hz Muhammed'in kızı.

f. 25a-10, 40b-2, 40b-3

f.+ya 25a-9

- Fâtır** Ar. Fâtır suresi.
f.+da 12b-15
- Fâtiha** Ar. Fâtiha suresi. Kur'an'ın ilk suresi.
f. 4a-10, 40b-10
- fazîlet** Ar. Erdem.
f. 29a-1
f.+in 19b-5, 7a-5, 7b-3
f.+i-le 2a-10
- fazl** Ar. İyilik, erdem.
f. 2b-5
- ferâgat** Ar. Vazgeçme, bırakma.
f. 14b-11, 19b-15, 22a-15, 22a-8
- fesâd** Ar. Kötülük.
f. 29a-17, 6a-10
f.+a 27b-12
f.+ı 8a-3
- fezâil** Ar. Faziletler, erdemler.
f. 1b-10, 2b-12, 3b-17, 4a-6, 8a-5, 11a-1, 12a-8, 13b-7, 16a-13, 16b-9, 17a-17, 19b-2, 20b-8, 21b-7, 23b-16, 24b-17, 26a-1, 26b-7, 30a-7, 32a-10, 33b-17, 35b-1, 36b-10, 38a-10, 39b-15, 40a-16
f.+in 14a-5, 18b-3, 22b-3, 2a-11, 2a-3
f.+leri 13a-3
- fıkıh** Ar.(< fıkıh) İslam hukukunda din ve dünya işleri ile ilgili ana kaynaklardan yararlanarak konulmuş olan kuralların bütünü.
f. 11a-11
- fırsat** Ar. Herhangi bir şey için en uygun zaman, uygun durum veya şart, vesile, okazyon
f. 6a-16
f.+ı 6b-4
- fitr** Ar. Oruç açan.
f.+ı 37a-3, 37a-4, 37a-9, 37a-10
f.+ıı 37a-12
- fitra** Ar. Fitre. Ramazan ayı içinde verilen, miktarı belli sadaka.
f. 33b-17, 37a-17
- fî** Ar. İçinde.
f. 2b-12, 8a-5, 17a-17, 24b-17, 27b-16, 30a-7, 33b-17, 21b-7, 38a-10, 38a-12
- fî'il** Ar. İş, davranış.
f.+leri 42a-1
- fikir** Ar. Düşünce.
f. 3a-7, 15a-4, 17a-10, 29b-14, 39a-13
- fıkr** bk. Fikir.
f.+i-le 13b-5
- fî'l** Ar. Eylem, hareket.
f.+ıı 21b-5
- filân** Ar. Falan
f. 11b-14, 14b-3, 28a-9
- fî'l-cümle** Ar. Sonunda, nihayet.
f. 20b-1
- fî'l-hâl** Ar. Hemen, şimdi.
f. 25a-17
- filori** İt. (< filore). Altın para.
f. 8a-10
- Fir'avn** Ar. Mısır firavunu.
f.+ıı 33a-6
- fitre** Ar. Ramazan ayı içinde verilen, miktarı belli sadaka, fitır sadakası
f. 36b-10, 36b-13, 38a-2
- fursat** Ar. Fırsat.
f.+ı 21a-15, 21b-1
- fülân** Ar. Filan, falan.
f. 11b-14, 11b-16, 14b-3, 30b-13, 31a-1, 31a-5, 37b-3
- gaflet** Ar. Aymazlık.
g. 13a-5, 19b-14
g.+den 30b-15
g.+ile 21b-1
- gâib** Ar. Görünmeyen, bulunmayan.
g.+i 16a-3
g.+den 21a-14
g.+e 21a-15
- galebe** Ar. Baskın çıkma, üstün gelme.
g. 16a-15

- gam** Ar. Tasa, kaygı, üzüntü
g. 20a-13
- gamlı** Kaygılı, tasalı, üzüntüsü olan, mağmum
g. 41a-10
- ganî** Ar. Çok.
g.+dür 33b-13
- garâib** Ar. Garip şeyler, tuhaf şeyler.
g. 22a-2
- garîb** Ar. Garip, tuhaf.
g. 10a-14
- gark** Ar. Batma.
g. 23b-10, 3a-8
- gaybet** Ar. İnasınların arkasından kötü konuşma, dedikodu.
g. 14b-5
- gâyet** Ar. Pek, çok, pek çok, aşırı bir biçimde.
g. 13a-9, 13b-10, 15a-15, 16b-14, 38a-15, 38b-11, 38b-12, 39b-3, 39b-3, 40b-16
- gâyb** bk. Gâib.
g. 10b-8
g.+den 20a-2
- gayri** Başka, diğer
g. 10a-3, 13a-8, 14b-11, 14b-13, 16a-3, 27a-12, 29a-16, 31a-16, 36a-17
g.+ye 11b-14
- gazâ** Ar. İslam dinini korumak veya yaymak amacıyla Müslüman olmayanlara karşı yapılan kutsal savaş.
g. 41a-10, 41a-12
g.+sından 39b-2
- gazâb** Ar. Gazap, kızgınlık.
g. 15a-17, 22b-4, 23a-1
g.+ı 27a-6
g.+ından 23a-10, 23a-6
g.+ını 22a-13
g.+ıyla 27a-7
- geç-** Geçmek
g.-di 14b-8
g.-en 16b-5, 19a-15, 39b-10
g.-er 19b-8
g.-erken 18a-6
g.-meye mi 19a-17
g.-mez mi 16b-6
g.-üp 11b-5
- geçen** Bir önceki.
g. 16a-10
- geçkin** Etkin, çok geçen.
g. 10b-17, 35a-3, 39a-16, 39a-17
g.+dür 18b-2, 3a-17
- geçkinlik** Etkinlik.
g.+i (geçkinliği) 16a-11
g.+inden (geçkinliğinden) 3b-4, 35a-4
- geçür-** Geçmesini sağlamak.
g. 6b-4
g.-mez 19b-14
g.-miş 8a-14
g.-üp 7b-16
g.-meye 21b-1
- gel-** Ulaşmak, varmak
g. 10a-10, 12b-10, 18b-14, 18b-17, 33b-10
g.-di 10a-10, 10a-12, 10a-6, 11b-10, 11b-12, 11b-13, 12b-6, 14b-10, 14b-2, 16a-1, 17a-10, 17b-11, 17b-12, 17b-8, 17b-9, 17b-9, 18b-9, 19a-10, 19a-11, 21b-17, 21b-9, 22b-15, 22b-9, 23a-1, 23a-4, 25a-12, 25b-3, 27a-17, 28a-11, 30b-11, 31a-3, 31b-16, 32a-5, 37a-11, 3b-2, 6a-12, 6b-13, 7b-7, 8a-12, 8b-11, 9b-15, 9b-17, 9b-4, 20a-3
g.-dik 7a-10
g.-dikçe 2a-4
g.-dikde 17b-12
g.-dim 23a-8, 30b-4
g.-dügümüz 19b-13
g.-düm 27a-15, 39a-12
g.-e 20b-14, 32b-11
g.-ecek 17b-8
g.-eler 32a-5, 34b-13, 34b-14
g.-en 14b-9
g.-endür 10a-17
g.-icek 12b-6, 15a-14

g.-ince 14b-9, 16b-2, 28b-7, 29b-3, 29b-5, 32b-10, 9a-3 g.-ir 24b-7
g.-medi 30b-1
g.-mesin 12b-4
g.-mesine 41a-1
g.-mesün 36a-12
g.-meyince 38a-17
g.-mezden 19a-6
g.-mezse 11b-6, 20b-3
g.-miş 31a-4, 37a-8
g.-miş iken 12b-8
g.-mişdür 27a-4
g.-mişken 20a-17
g.-se 13b-11, 16b-13, 37b-3, 37b-6
g.-sün 11b-5, 12b-2, 17b-4, 20a-2, 25a-17
g.-üp 10b-2, 10b-9, 11b-1, 11b-8, 12a-2, 13a-10, 14a-17, 15a-14, 15a-15, 15a-5, 15a-7, 15b-4, 15b-6, 19b-11, 20a-11, 21b-14, 22a-14, 22a-2, 22a-8, 22b-4, 25a-9, 25b-1, 25b-7, 26a-15, 26b-14, 27a-1, 27b-4, 29a-8, 2a-14, 2b-17, 35a-8, 37a-10, 39a-5, 39b-16, 39b-3, 3a-1, 41a-8, 9b-11, 9b-9
g.-ür 10a-14, 30b-1, 8b-6
g.-ürken 10a-12, 31a-1, 39b-2, 3a-6
g.-ürse 17b-3
g.-ürseñ 6a-15

gelecek Zaman bakımından ileride olması, gerçekleşmesi beklenen, müstakbel

g. 4b-4, 6a-17, 40b-13

gelindi (< gel + indi) Gel, gel hele.

g. 9b-10, 13, 22a-12, 36b-9

gendi . bk. Gendü

g. 19b-12, 38a-6

g.+ne 40a-3

g.+ñde 38a-6

gendü Kendi.

g. 12a-4, 12b-13, 17b-17, 22a-5

g.+den 36a-7, 36a-7, 36b-14

g.+leri 3a-7

g.+ne 18b-10, 35a-15

g.+ni 12a-17, 1b-8, 31b-6, 38b-2, 9b-14

g.+nün 31a-6

g.+ñe 12b-16

g.+ñi 36a-16

g.+ñün 31b-11, 31b-3

g.+si 11a, 12b-12, 39a-16, 41b-5

g.+ye 19b-16

g.+n 12b-14

ger Far. Eğer.

g. 8a-4

gerçek Yalan olmayan, doğru olan şey, hakikat.

g. 5a-16, 28a-10, 37a-16

gerçi Far. Her ne kadar...ise de.

g. 13b-10

gerek Gerçekleşmesi zorunlu olarak beklenen, lazım.

g. 8a-1, 10b-17, 33a-7, 8a-2

g.+dir 19a-13, 26a-6

g.+dür 18a-13, 27a-3, 33a-7

getür- Getirmek. Gelmesini sağlamak.

g. 3a-15, 13a-14, 20b-6, 21b-13, 30b-10, 37b-6, 37b-9, 38b-7, 39a-3

g.-di 12a-11, 19a-5, 22b-12, 31a-7, 35a-13

g.-diler 10b-7, 13a-3

g.-dü 26a-14

g.-dügün 39a-8, 3a-16

g.-düm 23a-10

g.-düp 27a-11

g.-ebile 26b-1

g.-en 12a-4, 12a-5, 26b-3, 39a-15

g.-enlerdir 18a-3, 3a-11

g.-enlere 19a-16

g.-enleri 18a-14

g.-eyin 11b-2

g.-eyüz 19a-14

g.-medi 19a-6

g.-mediler 20b-6

g.-medün 17a-7

g.-mesün 20a-13

g.-meye 26b-16

g.-meyesin 26a-8

- g.-meziz 20b-1
g.-mezseñ 30b-14
g.-miş 31a-6
g.-se 12a-10, 13b, 15b-11, 18a-5, 19a-1, 26a-3, 40b-6, 9a-2
g.-sin 19a-1
g.-ünj 13a-2, 13a-7
g.-üp 10b-16, 10b-9, 12a-2, 13a-12, 15b-5, 18a-16, 22b-17, 40a-4
g.-ür 10a-16, 14b-11
g.-ürdi 15a-13
g.-ürsin 14b-13
g.-medi 19a-6
g.-mediler 20b-6
g.-medünj 17a-7
g.-mesün 20a-13
g.-meyer 26b-16
- getürmek.** Gelmesini sağlamak işi.
g. 26a-8, 34b-7, 16a-4, 39a-14
g.+i (getürmegi) 34b-8
g.+den 38b-16
- gey-** Giymek. Örtünüp korunmak için bir şeyi vücuduna geçirmek.
g.-diler 8b-13
- gez** Kez, kere.
g. 26b-12
- gez-** Bir yerde dolaşmak, yürümek.
g.-er 13b-2
g.-erken 12b-14, 22b-11
g.-ersin 18b-13
- gıybet** Ar. Dedikodu.
g. 3a-14
- gibi** 1. -e benzer 2. İmişçesine, benzer biçimde.
g. 11a-9, 12a-12, 12b-3, 12b-8, 15a-7, 15b-8, 17a-11, 18b-16, 20b-2, 20b-4, 24a-5, 26a-4, 26a-5, 26b-4, 27b-9, 27b-9, 28a-12, 33b-2, 6b-10
g.+dir 21a-5
g.+dür 4a-2, 14a-2, 21a-16, 27a-4, 37a-4, 40b-7
- gice** Gece. Genellikle yatsıdan sonra gün ağarınca kadar geçen süre, şeb.
g. 14a-11, 17a-5, 23a-14, 27a-11, 27a-13, 38b-11, 39a-5, 40b-16, 41a-11, 41a-12, 41a-4, 41a-9, 5a-13, 5a-6
g.+iken 41b-16
g.+de 19b-15, 19b-7, 20a-4, 20a-9
g.+dir 40b-16
g.+i 14b-11, 19b-14, 40b-7, 41a-11, 41a-13
g.+niñ 20a-11, 40b-16
g.+si 14a-11, 19b-6, 20b-15, 21a-10, 21a-12, 21a-7, 41a-14, 41b-16, 35b-2, 20b-17, 21a-2
g.+sin 5a-8, 6b-6
g.+sinde 19b-1, 20a-13, 31a-16, 40b-9
g.+sini 27b-15, 40b-1
g.+ye 14b-8
g.+yi 40b-4
- gider-** Ortadan kaldırmak, yok etmek.
g. 9a-16
g.-e 26a-3
g.-ir 11a, 17b-16
g.-üp 11a
- gidermek** Ortadan kaldırmak, yok etmek.
g.+e (gidermege) 32b-10
- gil** Far. Kil.
g.+den 31b-3
- gine** Gene, yine.
g. 13b-6, 15b-8, 16b-4, 20b-4, 22b-16, 22b-17, 22b-17, 22b-6, 23a-1, 24a-8, 24b-7, 26b-10, 26b-10, 27b-4, 34a-12, 34b-13, 40a-11, 40a-8, 4a-14, 6a-11, 7a-16, 7a-2
- gir-** Dışarıdan içeriye geçmek.
g. 9b-11, 9b-13
g.-di 31a-4
g.-düm 19a-7
g.-e 12a-8, 12b-12, 13b, 16a-13, 29a-7, 32a-10, 35a-17, 39b-15, 16b-8, 19b-2, 13b-10, 16b-8, 19b-2, 23b-16, 32a-10, 39b-15
g.-irler 32b-12
g.-mesine 32b-16
g.-meyüp 41b-17
g.-mezler 41b-5
g.-sin 33a-12
g.-ücek 34a-7
g.-üp 20b-2, 22b-12, 41b-3

giriftâr Far. Tutulmuş, yakalanmış.

g. 5a-3

girmek Dışarıdan içeriye girmek.

g. 39b-12

girü Geri.

g. 12b-8, 12b-9, 22a-12

git- Bir yere doğru yönelmek.

g. 11b-11, 30b-10, 40a-3

g.-di 3b-2, 9b-4, 10a-9, 11b-16, 13a-5, 13a-17, 14b-2, 15b-7, 16a-8, 17a-8, 21b-16, 22a-2, 29b-9, 30b-17

g.-digi 6b-4

g.-dikleri 34b-13, 34b-14

g.-diler 3b-12, 20b-6, 22a-9, 22b-10, 22b-12

g.-diñiz 14a-17

g.-dügi 17a-13

g.-dügün 3a-14

g.-düm 14b-15

g.-e+(gide) 21a-6

g.-egör 6b-5

g.-eler+(gideler) 34b-14

g.-em(gidem) 2b-5

g.-emediler+(gidemediler) 3b-8

g.-er+(gider) 29b-1, 8a-3

g.-erdi+(giderdi) 11b-5

g.-erem+(giderem) 9a-17

g.-erken+(giderken) 11b-12, 12b-5, 21b-7, 22a-15, 34b-13, 5a-1, 7a-9, 9a-15

g.-erlerken+(giderlerken) 22a-17

g.-ersin+(gidersin) 12b-10

g.-ersiz+(gidersiz) 22b-2

g.-erüz+(giderüz) 22b-3, 22b-5

g.-meye 32b-10, 40a-11, 40a-8

g.-meyigör 36b-8

g.-miş 30b-9

g.-se 17a-10

g.-sünler 3b-11

g.-ün+(gidün) 21a-1

gitmek Bir yere doğru yönelmek.

g. 15a-9, 30b-9

giy- Örtünüp korunmak için bir şeyi vücuduna geçirmek.

g.-dügi 16b-14

g.-erdi 16b-15

gizli Görünmez, belli olmaz bir durumda olan.

g. 33b-14

göç- Ölmek

g.-meye 40b-15

gök Yeryüzü üzerine mavi bir kubbe gibi kapanan boşluk, gök kubbe, sema.

g. 19a-11, 25b-12, 37a-2, 8b-12, 8b-2

g.+de 17b-14

g.+den 13b-4, 18a-2, 18a-6, 23b-11, 41a-17

g.+ine (gögine) 19b-8, 27b-15

g.+ler 19a-6, 19b-3, 3b-7, 4a-5

gökcek Güzel, sevimli, hoş.

g. 14a-1

göl Oluşması genellikle tektonik, volkanik vb. olaylara bağlı olan, toprakla çevrili, derin ve geniş, tuzlu veya tuzsuz durgun su örtüsü.

g.+lerinden 22b-2

gölge Saydam olmayan bir cisim tarafından ışığın engellenmesiyle ışıklık yerde oluşan karanlık.

g. 3b-2, 33b-11

g.+sinde 3a-9, 3a-12, 3b-14, 33b-8

gölgelendirmek Gölge etmek, gölgeli duruma getirmek

g.-e (gölgelendirme) 3b-14

göm- Bir ölüyü toprağın içine yerleştirmek, defnetmek

g.-diler 13b-1

g.-medi 17a-5

gönder- Bir yere doğru yola çıkarmak, yollamak, ulaşmasını, gitmesini sağlamak, irsal etmek

g.-di 15b-1, 20b-10, 29b-2, 29b-4, 30a-16, 39a-2, 39a-3, 5a-10, 12b-1

g.-diler 20a-2

g.-elüm 20a-2

g.-üp 30b-6

göndür- bk. Gönder.

g.-e 20a-14, 32b-9, 40b-13

göñül Sevgi ,istek, düşünüş, anma, hatır vb. kalpte oluşan duyguların kaynağı.

g.+i(göñli) 41a-10
g.+ümizi(göñlümüzü) 13b
g.+üñe(göñlüne)38a-5
g.+üni(göñlüni) 18a-6
g.+ünden+(göñlünden) 21b-8

gör- Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek.

g. 21b-2, 39a-13, 6b-4, 16a-9, 21b-3, 6b-2
g.-di 10a-16, 11b-14, 11b-3, 13a-10, 17a-9, 18b-9, 20b-6, 21b-14, 22a-2, 23b-11, 23b-8, 24a-16, 27a-9, 27a-9, 28a-7, 31a-4, 6a-7, 9b-17
g.-diler 10b-7, 34a-7
g.-dü 16a-16, 31a-3
g.-düm 14a-12, 14b-15, 15a-5, 15b-7, 27a-14, 30b-2, 30b-4, 31a-2, 35b-3, 36a-5, 38b-11, 38b-17, 7a-5, 7a-9
g.-dün mi 18b-11
g.-e 22a-16, 20a-5, 9b-8
g.-esin 38a-7
g.-eydi 35a-9
g.-eydim 35a-10
g.-eyim 11b-6
g.-eyin 21b-13, 9b-3
g.-icek 8b-9
g.-ince 12a-1
g.-medik 10b-12, 20b-5
g.-medim 13a-15, 16a-7
g.-medüm 18b-11, 19a-7, 35b-4
g.-meye 21a-2, 21a-4, 4b-12, 4b-16
g.-meyelerdi 5a-6
g.-meyesin 14a-7, 18b-13
g.-meyince 40b-16
g.-mez 35a-7
g.-mez misin 11a, 12a-5, 19a-5, 31a-11, 31b-13, 31b-5
g.-sin 11a
g.-ündi 35a-14
g.-üp(gidüp) 10b-2, 11b-11, 22b-13, 23b-7, 32a-4, 33a-16, 35a-13
g.-ür 28a-4, 37b-11
g.-ürse 21b-8, 2b-6
g.-medüm 18b-11, 19a-7, 35b-4
g.-meye 21a-2, 21a-4, 4b-12, 4b-16
g.-meyelerdi 5a-6
g.-meyesin 14a-7, 18b-13
g.-meyince 40b-16
g.-ür 35a-15

görmek Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek.

g.+e(görmege) 19b-8

görün- Görülür olmak, gözükmek.

g.-di 26a-9, 8a-1
g.-mez 19a-8

göster- Birini veya bir şeyi işaretle belirtmek

g. 11b-2
g.-di 22b-12
g.-diler 25a-12, 25a-15, 25a-9, 25b-1
g.-e 40a-14, 4a-4
g.-em 24b-2
g.-in 25a-12, 25a-17
g.-iñ 25a-14
g.-mez 15b-4
g.-sin 20a-5
g.-meye 12b-10

götür- Taşımak, ulaştırmak veya koymak.

g.-en 36a-14
g.-eyin 25b-2

göz Görme organı

g. 12b-2, 6a-3
g.+den 36b-6
g.+i 21b-11, 25b-4, 35a-14, 6b-3
g.+inde 13b
g.+leri 35a-12, 35a-7
g.+lerim 35a-9
g.+lerin 35a-12, 35a-14, 37b-3, 37b-4
g.+üm 37b-11, 37b-8
g.+üme 19a-8, 19a-8
g.+ümüze 13b
g.+ün 10b-3
g.+ünün 37b-6

- g.+ün 36b-5, 36b-6, 37b-12, 37b-15, 37b-9
g.+ün 18a-6
- gözi bebekleri** Göz bebekleri.
b.+n 25b-4
- gözet-** Korumak, bakmak, özen göstermek, himaye etmek.
g.-gil 36b-7
- gözik-** Görünmek.
g.-ür 21b-2
- gözlü** Gözü olan.
g. 15a-6
- gözsiz** Görme engelli
g. 37b-8
- gözsüz-** bk. gözsiz.
g.-lere 37b-15
- gurbet** Ar. Doğup yaşanılmış olan yerden uzak yer.
g. 15a-2
- güç** Fizik, düşünce ve ahlak yönünden bir etki yapabilme veya bir etkiye direnebilme yeteneği, kuvvet.
g. 19a-3
g.+i(güci) 18a-14, 18a-8, 37a-17
g.+ü(gücü) 32b-14
g.+üm(gücüm) 31a-10, 37a-14
- gül** Far. 1. Güllülerden katmerli, genellikle kokulu bir çiçek.
g.+inden 22a-14
- gül-** İnsan, hoşuna veya tuhafına giden olaylar, durumlar karşısında, genellikle sesli bir biçimde duyusunu açığa vurmak.
g.-di 18a-3
g.-erek 15b-7
g.-üp 10a-1
g.-meñize 18a-4
- gülece** Gülerek, güleryüzlü.
g. 15b-2, 30a-1
- gümiş** Parlak beyaz renkte, kolay işlenir ve tel durumuna gelebilen değerli bir maden.
g. 31b-1
g.+den 21a-3, 31a-14
- gün** Yer yuvarlağının kendi ekseni etrafında bir kez dönmesiyle geçen 24 saatlik süre.
g. 11b-1, 12a-12, 12a-15, 12b-11, 12b-14, 12b-14, 12b-15, 12b-5, 12b-7, 12b-9, 14a-10, 14a-4, 14a-5, 14b-10, 14b-9, 15a-1, 15a-15, 15b-15, 16a-13, 16a-16, 16b-10, 16b-10, 16b-15, 16b-15, 16b-9, 17a-1, 17a-12, 17a-3, 17a-3, 17a-7, 17b-15, 17b-6, 18b-3, 19b-7, 21a-14, 21b-13, 22b-11, 22b-2, 24a-2, 24a-9, 24b-7, 24b-13, 25a-6, 26a-11, 26b-9, 28a-1, 28a-4, 30a-16, 31b-16, 34a-8, 3b-4, 4a-4, 4a-4, 4b-10, 4b-13, 4b-17, 5a-11, 5a-5, 5a-7, 7a-9, 7b-12, 7b-9
g.+de 3a-12, 17a-1, 23a-12, 33a-4
g.+den 14b-15, 21a-16, 9a-11
g.+dür 34a-10
g.+e 9a-11
g.+i 4a-8, 13b-4, 32b-7, 38a-4
g.+inde 21a-17, 24a-4, 31a-16, 32a-15, 38b-6, 39b-10
g.+inüñ 18a-2
g.+iñ 15b-3
g.+ler 5a-14
g.+ünde 3a-4
g.+ün 18a-14
- günâh** Far. Dini bakımdan suç sayılan iş veya davranış, vebal.
g. 21b-4, 21b-4, 26a-7, 42a-2
g.+dan 19b-7
g.+ı 11a, 13a-6, 16b-3, 18a-11, 20b-12, 20b-13, 21b-3, 22a-14, 22b-17, 22b-4, 26b-3, 28b-7, 30a-5, 30a-6, 9a-10
g.+ın 15b-12, 26a-3, 26a-5, 30a-2, 33b-1, 38b-15, 40b-12, 5b-16, 9a-3
g.+ına 14a-2
g.+ından 16a-10, 19b-10, 6b-9
g.+ını 13b
g.+ıñ 13b-15, 13b-7
g.+ıñı 14a-7, 14b-3, 14b-3
g.+ları 18a-13, 36a-10
g.+larım 14b-4
g.+ların 3a-7
g.+larıña 21a-15
g.+larıñuza 11a
- gündüz** Günün sabahtan akşama kadar süren aydınlık bölümü.
g. 23a-14, 41a-12, 41a-4, 41a-9, 5a-12
g.+i 19b-6
g.+in 14b-11

güneş Gezegenlere ve yer yuvarlağına ışık ve ısı veren büyük gök cismi

g. 15a-16, 15b-1, 16b-1, 16b-2, 19a-7, 28b-12, 33b-8, 3a-5, 3b-3

g.+e 15a-17

g.+i 39a-9, 38b-3

g.+iñ 15b-2, 15b-7, 15b-8

gürle- Kalın ve gür ses çıkarmak.

g.-di 3b-7

güwegü Güvey, damat.

g.+si 17b-5

güzel Göze ve kulağı hoş gelen, hayranlık uyandıran.

g. 1b-10, 19a-8, 39b-16

haber Ar. Bir olay, bir olgu üzerine edinilen bilgi, salık.

h. 11b-10, 12b-1, 12b-8, 15a-15, 20a-1, 20a-2, 22a-4, 27a-4, 29b-2, 31a-5, 38b-1, 39a-5, 7a-14, 9b-15, 9b-9

h.+de 19b-15, 27b-2, 28b-8, 34b-6

h.+in 6b-1, 11b-6

habîb Ar. Sevgili.

h. 10a-2, 12b-3, 18a-17, 18a-4, 18b-1, 21b-12, 22a-17, 25b-8, 26a-11, 2b-1, 38a-8, 8a-9, 8b-10, 9a-9

h.-i 15b-17, 39b-1, 8a-12

h.-i ekrem 25b-9

h.+im 19a-14

h.+imün 22b-15, 25b-3

h.+iñ 15b-16, 18a-13

h.+ine 15b-1

h.+u 8a-17, 14b-7, 14b-8, 22b-3

h.+üm 7b-8, 8a-16, 10a-14, 20a-12, 41a-10, 41a-8

h.+ün 2b-5

h.+üme 13b-5, 25b-5

habîbullâh Ar. Hz. Muhammed.

h. 16a-8, 20a-3

habîs Ar. Kötü, fena.

h. 11a-8

hac Ar. İslamın beş şartından biri olan, Müslümanlarca Zilhicce ayında Mekke’de yapılan Kabe’yi ziyaret ve tavaf ibadeti.

h. 33a-3

hacc bk. Hac.

h.+a 14b-15

hâcet Ar. İhtiyaç, gerek.

h.+in 33a-13, 33a-14, 33a-16

hacîl Ar. Utanan.

h. 22b-14

hadd Sınır, çizgi.

h.+den 16a-11, 7a-10

hadîs Ar. Hz. Muhammed’in söz ve davranışları.

h. 14a-11, 3a-2

h.+i 11b-4, 11b-5, 15a-13, 15b-9, 16b-6, 17b-4, 18a-1, 18b-14, 18b-6, 21b-11, 22b-7, 25a-4, 2b-16, 30a-13, 34a-3, 38a-14, 8a-9, 8b-16

h.+ini 22a-9, 2a-10, 34b-2, 38b-8

h.+ler 1b-10

h.+ün 14a-9

h.+de 34b-11

h.+e 38b-9

hafta Far. Birbiri ardınca gelen yedi günlük dönem.

h. 28a-7

hakk Ar. Tanrı

h. 10a-12, 10a-13, 12a-13, 12b-1, 12b-15, 12b-16, 12b-5, 12b-9, 13a-11, 13a-2, 13b-4, 13b-8, 13b-12, 14a-14, 14a-3, 14a-4, 14a-6, 14b-1, 15a-1, 15a-14, 15a-15, 15a-4, 15b-1, 15b-12, 15b-15, 15b-4, 15b-4, 15b-6, 16a-1, 16a-1, 16a-10, 16a-2, 16a-5, 16a-9, 16b-1, 16b-10, 17a-15, 17a-7, 17b-13, 17b-15, 18a-13, 18a-15, 18a-7, 18b-1, 18b-17, 18b-17, 18b-8, 19a-11, 19a-14, 19b-15, 19b-7, 19b-7, 19b-8, 19b-9, 1b-6, 20a-11, 20a-13, 20a-6, 20a-9, 20b-10, 20b-7, 20b-8, 21a-11, 21a-3, 21a-8, 21a-9, 21a-9, 21b-6, 21b-9, 22a-10, 22a-11, 22a-12, 22a-7, 22b-4, 22b-7, 23a-1, 23a-10, 23a-15, 23a-4, 23a-6, 23b-14, 24a-13, 24a-2, 24b-1, 24b-15, 26a-10, 26a-3, 26b-14, 26b-6, 27a-2, 27b-11, 27b-14, 27b-16, 27b-17, 28a-14, 28a-15, 28a-17, 28a-3, 28b-10, 28b-14, 28b-4, 28b-6, 28b-7, 29a-17, 29a-5, 29a-8, 2a-15, 30a-1, 30a-5, 30a-6, 30b-6, 31a-13, 31b-13, 31b-6, 31b-9, 32a-13, 32b-11, 32b-15, 32b-6, 32b-7, 33a-13, 33a-6, 33b-10, 33b-12, 33b-4, 34b-14, 35b-12, 35b-16, 35b-6, 36a-3, 36a-8, 36b-3, 37a-3, 37b-1, 37b-13, 38a-8, 38b-14, 39b-12, 39b-17, 3a-16, 3a-4, 3b-15, 40a-10, 40a-11, 40a-13, 40a-14, 40a-15, 40a-5, 40a-7, 40a-8, 40b-12, 40b-17, 41a-8, 41b-13, 41b-14, 41b-4, 42a-4, 4a-3, 4a-4, 4a-4, 4b-10, 4b-13, 4b-3, 4b-8, 5a-11, 5a-4, 5b-1, 5b-15, 6a-2, 6b-8, 7a-12, 7b-7, 8a-10, 8a-15, 8b-13, 9a-2, 9a-6, 20b-2

h.+a 18a-6, 32b-3, 36b-8, 30b-6, 40a-4

h.+dan 24b-6

h.+dur 11b-7

h.+iñ 8b-5, 15b-6, 21a-3, 21a-7, 21a-8, 27b-8, 10b-9

- h.+ı 12a-2, 15a-6, 30a-7
h.+uñ 7b-17
- hakikat** Ar. Gerçek.
h.+de 37b-2, 38a-2
- hakîr** Ar. Aşağı görülen, değersiz.
h. 1b-5
h.+den 17b-8
h.+i 2a-6
- hak** Ar. 1. Adaletin, hukukun gerektirdiği veya birine ayırdığı şey, kazanç;2. Konu.
h.+dur 11b-7
h.+ımızdadur 22b-8
h.+ında 11a-12, 21b-12, 31b-7, 40b-17
h.-içün 5a-9, 13b-7, 13b-14, 15b-3, 19a-15
- hâl** Ar. Durum, vaziyet.
h. 24b-8, 9b-5, 17b-6
h.+dedürürler 8b-2
h.+den 15a-11, 27b-7, 39a-14
h.+e 39a-14, 9b-6
h.+i 15a-3
h.+ile 24b-14
h.+im 21b-9, 9b-5
h.+in 13a-14, 18a-1
h.+inde 19a-11, 23a-17, 24a-15
h.+iñ 13a-11, 15a-12
h.+iñden 39a-4, 7a-14
h.+ine 20a-5
- halâs** Ar. Kurtulma, kurtuluş.
h. 3a-9, 6b-11, 10a-3, 12a-5, 12a-9, 19a-2, 19a-4, 21b-10, 22a-13, 23a-6, 23a-10, 35a-16
- halâvet** Ar. Sevimlilik, şirinlik, tatlılık.
h. 2a-16
- hâlet** Ar. Durum, hal.
h. 12b-2
- Halîme** Ar. Hz. Muhammed'in süt annesi.
h. 23b-3, 23b-8, 23b-10, 23a-17
- hâlisân** Ar. Net olarak, halis olarak.
h. 24b-16
- halk** Ar. 1. Yaratma. 2. İnsan topluluğu.
h. 16a-2, 16a-5, 16b-5, 19a-12, 21a-3, 23b-5, 29a-5, 31a-14, 31b-3, 31b-7, 35b-14, 35b-15, 35b-15, 40a-15
h.+a 12b-16, 15a-10, 36b-10
h.+ı 19b-15, 21a-13, 32b-7
h.+ın 18b-5
- hall** Durum, vaziyet
h. +i 20a-5
- handâ** Nereye, nerede.
h. 31b-1, 31b-2
- hani** Verilen sözü hatırlatan sözün başına getirildiğinde sitem anlatan bir söz.
h. 40a-12
- hâr** Ar. Sıcak, kızgın, yakıcı.
h. 22a-14
- harâm** Ar. Din kurallarına aykırı olan, dini bakımından yasak olan, helal karşıtı
h. 12a-8, 14a-4, 17a-8, 36a-4
- harâmî** Ar. Hırsız, haydut, eşkıya
h. 11b-10, 11b-16, 30b-14
- Harem** Mekke. Kâbe'nin bulunduğu şehir.
h. 15a-15
- harîf** Ar. Herif, adam, kimse.
h. 9b-11, 9b-14
- Hasan** Hz. Ali'nin oğlu.
h. 3b-5, 3b-8, 3b-10, 3b-12, 25a-1, 25a-5, 25a-6, 25a-7, 29b-9
h.+ıñ 25b-15
h.+la 30a-13
h.+a 29b-2
- hased** Ar. Kıskançlık, çekemezlik.
h. 19b-10
- hasenât** Ar. Yararlı, iyi, güzel işler.
h. 33a-17, 33b-5
h.+ın 15b-13
- hâsıl** Ar. Meydana gelen.
h. 26b-5, 27b-2

- hasta** Far. Sağlığı bozuk olan, esenliği yerinde olmayan, hastalanmış, rahatsız.
h. 12a-17, 13a-14, 14b-15
h.+nın 18a-1, 18a-2
h.+nın 18a-2, 18a-5
h.+ya 18a-2, 18a-5
- haşır** Ar. 1.Toplanma, bir araya gelme. 2. Kıyamet gününde ölülerin diriltilip mahşere çıkarılması.
h. 16b-5, 16b-6
- haşır** bk. Haşır.
h. 2b-9, 4b-6, 24a-5, 24a-6, 24a-7, 24a-9
- hatâ** Ar. Yanlış.
h.+sını 2a-14
- hâtır** Ar. Zihin.
h.+ıma 37a-10
h.+ına 37a-8
h.+ıguz 19b-14
- hattâ** Ar. Bile, hem de .
h. 8a-11, 13a-10, 15a-15, 16b-14, 39b-3, 38a-17
- hâtûn** 1. Kadın. 2.Eş, zevce.
h. 11b-14, 16b-13, 17a-4, 23b-4, 33a-11, 33a-5, 33a-6, 33a-6, 9a-15, 9a-17, 9b-1, 9b-14, 9b-17, 9b-3, 17a-5, 33a-9
h.+a 33a-6, 9a-16, 9b-10, 9b-12, 9b-12
h.+ı 30b-10, 31a-5, 33a-6, 33a-7
h.+ına 31a-5
h.+lar 24a-6, 24a-7
h.+uñ 23a-17
h.+dan 21a-5
- havâ** Ar. Gökyüzü; yukarı.
h.+dan 25b-14
h.+ya 25b-11, 25b-6, 25b-9
- hay** "Ya, ey" anlamlarında edat.
h. 7a-3
- Hayâtî'l-kulûb**
h.+da 14a-6, 16a-13, 24a-14
- Hayâtü'l-kulûb**
h. 4b-16, 30a-8
h.+da 12a-9, 15b-17, 16b-9, 20b-4, 21a-2, 23b-17, 26b-8,
32b-7 32b-17, 33a-14, 34b-10, 38b-8, 39b-15, 40a-16, 41a-14
- hayır** Ar. (< hayr) İyilik, karşılık beklenmeden yapılan yardım.
h. 5a-12, 16a-6
- hayırlı** Yararı, hayrı olan
h.+dur 41a-13
- haykır-** Telaş, şikayet vb. sebeplerle yüksek sesle bağırarak.
h.-up 3a-6, 10a-9, 10b-1
- hayr** bk. Hayır.
h. 32a-14
h.+ı 23a-3
h.+ıla 2a-6
h.+ından 23a-3
h.+ıñ 16a-8
h.+lar 6b-9
- hayr-duâ** Ar. Bir kimsenin iyiliğini isteyen dua.
h. 34a-17
- hayrân** Ar. Çok beğenen, hayranlık duyan.
h. 17a-10
- hayret** Ar. Beklenmedik, garip bir şeyin sebep olduğu şaşkınlık, şaşırma.
h.+de iken 30b-12
- hayvân** Ar. Duygu ve hareket yeteneği olan, içgüdülerıyla hareket eden canlı yaratık.
h. 19a-11
h.+ı 19a-15
h.+ımızı 39b-8
- hayvânlık** Hayvan olma durumu, hayvaniyet.
h.+ı (hayvanlığı)19a-11
- hazret** Yüce kabul edilen kimselerin adlarının başına saygı, övme, yüceltme amacıyla getirilen unvan.
h. 1b-12, 2a-8, 3a-3, 3b-4, 3b-6, 3b-8, 3b-9, 5a-1, 6b-17, 7a-11, 7a-15, 7a-2, 8a-12, 8a-6, 8b-8, 9a-14, 9b-16, 10a-8, 11b-12, 12a-10, 12a-14, 12a-15, 12a-2, 12b-1, 12b-13, 12b-3, 12b-6, 13a-11, 13a-9, 13b-3, 15a-14, 15a-7, 15b-10, 15b-2, 15b-5, 15b-7, 16a-13, 16a-14, 16a-14, 16a-17, 16b-10, 16b-15, 16b-4, 16b-6, 16b-8, 17a-5, 17b-1, 17b-16, 17b-5, 17b-8, 17b-9, 18b-14, 18b-7, 19a-10, 19a-5, 19b-3, 19b-4, 19b-9, 20a-10, 20b-7, 21b-11, 21b-11, 21b-14, 21b-6, 21b-7, 21b-8, 22a-10, 22a-4, 22a-6, 22b-14, 22b-4, 22b-5, 23a-11, 23a-16, 23a-2, 23a-4, 23a-7, 23b-11, 23b-17, 23b-3, 23b-4, 23b-6, 24a-3, 24a-4, 24a-5, 24b-2, 25a-1, 25a-10, 25a-12, 25a-14, 25a-17, 25a-4, 25a-9, 25b-10, 25b-11, 25b-15, 25b-15, 25b-7, 25b-7, 26a-14, 26b-8, 27a-13, 27a-8, 27b-8, 29a-1, 30a-13, 30a-15, 30a-16, 30a-8, 30b-3, 31a-11,

- 31a-12, 31b-15, 32a-1, 33a-1, 34a-1, 34a-5, 34a-9, 34b-11, 35a-11, 35a-13, 35a-8, 35b-13, 37a-7, 38a-17, 38b-1, 39a-10, 39a-15, 40a-17, 40a-4, 40b-8
h.+i 5b-17, 8b-2, 13a-3, 18a-2, 22b-12, 38a-17, 17b-6, 17b-8, 17b-9, 29a-14, 29b-12, 29b-16, 35b-1, 38a-10, 40b-1
h.+in 35b-12
h.+inden 15a-15
h.+ine 22b-12, 37a-3, 39a-6, 12b-2
h.+iniñ 15a-15
h.+inün 1b-4
h.+inün 11b-8, 19a-12, 9a-9
h.+leri 37a-1
h.+lerinden 16b-16
h.+lerine 38b-14, 13a-10
- helâk** Ar. Ölme, öldürme, yok etme, yok olma.
h. 6a-14, 11b-2, 13a-8, 18b-6, 26a-17
h.+ına 12a-15
- helâl** Ar. Dinin kurallarına aykırı olmayan, dini bakımdan yasaklanmamış olan, haram karşıtı.
h.+iken 12a-6, 12a-7
- hele** Özellikle.
h. 30b-15
- hem** Far. Bir kimseyi uyarmak, bir şeyi açıklamak veya anlamı güçlendirmek için “özellikle, zayen, bir de şurası da var ki” anlamlarında kullanılan bir söz.
h. 12b-15, 14a-7, 16b-15, 17a-8, 2b-4, 2b-8, 37a-3, 40a-9, 40b-14, 5a-12, 8b-13
- hemân** Far. Hemen, çabucak.
h. 10a-15, 10a-8, 10b-1, 11b-11, 11b-11, 11b-7, 12b-3, 12b-9, 13a-1, 13a-12, 13b-4, 14a-17, 14b-13, 15a-8, 15b-14, 15b-15, 15b-7, 15b-8, 16a-5, 16b-1, 17a-7, 18a-3, 18b-7, 19a-9, 20a-11, 20a-14, 20a-7, 20b-12, 20b-14, 21b-3, 21b-3, 22a-17, 22b-10, 22b-10, 22b-13, 22b-14, 23a-3, 23a-4, 23b-5, 24b-3, 25b-14, 26a-15, 27a-16, 30b-15, 31a-16, 31b-4, 32a-1, 32a-16, 32a-5, 33b-12, 35a-11, 35a-12, 36a-1, 36a-16, 36b-6, 38b-5, 39a-10, 39b-5, 3b-11, 41a-7, 6a-11, 6a-7, 6b-2, 7b-15, 9b-13, 9b-14, 9b-3, 9b-8, 12a-1
- hep** Far. Hiçbiri dışta tutulmamak veya eksik olmamak üzere, bütün, tüm olarak.
h. 19b-6, 28a-1, 28b-13, 28b-8, 29a-1, 2b-8, 31a-2, 36b-8, 8b-12
h.+ünüz 22a-6
- her** Far. Önüne geldiği ismin benzerlerini “teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı” anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.
h. 4a-10, 4a-16, 4a-9, 9a-12, 9b-7, 12a-11, 12a-9, 12b-12, 12b-3, 13a-4, 13b-14, 14a-11, 14b-12, 15b-11, 15b-9, 15b-9, 16a-4, 16b-13, 18a-12, 19a-4, 19a-5, 19b-1, 19b-2, 20a-12, 20a-4, 21a-6, 21a-7, 24b-7, 28b-13, 29a-6, 29a-7, 29a-8, 2a-17, 2a-8, 32a-14, 32b-6, 33a-11, 33a-17, 33a-2, 33b-14, 33b-5, 33b-7, 35a-2, 35b-4, 35b-5, 35b-5, 35b-6, 35b-7, 35b-8, 35b-9, 35b-9, 36a-5, 36b-13, 36b-16, 38a-1, 40a-15, 40a-7, 40a-9, 40b-10
- hesâb** Ar. Sorğu sual, yargılama.
h. 12b-6
- hesâbsız** Sorğu sual olmadan, yargılamaksızın.
h. 21a-1
- hevl** Ar. Korku.
h. 18a-4
- hıfz** Ar. Koruma, saklama.
h. 12a-3, 29a-14
- hınzîr** Ar. Domuz.
h. 15a-1, 15b-5, 15b-6
- hırka** Ar. Genellikle soğuktan korunmak için giyilen, kumaştan, bazen içi pamukla beslenmiş, ceket biçiminde, önden açık, kollu üst giysisi.
h.+sın 15a-16
- hicâb** Ar. Utanma, utanç, sıkılma.
h. 16a-17
h.+ı 17b-16
- hicret** Ar. İslam takviminde tarih başı sayılan Hz. Muhammed’in Mekke’den Medine’ye göç etmesi.
h. 35a-5
- hîç** Far. Olumsuz yargılı cümlelerde fiilin anlamını pekiştiren bir söz.
h. 6a-5, 7a-8, 13a-15, 16a-7, 18b-10, 19b-10, 20b-5, 22a-2, 32a-16, 34a-8, 34a-9, 30b-1, 30b-3, 41a-17
- hîçbir** Bir addan önce getirilerek o adın bildirdiği varlıktan bir tanesinin bile olmadığını anlatan bir söz.
h. 19b-11, 41b-3, 8a-11
h.+i 29a-7
- Hidâye** Burhaneddin el Merginani’nin Hanefi fıkına dair eseri.
h.+de 11a-12, 11a-14
- hikâye** Ar. Gerçek veya tasarlanmış olayları anlatan düz yazı türü, öykü.
h.+ler 1b-10
- hikâyet** Ar. Öykü.
h. 10a-4, 11b-3, 12a-12, 13a-8, 14a-8, 14b-10, 15b-17, 16b-12, 17b-14, 19a-5, 20b-4, 21a-1, 21b-5, 24a-15, 28a-4, 30b-8, 35b-2, 38b-9, 41a-1, 4b-16, 6a-1, 6b-11, 9a-14

- hikmet** Ar. Sebep, batındaki sır.
h. 17b-13, 26b-12, 30b-4
h.+dür 23b-10
- hikmetullâh** Ar. Allah'ın hikmeti.
h. 6a-3
- hîn** Ar. Zaman, an.
h.+de 37b-5
- hisâb** Ar. Hesap.
h. 11b-8, 33b-9
- hitâb** Ar. Muhatap edinme, konuşma.
h. 7b-7
h.-izzet 22b-15, 25b-3
- hizmet** Ar. Birinin işini görme veya birine yarayan bir işi yapma
h. 6b-16, 9a-4, 14a-10, 15b-13, 15b-14, 29b-3, 29b-4, 38b-10
- hod** Far. Kendi.
h. 29a-11, 37b-8
- hor** Far. Aşağılık, adi.
h. 27b-11
- hoş** Far. Beğenilen, duyguları okşayan, zevk veren.
h. 13a-15
- hoşça** Hoş bir biçimde olan.
h. 33a-5
- hoşnûd** Far. Bir davranış, bir durum veya bir kimseden memnun olan, yakınması olmayan.
h. 4a-4
- hûb** Far. İyi.
h. 1b-10
- hudâ** Far. Tanrı.
h. 26a-11
h.+ya 22b-1
- Hulvü'n-nâshîh** Ankaralı Mustafa bin Muhammed'in dini konularda öğütler içeren kitabı.
h. 2a-15
- hûrî** Ar. Cennetde yaşadığına inanılan dişi varlık.
h. 40a-9
- husûs** Ar. Konu.
h. 13b, 16b-7, 19a-17, 23b-15, 26b-4, 32a-9, 39b-13
- huy** Far. İnsanın yaradılış ve ruh özelliklerinin bütünü, mizaç, tabiat.
h.+u 12b-13
- huzûr** Ar. Makam.
h. 12a-4, 18b-11
h.+ında 12a-2
- hüküm** Ar. (< hükm) Bir kimseye veya topluluğa sözünü geçirme.
h. 21a-15
- hürmet** Ar. Saygı.
h. 13b-12, 13b-14, 14a-1, 14b-14, 15a-5, 20b-11, 20b-13, 27a-3, 27a-4, 27a-4, 27b-11, 27b-5, 28a-12, 28a-14, 28a-3, 28a-3, 28a-6, 28b-9, 40a-2, 40a-4
h.+ime 15b-4
h.+ine 14b-12, 14b-8, 15b-16, 20a-12, 26b-2, 26b-3, 27b-11, 28a-16, 29a-1, 29a-12, 2b-9, 30a-6, 36a-4, 36a-9, 38a-8, 40b-16
h.+inedir 18b-1
h.+de 38b-2
h.+i 18b-2, 16a-10
- hürmetli** Saygılı.
h. 41b-16
- hürmetlü** bk. Hürmetli.
h. 10b-17
- Hüseyin** Hz. Ali'nin oğlu.
h. 25a-1, 25a-7, 25a-8, 3b-10, 3b-12, 3b-5, 3b-8
h.+dir 25a-5
h.+iç 25b-15
h.+üç 30a-13
- hüsn** Ar. Güzellik.
h.+inde 17a-8
- ırag** Uzak.
ı. 32b-1, 32b-2
- ırmak** Akarsu, nehir.
ı. 12a-11
ı.+ıç(ırmagıñ) 4a-6
ı.+dan 12a-13, 4b-7
ı.+ları 41b-1

- ısır-** Dişleri arasına alıp sıkamak.
i.-up 14b-5
- ıslâh** Ar. İyileştirme, düzeltme.
i. 2a-14
- ısmarla-** Bir şeyin, bir kimsenin bakılmasını korunmasını birine veya birinin gözetilmesine bırakma, emanet etmek.
i.-dum 30b-17
- ibâdât** **İbadetler.**
i.+ııj 31b-5
- ibâdet** Yaratıcıya kulluk etme.
i. 12b-2, 15a-3, 17a-16, 19b-13, 24a-13, 24b-14, 24b-16, 24b-8, 24b-9, 26b-6, 29a-11, 31a-9, 32a-14, 6a-2, 7b-10, 7b-13, 7b-4, 7b-6
i.+den 14a-15, 24a-14
i.+e 13b-14, 17a-15, 7b-15
i.+i 21a-11
i.+ııjizi 20b-15
i.+i-le 18b-7
- İbni 'Abbās**
i. 12b-12, 32b-17
- İbn Melik** Hanefî fıkıh alimi ve yazarı.
i. 22b-8
- İbni Mes'ûd**
i. 2b-13, 2b-16, 3a-2, 34b-11, 40b-8
m.+dur 2b-17, 3a-3
- İbni Abdullâh**
i. 14a-8
- İbni'l-Hattâb**
i. 15a-7
- ibret** Ar. Kötü bir olaydan alınması gereken ders.
i.+ile 13b-1
- ibrişim** Far. Kalınca bükülmüş ipek iplik.
i.31b-8
i.+i 31b-9
- icâzet** Ar. İzin.
i. 18b-8, 21b-15
- iç** 1. Herhangi bir durumun, cismin veya alanın sınırları arasında bulunan bir yer. 2. Akıl, gönül, irade gibi insanın manevi varlığını oluşturan şeylerden herhangi biri.
i.+i 14b-5
i.+imde 7a-15
i.+inde 14b-8, 15a-3, 1b-10, 24b-14, 2a-17, 35b-9, 5b-5, 7a-8, 7b-4, 7b-6
i.+inden 20a-14, 20a-8, 24b-3
i.+ine 20b-2, 21a-4, 22b-11, 26a-13
- iç-** Bir sıvıyı ağza alıp yutmak.
i.-di 22a-2
i.-dük 39b-8
i.-endür 21a-1
i.-eni 19b-17
i.-erdi 15b-3
i.-ersin 34a-16
i.-se 15b-3, 21a-2
i.-meyeyin 21b-10
- içeri** İç yan, iç bölüm.
i. 31a-4, 39a-1
- içerü** bk İçeri.
i. 6b-13
i.+ye 8b-8
- içici** Ayyaş.
i. 41b-8
- içmek** Bir sıvıyı ağza alıp yutmak.
i. 13a-14
- içün** İçin. ... diye, maksadıyla.
i. 15a-2, 17b-4, 19b-14, 28b-13, 29a-5, 37a-5
i.+dür 11a-7
- iftihar** Ar. Övünme, kıvanç, övünç.
i. 19a-15
- igne** İğne.
i. 21a-5

- igvâ** Ar. Azdırma, yoldan çıkarma.
i.+sıyla 6a-4
- ihdâs** Ar. Kurma, meydana getirme.
i. 19b-12
- ihlâs** Ar. Doğruluk, bağlılık, temiz kalplilik.
i. 17a-2, 40b-10, 4a-11
- ihsân** Ar. Bağış.
i. 18a-17, 29a-1, 2b-3
i.+ı 28b-1
- ihtirâz** Ar. Kaçınma, çekinme.
i. 34a-6
- ihtisâb** Ar. Sorumluluk.
i.+en 28b-4
- ihtiyâr** Ar. Seçme hakkı, seçme iradesi.
i.+ı 9b-3
- ihvân** Ar. Kardeşler.
i. 2a-13
- ihyâ** Ar. Uyandırma, canlılık kazandırma.
i. 6b-6, 14b-11, 40b-1, 40b-7, 41a-11, 41a-14
i.+ya 40b-4
- iki** Birden sonra gelen sayının adı.
i. 14a-5, 16b-11, 17a-2, 17b-5, 18b-3, 20a-15, 20a-8, 25b-14, 34a-11, 35a-14, 35b-10, 35b-15, 35b-9, 36a-1, 36a-5, 36a-6, 36a-8, 37b-8, 39a-9, 39b-6, 3a-1, 3b-6, 40b-9, 4a-10, 4a-4, 4a-7, 4a-9, 4a-9, 4b-7, 6a-7
i.+ñüzi 25a-11
- ikinci** İki sayısının sıra sıfatı.
i. 15a-14, 16b-3, 20b-13, 20b-3, 26b-17, 38a-9, 41b-6, 8a-5
i.+de 26b-10
i.+si 20b-15, 29a-13
- ikindi** Öğle ile akşam arasındaki zaman dilimi.
i. 16a-13, 16a-16
- ikrâm** Ar. Ağırılama.
i. 31b-12
- ikrâr** Ar. Dil ile söyleme, tasdik.
i. 12a-10, 13a-4
- ilâhî** Ar. Tanrısal.
i. 13b-2, 24b-10, 2a-14, 22b-2
- ile** Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz.
i. 12b-11, 12b-13, 14a-4, 14b-15, 16b-12, 18a-8, 22b-15, 32b-15, 35b-8, 3a-13, 40a-10, 41b-2, 4b-17, 7a-9, 7b-16
- ileri** Bir şeyin ulaşılacak yönü.
i. 12b-7
- ilet-** Götürmek, ulaştırmak, nakletmek, geçirmek.
i.-iñ 22b-6, 22b-9
i.-ün 22b-16, 23a-1
i.-üp 13b-1, 39a-10, 39a-6
i.-ürüz 17a-13
- ilim** Ar. Bilim
i. 21b-15, 21b-17, 22a-2, 22a-3, 22a-6, 32a-12
- illâ** Ar. Aksi takdirde.
i. 16b-12, 19b-16, 20a-4, 21a-5, 31a-15, 41b-5
- illiyyîn** Ar. Cennetin ve gökyüzünün en kutsal, en yüksek tabakası.
i.+e 31b-5
- ilm** Ar. Bilim.
i.+ile 32b-3
i.+in 22a-5
i.+mi 21b-14, 21b-17, 22a-3
- îmân** Ar. İnanç
i. 11b-2, 12a-10, 12a-11, 12b-10, 13a-12, 16a-4, 17b-9, 19a-1, 19a-5, 19a-5, 19a-9, 19a-9, 20b-1, 20b-6, 20b-6
i.+a 11b-12, 12b-4, 18b-17, 20b-3, 22a-8, 32a-4
i.+dan 14a-17
i.+en 28b-4
i.+ı 19b-13
i.+ıla 3b-16, 4b-6
i.+ımızı 19a-13
i.+ına 17b-4
i.+ııya 17b-6
- îmânsız** İnançsız.
i. 21a-6, 42a-4

imdi Şimdi.

i. 10a-1, 10b-14, 11b-10, 11b-15, 12a-2, 12a-3, 13a-1, 13b, 14a-1, 14b-1, 14b-13, 14b-3, 15b-10, 15b-14, 16a-7, 16a-8, 16a-9, 16b-13, 16b-5, 17a-14, 17b-10, 18a-11, 19a-10, 19a-3, 19b-13, 19b-3, 19b-9, 21a-1, 21a-12, 21a-13, 22a-5, 23a-12, 23b-12, 24a-11, 26a-4, 26b-1, 27a-3, 27b-6, 28a-13, 29b-12, 2a-7, 31a-17, 31a-9, 31b-11, 32a-7, 34b-17, 34b-2, 35a-13, 36a-11, 36b-10, 37a-13, 37b-12, 37b-5, 38a-1, 38a-5, 39a-13, 39b-8, 3a-11, 3a-13, 3b-12, 41b-15, 5b-11, 6a-15, 7b-11, 7b-15, 8b-16, 9a-10, 9a-8

imtihân Ar. Sınav.

i.+a 21b-13

in- Yüksekten veya yukarıdan aşağıya doğru gelmek.

i.-e 4b-4
i.-eler 41a-16
i.-er 14b-1, 19b-8, 19b-9
i.-erler 31a-16, 41b-2
i.-erse 16a-4
i.-meden 19b-8
i.-mezler 31a-15
i.-üp 13b-4, 23b-6, 25b-14
i.-miş 23b-11

inan- Bir şeyi doğru olarak benimsemek.

i.-mazdı 20b-14
i.-up 28b-6

inanmak Bir şeyi doğru olarak benimseme işi.

i.+dan 36a-17

İncîl Ar. Hz. İsa'ya indirilen kutsal kitap.

i.+de 6b-17, 7a-5

incü İnci.

i. 35b-8
i.-niş 35b-8

indi Şimdi.

i. 33b-10

indür- Yüksekten veya yukarıdan aşağıya inmesini sağlamak.

i.-di 27b-15, 28a-1

inkâr Ar. Yaptığını, söylediğini, tanık olduğunu saklama, gizleme, yadsıma.

i. 12a-11, 12a-14

işle- Acı, üzüntü belirten kesik sesler çıkarmak.

i.-yüp 21a-14

inmek Yüksekten veya yukarıdan aşağıya doğru gelme işi.

i. 14b-3

intikâl Ar. Göçme, taşınma.

i. 14a-10

ip İplik.

i. 13a-4, 13a-5
i.+in 5b-12

ir- Erişmek.

i.-esin 3a-15

irfân Ar. Bilme, bilgi.

i.+dan 17b-4

irgür- Ulaştırmak, eriştirmek.

i.-ünce 11b-6

iriş- Erişmek. Varılması zamana, emeğe bağlı olan veya uzakta bulunan bir amaca varmak, ulaşmak.

i.-di 13b-13, 13b-9, 38b-16
i.-dün 28a-9
i.-ince 17b-11
i.-üp 19a-2
i.-ür 27a-1
i.-meyen 13a-13

irişdür- Eriştirmek. Erişmesini sağlamak.

i.-e 7a-6

irişmek Erişmek.

i. 10b-15, 15a-5

İsâ Dört büyük peygamberden Hristiyanlığın kurucusu olan peygamber.

i. 24a-15, 6b-15, 7a-11, 7a-13, 7a-14, 7a-16, 7a-9, 7b-1, 7b-5, 7b-7, 24a-17
i.+nın 7a-1
i.+ya 6b-16, 7a-17

İslâm Ar. Müslümanlık.

i. 28a-13, 28a-14
i.+a 22b-9, 2b-17

- issi** Sahip, malik.
i.+si 15a-16
i. +sinde33b-8
- iste-** 1. İstek duymak, arzulamak. 2. Bir şeyin kendisine verilmesini veya yapılmasını söylemek, dilemek.
i. 20a-6, 40a-1
i.-di 20b-8
i.-düm 7a-6
i.-r 19b-12
i.-r misin 24b-1
i.-rseñ 14b-15
i.-rsin 40a-11, 40a-5, 40a-8, 7a-13
i.-yelim 13b
i.-yen 11a
- istigfâr** Ar. 1. Tanrı'dan suçlarının bağışlanmasını dileme. 2. Tövbe etme.
i. 4b-5, 7b-16, 13b-11, 14a-2, 14a-4, 28b-13, 17b-12, 18a-14, 20b-11, 21b-4
i.+a 13a-6
- istihfâf** Ar. Hafife alma, küçümseme.
i. 42a-3
- istimâ'** Ar. Dinleme.
i. 23a-16
- isyân** Ar. Başkaldırı.
i. 22a-12, 2b-3, 6a-5
i.+ı 22a-9
i.+umuzu 14a-4
- iş** Bir sonuç elde etmek, herhangi bir şey ortaya koymak için güç harcayarak yapılan etkinlik, çalışma.
i. 18b-11, 36b-9, 8a-1
i.+e 23a-13
i.+im 2b-8, 31a-8
i.+in 30b-6, 30b-7
i.+ini 33a-16, 33b-1
i.+ler 36b-8
i.+lerden 19a-3
i.+lere 16b-5
i.+lerin 19a-2
i.+leriñ 31a-11
i.+üm 31a-9
i.+üñ 31a-8
- iş-** İçmek. Bir sıvıyı ağza alıp yutmak.
i.-dük 27a-12
- işâret** Ar. Belirti, alamet.
i. 18a-2
- işbu** Bu, özellikle bu.
i. 41b-17
- işde** İşte.
i. 10a-17, 15b-8, 17b-17, 22a-9, 23a-8, 23b-13, 38b-7, 7b-4
- işit-** Kulakla algılamak, duymak.
i.-dim 7b-3
i.-düm 5a-3
i.-eli(işideli) 35a-9
i. -indi+(işidindi) 25b-16
i.-icek+(işidicek) 10a-9
i.-üp+(işidüp) 11b-5
i.-ür+(işidür) 26b-16
i.-medi 23b-4, 30b-2, 35b-17
i.-medüm 18b-11
i.-meyesin 18b-13
- işitil-** Duyulmak.
i.-digi(işidildiği) 18b-16
- işle-** İşlek, etkin durumda olmak.
i.-di 41b-13
i.-dün 27a-11
i.-medüm 27a-12
- işlemek** İşlemek işi.
i. 42a-2
i.+e(işlemege) 8a-1
- işte** Anlatılan bir sözün sonucuna gelindiğini gösterir.
i. 18b-14
- iştigâl** Ar. İlgilenme, uğraşma, meşgul olma.
i.+i 35b-16

- it-** Etmek. Bir işi yapmak.
- i. 2b-3, 2b-9, 2b-11, 8a-3, 18a-2, 18a-5, 23a-13
 - i.-di 10a-12, 10b-8, 12a-16, 14b-1, 15a-17, 19a-12, 21b-14, 22b-4, 23a-11, 24a-6, 25b-3, 29a-5, 36a-4, 37b-2
 - i.-di ise 38a-6
 - i.-digime 6a-10
 - i.-digünden 31b-9
 - i.-dikde 19b-10, 29b-10
 - i.-dikden 15b-12
 - i.-dikleri 28b-14
 - i.-diler 11b-11, 17b-11
 - i.-dim 18a-10, 2a-4
 - i.-diñ 20b-5
 - i.-diñiz 17b-13, 23a-7, 20b-15
 - i.-dise 14a-11
 - i.-dügi 16b-3, 18a-10, 18a-12, 19b-7, 28b-1, 30a-5, 30a-5, 31b-7, 5b-3, 9a-3
 - i.-dügümüz 5b-2
 - i.-dügin 18b-13
 - i.-düginden 19b-4, 8b-4
 - i.-dügüm 2a-3
 - i.-dügünden 24b-14
 - i.-dük 10b-14
 - i.-düklerine 41a-7
 - i.-düm 13b-7, 14b-13, 16b-1, 19b-1, 28a-13, 2a-3, 2a-7, 36a-8, 38b-14, 39a-4, 6b-16, 35b-13
 - i.-dün 14a-11, 6a-13
 - i.-e+(ide) 2a-15, 2a-16, 3b-16, 4b-11, 4b-9, 6b-11, 6b-2, 6b-4, 9a-3, 14a-5, 15b-14, 17a-16, 17a-8, 18a-15, 18b-1, 19b-13, 20a-8, 21b-3, 22a-13, 24b-16, 26b-7, 27b-9, 28a-16, 30a-7, 33b-1, 38a-9, 40a-15, 13b-6, 15a-5
 - i.-ecegini(idecegini) 19a-4
 - i.-egör(idegör) 22b-1, 6a-16
 - i.-eler(ideler) 32b-11, 41b-12
 - i.-elerdi(idelerdi) 11b-15
 - i.-elüm(idelüm) 13b
 - i.-em(idem) 19b-11
 - i.-eyin(ideyin) 11b-13, 13a-12
 - i.-icek(idicek) 35a-6
 - i.-eler+(ideler) 20a-16, 20b-14, 40a-7
 - i.-elim+(idelim) 20b-1
 - i.-elüm+(idelüm) 11a
 - i.-em+(idem) 19b-3, 6a-17
 - i.-en+(iden) 10a-2, 15a-13, 22a-9, 22b-8, 24b-16, 2b-16, 34a-4, 34b-2, 5b-6
 - i.-enden+(idenden) 7b-10, 7b-13
 - i.-endir+(idendir) 21a-8
 - i.-endür+(idendür) 21a-15, 21a-3
 - i.-eni+(ideni) 16b-6, 19b-16, 19b-17
 - i.-enler+(idenler) 20b-13
 - i.-enlerden+(idenlerden) 18b-1
 - i.-enleri+(idenleri) 40a-2, 40a-4
 - i.-enün+(idenün) 18a-15
 - i.-er+(ider) 5a-15, 7b-7, 8a-6, 10b-11, 11a-11, 11b-5, 12a-10, 12a-14, 12b-13, 13b-15, 14a-7, 14b-10, 14b-7, 15a-8, 15b-7, 16a-14, 16a-5, 16a-6, 16b-10, 16b-15, 17a-2, 17a-6, 17b-1, 17b-13, 17b-15, 18a-3, 18b-4, 19b-4, 20a-4, 20b-4, 21a-2, 22b-5, 24a-1, 24a-3, 27a-11, 28a-3, 28b-14, 28b-3, 29a-15, 29b-17, 2b-14, 30a-15, 30a-9, 31a-11, 31a-12, 32a-11, 32a-17, 33a-15, 33a-8, 33b-7, 34a-1, 34b-11, 35b-7, 36b-2, 37a-1, 38a-11, 39a-14, 39a-15, 39b-1, 40b-8, 41a-10, 41a-14, 21b-9, 33a-1, 36b-3, 38b-10
 - i.-er+(ider) mi 16a-10
 - i.-er+(ider) misin 6a-11
 - i.-erdi+(iderdi) 29b-14, 3b-2
 - i.-erdüm+(iderdüm) 18b-6
 - i.-erem+(iderem) 34b-1
 - i.-erin+(iderin) 15b-4, 19a-4, 20b-11, 24b-10, 24b-9, 34a-17, 7b-4
 - i.-eriz+(ideriz) 24b-15
 - i.-erken+(iderken) 15a-4, 16a-15, 17a-10
 - i.-erler+(iderler) 21b-3, 25a-1, 28b-13
 - i.-erlerdi+(iderlerdi) 13a-11, 28b-2
 - i.-erlerse+(iderlerse) 20a-5, 21b-4
 - i.-erse+(iderse) 12a-11, 12a-4, 14a-2, 21b-10, 41b-4, 9b-7
 - i.-ersem+(idersem) 31a-9
 - i.-ersen+(idersen) 17b-9, 28a-3, 31a-10
 - i.-ersin+(idersin) 15b-14, 24b-8
 - i.-erüz+(iderüz) 19b-14, 6a-15
 - i.-eyin+(ideyin) 25b-2, 37b-7, 37b-9, 39a-6, 9b-8
 - i.-eyüz+(ideyüz) 19a-14
 - i.-icek+(idicek) 21a-13
 - i.-ince+(idince) 14a-10, 16a-7
 - i.-meden 21a-2
 - i.-mesiyle 28a-14
 - i.-meyigör 36b-10, 36b-5, 36b-6, 36b-6, 36b-6, 36b-9

- i.-mez 13a-5, 17b-14
i.-mezin 25a-11, 25a-13, 25a-16, 25b-2, 25b-4
i.-mezsın 28a-6
i.-mezüz 6a-15
i.-miş 12b-3, 21a-5, 33a-3, 40b-2
i.-mişce 15a-3
i.-mişdür 11b-17
i.-müşdür 28b-8
i.-se 21a-11, 21a-8
i.-señ 18b-12
i.-señüz 22a-6
i.-sün 12b-2, 13b
i.-sünler 40b-3
i.-tiñ 19a-15
i.-üp(idüp) 17a-3
i.-üp+(idüp) 10a-13, 10a-5, 12a-10, 12a-13, 12a-14, 13b-11, 13b-14, 13b-8, 14a-1, 14a-10, 14b-5, 15a-5, 15b-1, 16a-15, 17b-9, 18a-8, 18b-9, 19a-10, 19a-17, 19b-10, 19b-2, 20b-11, 20b-11, 21a-14, 21a-15, 21a-16, 21a-8, 21b-1, 22a-5, 22a-9, 23a-1, 24b-1, 24b-11, 24b-5, 25b-13, 26b-11, 28a-12, 28a-15, 28b-5, 28b-9, 29a-14, 33a-7, 34a-6, 34a-8, 34b-10, 35a-14, 35a-15, 37a-9, 38b-5, 39b-11, 40a-4, 41a-12, 41a-15, 41a-8, 42a-3, 5b-11, 7b-15, 7b-16, 8a-11, 8a-15, 8b-5, 8b-7, 9a-1, 9a-12, 9a-13, 10b-16, 11b-8, 12a-3, 12a-4, 12a-5, 12b-4, 13b, 13b-12, 14b-11, 16a-11, 16a-2, 17a-14, 17b-11, 17b-6, 19a-2, 19a-9, 19b-10, 20a-12, 20a-14, 3a-7, 3b-14, 4a-4, 5b-2, 9b-12
i.-medise 37b-2
i.-medügüm 6a-10
i.-medük 6a-14
i.-mege 16a-11
i.-mese 27b-5
i.-mesün 26b-15, 26b-16, 27a-2, 27b-6
i.-mesünler 13a-15
i.-mesüñ 13a-14
i.-meye 4a-4, 5b-11
i.-meyesın 27b-11
i.-meyüp 15b-13, 19a-11, 21b-5, 4a-17
i.-mezlerdi 38b-1
- itâ'at** Ar. Söz dinleme, boyun eğme.
i. 22a-9
- itdir-** Etme işini yaptırmak.
i.-ivirdi 13a-12
- i'tikâd** Ar. İnanma, inanç.
i. 17b-9
i.+ı 19b-14, 13a-4
- itmek** Etme işi.
i. 17b-12, 38b-7, 26b-1
i.+e (itmege) 12a-5, 12a-14, 12a-15, 18a-8, 36b-2, 36b-3
i.+ile 22a-6
i.+dür 26a-9
- ittifâk** Ar. Anlaşma, uyuşma, bağlaşma.
i. 13a-15, 11b-12, 21b-10
- iy** Seslenme ünlemi.
i. 29b-7, 31a-1
- iy** (< eyü) İyi, uygun.
i. 29b-10.
- iyle-** Eylemek. Etmek, yapmak.
i. 14b-14, 40a-10
- iz** İz, yol.
i.+inde 13b-2
- izhâr-** Gösterme, ortaya çıkarma.
i.-aciz 31b-9
- izn** Ar. Bir şey yapmak için verilen veya alınan özgürlük, müsaade, ruhsat.
i.+yle(izniyle) 7a-12
- izzet** Ar. Büyüklük, yücelik, ululuk.
i. 28a-3, 40a-4, 7b-7
i.+de 25b-17, 25b-17, 38b-2
i.+ı 16a-11
i.+ler 10a-3
i.+e 25b-2, 25b-3
- izzetlü** İzzet sahibi.
i. 12a-3, 41b-16
- izz** Değer, kıymet; yücelik, ululuk.
i.+im 13b-13, 13b-6, 19a-15
- kabak** İçine sıvı konulan kap, şişe.
k.+a (kabaga) 21b-11

- k.+ı (kabagı)21b-13, 21b-14
k.+ıla 21b-6
k.+ında(kabakında) 21b-12
- kabâhat** Ar. Uygunsuz hareket, çirkin, yakışsız davranış, suç, kusur, töhmet.
k. 42a-2
- Kâbe** Ar. Mekke’de bulunan, Müslümanlarca kible olarak kabul edilen ve hac ibadeti yapılırken tavaf edilen kutsal yer.
k.+ye 29b-3
- kâbetullâh** Ar. Kabe.
k.+a 29b-1
k.+a 29b-5
- kâbil** Kabiliyetli, işe yarar.
k. 29b-10
- kabîle** Boy.
k. 20a-9
k.+sindenem 18b-10
- kâbiliyyet** Ar. Yetenek.
k. 13a-17
- kabir** Ar. (< kabr) Mezar, sin.
k. 14a-7, 4b-16, 5a-11, 5a-6, 5a-3
k.+den 17b-9
k.+lerinde 17a-15
k.+lerinden 32b-8
k.+lerine 32b-9
- kabkara** Çok kara, her yanı kara, simsiyah.
k. 15a-1, 15b-1, 15b-4
- kabr** Ar. Mezar, sin.
k. 14b-14
k.+e 17b-5, 17b-5
k.+i 19a-13, 5a-8
k.+im 14b-7
k.+ime 14a-17
k.+imiğ 14b-5
k.+in 14a-10, 17a-8
k.+inde 17a-12
k.+inden 17a-12, 32a-5
k.+ine 32a-3
- kabûl** Ar. Bir şeye isteyerek veya istemeyerek razı olma.
k. 5b-6, 6a-11, 6a-15, 7a-6, 17b-13, 18a-10, 18a-13, 18a-15, 21b-4, 22b-2, 33a-3
- kaç-** Kimseye bildirmeden bulunduğu yerden ayrılmak, firar etmek.
k.-dum 6a-10
k.-up 34a-6
k.-mayasın 21a-15
- kaçan** Ne zaman, her ne zaman, nasıl.
k. 11b-3, 12a-13, 13b-11, 14b-9, 15a-13, 17a-9, 19a-10, 19a-7, 19b-5, 19b-9, 20b-9, 22a-13, 26b-13, 28b-8, 29b-13, 32b-10, 32b-7, 34a-17, 34a-17, 35a-5, 35b-11, 37a-4, 37a-5, 41a-14, 41b-10
- kadar** Ar.1.Ölçüsünde, derecesinde. 2. Büyüklüğünde, genişliğinde.
k. 12b-2, 13a-1, 13a-4, 13a-5, 13a-6, 15a-2, 16a-4, 16a-9, 17b-7, 17b-8, 18a-11, 18a-16, 18a-17, 18b-11, 20a-7, 21a-4, 25b-17, 26a-7, 28b-11, 28b-17, 28b-7, 29a-1, 29a-9, 31b-12, 31b-12, 33a-7, 37b-10, 38a-17, 38b-2, 39b-6, 40a-13, 41b-16, 41b-2, 7a-1, 7a-3, 7a-7
k.+dur 21a-4, 36a-14
- kadem** Ayak.
k. 13b-5, 19b-6
- kademe** Ar. Basamak.
k.+de 26b-11
k.+ye 26b-10, 26b-13, 26b-17, 27b-4
- kâdî** Ar. Kadı, yargıç.
k. 3a-4
- kâdir** Ar. Gücü yeter, güçlü.
k. 12a-6, 13a-4, 18a-14, 36b-1, 36b-12, 36b-12, 36b-13, 37b-4, 3b-15, 40b-4, 4a-5, 5b-2
k.+dür 36a-12
- Kadir gicesi** Kur’an indirilmeye başlandığı için kutsal sayılan Ramazan ayının yirmi yedinci gecesi.
k. 27b-15, 40b-9, 41a-14, 41b-16
- Kadr** Ar. Kadir, değer.
k.+e 40b-13
k.+in 19a-14, 37b-15
k.+ini 37b-15, 37b-16, 37b-17, 37b-17, 38a-4

- k.+ün 40a-2
k.+i 38a-10, 40a-16
- Kaf** Ar. Kaf dağı.
k. 21a-2, 21a-7, 21a-13
- kâfir** Ar. Tanrı'nın varlığını ve birliğini inkar eden kimse.
k. 11b-11, 11b-4, 12a-11, 12a-6, 20b-2, 21a-14, 28a-14, 28a-4, 28a-7
k.+e 41a-12, 41a-9, 41a-5
k.+iñ 11b-9
- kaftan** Çoğu ipekten yapılan, bir çeşit uzun, süslü üst giysisi.
k.+ı 16b-14, 17a-8, 17a-9
k.+ıla 17a-5
k.+umla 17a-3
- kâğıd** Far. Hamur durumuna getirilmiş türlü bitkisel maddelerden yapılan, yazı yazmaya, baskı yapmaya, bir şey sarmaya yarayan kuru, ince yaprak.
k. 23a-2, 23a-8, 23a-5
k.+la 31b-2
k.+ları 31a-15
k.+dur 23a-6
- kâhillik** Ar. Cimrilik.
k. 13a-5, 16a-10, 23a-13
- kâim** Ar. Ayakta duran; namaz kılan.
k. 19b-6, 41a-12, 41a-4, 41a-9, 5a-13, 5a-6, 5a-8
- kakı-** Öfkelenmek, azarlamak.
k.-dı 28a-13, 28a-6
k.-yup 28a-5
- kal-** Konaklamak, konmak.
k.-a 2b-7
k.-dı 10b-8, 17a-10, 30b-13
k.-dım 14b-8
k.-duñ 34a-10
k.-maña 7a-4
k.-maya 2b-8
k.-maz 41b-3
k.-sun 37b-8
k.-ur 18b-10, 31a-10
k.-madı 6a-10
k.-maya 13a-7
k.-mayup 8a-11, 9b-3
- kalb** Kalp.
k. 25b-13, 36b-3
k.+e 29a-16
k.+i 29a-17, 6b-6
k.+i-le 18a-10, 18a-12
k.+ile 5b-14
k.+ine 17b-3, 21b-9, 26a-8, 6a-7
k.+ini 20b-8, 36b-2
k.+leri 20b-7
k.+üne 36a-12
k.+ün 36b-5
k.+ünj 36b-4
- kaldır-** Yukarı doğru hareket ettirmek.
k.-uñ 20b-15
k.-up 15a-17
- kaldur-** bk. kaldır-.
k.-a 15b-13
k.-dı 39a-7
k.-ınca 32b-8
k.-up 19a-11
- kalem** Ar. Yazma, çizme vb. işlerde kullanılan çeşitli biçimlerde araç.
k.+le 31b-1
k.+leri 31a-14
- kalınlık** Kalın olma durumu.
k.+ı(kalınlığı) 4b-11
- kalk-** Oturma durumundan dik duruma gelmek, doğrulmak.
k. 39a-5
k.-aman 34a-12
k.-ıcak 12b-8
k.-up 10a-15, 12b-5, 12b-9, 16b-7, 17a-12, 18b-7, 26a-13, 4a-13, 9b-16
k.-madı 34a-8
k.-madıñ 34a-9
- kalmak** Yaşama işi, bir yerde oturma işi.
k.+dır 20b-3

kana- Vücutun herhangi bir yerinden kan akmak, kan gelmek, kan kaybetmek.

k.-r 34b-1

kanâat Ar. Tok gözlülük.

k. 17b-8

kanat Kuşlarda ve böceklerde uçmayı sağlayan organ.

k.+um(kanadum) 34a-11

k.+uñ (kanadun)34a-10

k.+ların 36a-2

kanda Nerede, nereye.

k. 12b-10, 19b-1, 22b-1, 9a-16

kangı Hangi.

k.+sından 12b-12

kanı Hani.

k. 20b-10

kankı Hangi.

k. 16b-17, 25b-13, 25b-6, 33a-11

k.+mızuñ 25a-9

kan- Su ve benzeri şeylere doymak.

k.-mayınca 4b-8

kapa- Bir açıklığı örtmek için bir şeyi, açık yerin üzerine getirmek.

k.-yup 9b-15

kapu Bir yere girip çıkarken geçilen ve açılıp kapanma düzeni olan duvar veya bölme açıklığı.

k.+dan 29a-6, 30b-2, 8b-8

k.+ları 28b-16, 28b-16, 5b-4

k.+ların 27b-13

k.+muza 6a-15

k.+ğa 6a-11

k.+ğda 2b-10

k.+ğdan 6a-10

k.+sı 12b-11, 29a-6

k.+sından 30a-17, 33a-11

kâr Ar. Etki etme.

k. 15a-16

kara Siyah renkte olan.

k. 15a-6, 15b-4

karañu Karanlık.

k. 16b-2

karı Kadın.

k.+nuñ 35a-12

karın İnsan ve hayvanlarda gövdenin kaburga kenarlarından kasıklara kadar olan ön bölgesi.

k.+ın+(karnın) 30a-1

k.+ında+(karnında) 31b-10

k.+ım+(karnım) 34a-17

karınca Zar kanatlılardan, toplu olarak yaşayan, yuvaları toprağın altında olan ve birçok türü bulunan böceklerin genel adı.

k.+lar 28b-12

karındaş Kardeş.

k.+ım 10a-1, 10b-14, 11b-15, 13a-1, 13b-8, 14a-1, 14b-1, 14b-3, 15b-10, 15b-14, 16a-7, 16a-8, 16b-5, 17a-14, 17b-10, 18a-12, 19a-10, 19a-3, 19b-13, 19b-3, 21a-12, 22a-6, 23a-12, 23b-12, 24a-11, 25a-16, 25b-17, 26a-4, 26b-14, 26b-2, 27a-3, 27b-7, 28a-13, 28a-2, 2a-7, 31a-9, 31b-1, 31b-11, 32a-8, 34b-2, 35a-1, 35a-14, 36a-11, 36b-11, 37a-13, 37b-1, 37b-12, 38a-5, 39a-13, 41b-15, 5b-11, 6a-16, 7b-11, 8b-11, 8b-16, 9a-9, 12a-3, 13b, 39b-8

k.+um 3a-11

k.+uñ 19b-11

karşu Karşı.

k. 8b-10, 10a-1, 22b-14, 28a-6

k.+sında 11b-3, 34a-7

karşula- Dışarıdan gelen bir kimseye karşılayıcı olarak çıkmak.

k.-sın 10a-14

kârübân Far. Kervan

k. 11b-14, 11b-16

k.+ı 11b-10

Kârûn

k.+dur 21b-16

kasâvet Ar. Üzüntü, tasa, kaygı, sıkıntı.

k.+den 29a-17

kasd Kasıt.

k.+ına 11b-12

- kaşlu** Herhangi bir nitelikte kaşı olan.
k. 15a-6
- kat** Makam, mevki, huzur.
k. 25b-12, 41a-17
k.+ında 19b-8
- kat-** Bir şeyin içine, üstüne veya yanına, niteliğini değiştirmek veya niceliğini artırmak için başka bir şey eklemek, karıştırmak.
k.-dı 26a-13
- katı** Sert.
k. 3b-7, 16a-11, 20b-8
k.+dur 20b-7
- katl** Ar. Öldürme.
k.+i 12a-6, 12a-8
- katre** Ar. Damla.
k. 16a-4
k.+niş 16a-4
- kavî** Ar. Güçlü.
k. 19a-13
- kavm** Ar. Aralarında töre, dil ve kültür ortaklığı bulunan, boy ve soy bakımından da birbirine bağlı insan topluluğu, budun.
k.+indenem 6b-16, 7b-2
- kavüm** bk. Kavm.
k.+densen 7b-1
- kaz-** Herhangi bir araçla toprağı açmak, oymak.
k.+arsa 12b-12
k.-dı 12a-16
k.-duğı 12b-11
k.-ma 12b-13
- kazan-** Kazanç sağlamak.
k.-duguş 38a-7
- kedi** Kedigillerden, köpek dişleri iyi gelişmiş, kasları çevik ve kuvvetli evcil, küçük memeli hayvan.
k.+ler 22b-11, 22b-13
- kefâret** Ar. Bir günahı Tanrı'ya bağışlatmak umuduyla verilen sadaka veya tutulan oruç.
k.+dür 11a-5
- kefe** Ar. Terazî gözlerinden biri.
k.+si 23a-3
- kefen** Ar. Ölüün gömülmeden önce sarıldığı beyaz bez, kefen bezi.
k. 10b-7
k.+i 20b-5
- kefenle-** Ölüye kefen sarmak, tekfin etmek
k.-dük 10b-12
k.-sün 13b-5
- kefenlemek** Ölüye kefen sarma işi, tekfin etme işi.
k. 10b-11
- keffâret** Ar. Bir günahı Tanrı'ya bağışlatmak umuduyla verilen sadaka veya tutulan oruç.
k.+i 37a-9, 37a-11
- kefil** Ar. Borcunu ödemeyenin veya verdiği sözü yerine getirmeyenin bütün sorumluluğunu üzerine alan kimse.
k.+em 32b-16
- kelimât** Ar. Kelimeler.
k. 16a-15, 29a-14, 29a-16
- kelp** Ar. Köpek.
k. 41b-9
- kem** Far. Kötü.
k. 18b-11, 18b-13
- kemlik** Kötülük.
k.+in (kemlîgin) 18b-12
- kendi** İyelik ekleri alarak kişilerin öz varlığını anlatmaya yarayan dönüşlülük zamiri, zat.
k. 25b-17, 30b-3
k.+ne 16b-6, 30b-3
- kerâmet** Ar. Ermiş kimselerin gösterdiklerine inanılan, doğaüstü, şaşkınlık uyandırıcı davranış veya durum.
k. 16b-2, 28b-11, 40a-11, 40a-6
k.+den 42a-1
k.+e 13b-12, 13b-9, 38b-16
k.+ile 18b-13
k.+ler 31b-14

- kerecik** Defacık.
k. 16a-7
- kerem** Ar. Soyluluk, büyüklük, asalet.
k. 12b-2, 37b-10, 37b-7
- kerkez** Ar. Akbaba.
k. 34a-11, 34a-13, 34a-16, 34a-7, 34a-8, 34a-9
k.+e 34a-8
- kerrât** Ar. Defalar, kereler.
k.+ile 5b-1
- kere** Kere, defa.
k. 16a-1, 18b-15, 18b-15, 19a-11, 26a-7, 40a-15, 5b-3
- kertenkele** Kertenkelelerden, uzun vücutlu, sivri kuyruklu, çevik, böcekçil, küçük sürüngen hayvan.
k. 19a-2, 19a-2, 19a-3
- kes-** Bıçak, makas vb. bir araçla bir şeyi ikiye ayırmak, parçalamak, doğramak.
k.-eyin 11b-8
- Kevneyn** Bu dünya ve ahiretten oluşan iki dünya.
k. 20b-3
- kevser** Ar. Cennetde bulunduğu inanılan kutsal ırmak, havuz veya çeşme.
k. 10b-12, 18a-15
- key** Far. Ne zaman.
k. 27b-7
- keyfiyyet-** Ar. Durum.
k.-den 17b-10
- kez** Bazı sayı sıfatlarıyla birlikte kullanılarak bir olayın ve olgunun her bir tekrarlanışını bildiren söz, defa, sefer.
k. 4a-11, 4a-13, 4a-14, 12a-7, 14b-4, 15b-11, 26a-4, 33a-4, 40b-11, 40b-5, 40b-6
- kezâlik** Ar. Yine, aynı şekilde.
k. 31b-8
- kible** Bazı ibadetler yerine getirilirken dönülen Kabe'nin bulunduğu yön.
k.+ye 3a-1, 10a-1
- kıl** Bazı hayvanların derisinde, insan vücudunun belli yerlerinde çıkan, üst deri ürünü olan ipliksi uzantı.
k. 6a-7
k.+dan 24b-4
- kıl-** Etmek, yapmak.
k. 22a-15, 36b-9
k.-alar 4a-17
k.-anların 32b-8
k.-ayın 30b-16
k.-dum 14a-10, 14a-10
k.+ınca 16b-4
k.-madum 16b-1
k.-masun 13a-14
k.-mazlar 17a-15
k.-sa 20a-13, 32b-5, 33a-9, 40b-10, 4a-9, 4b-3
k.-sın 16b-2
k.-sun 13b-6
k.-up 16a-14, 30b-17, 3a-1, 41b-4, 4b-8
k.-ur 30b-3
k.-urken 20b-5
- kılıç** Uzun, düz veya eğri, ucu sivri, bir veya her iki yüzü keskin, kın içinde bele takılan, çelikten silah.
k. 41a-10, 41a-13, 41a-5
k.+ıla 11b-8, 19b-15
k.+ın(kılıcın) 11b-11
k.+ın(kılıcın) 18b-7
- kılmak** Etme işi, yapma işi.
k. 17a-4
- kımlıda-** Yerinde hafifçe hareketlenmek.
k.-r 20b-6
- kıpkırmızı** Her yanı kırmızı.
k. 9b-12
- kırık** Kemikğin bir etki ile kırılması.
k.+dur 34a-10, 34a-9
- kırk** Otuz dokuzdan sonra gelen sayının adı.
k. 3a-2, 36b-16
- kırmızı** 1. Al, kızıl renk.
k. 40a-15

- kıssa** Ar. Ders alınması gereken kısa hikaye.
k. 34a-15
k.+i 22a-4, 9b-15, 9b-9
- kıt** Kat. huzur, yan.
k.+ında 16a-10, 16a-9, 16b-14, 18b-2, 22a-10, 22a-7, 23a-15, 24a-13, 26a-10, 38a-15, 3a-17, 7b-12
- kıyâmet** Ar. Tek tanrılı dinlerin inanışına göre dünyanın sonu ve bütün ölümlerin dirilerek mahşerde toplanacağı zaman, hesap günü, kıyamet günü, mahşer günü.
k. 18a-2, 20b-9, 22a-13, 22a-5, 24a-4, 32a-15, 32b-7, 38b-6, 39b-10, 3a-4
k.+de 12a-13, 16b-4, 17a-8, 19a-1, 19a-3, 24a-2, 33b-10, 33b-7, 39b-16, 3a-15, 3b-13, 4a-4, 38b-4
k.+e 15b-3, 16a-5, 20b-11, 20b-17
- kıyâs** Ar. Karşılaştırma, oranlama, mukayese.
k. 7b-14, 37b-13, 26a-1
- kız** Dişi çocuk.
k. 13a-13
k.+ın 17b-5
k.+ıñ 32a-2, 32a-3, 32a-5
k.+um 32a-4
k.+umı 31b-17
- kızdur-** Isıtmak.
k. 9b-10
- kızcagaz** Kendisine şefkat ve acıma duyulan kız.
k.+ım 31b-17
- ki** Far. Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz.
k. 10a-13, 10a-7, 10b-10, 11b-1, 11b-10, 11b-12, 11b-14, 11b-15, 11b-3, 11b-4, 11b-5, 12a-1, 12a-10, 12a-13, 12a-15, 12a-16, 12b-13, 12b-2, 12b-4, 12b-6, 12b-7, 12b-7, 12b-8, 13a-1, 13a-10, 13a-12, 13a-15, 13a-3, 13a-5, 13a-6, 13b, 13b-10, 13b-13, 13b-5, 13b-8, 14a-11, 14a-12, 14a-13, 14a-14, 14a-15, 14a-16, 14a-2, 14a-3, 14a-5, 14a-9, 14b-10, 14b-12, 14b-13, 14b-14, 14b-7, 15a-12, 15a-12, 15a-13, 15a-2, 15a-5, 15a-9, 15b-1, 15b-10, 15b-15, 15b-2, 15b-5, 15b-7, 15b-9, 16a-12, 16a-16, 16a-16, 16a-17, 16b-11, 16b-13, 16b-14, 16b-16, 16b-17, 16b-2, 16b-3, 16b-4, 16b-9, 17a-11, 17a-11, 17a-3, 17a-6, 17a-9, 17b-1, 17b-13, 17b-14, 17b-4, 17b-5, 17b-6, 18a-12, 18a-2, 18a-7, 18b-10, 18b-12, 18b-14, 18b-15, 18b-7, 18b-9, 19a-11, 19a-11, 19a-12, 19a-13, 19a-15, 19a-17, 19a-4, 19a-7, 19a-9, 19b-10, 19b-11, 19b-12, 19b-9, 19b-9, 1b-5, 1b-9, 20a-12, 20a-4, 20a-7, 20a-8, 20b-1, 20b-1, 20b-10, 20b-10, 20b-14, 20b-3, 20b-7, 21a-10, 21a-11, 21a-14, 21a-2, 21a-3, 21a-4, 21a-9, 21a-9, 21b-11, 21b-14, 21b-15, 21b-16, 22a-10, 22a-16, 22a-2, 22b-10, 22b-15, 22b-2, 22b-3, 22b-6, 22b-8, 23a-6, 23a-7, 23b-11, 24a-16, 24a-7, 24b-1, 24b-1, 24b-10, 24b-15, 24b-5, 25a-5, 25a-6, 25b-1, 25b-13, 25b-3, 26a-1, 26a-2, 26a-6, 26a-7, 26b-11, 26b-13, 26b-14, 26b-15, 27a-1, 27a-17, 27b-1, 27b-12, 27b-7, 28a-10, 28a-11, 28a-4, 28a-5, 28a-7, 28b-10, 28b-11, 28b-11, 28b-14, 28b-9, 29a-10, 29a-12, 29a-4, 2a-11, 2a-13, 2a-17, 2a-4, 2b-17, 30a-14, 30b-13, 31a-10, 31a-3, 31a-9, 31b-1, 31b-14, 31b-16, 32a-5, 32a-9, 32a-9, 32b-1, 32b-11, 32b-12, 34a-4, 34a-4, 34a-7, 34a-9, 34b-14, 34b-15, 34b-15, 34b-3, 35a-2, 35a-4, 35a-8, 35b-17, 36a-14, 36a-2, 36a-6, 36a-8, 37a-16, 37b-10, 37b-4, 37b-6, 37b-7, 38a-14, 38a-16, 38a-17, 38a-8, 38b-12, 38b-14, 38b-14, 38b-15, 38b-16, 38b-5, 39a-1, 39a-11, 39a-17, 39a-4, 39a-5, 39a-5, 39a-7, 39a-9, 39b-13, 39b-17, 39b-4, 39b-6, 3a-15, 3a-3, 3b-1, 3b-15, 3b-9, 40a-13, 40a-5, 40a-5, 40b-3, 41a-1, 41a-11, 41a-3, 41a-8, 41b-14, 41b-6, 5a-14, 5a-15, 5b-1, 5b-10, 5b-17, 5b-6, 6a-1, 6b-3, 7a-12, 7b-3, 7b-6, 7b-7, 7b-9, 8a-15, 8a-15, 8a-9, 8b-13, 8b-13, 8b-17, 8b-17, 9a-11, 9a-16, 9a-2, 9a-5, 9b-1, 9b-4
- kıbr** Ar. Kendini beğenme, başkalarından üstün tutma, büyülenme, benlik, gurur.
k.+den 13b-17
- kifâyet** Ar. Yeterli miktarda olma, yetme, kafi gelme.
k. 5a-14, 32a-17
- kilid** Far. Anahtar, düğme gibi takılıp çıkarılabilen bir parça yardımıyla çalışan kapatma aleti.
k. 36a-6
- kim** “Hangi kişi” anlamında cümlede özne, tümleç, nesne, yüklem görevinde kullanılan bir söz.
k. 1b-5, 2b-11, 2b-5, 2b-6, 7b-12, 9b-10, 10b-10, 12a-11, 12a-9, 12b-12, 13a-17, 13b, 13b-14, 14b-2, 15b-14, 19a-4, 19a-5, 19b-8, 24b-11, 27a-1, 28b-13, 33a-4, 33b-15, 37b-3
k.+e 12b-12, 15b-13
k.+im 19a-3
k.+ine 18a-7
k.+isine 18a-7
k.+lerdür 34b-15
k.+sin 6b-15
k.+siz 15a-10
- kimesne** Kimse.
k. 13a-4, 13b-7, 13b-11, 14a-3, 14b-17, 15b-11, 15b-17, 16a-9, 17a-6, 17b-14, 18a-4, 19a-7, 20a-12, 20b-16, 21a-1, 21a-11, 21a-3, 21a-8, 21b-1, 23a-15, 24a-1, 24b-11, 24b-13, 26a-2, 27a-1, 27b-5, 28b-3, 30a-1, 30b-8, 31a-1, 32a-12, 32b-14, 32b-5, 33a-1, 33b-2, 33b-3, 34b-4, 34b-5, 34b-8, 35a-3, 36b-11, 37a-4, 37b-6, 38b-10, 39b-7, 40b-4, 40b-9, 41a-11, 4b-3, 4b-9, 5a-10, 5b-12, 5b-8, 6b-13, 7b-9, 9a-1, 5b-15
k.+i 12a-5, 5b-10
k.+ler 34b-12, 28b-10, 2a-5
k.+lere 20a-11, 35a-1, 41b-3
k.+leri 39b-11
k.+niñ 35a-7, 35a-6
k.+ye 26a-12, 33b-4, 35a-14, 40a-14, 41b-8
- kimse** Herhangi bir kişi, kim olduğu bilinmeyen kişi.
k. 10b-10, 12a-12, 12a-15, 12a-3, 12b-14, 12b-4, 12b-7, 12b-9, 13a-13, 13a-14, 13a-14, 13a-8, 13b, 13b-1, 13b-8, 14b-1, 14b-7, 15b-3, 15b-6, 16a-15, 16a-3, 16a-9, 16b-6, 17a-11, 17b-5, 17b-6, 18a-12, 18b-15, 19a-11, 19a-8,

- 19b-14, 19b-5, 21a-4, 22a-6, 22a-8, 26a-12, 30a-4, 30b-14, 30b-3, 33a-13, 33a-16, 40a-17, 4a-7, 4b-13, 6b-5, 9a-16, 9b-1, 9b-2, 4a-3
 k.+den 12b-5
 k.+dir 22b-8
 k.+dür 3a-16
 k.+i 13a-1
 k.+niñ 16a-1, 20b-5, 33a-14, 5b-7, 6b-6, 9a-2
 k.+nün 13b
 k.+ye 12b-6, 15b-13, 15b-4, 20a-3, 27b-6, 9a-16
- kin** Far. Birine karşı duyulan öç alma isteği, garaz.
 k.+den 13b
- kir** Herhangi bir şeyin veya vücudun üzerinde oluşan, biriken pislik.
 k.+i 11a-8
- kişi** Kadın veya erkeğe verilen genel ad, şahıs, zat, nefer.
 k. 10a-17, 10a-2, 10a-4, 10a-8, 10b-1, 10b-3, 10b-5, 10b-8, 12b-1, 12b-12, 13a-9, 14a-9, 14b-11, 14b-12, 15a-11, 15a-7, 15a-9, 16b-4, 16b-5, 18a-16, 19b-6, 20a-5, 21a-2, 23a-11, 23a-4, 24b-6, 24b-8, 26a-17, 27a-10, 27a-11, 27a-13, 27a-15, 28a-12, 30b-11, 30b-13, 30b-15, 31a-3, 31a-7, 33b-7, 35a-2, 37b-10, 38b-11, 38b-12, 38b-16, 38b-17, 39a-5, 39a-5, 39a-8, 39a-9, 40b-15, 41a-3, 41a-4, 4b-12, 4b-17, 4b-4, 4b-5, 6b-15, 6b-2, 7a-15, 7a-17, 7a-2, 7a-4, 7a-8, 7b-1, 7b-10, 7b-12
 k.+den 24b-11, 4a-4, 5b-10
 k.+i 14b-7, 22a-15, 22b-9, 22b-6, 27a-8
 k.+lere 11b-14, 9a-11
 k.+niñ 7b-14, 18b-12, 20b-12, 20b-7, 22b-3, 23a-3, 24a-2, 24b-4, 28a-11, 33b-4, 37b-3
 k.+nün 10a-16, 13b-2, 14b-8, 16a-6, 20b-12, 22a-9, 24b-14, 26b-3, 28b-7, 30a-1, 30b-9, 33a-16, 33a-17, 37a-2, 37b-4, 4b-11, 5b-6, 5b-8, 6b-8, 33b-1
 k.+ye 12b-10, 12b-11, 14a-4, 15a-2, 15b-12, 16b-2, 18b-13, 19a-1, 20a-14, 20b-10, 20b-11, 26b-14, 29a-2, 29a-3, 29a-8, 29a-9, 30a-2, 32b-1, 32b-15, 32b-16, 32b-6, 37b-9, 39a-4, 40a-7, 40b-12, 4a-4, 4a-4, 4b-14, 4b-3, 5a-11, 6b-10
 k.+yi 17a-13, 22b-10, 22b-16, 22b-17
 k.+yi(...) 36b-1
- kitâb** Ar. 1. Ciltli ve ciltlessiz olarak bir araya getirilmiş, basılı veya yazılı kağıt yaprakların bütünü 2. Herhangi bir konuda yazılmış eser.
 k.+da 2b-13, 33a-8, 4a-2, 6b-5, 8a-6
 k.+ları 18a-7
 k.+larında 11a-11
 k.+larıñ 2a-3
- kızb** Ar. Yalan.
 k. 8a-3
- koca** İhtiyar.
 k. 14b-3
- kokula-** Koklamak.
 k.-dı 21b-14
- kol** İnsan vücudunda omuz başından parmak uçlarına kadar uzanan bölüm.
 k.+un 40b-4
- kon-** Konaklamak.
 k.-dı 35a-7
 k.-mazdı 3b-1
- konak** Büyük ve gösterişli ev.
 k.+da 11b-15
- konık** Bir yere veya birinin evine kısa bir süre kalmak için gelen kimse, misafir, mihman.
 k. 26a-12
- koñşı** Komşu.
 k. 31a-6, 40a-10
- koñşuluk** Komşuluk.
 k. 13a-14
- kop-** Yerinden ayrılmak.
 k.-unca 22a-6
 k.-up 23b-5
- kork-** Korku duymak, ürkmek, dehşete kapılmak.
 k.-up 22a-8, 3b-8
 k.-ma 20a-15
- korku** Bir tehlike veya tehlike düşüncesi karşısında duyulan kaygı, üzüntü.
 k. 6a-8
 k.+larından 3a-8, 3a-9
 k.+sı 18b-6, 42a-4
 k.+sından 22a-6
 k.+ya 18a-4
- koru-** Bir kimseyi veya bir şeyi dış etkilere, tehlikeden, zor bir durumdan uzak tutmak, esirgemek, muhafaza etmek.
 k.-yunca 21a-17

- koş-** Adım atışlarını artırarak ileri doğru hızla gitmek.
k.-anı 19b-16
k.-up 20b-2
- kov-** Sert veya küçük düşürücü sözlerle gitmesini söylemek, savmak, def etmek.
k.-arak 31a-7
- koy-** Bir şeyi bir yere bırakmak, belli bir yere yerleştirmek.
k.-a 17a-9
k.-dı+(kodi) 27b-15
k.-dukda+(kodukda) 22b-13
k.-ma+(koma) 6b-2, 2b-10, 2b-11
k.-mayım+(komayım) 13a-16
k.-mayup+(komayup) 17a-12, 25b-10
k.-up 14a-17, 16a-14, 20a-7, 20b-6, 22b-11, 22b-12, 23a-3, 30b-6, 25b-5
- koymak** Bir şeyi bir yere bırakma, belli bir yere yerleştirme işi.
k.-a(koyмага) 12a-6, 19a-17
- koyun** Geviş getirenlerden, eti, sütü, yapağısı ve derisi için yetiştirilen evcil hayvan.
k. 26a-13, 26a-15, 26b-2
k.-ları 20a-8, 20a-9
k.-unuş 20a-10, 20a-7
- kök** Bitkileri toprağa bağlayan ve onların, topraktaki besi maddelerini emmesine yarayan klorofilsiz bölüm.
k.-lerin 11b-7
- kökli** Kökü olan.
k. 12a-3
- köpük** Çalkanan, kaynatılan, mayalanan, yukarıdan dökülen sıvıların üzerinde oluşan hava kabarcıkları yığını.
k.-ünden (köpüğünden) 18a-11
- kör** Far. Görme engelli
k. 35a-14
- köşk** Far. Bahçe içinde yapılmış süslü ev, kasır.
k. 40a-15
k.-de 27a-14, 28a-8
k.-ler 40b-14
k.-üş 27a-10
- köti** Kötü.
k. 12b-16
- kötü** Kötü.
k.-lerin 41b-15
- kudret** Ar. Güç, erk, erke, iktidar.
k.-i 19b-9
- kudretullâh** Ar. Tanrı'nın gücü.
k. 35b-8
- kuds-ü Mübârek** Kudüs şehri.
k.-de 16b-12
- kul** Tanrı'ya göre insan.
k. 9a-4, 30b-5, 33a-2, 37a-11, 37a-12, 37a-9, 41a-6
k.-ına 33b-12
k.-ından 22b-3, 36b-15
k.-ları 1b-4, 40b-3
k.-larım 20b-15
k.-larıma 32b-12
k.-larımı 32b-13
k.-larına 13a-3, 20a-7, 21a-7
k.-larından 24b-16, 26b-7, 38a-9
k.-larıñ 4a-2
k.-um 18a-8, 19b-1, 6a-12
k.-umı 18a-9
k.-umuñ 18a-10
k.-uñ 5b-3, 7b-6
k.-uğa 2b-6
- kulaç** Gerilerek açılmış iki kolun parmak uçları. arasındaki uzaklık
k. 13a-13
- kulak** Başın her iki yanında bulunan işitme organı.
k.-ına(kulagina) 6a-12
k.-ıñ (kulagıñ) 37b-16
- kulluk** Kul olma durumu, kölelik.
k. 30b-6, 31a-10
- kumar** Ar. Ortaya para koyarak oynanan talih oyunu.
k. 41b-9

- Kur'ân** Ar. İslam dininin temel ilkelerini, Hz. Muhammed'e gönderilen Tanrı buyruklarını içeren, Müslümanlığın temel kitabı, Kur'an-ı Kerim.
k. 9a-7, 17b-15, 27b-14, 29a-4, 29a-5, 36b-7
k.+da 22b-7
- Kureyş** Ar. Hz. Muhammed'in de mensup olduğu Arap kabilesi.
k. 19b-10
- kurt** Köpekgillerden, yırtıcı, etçil, memeli hayvan.
k. 30b-10, 31a-6
- kurtar-** Bir canlıyı bir felaketten, tehlikeden veya zor durumdan uzaklaştırmak.
k.-dım 15a-11, 15b-1
k.-dınuz 15a-11
- kurtıl-** Tehlikeli veya kötü bir durumu atlatmak
k.-duk 12a-1
- kurtılmak** Tehlikeli veya kötü bir durumu atlama durumu.
k. 14b-14, 32a-7
- kurtul-** Tehlikeli veya kötü bir durumu atlatmak
k.-anlar 18a-3
k.-ayım 15b-11
k.-dı 12a-9
k.-mişsiz 13b-3
- kuru-** Islaklığını, nemini yitirerek kuru duruma gelmek
k.-mazdı 41a-5
- kuş** Yumurtlayan omurgalılarından, akciğerli, sıcakkanlı, vücudu tüylerle örtülü, gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı, uçucu hayvanların ortak adı
k. 16a-2
k.+ın 21b-1
k.+ıı 16a-4
- kuşak** Bele sarılan uzun ve enli kumaş
k.+ın(kuşağın) 5b-9
- kuvvet** Ar. Fiziksel güç, takat
k. 2a-12, 17b-4, 17b-6
- kuyıl-** Saldırmak.
k.-up 11b-17
- kuyu** Su katmanına varıncaya kadar derinliğine kazılan, genellikle silindirik biçiminde, çevresine duvar örülen, suyundan yararlanılan çukur.
k. 12a-16, 12b-13, 13a-5
k.+da 13a-8
k.+dan 13a-4
k.+ya 12b-12, 12b-5, 12b-8, 13a-1, 13a-13
k.+y1 12b-11
- küçüklik** Küçük olma durumu.
k.+i(küçüklüğü) 23a-17
- küffâr** Ar. Kafirler.
k. 34a-6
k.+ı 12a-14
- küfür** Ar. (< küfr) Sövmek, sövmek için söylenen söz, sövme.
k. 6b-7
- kürsî** Ar. Kürsü
k. 19a-8, 28b-9
- küstahlık** Küstah olma durumu veya küstahça davranış.
k.+ı (küstahlığı) 5b-7
k.+ın (küstahlığın) 5b-14, 5b-9
- küy-** Beklemek, sabretmek.
k.-meyüp 11b-16
- lakab** Ar. Bir kimseye, bir aileye kendi adından ayrı olarak sonradan takılan, o kimsenin veya o ailenin bir özelliğinden kaynaklanan ad.
l.+dur 22b-10
- lâkin** Ar. Ama.
l. 34a-12, 38b-14, 39b-7
- la'l** Ar. 1. Parlak kırmızı renkte, billurlaşmış, saydam bir alüminyumoksidi olan değerli bir taş 2. Bu taşın renginde olan.
l. 27a-14, 27a-9
- lânet** Ar. Tanrı'nın sevgi ve ilgisinden yoksun olma, beddua.
l.+e 14b-5
l.+i 21a-8
- Lât**
l. 13a-16

- latîf** Ar. Yumuşak, hoş, ince bir güzelliği olan.
l. 1b-10
- lâyık** Ar. Uygun, değer, yakışır.
l. 9a-11, 10b-12, 14b-13, 14b-5, 14b-6, 16a-11, 19b-8, 21a-14, 31b-10, 31b-5, 31b-7, 35a-1, 38a-3
l.+dur 26a-10
- lâzım** Ar. Gerek, gerekli
l. 9a-2, 9a-5, 19a-12, 32b-1, 35a-1
- levh** Levh-i mahfuz
l.+a 17b-16
l.+ile 17b-15
- Levh-mahfûza** Bütün nesne ve olaylara ilişkin ilahi ilim ve takdirin kayıtlı bulunduğu kitap, Levh-i mahfûz.
l.+dan 27b-14
- leyle-i Kadir** Ar. Kadir gecesi.
l. 39b-14
- leyleti'l-Berât** Ar. Berat gecesi.
l. 19b-2
- leyleti'l Kadr** Ar. Kadir gecesi
l. 40a-16
- leyletü'l-Berât** Ar. Berat gecesi
l. 17a-17
- leyletü'l Kadr** Ar. Kadir gecesi.
l. 38a-10
- libâs** Ar. Giysi.
l.+ile 24a-9
l.+ları 16b-14
l.+ı-la 16b-5
- lugat-** Ar. Kelime, söz, sözcük.
l.+i-le 35b-6
- lutf** Ar. İyilik.
l. 22b-5, 2b-3
l.+ı 30a-6
- lüle** Su borusu, lüle.
l.+si 4a-7
- lüleli** Lülesi olan.
l. 4b-7
- ma'a-** Ar. İle, birlikte.
m.-cemîil-müminîne 1b-7
- ma'a-hâzâ** Ar. Bununla birlikte.
m.-hâzâ 24a-13
- Ma'âz bin Cebel**
m. 26b-11, 26b-13
- mâbeyn** Ar. Ara, iki şeyin arası
m.+inde 17b-16
- ma'bûd** Ar. İbadet edilen, tapılan.
m.+larımız 19b-13
- mâdâm** Ar. Madem ki.
m. 18b-12, 31a-10
- magâra** Ar. Bir yamaca veya kaya içine doğru uzanan, barınak olarak kullanılabilen yer.
m.+nuñ 34a-7
m.+ya 34a-6
- magfiret** Ar. Bağışlama.
m. 4a-3
- magrib** Ar. Batı.
m.+den 20a-9, 20a-15
- mâh** Far. Ay(süre)
m. 12a-8
- mahbûb** Ar. Sevilen.
m.+lar 34a-11
m.+una 10a-10
- mahlûkat** Ar. Yaratıklar.
m. 3a-5, 19a-4, 28b-13
- mahrûm** Ar. Yoksun.
m. 2b-11, 16b-8, 27b-8, 42a-1
- mahsûs** Ar. Özgü.
m. 15b-15, 17b-2
- mahşer** Ar. Kıyamet günü dirilenlerin toplanacaklarına inanılan yer.
m. 20b-12

- m.+de 33b-11
m.+e 17a-13, 22b-14
- mahv** m. 26b-4, 33b-1
- mahzûn** Ar. Üzgün.
m.+ca 41a-6
- makâm** Ar. Mevki, kat, yer
m. 17b-1, 40a-6
m.+a 17a-15, 17b-11, 28a-9
m.+ına 10b-14, 17a-13
m.+ların 14b-12, 40b-15
m.+uñ 17b-2
m.+da 34a-13, 34a-14
m.+ı 20b-2, 31b-3
m.+larda 2a-12
- makbere** Ar. Mezar.
m.+de 17a-9
m.+m 14b-6
m.+sinden 12b-7
m.+sine 13b-6
m.+ye 5a-1
- makbûl** Ar. 1. Kabul edilen 2. Beğenilen, hoş karşılanan
m. 5a-16, 5b-1, 5b-2, 5b-4, 21a-11, 38a-15, 39a-15, 39a-16
- makûle** Tarz, biçim.
m. 36a-16
- mâl** Ar. Mal.
m.+ı 11a-9, 12a-7, 20b-16, 22a-1
m.+ıma 11b-7
m.+ın 11b-8, 11b-11
m.+ını 8b-5
m.+ların 11b-17
m.+mı 21b-14, 21b-17, 22a-3
m.+ımuñ 11b-6
m.+ıñ 11a-7
m.+ıñızuñ 11b-2
- mâlik** Ar. Sahip, iye.
m.37b-2, 37b-12
- ma'lûm** Ar. Bilinen, belli.
m. 16b-13, 1b-4, 5a-17, 5b-4
m.+dur 11b-1, 9a-6, 11a-15
m.+a 11b-6
m.-durur 36b-8
- ma'nâ-** Ar. Anlam.
m.-yı 14a-11
- mâni'** Ar. Bir şeyin yapılmasını önleyen şey, engel.
m. 37b-5
- maşrık** Ar. Doğu
m.+dan 20a-15, 20a-9
- ma'zûr** Ar. Mazeretli olan, mazeretli.
m. 5b-7, 5b-11
- meclis** Ar. 1. Bir konuyu konuşmak ve görüşmek için yapılan toplantı 2. Bu toplantının yapıldığı yer, şura.
m. 2a-7, 2b-12, 8a-5, 14a-5, 15a-6, 17a-17, 18b-2, 21b-7, 22b-3, 24b-17, 30a-7, 33b-17, 38a-9
m.+den 32b-2
m.+i 14a-12
m.+inde 32a-16, 32b-2, 41a-2, 32b-4
m.+inden 32b-1
m.+ine 32a-12, 8a-12
m.+iñ 2a-17, 2a-8
m.+iñe 8b-6
m.+lere 14b-3
- mecûsî** Ar. Ateşe tapan.
m. 28a-10, 28a-11, 28a-14, 28a-4, 28a-9
m.+yem 28a-10
- meded** Ar. İmdat.
m. 13a-7, 22b-14, 37b-7
- medh** Ar. Övgü.
m. 26a-9
m.+e 26a-9
- Medîne** m. 10a-7, 23b-9

- m.+de 13a-10, 35a-6
m.+ye 10a-6, 13a-11, 35a-5, 3a-1
- mefâcân** m.+dan 6b-1
- meger** Meğer, anlaşıldı ki.
m. 11b-9, 20a-4, 26a-12, 27b-1, 30b-9, 39b-4
- mekân** Ar. Yer, bulunulan yer.
m.+dur 14a-6
- Mekke** Ar. Suudi Arabistan'da Kabe'nin bulunduğu şehir.
m. 23b-10
m.+de 2b-17
m.+den 35a-5
m.+niş 34a-6
- mekr** Ar. Düzen, hile.
m.+inden 20a-16, 34a-6
- mektûb** Ar. Bir şey haber vermek, sormak, istemek veya duyguları bildirmek için birine çoğunlukla posta yoluyla gönderilen, zarfa konulmuş yazılı kağıt, name.
m.+ı 11b-13
- melâik** Ar. Melekler.
m.+ler 4b-4
- melek** Ar. Tanrı ile insan arasında aracılık yaptığına ve nurdan olduğuna inanılan manevi varlık.
m. 14a-17, 14a-5, 14b-1, 14b-2, 16a-5, 20a-14, 20a-15, 20b-9, 21a-4, 29a-7, 29a-7, 35b-11, 35b-16, 35b-3, 35b-3, 36a-8, 41b-1
m.+işi(melegin) 35b-10, 35b-4, 35b-7, 36a-11
m.+üşi(melegün) 35b-13
m.+leri 14b-10, 15a-14, 16a-5, 17b-14, 18a-15, 18b-7, 19a-8, 21a-13, 21a-5, 21a-9, 22b-11, 22b-5, 28b-9, 29a-12, 30b-6, 32b-10, 32b-9, 40b-13, 41b-17, 41b-2, 41b-5
m.+lere 18a-7, 41a-15
m.+leri 15a-14, 25b-12, 31a-13, 8b-12, 8b-2
m.+lerim 21a-11, 32b-11, 28b-14
m.+lerişi 36a-14
m.+lerüm 18a-7, 21a-9, 22b-15, 28a-11
- mel'ûn** Ar. Tanrı tarafından lanetlenmiş olan, lanetli.
m. 12b-9
- men'** Ar. Yasaklama, izin vermeme.
m. 14a-15, 18b-9
- menâkıb** Ar. Menkıbeler.
m.+ı 17b-6, 30a-14, 34a-4, 38a-16
m.+lar 1b-10
m.+ları 25a-5
- menber** Mimber.
m.+e 26b-9
- menkabe** Ar. Menkıbe, tanınmış kişilerle ilgili hikayeler veya haberler.
m. 2b-16, 8a-8, 14a-8, 15a-13, 17b-4, 21b-11, 25a-4, 30a-13, 34a-3, 38a-14
- menkıbe** bk. Menkıbe.
m. 18b-6, 22b-7
- menzil** m.+inden 23b-5
- merhabâ** Ar. Selamlama sözü.
m. 38b-7
- merhem** Ar. Deriye sürülerek kullanılan, içinde birçok etkili madde bulunan, yumuşak ve koyu kıvamda, yağlı veya yağsız ilaç.
m.+i 21b-4
- merkeb** Ar. Eşek.
m. 31a-4
m.+i 30b-10, 30b-16, 30b-9, 31a-6
- mertebe** Ar. Aşama, derece, rütbe.
m. 12a-1, 12a-2, 17b-1, 3a-12
m.+leri 40a-15
m.+sin 15a-4
m.+sişi 7b-14
m.+ye 10b-15, 13b-9, 3a-15
m.+yi 22a-12, 3b-16
m.+i 4b-9
- Meryem** Ar. Peygamber İsa'nın annesi.
m. +e 6b-16
- mescid** Ar. Genellikle minaresiz, küçük cami.
m. 3b-6
m.+de 8a-13, 18b-4, 31b-16
m.+e 19a-7

- meselâ** Ar. Sözcelişi.
m. 11a-7
- mestûr** Ar. Yazılı, çizilmiş.
m.+dur 9a-8
- meşârik** Ar. Doğular.
m. 22b-8
m.+de 20b-15
- meşgûl** Ar. Bir işle uğraşan, iş görmekte olan.
m. 13b-12, 13b-14, 20a-10, 17a-15, 34b-16
- meşhûr** Ar. Ünlü, tanınmış, herkesçe tanınan.
m. 18b-7
m.+dur 11a-17
- mevâtın** Ar. Yurtlar, yurt tutulmuş yerler.
m. 18a-10
m.+ından 18a-2
m.+ıñ 18a-14
- mevlâ** Ar. Tanrı.
m.+sı 19b-8, 9a-4
m.+sına 9a-4
- mevsûf** Ar. Vasıflanmış, nitelenmiş.
m. 8b-7
- mevt** Ar. Ölüm.
m. 6b-1
- mev'ûd** Ar. Vaad edilmiş.
m. 28b-6
- meydân**
m.+ın 40a-3
- mezâr** Ar. Ölünün gömülü olduğu yer, kabir, sin, makber, gömüt.
m.+ına 13a-15
- mezkûr** Ar. Anılan, adı geçen.
m. 42a-4
- mezkûrât** Ar. Anılanlar, adı geçenler.
m. 28a-1
- mezmûm** Ar. Kötülenmiş, ayıplanmış.
m.+e 20a-17
- mihlet** Ar. Mühlet, tanınan süre.
m. 6a-14
- mikdar** Ar. Bir şeyin ölçülebilen, sayılabilen veya azalıp çoğalabilen durumu, nicelik.
m. 3b-10, 10b-3, 11a-3, 15a-5, 22a-1, 33b-4, 38a-5, 40b-5
- Mi'raç** Ar. Yükselme, göğe çıkma.
m. 35b-2
- Misver**
m. 13b-10
m.+i 13b-5, 14a-2
m.+ıñ 13b-7
- Misver bin Âmir**
m. 13a-9
m. +e 13a-13
- mîzân** Ar. Tartı.
m.+a 22a-14, 22b-16, 22b-17, 22b-6
m.+da 22b-3
- mu'cizât** Ar. Mucizeler.
m. 12a-13, 15b-14, 16a-12, 18b-3, 23a-16, 31b-14, 39a-17, 26a-10
m.+dan 15b-15, 19b-8
m.+dır 10b-17
m.+ı 19a-13, 19b-8, 2a-17
m.+ın 2a-1
- mu'cize** Ar. Peygamberlerin kendilerine inanmayan insanlara peygamberliklerini ispat etmek amacıyla Allah'ın iznine bağlı olarak gösterdikleri olağanüstü olaylar, haller, tansık
m. 10b-17, 11b-2, 15b-15, 19b-9, 20a-5, 3b-1
m.+i 11b-11, 23a-16
- muhabbet** Ar. Sevgi.
m. 10a-2, 10a-5, 10b-10, 16b-6, 8b-4, 9a-1
m.+ini 9a-12
m.+ıñ 10b-16
m.+ile 9a-9
- muhabbeten** Sevgi sonucunda, sevgiye bağlı olarak.
m. 8b-12

- muhâcirîn** Ar. Göçmenler.
m. 25b-12
- muhakkak** Ar. Doğruluğu, gerçekliği kesin olarak bilinen, gerçekliği kesinleşmiş.
m. 12b-16
- Muhammed** Hz. Muhammed.
m. 10a-13, 10a-17, 10a-9, 10b-10, 12a-1, 12b-7, 12b-8, 12b-9, 13a-11, 13a-15, 13a-2, 14a-8, 14b-13, 15a-11, 16a-1, 16a-7, 18a-17, 18b-5, 19a-7, 19a-9, 1b-5, 20a-11, 20a-4, 20b-5, 22a-16, 25a-14, 26a-11, 26b-14, 27a-1, 27b-5, 27b-9, 28b-10, 2b-1, 36a-1, 36a-2, 36a-8, 39a-9, 41a-8, 7b-8, 8a-15
m.+den 22a-14, 24b-12, 2b-5
m.+e 13a-7, 28b-15, 41b-13
m.+ile 7b-17
m.+in 27b-12, 7b-2
m.+iñ 10a-8, 23b-11, 28b-17
m.+iñ 21a-10
m.+i 7a-15
m.+ün 12a-7
- muhlisan** Ar. İçten, samimi.
m. 24b-16
- mu'în** Ar. Yardımcı, yardım eden.
m. 1b-8, 2a-17, 8a-1, 4b-9, 13a-16, 13b-6, 15a-6, 17a-17, 18b-2, 20b-8, 21b-7, 22a-12, 23b-15, 24b-16, 26b-7, 28a-16, 29a-17, 36b-4, 38a-9, 39b-13, 3b-16, 40a-15, 42a-5,
- mukâbele** Ar. Karşılık.
m.+de 28b-5
- mukaddem** Ar. Önce.
m. 19a-6
- mukârin** Ar. Yakın, birbirine yaklaşmış.
m. 13a-6, 42a-3
- mukarreb** Ar. Yakın, yakınlaştırılmış.
m. 22a-7
m.+lerden 22a-10
m.+lerinden 22a-5
- Mukâtil** Kur'an'ı baştan sona kadar tefsir eden ilk müfessir.
m. 21a-2
- muktezâ** Ar. Gereken.
m.+sı 37a-16
m.+sınca 37b-1, 9a-6
- murâd** Ar. İstek, arzu.
m. 17a-9, 18a-11, 5b-1
m.+ı 19b-2, 4a-16, 4a-16
m.+ım 27b-2, 2b-10
m.+ımız 21a-10
m.+iñ 40a-1
m.+ıñuz 21a-9
- Mûsâ** Ar. Musa peygamber.
m.+dan 7b-2
- musırr** Ar. Israrlı, ısrar eden.
m. 21b-5, 42a-2
- musîbet** Ar. Ansızın gelen felaket, sıkıntı veren şey
m. 15a-2
- Mustafâ** Ar. İslam peygamberi Hz. Muhammed.
m. 1b-5, 18a-17, 19a-9, 22a-16, 22b-2, 25a-15, 26a-11, 27b-9, 36b-9
m.+dur 36a-1, 39a-9
m.+yam 15a-11
m.+nın 7b-8
m.+ya 13b
- muştıla-** Sevinilecek bir iş, olay vb.'ninolduğunu birine haber vermek, müjdelemek
m.-ya 20a-14
- muştula-** Sevinilecek bir iş, olay vb.'ninolduğunu birine haber vermek, müjdelemek
m.-yalar 18a-16
- muştuluk** Sevinçli haber.
m. 36a-3
- mutî'** Ar. İtaatli, boyun eğen.
m. 6a-5, 6a-9, 12b-3, 22b-16
- muttali'** Ar. Haberdar, bilgilenmiş.
m. 17b-5
- muttasıf** Ar. Vasıflanmış, özellik kazanmış.
m. 20a-17
- muvaahhid** Ar. Tanrı'nın birliğine inanan.
m. 1b-4

- muzâ'af** Ar. Katlanmış, iki kat olmuş.
m. 12a-7, 16b-8
m.+ı 15b-16
- mübârek** Ar. Kutlu, kutsal.
m. 10b-3, 15a-16, 15a-17, 16a-14, 17b-10, 17b-11, 17b-7, 22b-11, 22b-13, 23a-11, 23a-2, 23a-5, 25b-9, 26b-10, 29b-13, 35a-10, 35a-11, 35a-13, 35a-8, 38b-10, 38b-13, 39a-11, 39a-2, 39b-5, 39b-9
m.+de 16b-12
- müdâm** Ar. Sürekli, devamlı.
m. 8a-3
- müdâvemet** Ar. Devam etme.
m. 15b-13, 35a-2, 5b-1, 9a-12
- mükellef** Ar. Yükümlü.
m. 19a-11
- mü'min** Ar. İnanan, inançlı, imanlı.
m. 1b-4, 33a-16, 23b-6
m.+de 36a-13
- münâcât** Ar. 1. Yakarış. 2. Divan edebiyatında Tanrı'yı öven şiir türü veya şiirin bir bölümü.
m. 2b-2
- münâdî** Ar. Kamuya duyurulmak istenilen şeyleri yüksek sesle haber vermeyi iş edinmiş olan kimse.
m. 13a-12
- münâfık** Ar. Arabozan
m. 21b-15, 22a-1, 22a-3, 23b-6
m.+dur 26a-17
m.+lar 21b-13
m.+lardan 26a-12
- münâsebet** Ar. İlişik, ilişki, ilinti.
m.+le 2a-4
- münâsib** Ar. Uygun, yerinde.
m. 11a-15, 20a-16, 34b-10, 38b-9
- münevver** Ar. Aydınlatılmış, ıııklı, parlatılmış.
m. 16b-3, 23b-1
- münezzeh** Uzak, öte, anılan nitelikleri barındırmayan.
m.+dür 19b-8
- müslimân** Ar. Müslüman, İslam dininden olan kimse.
m. 11b-12, 12a-2, 12b-10, 13b-6, 18b-14, 18b-15, 19a-10, 19a-9, 32a-1, 32a-7
m.+ıı 33a-13
m.+lar 13a-13, 13a-14
m.+lara 28a-5
- müşâbih** Ar. Aralarında benzerlik olan, benzer.
m. 17a-9
- müştâk** Ar. Özleyen.
m. 29a-3, 29a-4, 29a-13, 29b-15, 30a-3
m.+dur 29a-3
- mütegayyir** Ar. Birbirine zıt.
m. 14a-16
- müvekkel** Ar. Vekil tayin edilen.
m. 14b-10
- müyesser** Ar. Kolaylıkla olan, kolay yapılan.
m. 2a-16, 3b-16, 4b-9, 7b-1717a-16, 22a-12, 30a-6, 40a-15
- nâgâh** Far. Ansızın, birdenbire.
n. 3b-7, 21b-7
- nâgehân** Ar. Ansızın.
n. 22a-15, 23b-2
- nâgihan** bk. nâgehân
n. 17a-10
- nakl** Ar. Anlatma.
n. 2a-3
- nâmahrem** Far.+Ar. 1. Evlenmelerinde yasa bakımından sakınca olmayan(kadın ve erkek) 2. Yabancı, el.
n. 33a-10
- namâz** Far. İslamın beş şartından biri olan ve Müslümanların günde beş vakit, dini kurallara göre yapmak zorunda oldukları ibadet, salat
n. 17a-4, 20a-13, 30b-3, 32b-5, 32b-8, 3a-1, 40b-10, 41b-4, 4a-9
n.+a 17a-5, 30b-10, 30b-17
n.+dan 4a-11
n.+ı 16b-1, 19b-16, 30b-17, 37a-5, 4a-17, 4b-3, 4b-8
n.+ın 13a-14, 13b-6, 14a-10, 16a-14, 16a-16, 16b-1, 16b-4, 20b-5, 33a-9
n.+ına 30b-8
n.+ında 37a-4

- n.+ından 4a-8
n.+ını 30b-16
n.+ı 37a-4
- nâr** Far. 1. Nargillerden, yaprakları karşılıklı, çiçekleri büyük, koyu kırmızı renkte küçük bir ağaç
2. Bu ağacın kırmızımtrak sarı sert bir kabukla örtülü, içinde çok sayıda kırmızımtrak, sulu ta-
neler bulunduran yemişi
n. 31b-3
- nâs** Ar. İnsanlar.
n. 3a-7, 11a-11, 24a-5, 29a-3
n.+lar 33b-8
- nasıl** Bir işin ne biçimde, hangi yolla olduğunu belirtmek için kullanılan bir söz
n. 3a-17, 10b-17, 23a-15, 25b-17
- nasîb** Ar. Kismet, talih, baht
n. 28a-13, 28a-15, 28a-16
- nasîhat** Ar. Öğüt
n. 13b-2, 38b-1
- nasrânî** Ar. Hristiyan
n. 21b-2
- nazar** Bakma, bakış; iltifat, itibar.
n. 32b-16
n.+ı 33a-2
n.+ıla 32b-16
- nâz** Far. Kendini beğendirmek amacıyla yapılan davranış, cilve, eda
n.+ı 3a-17
- nâzlı** Kolayca gönlü olmayan, kendini ağır satan, ısrar bekleyen, işveli, edalı
n. 3b-3
- ne** 1. Hangi şey 2. Her şey.
n. 10a-6, 10b-4, 12a-1, 12a-2, 12b-16, 12b-3, 13a-4, 13a-5, 13a-6, 13b, 14a-11, 14a-14, 15a-4, 16a-4, 19a-8, 20a-12,
20a-6, 21b-12, 22a-1, 23a-6, 23b-10, 24b-7, 26a-6, 27a-11, 28b-10, 28b-7, 29a-11, 29b-5, 29b-6, 33b-11, 33b-15, 34a-
13, 34a-16, 35b-14, 36a-7, 36b-7, 37b-10, 39a-14, 39a-7, 3a-16, 40a-11, 40a-5, 40a-8, 41a-6, 41b-13, 4a-16, 6b-1, 6b-
2, 7a-1, 7a-13, 7a-4, 7b-1, 9b-7
n.+ise 19b-2, 40a-1
n.+dir 13a-11, 14a-16, 15b-2, 17b-13, 18a-4, 20b-10, 24b-6, 26b-12
n.+dür 8b-1, 8b-3, 14b-13, 16a-2, 20b-12, 21a-9, 22b-3
n.+m 37b-10
- ne'am** Ar. Evet.
n. 24b-2
- nebî** Ar. Peygamber.
n.+ye 15a-2
- nedâmet** Ar. Pişmanlık
n. 21b-3
- nedâmetlik**
n. 5b-12
- neden** Bir olayı doğuran başka bir olayı sormak için kullanılan bir söz, niçin
n. 13b-9, 15a-12, 21b-15, 22a-1, 22a-4, 28a-9, 38b-16
- nefs**
n.+inden 31b-6
n.+inizi 13b
n.+i 6a-4
- nere** Hangi yer?
n.-densin 18b-9
n.-den+(nerden) 22a-3
- nesne** Belli bir ağırlığı ve hacmi, rengi olan her türlü cansız varlık, şey, obje
n. 14b-12, 14b-14, 19a-1, 24b-2, 31a-16, 32b-14, 7a-8, 8a-11
n.+ye 36a-17
- nev'** Ar. Tür, çeşit.
n.+ı 36b-13
- nez'** Can çekişme.
n. 12b-2
- nısf**
n.+ı 19b-6, 20a-13
- nice** 1. Kaç? 2. Birçok 3. Nasıl?
n. 5a-14, 9b-5, 12a-3, 13a-14, 17b-17, 18b-15, 20b-6, 21b-9, 24a-13, 26a-10, 26a-9, 31b-14, 39a-14, 39a-16, 40b-3
- niçe** Nice
n. 18a-12
- niçün** Niçin
n. 6b-2, 14a-10, 20b-10, 41a-8
- nidâ** Ar. Çağırma, bağırma, seslenme
n. 13a-12, 14b-9, 20b-14, 32b-11, 41a-15, 41b-11

- nifâk** Ar. Geçimsizlik, anlaşmazlık, ara bozuculuk
n.+dan 22a-8
- nihâyet** Ar. Son
n. 15b-4
- ni'met** Ar. Bağış, bolluk, iyilik.
n. 29a-9, 40a-13, 40a-13
n.+ler 29a-10
n.+leri 37b-14
n.+e 38a-3
- nisâb** Ar. İstenilen derece.
n.+a 36b-11, 37b-12, 37b-2
n.+ına 36b-13
n.+ların 38a-6
- nitekim** Gerçekten, hakikaten
n. 10a-4, 11a, 11b-2, 14a-7, 14b-9, 15b-17, 17b-14, 19b-14, 21a-9, 21b-5, 22a-10, 22a-13, 24a-14, 27b-16, 28a-4, 29a-14, 29b-12, 30b-7, 34b-6, 36a-12, 4b-16, 5b-7, 9a-13, 9a-6
- niyet** Ar. Bir şeyi yapmayı önceden isteyip düşünme, maksat
n.+iniz 14a-1
- nizâ'** Ar. Kavga, çekişme.
n. 25a-8
- noksân** Ar. Eksik
n. 37a-5, 37a-6
n.+ımızı 38a-8
- n'ola** Ne ola
n. 20a-10
- n'olaydı** Ne olaydı.
n. 35a-9, 38b-3
- nöbet** Ar. Sıra ile yapılan görev, iş
n. 30b-12
- nûr** Ar. 1. Aydınlık, ışık, parıltı, ziya 2. İlâhi bir güç tarafından gönderildiğine inanılan parlaklık
n. 20b-12
n.+a 23b-10
n.+dan 16a-3, 31a-13, 31a-15, 31b-2, 35b-9, 36a-6
n.+ı 17a-10, 17a-12, 7a-10
n.+ıdur 7a-16
n.+ın 20b-13
n.+ından 23b-2
n.+u 18b-13
n.+ı 15a-6
- od** Ateş.
o.+ıla 14b-5
o.+ına 17a-8
o.+ından 32a-6
- ogul** Erkek evlat.
o. 17a-3, 17a-6, 27a-17
o.+ı+(oglu) 12a-6, 17a-4, 19b-11, 28a-5
o.+ına (oglına) 17a-2
o.+ını+(oglını) 28a-5
o.+lar 25a-10
o.+ları 25a-5
o.+un+(oglu) 29a-12
o.+una+(olguna) 28a-12
- oku-** Bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları seslendirmek veya düşüncüyü anlamaku
o.-dı 11b-13
o.-dığı 2a-13
o.-dum 6b-17
o.-rdı 17a-2
o.-sa 40b-10, 4a-11
o.-yup 2a-5, 2a-7
- okuyucu** Okuyan, okuyucu.
o. 29a-4
- ol** O. Üçüncü tekil şahıs zamiri. bk. a (ol).
o. 10a-16, 10b-15, 10b-5, 10b-7, 11a-8, 11b-14, 11b-15, 11b-5, 11b-7, 12a-13, 12a-9, 12b-1, 12b-10, 12b-15, 12b-5, 12b-6, 12b-7, 13b-8, 13b-12, 14a-11, 14a-14, 14a-4, 14b-1, 14b-1, 14b-12, 14b-14, 14b-8, 14b-8, 15a-1, 15a-11, 15a-3, 15a-9, 15b-12, 15b-8, 15b-9, 16a-1, 16a-10, 16a-2, 16a-3, 16a-4, 16a-5, 16a-6, 16a-8, 16b-1, 16b-2, 16b-4, 16b-5, 17a-11, 17a-15, 17a-4, 17a-5, 17a-5, 17a-7, 17a-8, 17a-9, 17b-3, 17b-6, 18a-1, 18a-10, 18a-14, 18a-14, 18a-16, 18a-2, 18a-5, 18a-9, 18b-13, 18b-14, 18b-8, 19a-1, 19a-13, 19a-6, 19b-6, 20a-14, 20a-14, 20a-17, 20a-5, 20b-12, 20b-13, 21a-2, 21b-1, 22a-10, 22a-8, 22b-16, 23a-11, 24a-2, 24a-9, 25a-12, 25a-15, 25b-1, 25b-10, 25b-11, 25b-5, 25b-6, 25b-8, 25b-9, 26a-11, 26a-9, 26a-9, 27a-10, 27b-10, 27b-6, 28a-10, 28a-10, 28a-12, 28a-6, 28a-7, 28b-7, 28b-7, 29b-5, 2a-10, 30a-2, 31b-11, 31b-13, 31b-14, 32a-3, 32b-11, 32b-15, 32b-16, 32b-6, 33a-11, 33a-14, 33a-17, 33a-6, 33a-6, 33a-7, 33b-1,

33b-1, 34a-12, 34b-5, 34b-9, 35a-12, 35a-7, 36a-8, 37b-10, 37b-4, 37b-4, 37b-5, 38a-17, 38b-17, 39a-4, 39a-5, 39a-8, 3b-12, 40b-12, 40b-15, 40b-15, 41a-11, 41a-11, 41a-13, 41a-4, 4a-4, 4a-4, 4a-4, 4b-10, 4b-11, 4b-12, 4b-14, 4b-3, 4b-4, 4b-5, 4b-7, 4b-8, 4b-9, 5a-11, 5b-10, 5b-10, 5b-15, 5b-8, 5b-8, 6b-15, 6b-6, 6b-8, 7a-17, 7a-2, 7a-4, 7b-10, 7b-9, 8a-2, 8b-11, 9a-16, 9a-2, 9a-3, 9b-11, 9b-3, 21b-16, 22a-2, 28b-6, 33b-4, 40b-4

o.+a+(aşa) 13b-1, 9b-8, 12a-11, 19b-12, 25a-17, 26b-16, 27a-2, 28a-13, 28a-14, 9b-8, 36a-10, 37a-11, 41a-11

o.+dur 21b-1, 32b-1

o.+lar (anlar) 20a-5, 34b-15

o.+laruñ (anlaruñ) 1b-8

o.+lardan (anlardan) 20a-8, 7b-9

o.+ları (anları) 21a-12

o.+nı+(anı) 10b-12, 8b-9, 33b-12, 33b-14, 14a-3, 10b-11, 12b-15, 16b-15, 17a-12, 23a-9

o.+nınla 19a-15

o.+nda+(anda) 17b-17, 2b-6, 41b-6, 36b-5

o.+ndan+(andan) 13a-8, 16b-4, 17b-5, 22a-8, 30b-10, 37a-3, 41a-13, 4a-12, 4a-15, 5a-2, 7a-7, 7b-5

o.+nıñ (anıñ) 26a-3, 17a-8, 19a-4, 19a-6, 20b-2, 26b-2, 31b-6, 41a-17, 41b-1

o.+nun+(anıñ) 7b-3, 21b-12, 31b-10

o.+nun+(anıñ) 19b-3, 19b-5, 11a-6, 13b-15, 7a-16, 15b-6, 19a-12, 19b-2, 26b-15, 21a-9, 30b-7

o.+ña+(aşa) 8b-7

o.+içün+(anıñçün) 5a-3, 13b-12, 21b-16, 39a-12, 40b-13

o.+nuñla+(anıñla) 19a-4

ol- Meydana gelmek, varlık kazanmak.

o. 23a-14, 32b-2, 38a-2

o.-a 12b-3, 12b-5, 12b-8, 13b, 16b-4, 16b-6, 16b-8, 17a-8, 18a-10, 18a-6, 18a-8, 19b-1, 22a-15, 22a-2, 22b-2, 23b-16, 25b-14, 26a-1, 26a-6, 26b-5, 26b-6, 27b-1, 29a-11, 29a-7, 32a-9, 33b-11, 33b-2, 33b-9, 35a-17, 37b-5, 39b-14, 39b-14, 40a-15, 40a-15, 41b-10, 41b-10, 41b-10, 41b-6, 41b-7, 41b-8, 41b-8, 41b-9, 41b-9, 41b-9, 4a-16, 4b-12, 4b-6, 5b-7, 6b-10, 6b-9, 8a-1, 9a-13, 12a-7, 13a-6, 13b-9, 16a-12, 29a-6, 35b-10

o. agörl 17a-15

o.-alar 16b-5, 24a-5, 34b-16, 41b-12

o.-alardı 5a-6

o.-amam 16b-8

o.-an 13a-2, 13a-4, 16a-9, 17a-1, 19a-12, 19b-14, 20a-9, 21b-15, 24a-13, 24a-13, 26b-6, 28b-6, 30a-14, 32a-17, 35a-14, 35a-2, 36b-11, 37a-6, 38a-6, 38a-9, 41a-15, 41b-17, 7b-12, 7b-14, 9a-11, 9a-11, 12b-11, 14b-10, 17b-13, 21a-14, 29b-15

o.-andur 30a-4

o.-anı 20a-1

o.-anıñ 17a-12, 29a-13, 30a-3

o.-anlar 3a-10, 17a-14, 19a-12, 24a-11

o.-anlarını 21a-10

o.-anlardur 20b-2, 21a-14

o.-anları 15b-12

o.-anlarıñ 2b-1, 20a-17, 39a-17

o.-asın 3a-13, 38a-3

o.-aydı 11b-14, 11b-15, 35a-10, 5b-4

o.-aydum 38b-4

o.-ayın 12b-10, 12b-3, 18b-15, 19a-9, 32a-1

o.-dı 11b-12, 12a-11, 12a-17, 12a-2, 12a-2, 14b-15, 15a-1, 15a-2, 15a-2, 15a-9, 15b-8, 19a-10, 19b-15, 20a-10, 22b-10, 22b-10, 23b-11, 24b-3, 25a-8, 25b-15, 26a-12, 27b-2, 29b-2, 37b-5, 38a-1, 38b-17, 39a-7, 39a-8, 41a-1, 41a-7, 7a-4, 7a-7, 9b-5, 15b-1

o.-dılar 41a-14

o.-dugı 11a-9, 22b-14, 23b-1, 5a-17, 5b-4, 4b-5

o.-dugına 13a-4, 39a-17

o.-dugından 10a-3, 18b-7

o.-dugum 28a-10

o.-duguma 15b-9

o.-dugun 31b-3

o.-duk 11b-16, 14a-15, 5a-14, 8b-7

o.-dukça 15b-11

o.-dukları 28b-5, 3a-8

o.-dum 34a-12, 6a-10, 8a-16

o.-duñ 37b-13, 6a-14

o.-ıcağ 13a-2, 14b-9, 18a-13, 19b-4, 22a-7, 25b-17, 27a-10, 34b-7, 39a-15, 42a-1, 4a-11

o.-madan 42a-3, 4b-14

o.-ma 32b2

o.-masına 15b-2

o.-maz 18b-16, 18b-3, 20a-15, 29a-14, 36b-1, 37a-17, 3b-15

o.-mazdan 35b-15

o.-mazdır 9a-5

o.-mazın 9b-6

o.-mazız 22b-9

o.-mazsa 4b-1

o.-mış 10b-8, 15b-8, 17b-5, 20a-10, 23b-10, 33a-3, 5a-13, 5a-3

o.-mış-ıken 16b-3

o.-mışça 16b-11

o.-mışdı 14b-12

o.-mışdur 27b-2, 9a-8

- o.-mişlardur 31a-14
- o.-mişsın 5a-16
- o.-muşdur 28b-8, 34b-6
- o.-muşlardur 20b-11
- o.-sa 12a-12, 12a-15, 12b-11, 12b-15, 12b-5, 12b-7, 12b-9, 14a-4, 14b-8, 16b-1, 17a-12, 17a-7, 17b-15, 19a-13, 19b-6, 19b-8, 20b-9, 21a-5, 21a-8, 22a-10, 22a-14, 24a-2, 24b-13, 26b-4, 27a-2, 27b-5, 28b-4, 29b-14, 30a-4, 32b-7, 33a-11, 33a-6, 33a-7, 37b-10, 41a-15, 4a-4, 4a-4, 4a-8, 4b-10, 4b-13, 5b-8, 7b-10, 14a-5, 15a-1, 19b-6, 28b-9
- o.-salar 4a-5
- o.-sañ 16b-10
- o.-saydı 39b-6
- o.-sun 16b-13, 1b-5, 27a-17, 28b-2, 2a-12, 2a-7, 2b-1, 36a-3, 37b-11, 3b-10, 40a-10, 40a-8
- o.-sunlar 32a-7
- o.-ucak 16a-9, 7b-13
- o.-una 22a-15, 33b-15, 5b-3
- o.-unalar 34b-12
- o.-unan 32a-13
- o.-unca 16b-3, 20b-4, 33b-9
- o.-uñ 13a-13, 18a-9, 19b-6, 19b-6, 21a-12, 22b-16
- o.-up 11a, 12a-6, 12a-7, 12a-8, 12a-8, 14b-15, 15b-4, 17a-1, 17b-5, 18a-13, 18a-14, 18b-8, 19b-13, 19b-7, 20a-1, 20a-15, 20a-3, 20a-8, 20b-12, 20b-16, 21a-6, 21a-8, 21b-4, 21b-8, 22a-9, 23b-1, 25b-13, 2a-11, 2a-5, 34b-16, 36a-9, 3a-4, 3a-5, 3a-6, 3a-9, 3b-11, 40b-12, 41a-12, 41a-12, 41a-9, 42a-2, 42a-3, 4a-4, 5a-16, 5a-6, 5b-6, 5b-8, 12a-10, 12a-9, 35a-1, 38b-6
- o.-ur 10a-4, 11a, 12a-11, 21a-9, 21b-9, 24a-9, 26a-8, 27b-4, 29a-14, 32b-3, 36b-14, 37a-5, 37a-6, 37a-7, 39a-16, 41a-4, 9a-2, 9b-6
- o.-urđı 13b-12
- o.-urın 13a-8
- o.-urlar 21b-5, 24a-6, 24a-8
- o.-ursa 11b-7, 13a-14, 13a-16, 13b-15, 19b-1, 21b-5, 33b-1, 36b-12, 36b-12, 36b-13
- o.-ursañ 31b-4
- o.-ursın 31b-5
- o.-madı 13a-6, 6a-3, 6a-6
- o.-madım 6a-9, 6a-9
- o.-maduk 36b-14
- o.-masa 18b-6, 32a-16, 40b-4
- o.-masun 17a-6, 41a-10
- o.-maya 12b-2, 12b-6, 21a-11, 24b-11, 32b-1, 6b-8
- o.-mayalar 4a-5
- o.-mayan 32b-2
- o.-mayasın 27b-7, 27b-8
- o.-mayınca 20b-3
- o.-mayup 5a-17
- olın-** Olma işine konu olmak.
 - o.-miş 40a-15
 - o.-ur 6a-1
- olmak** Meydana gelme işi, varlık kazanma durumu.
 - o. 5a-8, 17a-3, 27b-10, 5a-15, 5a-7, 14b-6, 37b-12
 - o.+a(olmaga) 17a-3, 39b-11
 - o.+da 13a-1
 - o.+dan 10a-3, 11b-2, 14b-5, 15a-10, 17a-9, 20b-8, 36b-3
- olun-** Olma işine konu olmak.
 - o.-an 18a-11
 - o.-dı 16b-16, 19a-13, 35b-15
 - o.-dugın 35b-14
 - o.-madı 25b-16
 - o.-maz 5b-2
 - o.-ur 37a-3, 7b-14
 - o.-ursa 17a-14, 5a-14, 9a-4
 - o.-maya 17b-10
- olunmak** Olma işine konu olma durumu.
 - o.+dan 5b-1
- on** Dokuzdan sonra gelen sayının adı
 - o. 4a-7, 4a-9, 4a-10, 4b-7, 12b-8, 15a-6, 15b-12, 15b-13, 18b-15, 18b-15, 20a-15, 28a-1, 33b-13, 33b-17, 38a-9, 39b-7, 41b-17, 41b-5
 - o.+da 15b-12, 15b-13
- oñ-** İyi bir duruma gelme, iyileşme, gelişme.
 - o.-a 2b-8
 - o.-madık 2b-8
- oñat** Doğru, uygun, iyi.
 - o. 2a-14, 37b-1
- onuncı** On sayısının sıra sıfatı, sırada dokuzuncudan sonra gelen.
 - o. 30a-7, 41b-10

- orta** Bir şeyin kenarlarından merkezine doğru yaklaşık olarak aynı uzaklıkta olan yer.
 o. 15a-5
 o.+sında 15a-1, 15a-4, 16b-10, 17a-1
 o.+ya 26a-14
 o.+sından 12b-14
- ortak** Birlikte iş yapan, ortaklaşa yararlarla birbirlerine bağlı kimselerden her biri, şerik, hissedar, partner.
 o.+ı(ortak) 11b-10
 o.+ında(ortakında) 11b-13
- oruç** Far. Tanrı'ya ibadet amacıyla yeme, içme vb. şeylerden belli bir süre veya biçimlerde kendini alıkoyma.
 o. 37a-2
 o.+ın(orucun) 30a-5
 o.+un(orucun) 33a-10
- Osmân** Ar. İslam dinine göre dört halifeden biri.
 o. 17b-1, 17b-12, 17b-16, 17b-9, 37a-12, 37a-7
 o.+dır 18a-1, 17b-4
 o.+ı 17b-15
- otur-** Vücudun belden yukarısı dik duracak biçimde ağırlığı kaba etlere vererek bir yere yerleşmek.
 o.-a 32a-15, 33b-8, 4a-13
 o.-dı 10b-3, 20a-3, 26b-10
 o.-dugun 14b-4
 o.-dugunuz 14a-12, 14a-14
 o.-mişlardı 3b-6
 o.-sa 32a-13
 o.-un 20a-1
 o.-up 15a-7, 39a-1, 40b-5
 o.-ur 10a-1, 27a-10, 28a-8, 41b-3
 o.-urdu 17b-8
 o.-urduk 6b-13
 o.-urken 18b-5, 31b-16, 41a-2, 8a-13
 o.-urlar 23b-2
- oturak** Oturulacak yer veya şey.
 o. 11b-15
- oturmak** Vücudun belden yukarısı dik duracak biçimde ağırlığı kaba etlere vererek bir yere yerleşmek.
 o. 32b-4, 32b-3
- otuz** Yirmi dokuzdan sonra gelen sayının adı.
 o.+ı 20a-14, 20a-15
- öl-** Yaşamaz olmak, hayatı sona ermek, can vermek.
 ö.-di 13b-1, 14a-9, 15a-1, 17a-4, 31b-17
 ö.-dügi 17a-2
 ö.-düğünü 13b-2
 ö.-e 4b-6
 ö.-eceğini 6b-2
 ö.-icek 17a-3
 ö.-meli 42a-4
 ö.-meye 6b-7
 ö.-se 21a-2
 ö.-sün 21b-2, 21b-2
 ö.-üp 28a-7
 ö.-ür 28a-10, 4b-5
 ö.-ürse 15a-3, 42a-3, 13a-14
 ö.-ürsen 8a-4
- öldürmek** Bir canlının hayatına son vermek.
 ö. 20b-7, 18b-8
- ölüm** Bir insan, bir hayvan veya bitkide hayatın tam ve kesin olarak sona ermesi, ahiret yolculuğu, ebedi uyku, mevt, vefat.
 ö.+ine 21b-1, 21b-2
- Ömer**
 ö. 15a-7, 15b-7, 17b-12, 17b-9, 18b-7, 21b-11, 21b-12, 21b-14, 21b-15, 21b-6, 21b-8, 22a-2, 22a-3, 22a-4, 22a-6, 22a-7, 24a-3, 29a-15
 ö.+den 21b-10
 ö.+dür 15a-13, 15b-9
 ö.+e 15b-6, 21b-7, 15b-2
 ö.+u 21b-13
 ö.+in 21b-11
- Ömer ibni'l-Hattâb** İkinci halife, Hz. Ömer.
 ö. 17b-14
- ömr** Ar. Yaşam.
 ö.+i 16b-3

- ö.+inde 18a-12
ö.+inüñ 12b-1
ö.+ün 15b-11, 7a-8, 7b-15
ö.+ünñde 6a-17
ö.+üne 6a-17
- öñ** Bir şeyin esas tutulan yüzü, arka karşıtı.
ö.+inde 6b-3, 36a-5
ö.+üne 11b-8, 22b-1, 31b-7
ö.+üme 39a-1
- öñür-** Bir şeyin önüne geçmek.
ö.-ür 23b-12
ö.-ürdi 23b-6
- öp-** Sevgi, saygı, bağlılık, teşekkür belirtmek amacıyla dudaklarını bir şeye veya birine değdirmek.
ö.-üp 29b-8
- ört-** Kötü bir durumu belli etmemek, gizlemek, saklamak.
ö.-di 12a-17
ö.-e 24a-3
- örtü** Örtmek için kullanılan şey, vualet.
ö.+sine 14b-11
- örü**
ö.+si 35b-7
ö.+sinde 35b-8
- örül-** Örme işi yapılmak.
ö.-miş 35b-7
- öte** Sonra, ondan sonra, sonunda.
ö. 21a-17
- ötürü** Ötürü
ö. 19b-4, 31b-6, 31b-9, 36b-14, 36b-15
- öyle** Onun gibi olan, ona benzer
ö. 15b-13, 17b-17, 34b-7
- öz** Bir kimsenin benliği, kendi manevi varlığı, iç, nefis, derun, varoluş karşıtı.
ö.+inde 13a-17
- özen-** Beğendiği şeye benzemeye çalışmak, yapmaya kalkışmak
ö.-üp 36b-8
- özü** Ar. Mazeret.
ö.+in 5b-14
- pâdişâh** Far. Osmanlı Devleti'nde devlet başkanına verilen unvan, hükümdar, sultan
p.+dan 37b-3
p.+lar 31b-10, 31b-7
p.+a 38b-10
- pâk** Far. Temiz
p. 6b-9, 11a-6, 13b-8, 16a-10, 19b-1, 19b-4, 19b-7
- pâre** Far. Parça, kısım
p. 3b-2
- parmak** İnsanda ve bazı hayvanlarda ellerin ve ayakların son bölümünü oluşturan, boğumlu, oynak, uzunca organların her biri
p.+larından 39b-5, 39b-9
- pek** Gereken, beklenen veya alışılmış olandan çok.
p. 5a-2, 15a-9
- pencşenbe** Far. Perşembe.
p. 4a-8
p.+si 4b-1
- perde** Görüşü, ışığı engellemek, bir şeyi gizlemek için pencereye veya bir açıklığın önüne gerilen örtü.
p. 4b-11
p.+niñ 4b-11
- peşimân** Far. Pişman.
p. 6a-10
- peşimânlık** Pişmanlık.
p. 5b-12
- peygamber** Far. İnsanlara Tanrı'nın buyruklarını bildiren, onları Tanrı yoluna, dine çağıran kimse, yalvaç, elçi.
p. 17a-10, 17a-14, 17a-8, 20a-6, 24a-15, 34a-14, 35b-14, 5a-10, 6b-7, 4b-1
p.+isen 18b-17
p.+e 16b-5, 17a-9
p.+em 18b-17
p.+iyem 23a-8
p.+sin 13a-11
p.+sen 16a-1

- peygamberlik** Peygamber olma durumu, nübüvvet.
p. 20a-4
p.+im(peygamberligim) 16a-3
- pîr** Far. Yaşlı, koca, ihtiyar kimse.
p. 16b-9, 24b-3, 34a-12
- piş-** Ateşte, fırında, kaynar suda veya yağda ısı etkisiyle yenilebilir duruma gelmek.
p.-miş 26a-15, 26b-2
- pişir-** Bir besin maddesini gerektiği kadar ısıda tutarak yenilebilecek bir duruma getirmek.
p.-üp 26a-13
- pür-baş** (Far. pür + T. baş) Yaralı.
p. 36b-6
- rabb** Ar. Tanrı.
r.+imiz 22b-9
r.+ümden 14b-6, 7a-5
r.+i 3b-10, 6a-8, 6a-10, 7b-5, 19b-2, 21a-9, 22b-11, 22b-14, 24b-10, 24b-2, 29a-10, 31a-7, 40a-11, 40a-6, 40a-9
- rabbenâ** Ar. “Tanrımız” anlamında kullanılan bir söz.
r. 2b-4
- radiyallâhu** Allah ondan razı olsun, anlamında kalıp söz.
r. 12a-14, 12a-9, 12b-12, 14a-6, 15a-8, 15b-7, 16a-14, 17b-1 17a-5, 17b-15, 18b-7, 19b-3, 20b-4, 21b-6, 22a-4, 22b-4, 24a-3, 24a-8, 25a-1, 26b-8, 29a-15, 29b-13, 29b-17, 30a-15, 30a-8, 31a-11, 32a-11, 32b-17, 33a-15, 33a-8, 34a-1, 37a-1, 37a-8, 38a-11, 39b-1, 3b-5, 40b-2, 40b-8, 6b-11, 8a-6, 18b-3, 16b-15, 2b-13, 33b-6, 23b-17
- rahmân** Ar. Herkese, her canlıya merhamet eden (Tanrı)
r. 22a-15, 22b-1
r.+uğ 22a-14
- rahmet** Ar. Birinin suçunu bağışlama, yargılama, merhamet etme
r. 14a-14, 14b-1, 14b-3, 15b-12, 20a-11, 20a-7, 22b-1, 26b-15, 26b-16, 27a-2, 27b-6, 28b-17, 2b-11, 32b-15, 40b-12
r.+e 14b-6, 38a-3, 38a-4
r.+i 19b-9, 4b-3
r.+inden 27b-8
r.+üğ 2b-7
- Ramazân** Ar. Ay takviminin dokuzuncu ayı, üç ayların sonuncusu, oruç tutulan ay
r. 16b-12, 16b-9, 24a-11, 24b-17, 26b-7, 27b-16, 27b-5, 28a-12, 28a-4, 28a-5, 28b-1, 28b-1, 28b-4, 28b-8, 30a-3, 30a-3, 30a-4, 30a-6, 30a-8, 32a-10, 32b-14, 32b-5, 32b-8, 33a-13, 33a-2, 33a-5, 33b-3, 35b-1, 36a-4, 36a-9, 39b-15, 39b-16, 39b-17, 40a-3, 40a-5, 40b-1, 40b-1
r.+a 27b-10, 28a-14
r.+da 26b-5, 28b-14, 32a-12, 32a-9, 35a-17, 36b-11, 37a-6, 39b-14
r.+dan 16b-17
r.+ı 27b-13, 2a-2
- rastgel-** Düşünmediği, ummadığı halde karşılaşmak, rastlamak, tesadüf etmek.
r.-di 21b-11
- râvî** Rivayet yani söylenti anlatana verilen ad.
r. 14a-8, 15a-13, 17b-4, 18b-6, 21b-11, 22b-7, 25a-4, 2b-16, 30a-13, 34a-3, 38a-14, 8a-9
r.+nin 2a-10
r.+si 14a-9
- Ravzatü'l-ulemâ**
r.+da 11b-3
- râzî** Ar. Uygun bulan, benimseyen, isteyen, kabul eden.
r. 27a-17, 8a-16, 8a-17, 8b-14, 9b-6, 12b-5, 17a-6
r.+yam 8b-15, 8b-16
r.+yın 8b-14
- Receb** Ay takviminin yedinci ayı, üç ayların birincisi.
r. 12a-11, 12a-12, 12a-15, 12a-7, 12a-8, 12b-10, 12b-14, 12b-4, 12b-9, 13a-5, 13b-11, 13b-14, 16a-12, 16a-13, 16a-15, 16b-13, 16b-15, 17a-11, 17a-14, 17b-1, 17b-10, 18a-13, 20b-10, 20b-12, 20b-8, 21a-10, 21a-7, 21b-2, 21b-2, 24a-10, 2a-2, 2b-12, 3b-17, 4a-1, 4a-6, 4a-7, 4b-10, 5a-10, 5a-14, 5a-5, 5a-7, 5b-13, 5b-5, 6a-16, 6b-5, 7b-8, 8a-5
r.+de 22b-1, 8a-2, 12b-7
r.+e 4b-4
r.+üğ 14a-5, 18b-3, 4b-1
- red** Ar. Uygun bulmama, geri çevirme, kabul etmeme
r. 6a-15, 17b-14, 27b-10
- refîk** Ar. Arkadaş, dost
r. 2b-4
- Regâ'ib**
r. 2b-12, 4a-6
- rek'ât** Ar. Namazda bir kıyam, bir rüku ve iki secdeden oluşan bölüm.
r. 17a-4, 17a-5, 32b-6, 40b-10, 20a-13, 4a-9
r.+da 4a-10, 40b-10
r.+ında 4a-9
- resûl** Kendisine kitap indirilmiş peygamber.
r. 10a-5, 10a-11, 10a-15, 10b-2, 10b-4, 10b-6, 10b-8, 11a-6, 11b-12, 11b-13, 11b-2, 11b-8, 11b-9, 12a-10, 12a-14, 12b-13, 12b-4, 13a-12, 13b, 13b-7, 14a-9, 15a-14, 16a-15, 16a-2, 16b-9, 17b-7, 18a-1, 18a-2, 18a-4, 18b-10, 18b-12,

18b-14, 18b-16, 18b-8, 19a-10, 19a-11, 19a-2, 19a-5, 19b-4, 19b-9, 20a-10, 20b-5, 20b-6, 22a-10, 22b-10, 22b-12, 22b-12, 22b-13, 23a-16, 23a-2, 24a-1, 24a-4, 24a-7, 24a-9, 26a-10, 26b-12, 28a-16, 29a-15, 30b-5, 31a-12, 32a-12, 32a-3, 32b-3, 32b-4, 33a-1, 33a-12, 33a-15, 33a-4, 33a-9, 34b-11, 34b-14, 35a-11, 35a-5, 36b-17, 37a-11, 37a-9, 38a-17, 38b-13, 38b-3, 38b-5, 3a-12, 3b-17, 3b-4, 41a-6, 5a-1, 5a-9, 5b-17, 6b-13, 6b-14, 6b-17, 7a-3, 7a-7, 8a-12, 8b-3, 9a-14, 9b-16, 13b-3, 19a-3, 13a-12, 18a-3, 32b-13, 38a-15, 39b-4, 9b-10, 20a-6, 33b-7, 8b-9

r.+e 13a-11, 21a-14

r.+iñ 35a-8

r.+isin 19a-4

r.+ünden 14b-2

r.+üñ 11b-6, 23b-4, 33a-7, 3b-6, 12a-2

r.+de 3b-6

r.+ün 11b-12

r.-ekrem 11b-3, 26b-9, 33b-2

resûlallâh Ar. Tanrı'nın elçisi, Hz. Muhammed.

r. 11b-1, 16a-17, 16b-7, 17b-11, 22b-7, 24a-6, 24a-8, 26a-17, 26b-11, 30b-4, 31b-17, 32a-6, 35a-8, 37a-10, 38b-12, 38b-15, 39a-2, 39b-3, 40b-2, 5a-7, 8b-1, 8b-15, 8b-4

resûlullâh bk. Resûlallâh.

r. 2b-14, 3a-3, 8a-7, 10b-4, 11a, 11a, 11b-5, 12a-13, 12a-7, 13a-8, 13a-9, 13b-2, 14a-8, 14b-16, 15a-8, 15b-4, 16b-10, 16b-13, 16b-15, 17a-2, 17a-6, 17b-10, 17b-2, 17b-15, 18a-3, 18b-4, 18b-6, 21a-6, 21b-9, 22b-5, 22b-7, 25a-2, 26a-2, 28b-3, 29b-17, 2b-17, 30a-16, 30a-9, 31b-15, 32a-1, 33b-9, 34a-2, 34a-5, 34b-3, 35b-2, 38b-11, 39a-3, 40a-17, 40b-8, 41a-2, 4b-17, 6b-12, 8b-17, 9b-8, 9b-9, 38a-11

r.+a 39b-3, 9b-7, 41a-1, 9a-17, 9b-15, 38a-11

r.+ı 14a-7, 18b-4, 9b-1, 9b-13

revâ Far. Yakışır, yerinde, uygun

r. 4a-16, 19b-2

Revnaki'l-mecâlis

r.+de 18b-3

Revnaku'l-mecâlis

r.+de 19b-9, 12a-12

rey Ar. Görüş.

r. +ini 12a-15

rızâ Ar. Razi olma, isteme, istek

r.+sı 27a-6, 7b-17

r.+sıyladur 27a-6

rızk Ar. Tanrı'nın bütün yaratıklarına verdiği nimet

r. 19b-12, 19b-12

r.+ımdur 24b-6

ri'âyet Ar. Sayma, saygı, ağırlama, itibar etme

r. 27a-3

ricâ Ar. Dileyiş, dileme, dilek

r. 12b-4, 24b-15, 28b-2, 28b-5

rif'at Ar. Yükseklik, yücelik, büyüklük

r.+lar 10a-4

risâle Ar. Kitapçık

r. 1b-9

risâlet-penâh Ar.-Far. Hz. Muhammed.

p.+uñ 23a-5

rivâyet Ar. Söylenti

r. 3a-2, 8a-6, 8a-9, 8b-16, 12a-10, 12a-14, 12b-13, 13b-15, 14a-6, 14b-10, 15a-13, 15a-8, 15b-9, 16a-14, 16b-10, 16b-15, 17a-1, 17a-6, 17b-1, 17b-15, 17b-4, 18a-1, 18b-14, 18b-4, 18b-6, 19b-4, 20b-4, 21a-2, 21b-11, 21b-9, 22a-9, 22b-5, 22b-7, 23b-17, 24a-3, 25a-1, 25a-4, 28b-2, 29a-15, 29b-17, 2a-10, 2b-14, 2b-16, 30a-13, 30a-15, 30a-9, 31a-12, 32a-11, 32b-17, 33a-15, 33a-8, 33b-6, 34a-1, 34a-4, 34b-11, 34b-2, 37a-1, 38a-11, 38a-14, 38b-8, 39b-1, 40b-8

r.+de 20a-9

rûh Ar. Dinlerin ve dinci felsefelerin insanda vücuttan ayrı bir varlık olarak kabul ettiği öz, tin, can kuşu.

r.+ını 4b-7

r.+um 38a-1

rûhullâh Ar. İsa peygamber.

r. 7a-12

rûsvâ Far. Ayıplanacak durumda olan, rezil.

r. 15a-10

saâdet Ar. Mutluluk.

s. 19a-5, 38b-3

s.+den 42a-1

s.+le 19a-10

saâdetlü Mutlu.

s. 28b-10

sâ'at Ar. Bir günlük sürenin yirmi dörtte birine eşit, altmış dakikalık zaman dilimi, zaman parçası.

s. 6a-5, 6a-9, 32a-13, 41a-5

- sabah** Güneşin doğduğu andan öğleye kadar geçen zaman.
s. 18b-15, 27a-10, 38b-17, 41b-10
- sâbit** Ar. Değişmeyen, hep aynı kalan, önceden ayarlanmış.
s. 13b-5, 19b-6, 26b-6
- sabr** Ar. Olacak veya gelecek bir şeyi telaş göstermeden bekleme.
s. 14a-6, 25a-16
- sadâ** Ar. Ses
s.+sından 23b-8
s.+sıyla 23b-9
- sadaka** Ar. Yardım amacıyla karşılıksız verilen şey.
s. 8a-11, 8b-5, 14a-8, 18b-6, 22b-7, 33b-4, 33b-9, 36b-10, 37a-10, 37a-12, 37a-17, 37a-4, 37a-9
s.+sını 33b-8
- sadaka-fitre** Ar. Fıtır sadakası, fitre, Ramazan bayramında verilen sadaka.
s. 36b-13
- sadaka-fitr** Ar. Fıtır sadakası, fitre, Ramazan bayramında verilen sadaka.
s. +ı 37a-2, 37a-8
- sadakallâhu** Ar. Allah doğru söyledi, anlamında kalıp söz.
s. 12b-17, 13b
- sadakati'l-fitra** Ramazan bayramından önce verilmesi gereken sadaka.
s. 33b-17
- sâdik** Ar. Dostluğu ve bağlılığı içten olan, sadakatli
s. 12a-2
s.+ise 20a-5
- sâdir** Ar. Çıkan.
s. 22b-14
- safâ** Ar. Gönül rahatlığı, rahatlık, kaygısız ve sakin olma
s. 35a-9
s.+m 35a-10
- sâfi** Ar. Katıksız, duru, temiz
s. 29a-6
- sag** 1. Sağlam, esen 2. Vücutta kalbin bulunduğu tarafın karşısında olan, sol karşıtı
s. 8a-3, 11b-17, 29b-8, 29b-8, 37b-12, 37b-8, 37b-9
s.+dur 34a-11
s.+ıla 33b-14
s.+ından 18a-7
- sagır** İşitme duyusundan yoksun, işitmeyen
s.+lara 37b-17
- sagış** Sayı, adet, miktar.
s.+ı 20a-7
s.-ınca 20a-10
- saglık** Vücudun hasta olmaması durumu, vücut esenliği, esenlik, sıhhat, afiyet.
s.+ın(sağlığın) 38a-3
- sahâbe** Ar. Hz. Muhammed'i görmüş ve onun sohbetinde bulunmuş Müslümanlar, ashap
s. 1b-11, 10a-7, 10a-10, 10a-16
s.+den 10a-6, 13b, 4b-17
- sâhib** Ar. Herhangi bir şey üstünde mülkiyeti olan, onu yasaya uygun bir biçimde dilediği gibi kullanabilen kimse, iye, malik.
s. 38a-4
s.+i 10a-4, 15b-14, 22a-1, 6b-8, 12a-10, 10b-17
s.+inden 2a-11
s.+ini 12a-4, 22a-2
s.+iğ 20b-16
s.+leri 41b-17, 42a-2
- sahih** Ar. Doğru, gerçek.
s. 15a-9, 15b-8
- sâhir** Ar. Büyücü, sihirbaz.
s. 13a-15, 16a-7, 18b-15, 20b-5
s.+lerdür 21a-11
s.+leri 20a-2
s.+sin 13a-15
- sâ'im** Ar. Oruç tutan, oruçlu.
s. 12a-12, 12a-15, 12b-11, 12b-11, 12b-15, 12b-5, 12b-7, 12b-9, 13a-1, 14a-4, 14a-5, 14b-12, 15a-1, 16b-1, 16b-10, 16b-11, 16b-8, 17a-1, 17a-12, 17a-12, 17a-14, 17a-3, 17a-3, 17a-7, 19b-6, 20b-11, 21a-10, 24a-11, 24b-13, 28b-4, 28b-5, 30a-4, 30a-4, 36b-11, 41a-12, 41a-4, 41a-9, 4a-4, 4a-4, 4a-8, 4b-10, 4b-13, 5a-11, 5a-13, 5a-14, 5a-15, 5a-16, 5a-6, 5a-7, 7b-12, 7b-14, 7b-9, 8a-2, 24a-2, 30a-3
- sâ'ir** Ar. Diğer, başka.
s. 1b-11, 4a-1, 8b-9, 13b-13, 13b-13, 14a-2, 28b-12, 37b-14
- sakal** Yetişkin erkeklerde yanak ve alt çenede çıkan kılların tümü.
s.+ımı 27a-16

- s.+ına 27a-9
s.+ında 6a-7
s.+uñ 27a-14
- sakin-** Herhangi bir korku veya düşünce ile bir şeyi yapmaktan uzak durmak.
s. 26a-6, 27b-7, 32b-2, 33b-14, 33b-15, 36a-15, 37a-13
s.-gıl 36b-4
s.-sun 20a-13
s.-uñ 11b-2
- sâkin** Ar. Durgun, dingin.
s. 3b-10, 3b-11
- sâkit** Ar. Susmuş, sessiz.
s. 14b-15
- sakla-** Kaybolmaması, görünmemesi için gizli bir yere koymak.
s.-r 33b-11
s.-rdum 23a-9
s.-ya 20a-15, 20b-8, 21b-7, 29a-17, 36b-4, 42a-5
s.-yup 20a-16
- sal-** 1. Salmak, bırakmak, 2. Sallamak (kılıç vs.).
s.-andan 41a-13
s.-ardı 41a-5
s.-ıp 20a-2
s.-mışdum 31a-2
s.-up 27a-13, 41a-10
- salât** Ar. Namaz.
s.-(ı) 2b-12
- salavât** Ar. Hz. Muhammed'e gönderilen selam ve edilen dualar.
s. 3a-10, 3a-15, 3a-16, 3b-13, 40b-6, 9a-1, 9a-10, 9a-12,
10b-16, 10b-17, 11a-1, 11a-3, 11a-4, 12a-10, 12a-4, 12a-5, 13b, 13b, 13b, 14a-12, 14a-14, 14b-11, 14b-13, 14b-2, 14b-6, 14b-6, 15a-13, 15a-14, 15b-11, 15b-12, 15b-9, 16a-1, 16a-6, 16a-8, 16a-9, 16b-6, 16b-7, 18a-14, 18a-3, 19a-1, 19a-14, 19a-16, 19b-5, 22a-12, 22a-9, 23a-14, 23a-14, 23b-12, 23b-15, 26a-1, 26a-3, 26a-4, 26a-7, 26a-8, 26b-16, 26b-3, 2a-1, 2a-10, 2a-9, 31a-17, 31b-12, 32a-8, 34b-17, 34b-2, 34b-4, 34b-7, 34b-8, 34b-9, 35a-13, 35a-15, 38b-16, 38b-7, 38b-8, 39a-14, 39a-15, 39a-8, 39b-10, 40b-6
s.+a 35a-2
s.+dur 23a-9
s.+ı 18a-5, 22a-11, 31b-2
s.+ın 16a-2, 35a-16
s.+ıñ 19b-1, 26b-5, 31b-4, 32a-9, 39b-13
s.+uñ 12a-7, 16a-12
- sâlih** Ar. Yetkisi, hakkı olan
s. 14a-15, 14b-2
- salkım** Üzüm gibi, birçoğu bir sap üzerinde bir arada bulunan meyve
s. 24b-4, 24b-5
- salla-** Düzenli bir biçimde ve hep aynı doğrultuda hareket ettirmek.
s.-dı 23b-6
- sallallâhu aleyhi ve sellem** Ar. Hz. Muhammed'i saygıyla anma ve ona dua etme anlamında cümle.
s. 2a-8, 2b-14, 3a-13, 3a-3, 3b-17, 6b-12, 8a-13, 8a-7, 8b-17, 9a-14, 9b-16, 2a-8, 11a-16, 11b-3, 12b-4, 13a-8, 13a-9, 13b-3, 14a-7, 14b-16, 15a-8, 15b-10, 15b-6, 16a-13, 16b-10, 17b-10, 17b-7, 18b-1, 18b-4, 19b-5, 21b-12, 21b-9, 22a-17, 22b-3, 22b-5, 24a-1, 25a-15, 25a-2, 26a-11, 26a-14, 26a-2, 26b-9, 28b-3, 29b-17, 30a-16, 30a-9, 31a-12, 31b-15, 32a-2, 32b-13, 33b-2, 34a-2, 34a-5, 34b-11, 34b-4, 35a-11, 35a-5, 35b-2, 38a-12, 38a-15, 39b-2, 3b-4, 3b-9, 40a-17, 40b-9, 41a-2, 17b-2, 18b-4, 23a-16
- san-** Bir şeyin olma veya olmama ihtimalinikabul etmekle birlikte, olabileceğine daha çok inanmak, zannetmek.
s.-alar 17a-14
s.-sañ 12b-16
s.-up 31a-6
- sancak** Bayrak, liva.
s. 21a-6
- sanduk** Ar. İçine çeşitli şeyler konulan, tahtadan yapılmış, kapaklı ev eşyası.
s. 36a-5
s.+da 36a-5, 36a-6, 36a-8
- sarar-** Sarı olmak, rengi sarıya dönmek.
s.-miş 14a-12
- sarây** Far. Hükümdarların veya devlet başkanlarının oturduğu büyük yapı.
s.+da 11b-15
s.+lar 40b-14
- sarf**
s. 7b-15
- sarhoş** Far. Alkollü içki veya keyif verici bir madde sebebiyle kendini bilmeyecek durumda olan kimse, esrik, mest, başı dumanlı, kafası bulutlu, kafası iyi, kafası dumanlı, kafası kıyak.
s.+la 27a-15

- satılmak** Satma işi yapılmak.
s. 12a-6
s.+dan 12a-8
- satır** Ar. Bir sayfa üzerinde yan yana gelen kelimelerden oluşan ve alt alta sıralanmış her bir dizi
s. 25a-7
- satranc** Far. İki kişi arasında altmış dört kareli bir tahta üzerinde değerleri ve adları değişik siyah ve beyaz onaltışar taşla oynanan oyun.
s. 41b-10
- sav-** Savuşturmak, defetmek.
s.-ar 14b-9
- savım** Ar. Oruç
s.+ların 40a-12
- savm** Ar. Oruç
s. 16b-16, 8a-4
s.+dur 17a-1
s.+ıla 16b-11, 7b-16
s.+ını 27b-12
- sa'y** Ar. Çaba, gayret.
s. 36b-2
- say-** Bir şeyin kaç tane olduğunu anlamak için bunları birer birer elden veya gözden geçirmek, sayısını bulmak.
s.-ıp 14b-4
s.-up 21a-12
s.-ageldigimiz 18a-12
- sebât** Ar. Sözünden veya kararlarından dönmeme, bir işi sonuna değin sürdürme
s. 6a-17
- sebeb** Ar. Bir şeyin olmasına veya belli bir halde bulunmasına yol açan şey
s. 7a-4, 8b-3, 15b-2, 15b-5, 15b-9, 18a-4, 22b-10, 22b-15, 29a-11, 39a-7, 41a-1
s.+i 8b-1
s.+inden 35b-16
s.+iyle 34b-9
- sebîl** Ar. Yol
s. +i 21b-2
- secde** Ar. Genellikle namaz kılarken alını, el ayalarını, dizleri ve ayak parmaklarını yere getirerek alınan durum
s. 11b-13, 11b-14, 11b-15, 19b-2, 20b-14, 37a-6, 39b-17
s.+den 40a-1
s.+si 37a-4
s.+ye 22b-11, 22b-13, 4a-14
- sehiv** Ar. Yanıltı.
s. 37a-4
- sehv** bk. Sehiv.
s. 37a-5
- sekiz** Yediden sonra gelen sayının adı.
s. 3a-2, 12b-11, 14a-10, 28b-15, 36b-12, 37a-13, 37a-16, 37b-6, 37b-9, 38a-7
- sekizinci** Sekiz sayısının sıra sıfatı
s. 21a-7, 28a-1, 41b-9
- selâm** Ar. Bir kimseyle karşılaşıldığında, birinin yanına gidildiğinde veya yanından uzaklaşıldığında kendisine söz ve işaretle bir nezaket gösterisi yapma, esenleme, merhaba
s. 4a-9, 6b-14, 7a-17, 8a-15, 10a-13, 11b-4, 11b-5, 14a-12, 14a-15, 20a-12, 29a-9, 34a-14, 35b-16, 35b-17, 36a-1, 40b-11, 41a-8, 41b-4, 41b-5, 41b-5
s.+ım 14a-14
s.+ın 6b-15, 10b-9, 15b-5
s.+ını 11b-6
s. + almak 14a-15
- selâmet** Ar. Esen olma durumu, esenlik
s. 12a-1
- sen** Teklik ikinci kişiyi gösteren söz
s. 3a-15, 3b-12, 6a-12, 6a-13, 6b-15, 14b-13, 18b-12, 19a-14, 19a-3, 19a-4, 20a-6, 21a-11, 21a-14, 22b-13, 27a-11, 28a-2, 28a-5, 28a-6, 28a-9, 30b-5, 31a-10, 31a-8, 31a-9, 31b-1, 31b-11, 32b-2, 33b-13, 33b-15, 34a-9, 37b-7
s.+a+(saña) 10a-13, 10b-10, 11b-13, 11b-2, 11b-5, 12b-2, 13a-12, 19a-1, 19a-5, 19a-5, 20a-15, 22a-15, 22b-1, 22b-7, 23a-13, 23a-8, 24b-2, 26a-6, 26b-1, 28a-3, 29a-12, 2b-4, 30b-12, 33b-10, 33b-11, 33b-11, 35b-17, 36a-3, 36a-4, 37b-1, 37b-13, 37b-2, 37b-5, 38a-2, 39a-12, 39a-12, 39a-3, 39a-6, 40a-2, 6a-14, 6a-8, 7b-6, 8a-15, 8b-4, 9a-5
s.+a+(sen.a+(saña)) 16a-7, 16b-11, 17b-7, 20a-12, 20b-1, 21a-14, 22a-14
s.+de 19a-12, 19a-8
s.+den 17a-6, 19a-7, 19a-8, 27a-17, 40a-6
s.+i 10a-10, 10b-10, 13a-16, 18b-15, 18b-6, 19a-3, 20a-4, 22a-13, 27a-13, 32a-4, 34a-17, 34b-1, 36a-3, 36b-10, 37b-1, 39a-6, 3b-13, 6a-13, 6a-14, 16a-10, 23a-10, 26a-17, 8b-4
s.+i(sini) 6b-3
s.+in 37b-6

- s.+iñ 10b-17, 12a-6, 13b, 14a-6, 16a-8, 16b-7, 19b-1, 23a-8, 23b-15, 26a-5, 26b-15, 26b-4, 31a-2, 31a-8, 32a-8, 34a-15, 35a-16, 39b-13, 7a-5, 7a-6, 8b-6, 40a-2, 7a-3
s.+inçün 14a-6, 21a-13
s.+inle 38b-4
s.+iñdür 8a-4
s.+iñ 15a-12, 15b-3, 16a-12, 17b-6, 19a-15, 19b-11, 31a-10, 36a-9, 37b-9, 3a-16, 19b-14
- sencileyin** Senin gibi.
s. 13a-15, 20b-5, 8b-11
- serâsime** Far. Sersem, afallamış, bunalmış.
s. 23b-11
- server** Far. Baş, başkan.
s. 8a-2
- ses** Kulağın duyabildiği titreşim, seda, ün.
s. 30b-1
s.+i 30b-1
s.+inden 30b-1
- sev-** Sevgi ve bağlılık duymak.
s.-diñ 6a-12
s.-düginden 38b-2, 8a-10, 8b-4
s.-dük 6a-13
s.-enlere 34a-17
s.-er misin 9b-1
s.-erdi 22b-15, 38a-17
s.-erin 16b-12, 9b-2
s.-ersen 9b-11, 9b-13, 9b-2
s.-meyenlere 34b-1
s.-üp 10b-10, 12a-9, 3b-13, 9a-1
- sevâb** Ar. Hayırlı bir davranış karşısında Tanrı tarafından verileceğine inanılan ödül
s. 12a-8, 13a-1, 15a-2, 15a-3, 16b-11, 29b-15, 30a-2, 32a-16, 33a-7
s.+dan 13b
s.+ı 28b-5, 31b-2, 33a-3, 33a-3, 4a-5
s.+ın 16a-6, 2a-1, 31a-17, 32a-14, 33a-6, 5a-13
s.+ına 37a-13
s.+lar 13b-10, 19b-2, 23b-16, 26b-5, 35a-17, 40b-13
s.+ları 28b-6, 40a-12
- sevâblı** Sevabı olan.
s. 29b-14
- Sevbân** Hz. Muhammed'in azatlısı, sahabe.
s. 4b-17, 5a-3, 5a-5, 5a-9
- sevgi** İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu.
s.+si 9a-11
- sevgü** İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu.
s.+leri 2b-1
- sevgülü** Sevgi ve bağlılık duyulan.
s. 18b-2
s.+ce 31b-17
s.+dür 16b-14, 24b-13, 26a-10
s.+sidür 15a-15
- sevgülü** bk. sevgülü
s.+dür 24a-14, 40b-1
- sevici** Aşık, seven.
s.+dür 7a-15
- sevinç** İstenen veya hoş giden bir şeyin olmasıyla duyulan coşku.
s.+ile 31a-3
- seyâhat** Ar. Yolculuk.
s.+i 24a-15
- Seyyidi'l-Mürselîn** Peygamberlerin efendisi, Hz. Muhammed.
m. 15a-6, 18b-2, 36b-4, 40a-16
- Seyyidü'l-Mürselîn**
s. 1b-9, 30a-7
- sıfât** Ar. Bir kimsenin görev, ödev, toplumsal veya hukuki bakımdan yeri ve özelliği.
s. 20a-17, 20b-1
s.+la 8b-7
s.+lardan 21b-6, 42a-5
- sığ-** Bir kaba, bir yere bütünüyle girebilmek veya içinden geçebilmek.
s.-acak 18b-11
- sığa-** Sıvamak, okşamak.
s.-dı 35a-12
- sıhhat** Ar. Sağlık, esenlik.
s.+ine 2a-12

- sık-** Çevresine sarılarak veya bir şey sararak çepeçevre basınç altına almak.
s.-dı 14b-7
- sıla** Ar. Gurbetteki bir kimse için doğup büyüdüğü ve özlediği yer.
s.+sı 20a-1, 21a-6
s.+sına 41b-7
- sırr** Ar. Varlığı veya bazı yönleri açığa vurulmak istenmeyen, gizli kalan, gizli tutulan şey.
s.+ı 14b-13, 14b-14
- sırât köprüsi** Cehennemin üzerine kurulmuş olduğuna inanılan dar ve geçilmesi güç köprü.
s. 18a-5
- Sidretü'l-müntehâ** Ar. Gökyüzünde, ötesine hiçbir varlığın geçemediği bir ağaç.
s. 35b-3, 41a-16
s.+da 41a-15
- sihir** Ar. Büyü.
s. 20b-5, 21a-11
- silk-** Üstündeki şeyleri düşürmek veya temizlemek için bir şeyi kuvvetle sallamak.
s.-eler 32b-9
- silkin-** Üstünü silmek.
s.-e 16a-3
- siğek** Çift kanatlılardan, bir takım uçucu böceklerin genel adı.
s. 3b-1
- sirke** Far. Salatalara, yemeklere ekşilik vermek için kullanılan ekşimış üzüm, elma, limon vb. suyu.
s.+dür 22a-2
s.+i 22a-2
s.+nden 22a-1
s.+sine 22a-3, 22a-9
s.+ye 21b-15, 22a-7
s.+yi 21b-13
s.+dır 21b-12
- siz** Çokluk ikinci kişi zamiri.
s. 11a-3, 13a-5, 14a-12, 14a-16, 15a-10, 18a-9, 20b-15, 21a-12
s.+i 11a-6, 25a-13, 25a-15, 16a-17
s.+iğ 11a-5, 14a-3, 25a-11
s.+üğ 14a-14, 22a-12
- sof** Ar. 1. Bir çeşit sertçe, ince yünlü kumaş. 2. Ham ipekten yapılmış astarlık kumaş.
s. 16b-14, 17a-3
- sok-** İçine veya arasına girmesini sağlamak.
s.-a 20b-17
s.-dum 30b-2
- sokak** İl, ilçe vb. yerleşim bölgelerinde, iki yanında evler olan, caddeye oranla daha dar veya kısa olabilen yol.
s.+larda 17a-10
s.+ları 23b-9
- sol** Vücutta kalbin bulunduğu tarafta olan, sağ karşıtı.
s.+ına 33b-15
s.+undan 18a-8
- soğ** Uç, sınır.
s.+a 2b-10
- sonra** Daha ileri bir zamanda, müteakiben, önce karşıtı.
s. 4a-12, 4a-15, 4a-8, 5a-2, 5a-5, 6a-11, 6a-13, 6a-4, 6a-6, 6a-9, 9b-4, 14b-10, 14b-7, 15a-1, 15a-9, 15b-12, 16b-17, 19b-15, 19b-7, 22a-5, 22a-8, 22b-9, 33b-15, 35b-17, 37a-3, 37a-8, 37a-9, 39a-11, 39a-4, 40a-14, 40b-11, 41a-13
- sor-** Birine soru yöneltmek herhangi bir konuda bilgi istemek, sual etmek.
s. 17b-6, 36a-7, 37b-15, 37b-16, 37b-17
s.-asın 8a-16
s.-dı 10a-7, 22b-2
s.-up 7b-1
s.-a 18a-1
s.-masun 13a-14
- sög-**
s.-er 19b-14
- söyle-** Düşündüğünü veya bildiğini sözle anlatmak.
s. 19b-14
s.-di 14b-6, 20b-8, 29b-6, 29b-6
s.-meli 29b-14
s.-mezdi 29b-15
s.-rdi 29b-14
s.-rken 11b-4
s.-sin 7a-11
s.-yeni 20a-3
s.-yicek 26b-2

- s.-yüp 14b-5, 21a-13, 7a-12
s.-meden 29a-14
s.-mese 21b-1
s.-meyendir 21a-17
s.-meyeni 20a-3
- söylemek** Düşündüğünü veya bildiğini sözle anlatmak.
s. 18b-14
s.+e (söylemege)18a-14
- söyleş-** Karşılıklı konuşmak, hasbıhal etmek, sohbet etmek.
s.-irken 14a-13
s.-irsin 14a-14
s.-üş 20a-2
s.-üp 41a-2
s.-ürüz 20a-1
- söyletmek** Söylemesine yol açmak.
s.+e(söyletmege) 16a-10, 19a-15
- söyündür-** Söndürmek.
s.-ür 22a-13
- söz** Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, laf.
s. 2a-11, 3a-14, 18b-10, 18b-14, 18b-16, 37b-1
s.+ise 29b-14
s.+de iken 30b-11
s.+den19b-14
s.+i 10b-17, 12a-6, 16a-10, 16a-11, 16a-11, 16b-5, 18b-2, 18b-3, 19a-15, 19a-17, 19b-8, 20a-7, 35a-3, 35a-4, 39a-16, 39a-16, 39b-10, 39b-11, 3a-17, 16b-6, 3b-3
s.+in 18b-13
s.+inde 13b
s.+ine 20b-14
s.+ler 14b-6
s.+lerden 38a-5
s.+üm 22b-12
s.+üne 22b-16
s.+üş 8a-3
- su** Hidrojenle oksijenden oluşan, sıvı durumunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde, ab.
s. 26a-4, 31a-1, 31a-2
s.+da 26a-5, 26b-4
s.+lar 39b-6, 39b-9
s.+ları 39b-4
s.+ya 21a-13, 39b-3, 39b-4, 39b-9
s.+yı 12a-11
s.+yına 1b-8, 31b-13, 41b-15, 19a-12
s.+yıyla 10b-11, 10b-13
s.+yınadır 29a-2
- sû-i zan** Ar. Kötü zan.
s. +dan 2a-5
- su'âl** Ar. Soru.
s. 5a-13, 9a-4, 12b-6, 14b-1, 16b-16, 17a-13, 17b-10, 17b-11, 17b-8, 21b-14, 22a-6, 24a-6, 26b-11, 27a-11, 29b-10, 33b-9, 34a-8, 35b-13, 36a-8, 40b-2, 41b-12
- suç** 1. Törelere, ahlak kurallarına aykırı davranış 2. Yasalara aykırı davranış, cürüm.
s.+ı 22b-3, 5b-8
s.+ın 5b-9
s.+um 20b-10
- sultân** Ar. Müslüman, özellikle Sünni hükümdarların kullandıkları unvan, padişah.
s. 12a-2, 15b-10, 15b-5, 16a-10, 16b-6, 22b-14, 22b-5, 23a-7, 23b-3, 26a-9, 27b-9, 27b-9, 29a-1, 31b-11, 31b-13, 38b-2, 3b-9, 32a-8, 16a-13, 1b-12, 20b-3, 26a-11, 26a-14
s.+a 25b-7, 31b-14, 12b-1
s.+dır 23b-13
s.+ı 12a-9, 26a-9, 3b-13
s.+ım 15a-10, 15b-2, 23a-5
s.+ıı 10b-15, 12a-15, 19a-13, 23a-11, 23b-6, 17b-5, 2a-8
s.+uı 35a-13
- sunıl-** Sunma işine konu olmak.
s.-a 22a-14
- sunmak** Bir büyüğe veya nezaket gereğince bir kimseye bir şey vermek, arz etmek, yollamak, göndermek, takdim etmek.
s. 26a-15
- sûre** Ar. Kur'an'ın yüz ondört bölümünden her biri.
s. 20a-12, 12b-15
s.-i 36a-12, 41a-16
- sûret** Ar. Görünüş, biçim.
s.+inde 16a-2, 18b-9, 39b-16

- susa-** Su içme gereksinimi duymak.
s.-sam 34b-1
- susuz** Suyu olmayan, suyu bulunmayan.
s. 18a-13
- susuzluk** Susuz olma durumu, kuraklık.
s. 4b-8
s.+ım(susuzluğım) 34b-1
- suvar-** Sulamak, su vermek.
s. 30b-12
s.-a 12a-13
s.-dık 39b-8
s.-miş 31a-3
s.-up 18a-16
- süd** Süt.
s.+den 24a-17
- Süfyan-ı Sevrî** Hicri ikinci asrın meşhur kelim alimi, muhaddis ve sufisi.
s. 14b-10
- sükût** Ar. Susma, konuşmama, sessizlik.
s. 19a-9
- Süleyman**
s. 34a-14
- süni**
s. 3a-5
- sür-** Dokundurmak, değdirmek.
s.-di 15a-8
s.-düm 27a-16
- sürü-** Sürüklemek.
s.-yüp 8b-8
- sürün-**
s.-i 11b-7, 11b-8
- süt** Kadınların ve memeli dişi hayvanların yavrularını beslemek için memelerinden gelen, besin değeri yüksek, beyaz sıvı.
s.+den 12a-11
- süveyd**
s. 10a-4
- süzül-** Süzme işine konu olmak.
s.-üp 23b-5
- Şa'bân** Ar. Ay takviminin sekizinci ayı, üç ayların ikincisi.
ş. 2a-2, 13b-9, 13b-10, 13b-11, 14a-11, 14a-3, 14b-14, 14b-17, 14b-9, 15a-7, 16b-12, 16b-14, 16b-17, 16b-7, 17a-11, 17a-2, 17a-7, 19b-1, 19b-5, 20a-13, 21b-8, 22b-3, 23b-15, 23b-16, 24a-1, 24a-11, 24b-13
ş.+a 15a-4
- Şâfi'î**
ş. 27a-7
- şâhid** Ar. Tanık.
ş. 18a-9, 21a-12, 36a-10, 39a-17
ş.+dür 27b-14, 28a-2
- şak** Eni geniş bir şeyle vurulduğunda çıkan ses.
ş. 20a-8, 20a-15, 25b-15
- şakı-** Ötücü kuşlar, ezgili ses çıkarmak, ötmek, şakramak.
ş.-dı 3b-8
- şâkir** Ar. Şükreden, durumundan memnun olan kimse.
ş. 29b-10, 38a-2
- şakk bk. şak**
ş.+ı 20a-9
- Şâm** Suriye'de bir şehir.
ş. 29b-6
ş.+da 29b-1
- şarâb** Ar. Üzüm veya başka meyve sularını türlü yöntemlerle mayalandırarak elde edilen alkollü içki, mey.
ş. 15b-3, 19b-17, 21a-1, 21b-7, 21b-10, 27a-12, 41b-7
ş.+a 21b-8
ş.+ı 22a-7, 22a-9, 18a-15
ş.+ın 21a-2
- şâribü'l-hamr**
ş. 27a-8
- şaş-** Umulmayan, beklenmeyen veya olağanüstü bir olay, bir olgu karşısında şaşkın duruma gelmek, hayret etmek.

- ş. 36b-7
ş.-alar 34b-13
- şâyed** Far. Eğer.
ş. 30b-10
- şecer** Ar. Ağaç.
ş. 11b-10
- şefâ'at** Ar. Birinin suçunun bağışlanması veya dileğinin yerine getirilmesi için o kimseyle Tanrı arasında peygamberin yaptığı aracılık.
ş. 3b-14, 6b-10, 12a-5, 15b-1, 19a-16, 35a-1, 38b-14, 39a-11, 39a-6, 39b-11, 40a-4, 40a-6, 40a-7
ş.+im 19a-1
ş.+imle 40a-12
ş.+inden 23b-14
ş.+i-le 39b-12
- şehâdet** Ar. Tanıklık, şahitlik.
ş. 12a-2, 16a-4, 16a-6, 19a-4
- şehîd** Ar. Kutsal bir ülkü veya inanç uğrunda ölen kimse.
ş.+ler 15a-4
- şehir** Far. Nüfusunun çoğu ticaret, sanayi, hizmet veya yönetimle ilgili işlerle uğraşan, genellikle tarımsal etkinliklerin olmadığı yerleşim alanı, kent, site.
ş. 21a-3, 32b-6
ş.+dür 10a-6
- şehr** bk. Şehir.
ş. 3b-17, 36b-11, 15a-4, 16b-17, 16b-9, 21b-8, 23b-16, 24b-17, 26b-5, 26b-7, 27b-10, 27b-13, 27b-16, 2a-2, 30a-6, 30a-8, 32a-10, 32a-9, 35a-17, 35b-1, 36a-4, 36a-9, 37a-6, 39b-14
ş.+de 40a-15
ş.+i 10a-5, 10a-7, 15a-6, 23b-9
ş.+idür 10a-8
- şehristân** Far. Büyük şehir.
ş. 40a-15
- şek** Ar. Şüphe.
ş. 5b-15
- Şem'ûn**
ş. 41a-3
- şeref** Ar. Başkasının birine gösterdiği saygının dayandığı kişisel değer, onur
ş.+ine 19b-3
- şerh** Ar. Bir şeyi açıklamak amacıyla yazılmış kitap
ş.+inde 4a-6, 14b-9, 22b-8
- şerîf**
ş.+de 15a-15, 29b-6
ş.+e 12a-4
ş.+i 3a-2
ş.+iñ 37a-16
- şerr** Ar. Kötülük, fenalık.
ş.+inden 4b-15, 20a-16
- şevk** Ar. İstek, heves.
ş. 2a-14
ş.+inden 10b-1
- şeyât** şeytanlar
ş.+ini 27b-12
- şeyh** Ar. Tarikat kurucusu, bir tarikatta en yüksek dereceye ulaşmış olan kimse
ş. 14b-14, 24b-5, 29b-2, 29b-3, 29b-9
- şeytân** Ar. Hz. Adem'e secde etmediği için cennetden kovulan, insanları Allah'ın emirlerine karşı kıskırtan, kötülüğe yönelten iblis
ş. 13b, 22a-13, 22a-14, 36b-1, 6a-4
ş.+a 37a-14
ş.+iñ 20a-16
- şiddet** Ar. Bir hareketin, bir gücün derecesi.
ş.+inden 18a-15
ş.+lerden 35a-16
- şiddetli** Etkisi çok olan, zorlu.
ş. 23a-12
- şifâ** Ar. Bedensel veya ruhsal bir hastalığın son bulması, hastalıktan kurtulma, onma
ş.+dır 21b-4
- Şifâi'l-kulûb**
ş.+da 13a-7, 16b-12, 17b-14, 18b-3, 30b-7
- Şifâu'l-kulûb**
ş.+da 14a-8, 16a-12, 21b-8, 23a-16, 24b-17, 27a-7, 29a-4, 29b-1, 31b-15, 34a-1, 34a-5, 35a-4, 38a-16, 39b-1

- şî'ir** Ar. Zengin sembollerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan, hece ve durak bakımından denk ve kendi başına bir bütün olan anlatım biçimi, nazım.
ş. 6b-2, 8a-1, 12b-12, 13a-17, 21a-15, 22a-12, 33b-9, 36b-4, 38a-2
- şîkâyet** Ar. Hoşnutsuzluk belirten söz veya yazı, yakınma.
ş. 13a-11
- şimden** Şimdiden.
ş. 14b-10, 19b-15
- şimdi** Şu anda, içinde bulunduğumuz zamanda.
ş. 19a-14, 19a-8, 37b-2, 8b-6
ş.+den 6a-10
- şimdiki** İçinde bulunulan anda olan veya yapılan, bu andaki, bu zamandaki.
ş. 17a-14
- Şîr'a**
ş. 14b-9
- şirik** bk. Şirk.
ş. 19b-16
- şirk** Ar. Eş koşma.
ş. 20b-2
- şol** Şu, o.
ş. 5a-9, 8a-9, 9b-13, 10a-17, 10b-10, 11b-4, 14a-16, 14a-9, 15a-13, 16a-2, 17a-3, 17b-4, 18a-11, 18a-5, 18b-11, 18b-6, 18b-6, 19a-1, 20a-7, 21a-4, 21b-11, 22b-8, 23a-12, 23b-13, 26a-4, 26b-14, 27a-1, 27b-1, 28b-11, 2b-16, 30b-4, 32a-8, 34a-4, 36a-14, 38a-14, 38a-17, 39b-6, 3a-12, 40a-13, 41b-6
- şöyle** Şunun gibi, şuna benzer biçimde.
ş. 1b-4, 2b-5, 3b-3, 9b-5, 14a-10, 14b-7, 16b-5
- şu** İşaret sıfatı ve zamiri.
ş. 10b-14, 13b-2, 21b-13
ş.+lar+(şunlar) 20b-10, 5a-5, 5a-3
ş.+lar+(şunlar).dur 34b-15
ş.+lara+(şunlara) 2b-11
ş.+mı 14a-10
ş.+nuş 13a-17
- şugl** Ar. Uğraşı, iş.
ş.+ine 34b-16
- şübhe** Ar. Kuşku.
ş. 5b-15, 13a-7, 17b-3, 26a-8, 36a-12
ş.+ni 17b-6
ş.+yi 17b-3
- şübhelü** Kuşkulu.
ş. 5a-17
- şükr** bk. Şükür.
ş.+in 38a-6
- şükür** Ar. Tanrı'ya duyulan minneti dile getirme.
ş. 13b-4, 38a-1
ş.+ler 31a-8
- tâ** Far. -e kadar, değin.
t. 2a-5, 3b-3, 4b-4, 4b-7, 12b-1, 14b-8, 15b-3, 16a-5, 16b-4, 19a-9, 19b-12, 20b-11, 37a-2, 38a-3, 38a-8, 40a-7, 40b-13, 40b-15
- ta'accüb** Ar. Şaşma.
t. 13b-8, 24a-17, 24b-5, 38b-13
- ta'âm** Ar. Yemek, yiyecek.
t. 28a-5
- tâ'at** Ar. Allah'ın buyruklarını yerine getirme, ibadet. etme
t. 12b-3, 17a-16
t.+a 13b-12
t.+e 17a-15, 7b-15
t.+de 31b-4
- tâc-** Ar. Taç.
t. 40a-6
- tag** Dağ.
t. 7a-11, 7a-12, 7a-14
t.+a 7a-10, 24a-15
t.+mun 21a-2, 21a-7, 21a-13
t.+da 7b-10
t.+m 7b-6, 7a-10
t.+ı 7b-4
- tahâret** Ar. Temizlik, temiz olma.
t.+dür 11a
- tahassür** Ar. Özlem.
t. 41a-10, 41a-7

- tâhir** Ar. Temiz
t. 11a-6, 12a-4, 13b-8, 16a-11, 19b-1, 19b-4, 19b-7
- tahkîk** Ar. Soruşturma
t. 11a-4, 12b-1, 19b-6, 19b-7
- tahsîn** Ar. Beğenme, takdir etme.
t. 22a-5
- Ta'îf** Arabistan'da Hicaz bölgesinde bir şehir.
t. 39b-2
- tâ'ife** Ar. Topluluk, zümre.
t. 41b-17
- tâ'ilî**
t. 29a-4
- tallan-** Dal vermek.
t.-ur 13b-12
- taleb** Ar. Bir kimseden bir şeyi yapmasını veya yapmamasını isteme.
t. 4a-3
- tam** Ar. Eksiksiz, kesintisiz.
t. 23a-17
- tamâm** Ar. Tamamlanmış, bitmiş.
t. 23b-1, 37a-6, 37a-7, 38a-9, 40b-7
- tağ** Güneş doğmadan önceki alacakaranlık
t. 19b-12
t.+a 2b-7
- tanbûr**
t. 41b-10
- tannûr**
t. 9b-10
t.+a 9b-11, 9b-13, 9b-14
t.+ı 9b-12, 9b-15
t.+uğ 9b-17
- tağrı** Yaradan, Allah.
t. 36a-12, 33b-13
- târik-** Ar. Bırakan, vazgeçen.
t.-cemâat 41b-6
- târiki's-salât** Ar. Beynamaz, namaz kılmayan.
t.+dır 20b-3
- târikü's-salât** bk. târiki's-salât.
t.+dur 20b-13
- tart-** Bir şeyin birim cinsten ağırlığını bulmak.
t.-alar 22a-14, 22b-17
- tartıl-** Tartma işi yapılmak veya tartma işine konu olmak.
t.-dı 22b-4
- tasdîk** Ar. Doğrulama.
t. 5b-14, 12a-9
- taş** Kimyasal veya fiziksel durumu değişiklikler gösteren, rengini içindeki maden, tuz ve oksitlerden alan sert ve katı madde.
t. 16a-1, 20a-14, 20a-8, 20b-4, 24a-16, 24b-14, 24b-3, 29b-13, 36b-3, 36b-3, 36b-5, 36b-6
t.+dan 20b-7
t.+ın 20b-2, 36b-6
t.+ı 24a-16, 24a-17
t.+lar 16a-5
t.+ları 16a-10, 16a-8
- taşra** Dışarı.
t. 10a-15
t.+da 18b-10
t.+dan 39a-1, 6b-13
- tatlu** Şeker tadında olan.
t.+dur 12a-12
- tavar** Koyun.
t.+ların 11b-17
- taayan-** Dayanmak, birinden, bir şeyden güç almak, güvenmek.
t.-up 6a-17
- tazarru'** Ar. Yalvarma.
t. 21a-13, 21a-14, 21a-8
- ta'zîm** Ar. Saygı gösterme.
t. 17a-11, 17b-11, 17b-13, 31b-12
- ta'zîmen** Ar. Saygı göstererek.
t. 16b-15, 25b-10, 17b-11

te'âlâ Ar. Yüce, ulu.

t. 10a-12, 11a, 11b-4, 12a-13, 12b-1, 12b-15, 12b-17, 12b-5, 12b-9, 13a-3, 13b, 13b, 13b, 13b-13, 13b-5, 14a-14, 14a-3, 14a-4, 14a-6, 14b-1, 14b-8, 15a-1, 15a-14, 15a-15, 15a-4, 15b-1, 15b-10, 15b-12, 15b-15, 15b-4, 15b-6, 16a-1, 16a-10, 16a-13, 16a-5, 16a-7, 16a-9, 16b-1, 16b-11, 16b-9, 17a-15, 17a-7, 17b-13, 17b-15, 18a-13, 18a-15, 18a-7, 18b-2, 19a-11, 19a-14, 19b-15, 19b-2, 19b-7, 19b-8, 19b-9, 1b-11, 1b-12, 1b-4, 1b-6, 20a-11, 20a-14, 20a-6, 20a-9, 20b-10, 20b-7, 20b-8, 21a-11, 21a-3, 21a-9, 21a-9, 21b-6, 21b-9, 22a-10, 22a-10, 22a-11, 22a-11, 22a-7, 22b-4, 22b-7, 23a-1, 23a-10, 23a-4, 23b-14, 24a-13, 24a-2, 24b-1, 24b-11, 24b-11, 26a-14, 26a-3, 26b-14, 26b-6, 27a-2, 27b-11, 27b-14, 27b-16, 27b-17, 28a-14, 28a-15, 28a-17, 28a-3, 28b-10, 28b-14, 28b-4, 28b-7, 29a-17, 29a-5, 2a-16, 2a-9, 30a-2, 30a-5, 30a-6, 30b-6, 31a-10, 31a-12, 31b-13, 31b-15, 31b-6, 31b-9, 32a-10, 32a-14, 32b-11, 32b-15, 32b-6, 32b-7, 33a-13, 33a-6, 33b-16, 33b-4, 34b-14, 35b-1, 35b-12, 36a-12, 36a-3, 36a-8, 36b-3, 37a-3, 37b-1, 38a-12, 38a-8, 38b-14, 39b-12, 39b-15, 39b-17, 3a-17, 3a-4, 3b-15, 40a-10, 40a-11, 40a-13, 40a-14, 40a-15, 40a-17, 40a-5, 40a-7, 40a-8, 40b-12, 40b-17, 41a-8, 41b-13, 41b-14, 41b-4, 42a-4, 4a-4, 4b-10, 4b-13, 4b-8, 5a-11, 5a-4, 5b-1, 5b-15, 6b-12, 6b-8, 8a-10, 8a-15, 8a-7, 8b-13, 9a-15, 9a-7, 15b-4, 10a-13, 13a-7, 29a-16
t.+dan 18b-8, 28b-6, 29a-9, 7b-7, 13b-4, 22a-8, 24b-15, 4a-3
t.+i 35b-6
t.+nuñ 22a-12, 23a-6, 26a-10, 31a-13, 37b-13, 4a-4, 4b-3, 9a-2
t.+nuñ 14b-2, 19b-7, 23a-15
t.+ya 20b-2, 35b-16, 21a-8, 6a-2

tebâreke Ar. Kutlu, mübarek.

t. 13b-13

tebdîl Ar. Değiştirme, değişiklik.

t. 15a-1, 15b-7, 22a-7, 22a-9, 39a-14

teberrüken Ar. Uğur olsun diye, mübarek görerek.

t. 22b-15, 2a-8

tedârik Ar. Araştırıp bulma, sağlama, elde etme.

t. 9b-8

tedbîr Ar. Önlem.

t. 12a-15
t.+ini 12a-16

tefekkürr Ar. Düşünme.

t. 10b-8

tefhîm Ar. Anlatma, bildirme.

t.+dür 15b-15

tefsîr Ar. Yorumlama.

t. 27b-17, 40b-7, 41a-16
t.+inde 27b-17, 36a-13, 9a-8

Tefsîr-i Hanefî

h.+de 40b-7

te'hîr Ar. Sonraya bırakma, erteleme.

t. 4a-17

tehlîl Ar. “Lâ ilâhe illallâh” deme.

t. 16a-6
t.+i 28b-15

tek Birbirini tamamlayan veya aynı türden olan nesnelerden her biri.

t. 37b-8, 37b-11

tekrâr Ar. Bir daha, yine, yeniden.

t. 5b-3, 7a-16, 16b-3

telkîn Ar. Bir duyguyu, bir düşünceyi aşılama.

t. 39a-3, 39a-4, 39a-12

temâşâ Far. Hoşlanarak bakma, seyretme.

t. 25b-13

Tenbîhü'l-Gâfilîn

t. 33a-7
t.+de 22b-4

ter Derinin gözeneklerinden sızan yapışkan, renksiz, tuzlu, sıvı.

t.+i 41a-5

tercüme Ar. Çeviri.

t. 2a-3

terk Ar. Bırakma, ayrılma.

t. 6a-13, 19b-16, 34b-8

tesbîh Ar. “Sübhânallâh” diyerek Tanrı'yı ululama.

t. 16a-6
t.+i 28b-15, 35b-16

te'sîr Ar. Etki.

t. 38a-6

teslîm Ar. Bir şeyi sahibine verme

t. 10b-6

teşebbüh Ar. Benzeme, andırma.

t. 8b-7

Tevârih-i Taberânî

t.+de 17a-17

Tevârih-i Taberî

t.+de 15a-7

tevbe Ar. İşlediği bir günah veya suçtan pişman olarak bir daha yapmamaya karar verme.
t. 5b-14, 5b-6, 6a-16, 6b-2, 6b-4, 13b-11, 14a-2, 14a-4, 17b-12, 17b-12, 18a-14, 18a-15, 18a-2, 18a-5, 18a-6, 18a-8, 18a-8, 20a-4, 20a-5, 20b-10, 21a-15, 21a-2, 21b-2, 21b-3, 21b-3, 21b-3, 21b-3, 21b-4, 21b-5, 22a-14, 22a-6, 22a-8, 22b-1, 36b-9, 39a-12, 39a-3, 39a-4

t.+leri 21b-4

t.+si 18a-13, 18a-15, 5b-6

t.+sin 18a-10

t.+sini 6b-3

t.+ye 13a-5, 21b-3, 42a-3

t.+yi 17b-13

tevfik Ar. Allah'ın yardımına kavuşma.

t. 13b-3, 21b-3

t.+işi 2b-4

Tevrât Ar. Hz. Musa'ya indirilen ve Tanrı buyruklarını kapsayan Musevilerin din kitabı.

t.+da 6b-17, 7a-4

t.+ı 27b-17

teyemmünen Ar. Uğur sayarak.

t. 2a-8

ticâret Ar. Ürün, mal vb. alım satımı.

t.+de 11b-9

tiz Çabuk.

t. 10b-7, 12b-5, 13a-2, 19a-9, 26a-13

tog- Doğmak. 1. Dünyaya gelmek. 2. Güneş, ay, yıldız ufuktan yükselerek görünmek.

t.- 16b-1

t.-adı 38b-3

t.-miş 24a-5, 6b-10

t.-up 16b-3, 33b-2

tokun- El sürmek, temas etmek.

t.-an 23a-13

tokuzuncı Dokuz sayısının sıra sıfatı.

t. 24b-17, 41b-10

t.+sı 21a-10

tol- Dolu duruma gelmek.

t.-dı 14b-5

t.-miş 23b-9

tolaş- Saç, iplik vb. şeyler birbirine karışarak güç çözülür duruma gelmek.

t.-a 20b-17

tolun- Güneş batmak.

t.-up 14b-9

toñdur- Dondurmak, sabitlemek.

t.-ur 36b-2

toprak Yer kabuğunun, toz durumuna gelmiş türlü kütle kırıntılarıyla, çürümüş organik cisimlerden oluşan ve canlılara yaşama ortamı sağlayan yüzey bölümü.

t.+uñ(topragun) 19b-1

t.+ların 32b-9

topuk Ayağın yuvarlakça olan alt bölümü.

t.+ından(topugından) 36a-14

toy- Doymak, isteği kalmayıcıya kadar yemek, açlığı kalmamak.

t.-ar 34a-17

toyur- Doyurmak, açlığını gidermek.

t.-sa 30a-1

toyurucu Doyurucu, doyurma özelliği olan, tatminkar.

t.+dur 29b-16

toz Çok küçük ve hafif parçacıklara bölünmüş toprak.

t. 32b-10

t.+ı 32b-10

t.+ların 32b-9

tugyân Ar. Coşma, taşma.

t. 6a-5

tulun- Batmak, grup etmek.

t.-dı 16b-4

t.-dığı 16b-3

t.-duğundan 19b-7

t.-miş 16a-16

t.-up 16b-2

- tur-** Bir yerde bir süre oylanmak.
t.-a 40a-5
t.-dılar 34a-8
t.-ur 14b-2, 31a-5, 34a-7, 37a-2
t.-urın 34a-15
t.-ursın 34a-13
t.-madın 40b-12
t.-mayup 23a-13
- turul-** Duru duruma gelmek.
t.-+sa18a-13
- tut-** Elde bulundurmak, ele almak.
t. 36b-7
t.-a 20b-12
t.-an 4b-14
t.-ana 21b-2
t.-arlar 30b-7
t.-duğı 37a-2
t.-dum 31a-8
t.-duñ 31a-8
t.-up 18a-2, 38b-2
t.-maya 37b-4
- tutıl-** Bir organ veya bir şey hareket edemez olmak.
t.-miş 18a-2
- tuydur-** Duyurmak, sezdirmek.
t.-magıl 33b-14
- tuyur**
t. 28b-12, 34b-3
- tuz** Kokusuz, suda eriyen, yiyecekleri korumada ve tatlandırmada kullanılan billursu madde.
t. 26a-5, 26b-4
t.-+ı 26a-4
- Türkîce** Türkçe.
t. 1b-9
- tüy** İnsan veya hayvan derisi üzerinde bulunan ince, kısa, yumuşak ve sık uzantılar.
t.-inden 16a-4
t.-inüñ 20a-7
t.-+i(tügi) 20a-10
- uç** Genellikle uzun bir nesnenin incelererek biten son ve sivri noktası.
u.-+ında(ucında) 14b-2
u.-+unda(ucunda) 15a-7
- uçur-** Uçma işini yaptırmak.
u.-maya 21b-1
- ufacık** Çok ufak, küçücük.
u. 16a-10
- ufak** Boyutları normalden küçük.
u. 16a-1
- ugra-** Yola devam etmek üzere, bir yerde kısa bir süre kalmak.
u.-dı 21b-7, 31a-1, 9a-16
u.-dılar 5a-1
u.-ya 22a-16
u.-yup 10a-6
- uhrevî** Ar. Öbür dünya ile ilgili, ahiret ile ilgili.
u. 4a-16
- ulaş-** Varmak, gelmek.
u.-dı 32a-6
- ulaşdurmak** Ulaşmasını sağlamak.
u.-+a(ulaşdurмага) 16b-12
- ulemâ** Ar. Bilginler.
u. 21b-16, 32a-16, 32b-1, 4a-17
u.-+larıñ 20b-14
- ulı** bk. ulu
u. 41b-16
- ulu** Erdemleri bakımından çok büyük, yüce.
u. 10b-17, 12a-3, 15b-13, 40b-16, 42a-2, 4a-6
u.-+lar 6b-4
- ululan-** Ululamak işi yapılmak.
u.-up 19a-4, 19a-7, 19b-4
- ululuk** bk. Ululuk.
u.-+ın(ululığın) 34b-3
u.-+ına(ululığına) 27b-14
u.-+ından(ululığından) 36a-12

- ululuk** Büyüklük, yücelik.
u.+ı(ululuğu) 14a-2, 4a-1, 4a-1
u.+ın(ululugın) 19a-13
u.+ına(ululugına) 28a-2
u.+um(ululugum) 14a-2
u.+un(ululugun) 19a-12
u.+ın(ululugin) 19b-5
- um-** Bir şeyin olmasını istemek, beklemek.
u.-an 35a-1
u.-dugun 23b-13
u.-sa 28b-6
- umul-** Umma durumuna konu olmak
u.-maz 5b-10
- un** Öğütülerek toz durumuna getirilmiş tahıl ve başka besin maddeleri.
u.+ı 30b-16, 31a-4
u.+un 30b-13
- unut-** Aklında kalmamak, hatırlamamak.
u.-anlardur+(unudanlardur) 34b-17
u.-miş 37a-8
u.-mişin 37a-10
u.-sa 34b-5
u.-up+(unudup) 12b-11
- ur-** Vurmak, çarpmak.
u.-a 17a-13
u.-dı 14b-5, 16a-8
u.-urdu 17a-11
- urgan** Keten, kenevir, pamuk gibi türlü dokuma maddelerinden yapılan ince halat.
u. 13a-3, 13a-2, 13a-13
- uş** Üş, işte, şimdi.
u. 23a-9
- uşak** Erkek hizmetçi.
u.+ı(uşagı) 12a-6
- utan-** Onursuz sayılacak veya gülünç olacak bir duruma düşmekten üzüntü duymak, korkmak, mahcup olmak.
u.-dum 14b-7
u.-urlar 17b-14
u.-mayayım 17b-14
- Utbe bin 'Âmir**
u. 33b-6
- uy-** Bir inanca, bir anlayışa, bir duruma veya egemen bir güce uygun davranışta bulunmak, riayet etmek.
u.-up 37a-14
- uyan-** Uyku durumundan çıkmak.
u.-dı 16a-15, 23b-3, 23b-8
u.-dım 15b-7, 31a-2
u.-dum 14b-15
u.-up 17a-7, 27a-17, 30b-15
- uyarmak-** Bir kimseye bir davranışta bulunmasını veya bulunmamasını söylemek, ikaz etmek.
u.-a(uyarmaga) 16a-17
- uyhu** bk. Uyku.
u. 15a-5
- uyku** Dış uyaranlara karşı bilincin bütünüyle veya bir bölümünün yittiği, tepki gücünün zayıfladığı ve her türlü etkinliğin büyük ölçüde azaldığı dinlenme durumu.
u. 16a-15
u.+da 23b-4
u.+sından 17a-7, 23b-3
- uyu-** Uyku durumunda olmak.
u.-r 27a-16
u.-dı 16a-15
u.-dum 14a-12, 15a-5
u.-mişim 31a-2
- uza-**
u.-madın 13a-2
- uzat-** Germek
u.-dılar 13a-3
u.-dılarsa 13a-4
u.-dınız 13a-5
u.-it+(uzadır) 6b-3
u.-up+(uzadup) 13a-13, 17b-7

uzunlık Bir şeyin bir uçtan öbür uca kadar olan uzaklığı.

ü.+ı(uzunluğu) 35b-10

Uzza Eski Arap ilahesi olup adı “kuvvetli, kudretli” manasındadır.

l. 13a-16

üç İki den sonra gelen sayının adı.

ü. 2a-6, 4a-10, 4b-10, 8a-4, 12b-15, 14b-17, 14b-17, 15a-1, 15a-2, 16b-2, 20b-13, 21a-16, 24a-12, 26b-11, 26b-12, 27b-7, 31a-8, 4a-10, 4b-10, 8a-4

üçüncü bk. Üçüncü.

ü. 14a-5, 16b-4, 20b-14, 41b-7

ü.+de 26b-10

üçüncü Üç sayısının sıra sıfatı.

ü. 27b-4

ü.+si 21a-1, 29b-16

ümîz

ü.+dir 14a-2

ü.+dür 17b-13, 19a-15, 4a-16, 5b-6

ümmet Ar. Hz. Muhammed’e inanarak, onun yaptıklarını ve söylediklerini uygulayarak çevresinde toplanan Müslümanların tümü.

ü. 2b-1, 7b-17, 35a-1, 21a-10, 22a-14, 24b-12, 27b-12, 28b-10, 28b-15, 28b-17, 41b-13

ü.+e 28b-11

ü.+i 9a-10

ü.+im 28a-17

ü.+imden 15b-11, 34b-12

ü.+imle 22b-12

ü.+inden 22a-16

ü.+ine 7b-8

ü.+ini 7a-15

ü.+iniş 7b-3

ü.+işi 36a-3

ü.+işüñ 7a-5

ü.+lerüñ 36a-9

ü.+ünüñ 40b-2

ü.+üñe 36a-4

Ümmü Selîme

ü. 16b-10

üryân Ar. Çıplak.

ü. 24a-5, 24a-6

üst Bir şeyin yukarı, göğe doğru olan yanı.

ü.+inden 18a-5

üzer Üst.

ü.+lerine 3a-5

üzere Amacıyla.

ü. 12b-5

üzeri 1. Vücut, beden 2. Varlık, kimlik.

ü.+me 3a-10, 11a-3, 11a-4, 14a-12, 14a-14, 15a-13, 18a-3, 19a-1, 22a-11, 22a-12, 23a-9, 26a-2, 31a-17, 34b-17, 34b-4, 40b-6

ü.+nde 12a-1, 23b-1, 27a-10

ü.+ne 2a-9, 3a-16, 3b-1, 3b-13, 3b-2, 3b-3, 4a-1, 4a-2, 6b-9, 9a-12, 9a-2, 9a-5, 9a-9, 10b-16, 10b-17, 11a-16, 11a-17, 12a-16, 12a-17, 12a-4, 14a-2, 15a-14, 15b-11, 15b-13, 15b-9, 16a-1, 16a-8, 16a-9, 16b-7, 18a-13, 18a-5, 19a-14, 19a-16, 19a-6, 19b-5, 21a-5, 21a-9, 21b-5, 23a-14, 23b-12, 25b-14, 25b-16, 25b-6, 26b-3, 26b-6, 28b-17, 2a-1, 31b-12, 31b-2, 32a-17, 32a-8, 37a-5, 39a-13, 39b-10

ü.+nize 14a-3

üzre bk. Üzere.

ü. 24b-8

üzüm Asmanın taze veya kuru olarak yenilebilen ve salkım durumunda bulunan meyvesi.

ü. 24b-4

vâcib Ar. İslam dinine göre yapılması gereken.

v. 20a-10, 36b-14

v.+i 38a-2

va'd Ar. Bir işi yerine getirmek için verilen söz.

v. 13a-3

v.+i 9a-5

vahiy Ar. Bir buyruk veya düşüncenin Tanrı tarafından peygamberlere bildirilmesi.

v. 24b-11

vahy bk. Vahiy.

v. 24b-1

v.+den 38a-17

vâkı'a Ar. Olay, meydana gelen.

v. 38b-11

- v.+mda 39a-5
v.+sında 27a-9, 28a-7, 17a-5
- vâkîf** Ar. Bilen, farkında olan.
v. 21b-8
- vâki'** Meydana gelen, olay.
v. 19b-15, 25a-8, 34b-6, 9b-5
- vakit** Ar. Zaman.
v. 17a-2
- vakt** bk. Vakıt.
v. 6b-1, 14a-16, 33a-9, 35b-14
v.+e 9a-3
v.+in 17a-13, 4b-6
- var-** Erşilmek istenen yere ulaşmak.
v. 11b-10, 39a-11, 9b-10
v.-a 4a-14
v.-acakları 21b-6
v.-ayın 11b-5, 30b-16, 9b-7
v.-dı 18a-1, 31b-17, 6a-4
v.-dılar 10b-7, 8b-10
v.-dum 14a-11, 30a-17
v.-duş 6a-13
v.-ınca 12b-1, 16b-1, 20b-11, 24a-12, 36a-15, 40b-13, 4b-4
v.-ındı 37b-13
v.-ıy 25a-11
v.-isa 4a-16
v.-maz 41b-7
v.-sam 6a-11
v.-sın 10a-14
v.-uñ 21a-1
v.-up 11b-6, 11b-8, 13a-3, 13a-9, 14a-9, 17a-8, 20b-13, 21a-15, 22b-1, 25a-13, 25a-14, 29b-3, 29b-5, 30b-14, 30b-17, 32a-13, 32a-3, 34b-13, 38a-3, 41b-12, 5b-8
v.-masa 21a-6
v.-mayanı 20a-1
- var** Mevcut.
v. 11b-4, 12b-15, 13a-6, 13a-9, 14b-4, 16b-13, 16b-14, 18b-9, 19b-10, 19b-11, 19b-12, 21a-6, 21b-12, 24a-9, 24b-5, 25b-4, 27a-8, 28b-13, 28b-7, 29b-1, 29b-12, 2b-10, 30a-17, 30b-10, 30b-9, 35a-7, 35b-4, 35b-5, 35b-5, 35b-6, 35b-7, 35b-9, 35b-9, 36a-5, 36a-6, 38b-10, 3a-12, 7b-6
v.+dı 41a-3
v.+iken 30b-16
v.+ise 13a-6, 14b-4, 28b-7, 28b-13,
v.-ıdı 11b-10, 14a-9
v.+dır 7a-1
v.+dur 11b-3, 12a-11, 14b-13, 14b-2, 15b-14, 17b-2, 19a-8, 19a-8, 19b-8, 20b-13, 29b-12, 31a-13, 31a-15, 34b-9, 36a-10, 36a-7, 42a-4, 4a-7, 7a-15
v.+ıy 33b-10
v.+mı 29b-7
- varıl-** Herhangi bir yere ulaşmak.
v.-acak 34b-9
- vârid** Ar. Geçerli, söz konusu.
v. 27b-2, 28b-8
- vasiyet** Ar. Bir kimsenin ölümünden sonra yapılmasını istediği şey.
v. 17a-2, 38b-5
v.+im 17a-6
- va'z** Ar. Vaaz, dini öğüt.
v. 38b-1
v.+ıla 13b
- ve** Ar. İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu anlatan söz.
v. 10a-2, 10a-4, 10b-11, 10b-12, 10b-16, 10b-17, 10b-17, 10b-7, 11a, 11a, 11a, 11b-12, 11b-17, 11b-4, 11b-4, 11b-5, 11b-9, 11b-9, 12a-1, 12a-12, 12a-16, 12a-3, 12a-5, 12a-5, 12a-6, 12a-7, 12a-8, 12b-10, 12b-2, 12b-3, 12b-4, 12b-6, 12b-6, 12b-8, 13a-10, 13a-14, 13a-14, 13a-14, 13a-14, 13a-17, 13a-2, 13a-2, 13a-3, 13a-4, 13a-5, 13a-6, 13a-8, 13a-9, 13b, 13b, 13b, 13b, 13b, 13b-11, 13b-11, 13b-13, 13b-13, 13b-15, 13b-3, 13b-9, 14a-1, 14a-11, 14a-2, 14a-4, 14a-7, 14a-7, 14b-13, 14b-16, 14b-17, 14b-2, 14b-4, 14b-5, 14b-9, 15a-1, 15a-2, 15a-3, 15a-5, 15a-8, 15a-9, 15b-10, 15b-10, 15b-12, 15b-13, 15b-13, 15b-5, 15b-5, 15b-6, 15b-8, 16a-11, 16a-11, 16a-11, 16a-13, 16a-6, 16b-10, 16b-11, 16b-15, 16b-15, 16b-5, 17a-1, 17a-1, 17a-15, 17a-15, 17a-16, 17a-4, 17a-5, 17a-7, 17a-8, 17b-10, 17b-12, 17b-12, 17b-15, 17b-2, 17b-3, 17b-5, 17b-7, 18a-10, 18a-10, 18a-11, 18a-13, 18a-13, 18a-14, 18a-14, 18a-14, 18a-14, 18a-15, 18a-17, 18a-6, 18a-7, 18a-8, 18a-9, 18b-1, 18b-13, 18b-15, 18b-2, 18b-2, 18b-4, 18b-4, 18b-7, 19a-13, 19a-13, 19a-13, 19a-14, 19a-7, 19a-7, 19a-8, 19a-8, 19a-8, 19b-1, 19b-1, 19b-11, 19b-11, 19b-14, 19b-16, 19b-16, 19b-17, 19b-17, 19b-17, 19b-17, 19b-5, 19b-5, 19b-6, 19b-9, 1b-10, 1b-10, 1b-10, 1b-11, 1b-12, 1b-12, 1b-4, 1b-6, 1b-6, 1b-7, 20a-1, 20a-1, 20a-1, 20a-10, 20a-15, 20a-15, 20a-15, 20a-15, 20a-2, 20a-2, 20a-2, 20a-3, 20a-6, 20a-9, 20b-11, 21a-1, 21a-10, 21a-11, 21a-12, 21a-13, 21a-13, 21a-13, 21a-14, 21a-14, 21a-15, 21a-2, 21a-8, 21b-10, 21b-12, 21b-4, 21b-5, 21b-5, 21b-9, 22a-11, 22a-14, 22a-7, 22b-1, 22b-3, 22b-5, 22b-7, 23a-17, 23a-8, 23b-13, 23b-14, 24a-1, 24a-10, 24a-10, 24a-11, 24a-15, 24b-4, 25a-1, 25a-15, 25a-2, 25a-5, 25a-7, 25b-11, 25b-12, 25b-12, 25b-15, 26a-10, 26a-12, 26a-14, 26a-15, 26a-2, 26a-7, 26b-9, 27a-3, 27b-13, 27b-13, 27b-15, 27b-9, 28a-16, 28a-3, 28b-12,

28b-12, 28b-12, 28b-15, 28b-15, 28b-16, 28b-17, 28b-2, 28b-3, 28b-4, 28b-9, 28b-9, 29a-1, 29a-2, 29a-9, 29b-15, 2a-1, 2a-1, 2a-12, 2a-15, 2a-17, 2a-2, 2a-2, 2a-2, 2a-3, 2a-3, 2a-5, 2a-6, 2a-6, 2a-7, 2a-8, 2a-8, 2a-9, 2b-12, 2b-14, 2b-17, 30a-1, 30a-10, 30a-16, 30a-2, 30a-2, 30a-5, 31a-13, 31a-14, 31a-15, 31a-16, 31a-16, 31a-16, 31b-1, 31b-1, 31b-12, 31b-16, 31b-2, 31b-3, 31b-5, 31b-7, 32a-15, 32a-2, 32a-2, 32a-3, 32a-6, 32b-13, 32b-14, 32b-16, 32b-4, 33a-10, 33a-10, 33a-10, 33a-12, 33a-17, 33a-3, 33a-4, 33b-2, 33b-3, 33b-5, 34a-11, 34a-17, 34a-2, 34a-5, 34b-12, 34b-4, 35a-11, 35a-3, 35a-5, 35b-10, 35b-11, 35b-2, 35b-5, 35b-6, 35b-7, 35b-7, 35b-8, 36a-12, 36a-16, 36a-2, 36a-3, 36a-3, 36a-4, 36a-5, 36b-15, 36b-15, 36b-2, 37a-3, 38a-12, 38a-15, 38a-7, 38b-1, 38b-2, 39a-10, 39a-14, 39a-16, 39b-2, 39b-8, 3a-1, 3a-1, 3a-13, 3a-14, 3a-14, 3a-16, 3a-17, 3a-4, 3a-6, 3a-6, 3a-9, 3b-12, 3b-17, 3b-3, 3b-5, 3b-5, 3b-7, 3b-8, 3b-9, 40a-1, 40a-14, 40a-15, 40a-15, 40a-17, 40a-4, 40a-6, 40a-9, 40b-10, 40b-13, 40b-14, 40b-14, 40b-15, 40b-9, 41a-12, 41a-2, 41a-5, 41b-16, 41b-16, 41b-5, 41b-5, 42a-2, 4a-10, 4a-10, 4a-10, 4a-11, 4a-12, 4a-12, 4a-4, 4a-5, 4a-9, 4b-13, 4b-14, 4b-15, 4b-15, 4b-16, 4b-4, 4b-6, 4b-7, 4b-9, 4b-9, 5a-12, 5a-13, 5b-14, 5b-15, 5b-5, 5b-9, 6a-5, 6a-5, 6b-10, 6b-12, 6b-16, 6b-17, 6b-8, 6b-9, 7a-10, 7a-15, 7a-5, 7a-5, 7b-11, 7b-15, 7b-16, 7b-3, 8a-13, 8a-7, 8b-1, 8b-17, 8b-4, 8b-6, 8b-9, 9a-12, 9a-13, 9a-15, 9a-3, 9b-16

veleh

v. 21a-17

Veliyallâh

Ar. Tanrı velisi, ermiş, Tanrı'nın sevgili kulu.

v. 14a-5

ver- Üzerinde, elinde veya yakınında olan bir şeyi birisine erişirmek.

v.-ince 37a-3

v.-señ 33b-11

verese Ar. Mirasçılar.

v. 21b-16

veyâ Ar. ve+Far. ya Ayrı olmakla birlikte aynı değerde tutulan iki şeyi anlatan kelimelerden ikinci-sinin önüne getirilen söz, yahut.

v. 33b-3, 5a-6

vir- bk. Ver-

v. 25b-5, 2b-10, 33b-10, 37b-6, 39a-5, 40a-9, 7a-14, 31a-5, 33b-14

v.-di 11b-13, 11b-9, 20b-8, 21b-14, 22a-4, 28b-11, 29b-7, 31b-14, 6b-14, 7a-17, 9b-15, 9b-9, 29b-11

v.-diler 12b-2, 15a-15

v.-dügi 13b, 15a-2, 28b-5, 37b-14, 4a-4

v.-dügine 29a-10

v.-dügünüz 11a

v.-dügün 16b-7

v.-dügüm 22a-7, 35b-17

v.-dügün 10b-17, 23a-9

v.-dügün 13b, 16a-9, 23a-14, 23b-12, 23b-15, 32a-8, 33b-15

v.-dügünüz 22a-12

v.-dük 6a-14

v.-dükden 40b-11

v.-düm 14a-13, 14b-1, 20a-13, 35b-16, 41a-11, 7b-9

v.-dün 40a-12

v.-e 13b, 15a-2, 15a-3, 16b-11, 16b-2, 30a-2, 32b-6, 33a-6, 33a-7, 33b-5, 36b-17, 40a-15, 41b-5, 5a-13, 40a-13

v.-ecek 17b-7

v.-egör 33b-12

v.-eler 29a-10

v.-em 19b-12

v.-en 16a-6, 36a-1, 39b-10

v.-eniñ 9a-10

v.-esin 29b-2, 31b-12

v.-eyim 37b-8

v.-eyin 11b-6, 40a-1

v.-icek 33b-14, 3b-13

v.-ile 33a-3

v.-irler 41b-4, 9a-5

v.-irsen 22a-1

v.-menün 2a-1

v.-mez 17b-8, 20b-14, 22a-7, 41b-7

v.-mezler 41b-6

v.-se 16a-1, 33b-4, 4a-10

v.-señ 33b-15

v.-ün 11a, 22a-12, 28b-15

v.-üp 11b-6, 14b-6, 16b-6, 25b-11, 25b-9, 29a-8, 2a-16, 40b-3, 41b-14

v.-ür 12b-16, 15b-16, 17b-7, 29a-17, 33b-13

v.-ürdüm 22a-7

v.-enlere 35a-15

v.-medi 28b-11

v.-mese 20b-16

v.-mesün 13a-13, 27b-13

v.-meyendür 20b-15

v.-meyeni 19b-17

v.-mezlerdi 38b-1

viril- Verilmek, verme işine konu olmak.

v.-en 14b-3, 29a-9, 31a-17, 38a-3, 40a-13

v.-meye 40a-14

- v.-di 12b-8, 29a-12, 5a-15
v.-dügi 18a-7
- virilmek** bk. Viril-
v. 18a-8
- virmek** Üzerinde, elinde veya yakınında olan bir şeyi birisine eriştirmek.
v. 2a-9, 36b-13, 37a-17, 38a-2, 11b-2, 26a-7, 12a-3, 16a-8, 26a-5
v.+e(virmege) 13a-4, 14a-13, 19b-6
v.+i (virmeği) 34b-17, 34b-4
v.+i-le 14a-14
- virmemek** Üzerinde, elinde veya yakınında olan bir şeyi birisine eriştirmemek.
v. 37a-14
- vuhûş Ar.** Vahşi hayvanlar.
v. 28b-12, 34b-3
- vur-** Elini veya elinde tuttuğu bir şeyi bir yere hızla çarpmak.
v.-ursın 20b-10
- yâ** Ar. “Ey, hey” anlamlarında bir seslenme sözü.
y. 10a-13, 10a-17, 10b-10, 10b-4, 11a, 11b-1, 11b-10, 11b-12, 11b-4, 12a-4, 12b-6, 12b-9, 13a-10, 13a-11, 13a-13, 13a-15, 13a-2, 13b, 13b-8, 14a-16, 14a-5, 14b-12, 14b-13, 14b-14, 15a-6, 15b-13, 16a-1, 16a-10, 16a-16, 16a-17, 16a-7, 16a-9, 16b-1, 16b-8, 16b-9, 17a-11, 17a-17, 17a-3, 17a-6, 17b-11, 18a-13, 18a-3, 18a-7, 18b-10, 18b-12, 18b-13, 18b-2, 18b-5, 18b-9, 19a-11, 19a-14, 19a-2, 19a-7, 19a-7, 19b-2, 1b-8, 20a-11, 20a-4, 20b-14, 20b-5, 20b-8, 21a-11, 21a-9, 21a-9, 21b-11, 21b-14, 21b-15, 21b-17, 21b-7, 22a-12, 22a-2, 22a-3, 22b-1, 22b-11, 22b-14, 22b-15, 22b-2, 22b-5, 22b-7, 23b-15, 24a-6, 24a-8, 24b-10, 24b-16, 24b-2, 24b-5, 25a-10, 26a-17, 26b-11, 26b-13, 26b-14, 27a-13, 27a-15, 27a-17, 27b-5, 28a-11, 29a-10, 29a-17, 2a-17, 2b-2, 2b-4, 2b-6, 2b-7, 30b-13, 30b-4, 30b-5, 31a-7, 31b-17, 32a-13, 32a-4, 32b-11, 34a-11, 34a-15, 34a-16, 34a-16, 34a-9, 34b-14, 35a-15, 35a-8, 36a-2, 36a-6, 36a-8, 36b-4, 37a-10, 37a-12, 37b-8, 38b-12, 38b-15, 38b-3, 38b-5, 39a-2, 39b-10, 39b-13, 39b-17, 39b-3, 3a-11, 3b-10, 3b-16, 40a-11, 40a-12, 40a-15, 40a-5, 40a-6, 40a-9, 40b-2, 40b-2, 40b-3, 41a-8, 41b-12, 41b-4, 42a-5, 4b-9, 5a-3, 5a-5, 5a-7, 5a-9, 6a-10, 6a-12, 6a-8, 7a-12, 7a-14, 7a-7, 7b-13, 7b-5, 7b-7, 8a-1, 8a-15, 8a-17, 8a-17, 8b-1, 8b-11, 8b-15, 8b-4, 9b-14, 16b-7, 24b-7, 25b-17, 26a-6, 26b-3, 26b-7, 27a-1, 28a-16, 32a-6, 38a-9, 39a-16
- yabanFar.** İnsan yaşamayan ıssız yer.
y.+a 11a-10
- yag-** Yağmur, kar, dolu gökten düşmek.
y.-ar 22b-1
y.-up 3b-7
- yagdur-** Yağmasını sağlamak.
y.-ur 14a-14
- yagma** Far. Yağma. Birçok kişinin zor kullanarak ele geçirdikleri malı alıp kaçması.
y. 11b-11, 11b-17
- yagmur** Yağmur.
y. 3b-10, 3b-11, 3b-7
- yâhûd** Far. Veya, ya da.
y. 36b-16, 36b-17
- yahûdî** Ar. Hz. Musa'nın dinine bağlı olan kimse, Musevi.
y. 21b-1
- yak-** Yanmasını sağlamak.
y.-up 9b-10, 9b-12
- yakın** Uzak karşıtı.
y. 3a-6, 12b-5, 12b-8, 32b-3
- yâkût Ar.** Pembe veya erguvan tonları ile karışık koyu kırmızı renkte değerli taş.
y. 27a-14, 27a-9
y.+ı 13b-3
y.+dan 40a-15
- yalan** Doğru olmayan, gerçeğe uymayan söz.
y. 3a-14, 11b-7, 14b-5, 21a-13
- yalın** Sade.
y. 16b-5
- yalınız** Yalnız.
y. 30b-13
- yalvar-** Birinden ısrarla, kendine acındıracak sözlerle, saygılı biçimde bir şey istemek.
y.-dum 38b-14
y.-uñ 13a-7
y.-up 13a-10
y.-urlar 21a-8
- yama-** Yama kaoyarak onarmak, yamalamak.
y.-rdı 15a-16
- yan** Yön, yaraf.
y. +a 2b-5, 18a-2, 18a-6, 20a-15, 20a-15, 20a-9, 23a-3, 20a-9
y.+ımda 3a-10
y.+ına 19b-11, 20a-3, 35a-8, 41b-12
y.+ında 23a-17, 26b-15, 30b-14, 30b-3, 35b-3

- yan-** Birleşiminde karbon bulunan maddeler, ısı ve ışık yayarak kül durumuna geçip yok olmak.
y.-up 22a-13
- yañıl-** Tanımayarak, niteliğini iyi anlamayarak aldanmak.
y.-mışdur 34b-5, 34b-10
- ya'nî** Ar. Demek, şu demek ki.
y. 11a-5, 11b-1, 14a-1, 18a-4, 19b-9, 22b-13, 23a-10, 24b-12, 27a-6, 27b-3, 28b-4, 29a-13, 29b-11, 29b-16, 30a-3, 36b-12, 37a-15, 37b-15, 14a-14, 4b-12, 6b-7
- yañsak** Geveze.
y.+dur 29b-11
- yap-** Ortaya koymak, gerçekleştirmek, oluşturmak, meydana getirmek.
y.-ar 27b-13
y.-ulaydı 5b-4
y.-up 18b-11
y.-alar 40b-15
- yapıl-** Yapma işine konu olmak.
y.-an 40b-15
y.-sun 28b-16
- yapış-** İyice yaklaşmak, sokulup değmek.
y.-dum 15a-9
y.-miş 14b-11
y.-up 10a-11, 13a-14, 39a-7, 40a-2
- yapuş-** bk. Yapış-
y.-up 10a-16
- yâr** Far. Yar, sevgili.
y.+idür 15a-14
- yara** Dert, üzüntü, acı.
y.+sına 21b-4
- yaramaz** Söz dinlemeyen, uslu durmayan.
y. 13b-9, 13b-10, 14b-3
- yaramazlık** Yaramaz olma durumu.
y.+ından(yaramazlığından) 13a-11
- yardım** Kendi gücünü ve imkanlarını başka birinin iyiliği için kullanma.
y. 35a-14, 35a-15
- yardımcı** Yardım eden veya gerektiğinde yardım edecek olan kimse.
y. 16a-9, 35a-3
- yarı** Bir bütünü oluşturan iki eşit parçadan her biri.
y.+sı 25b-15, 25b-15
- yarıl-** Üzerinde yarık açılmak.
y.-dı 20a-14
y.-up 20a-8, 24b-3
- yarın** Gelecek.
y. 2b-6, 33b-10, 33b-11, 36b-5, 36b-9, 38b-3, 38b-6
y.+a 6b-2
- yarlıga-** Affetmek.
y. 20b-17, 21a-11
y.-dı 14a-7, 36a-3, 38b-15, 41b-14, 41b-15
y.-dım 14b-12, 18a-9, 21a-12
y.-duğı 14a-3
y.-na 13a-6
y.-r 19b-16, 5b-16
y.-ya 13a-1, 14a-3, 15b-13, 1b-8, 28b-8, 30a-2, 30a-6, 40b-12, 9a-3
y.-yam 19b-10
y.-yıp 1b-7
y.-yup 13b, 13b-15
- yarlıgan-** bk. Yarlıganmak.
y.-a 16b-3
y.-ırlar 20a-6
y.+duğı 36a-10
y.-mayanın 20b-15, 21a-10, 21a-12, 21a-2
- yarlıganmak** Günahı bağışlanmak.
y. 18a-9, 19b-10, 26a-7, 9a-10, 14a-4, 20a-4
y.+a(yarlıganmaga) 16b-6
- yarı** bk. Yarı.
y.+sı 18b-10
- yasduk** Başın altına koymak veya sırtı daymak için kullanılan içi yün, pamuk vb. ile doldurulan küçük minder.
y. 40b-5
- yaş** Gözyaşı.
y. 36b-5

- y.+ı 36b-6
y.+ıyla 36b-6
- yat-** Bir yere veya bir şeyin üzerine boylu boyunca uzanmak.
y.-duğı 18b-9
y.-ur 27a-16
y.-urken 23b-1
y.+up 12b-1
- yavru** Yavru.
y. 22b-11
- yaz-** bk. Yazmak.
y.-a 32a-14, 33a-17
y.-acak 5b-2
y.-alar 16a-7, 40b-14
y.-ar 4a-6, 4b-17, 6b-5, 8a-6, 9a-14, 11a-11, 11a-12, 11b-3, 12a-9, 12b-3, 12a-12, 12b-14, 13a-7, 13b-14, 14a-8, 14b-10, 14a-6, 15a-7, 15b-17, 16a-12, 16a-14, 16b-12, 16b-9, 17b-1, 17b-14, 18b-3, 18b-3, 19b-3, 19b-9, 20a-12, 20b-16, 20b-4, 20b-9, 21a-2, 21b-5, 21b-5, 21b-8, 22a-13, 22b-4, 22b-8, 23a-16, 23b-17, 24a-14, 25a-1, 25a-6, 26b-9, 27a-7, 27b-17, 29a-2, 29a-5, 29b-1, 2b-13, 30a-15, 30a-8, 30b-7, 31b-15, 32a-11, 32b-17, 32b-7, 33a-14, 33a-8, 33b-6, 34a-1, 34a-5, 34b-10, 35a-5, 35b-1, 36a-13, 37a-7, 38a-10, 38a-17, 38b-9, 39b-1, 39b-16, 40a-16, 40b-7, 41a-14, 41a-17
y.-ardı 17b-17
y.-arlar 31a-17
y.-dılar 25a-7
y.-dım 2a-13
y.-dum 2a-11, 2a-17, 2a-3
y.-ıla 33a-3
y.-ılan 31b-2
y.-ılı 21a-7
y.-malı 17b-15
y.-mazlar 31a-16
- yazı** Harfleri yazma biçimi.
y. 25a-7, 25b-6
y.+ları 25b-10, 25b-5
y.+ların 25a-9
y.+m 25a-7, 25a-8
y.+nın 25b-13, 25b-6
y.+sı 25a-10, 25b-16
- yazıl-** Yazma işi yapılmak.
y.-duğı 5a-17
y.-miş 11b-14, 35b-11, 36a-14
y.-miş ise 17b-17
- yazmak-** Söz ve düşüncüyü özel işaret veya harflerle anlatmak.
y.1b-9
y.-a(yazmaga) 4a-5
- ye-** Yemek yeme.
y. -r 28a-5
y.-yeni 20a-1
y.-rdi 15b-5
- yeden bi-yedin** Ar. Elden ele, doğrudan doğruya, vasıtasız.
y. 38b-6
- yedi** Altıdan sonra gelen sayının adı.
y. 12b-9, 21a-3, 25b-12, 28b-16, 40b-10
- yedinci** Yedi sayısının sıra sıfatı.
y. 17a-17, 21a-6, 40b-1, 41a-17, 41b-9
- yeg** Bir başkasından daha çok beğenilip tercih eden.
y. 25a-7, 25a-8, 26a-6
y.+dür 25a-10, 25b-7
- yemek** Yenmek için pişirilip hazırlanmış yemek.
y. 28a-6, 13a-14
- yeğ** Giysi kolu.
y.+i 22b-11
y.+inden 23a-2
- yeği** Oluş veya çıkışından beri çok zaman geçmemiş olan.
y. 14b-9, 28b-9
- yer** 1. Yerküre. 2. Bir şeyin, bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk, mahal.
y. 19a-9, 21b-6
y.+de 14a-15, 15b-9, 32a-13, 32b-3, 33a-11
y.+den 16b-3
y.+e 13b-1, 34b-14, 3a-5, 41b-1, 20a-7
y.+i 19b-12, 2a-4
y.+idür 19a-6
y.+inden 12a-3, 12b-5, 34a-8, 40b-12, 9b-16
y.+ine 11b-10, 17a-6, 3a-15

- y.+ini 20b-12
y.+le 37a-2
y.+ler 19b-3
y.+lerde 14b-4, 36b-1, 3a-14
y.+lerden 18a-11, 36a-16
y.+lere 14b-2
y.+leri 18a-11
y.+leridir 18a-12
y.+lerüñ 19a-6
- yerleşdirmek** Yerleşmesini sağlamak.
y.+e(yerleşdirmeye) 36a-17
- yeryüzi** Dünya.
y.+nde 7b-5
y.+ne 41a-16, 41b-2
- yeşil** Sarı ile mavinin karşımından ortaya çıkan, bitki yapraklarının çoğunda görülen renk.
y. 40a-15
- yet-** Bir gereksinimi karşılayacak, giderecek nicelikte olmak.
y.-dügi 32b-14
y.-erdi 39b-7
y.-üp 13a-15
- yetiş-** 1. Bir zamanda yaşamış olmak, bir zamanı veya kimseyi görmüş olmak. 2. Yetmek, yeter olmak.
y.-di 38b-17, 39b-8
y.-düm 23a-8
y.-em 7b-3
y.-mez 37a-14
y.-mezsın 37a-13
y.-üñ 13a-7
y.-medi 13a-3, 13a-4
- yet-** Bir gereksinimi karşılayacak, giderecek nitelikte olmak.
y.-medi 18a-8
y.-meyene 37a-17
- yetmiş**
y. 4a-11, 4a-13, 4a-14, 4b-11, 6b-10, 15a-2, 29a-6, 33a-17, 35b-4, 35b-5, 35b-6, 35b-7, 35b-8, 40a-7, 40b-11
- yetük** Bir işten, durumdan bilgisi olan.
y. gümiz+(yetügümüz) 21a-15
- yevm** Ar. Gün.
y. 12a-13, 20b-9, 22a-13, 33b-7, 38b-4, 39b-16
- yeyni** Kolay.
y. 5a-4
- yıl** Sene.
y. 15a-2, 15a-3, 24a-13, 24b-14, 28b-1, 32a-14, 35b-15, 5a-12, 6a-2, 6a-5, 6a-8, 6a-9, 7b-10, 7b-13, 7b-6
y.+a 24a-12
y.+dan 24a-12, 6a-6
y.+dır 24b-9, 7a-2, 7b-4
- yılan** Sürüngenlerden, ayaksız, ince ve uzun olanların genel adı.
y. 20b-12, 20b-16, 20b-6
y.+a 20b-8
y.+ı 20b-7
y.+ınuñ 21b-4
y.+ları 14b-5
- yıldırım** Gökğürültüsü ve şimşekle görülen, hava ile yer arasındaki elektrik boşalması.
y. 3b-7
- yıldız** Çekirdeğinde oluşan füzyon sonucunda açığa çıkan enerjiyi uzaya ışıınım biçiminde yayan, ışıklı gök cisimlerinden her biri.
y.+lar 19a-7, 28b-12
- yıllık** Senelik, bir yıl için.
y. 4b-12, 35b-10, 36a-15
- yi-** Yemek yemek.
y.-me 26a-17
y.-r 20b-7, 34a-16
y.-rsin 28a-6
y.-se 21a-4
y.-ye 15b-6, 30b-11
y.-yendir 21a-4
- yigirmi** Yirmi.
y. 2a-6, 6a-2, 6a-4, 6a-6, 6a-8, 6a-936b-16, 40b-1
- yigit** Yiğit, genç erkek.
y. 6a-2, 6a-6, 14b-11, 14b-14, 17a-10, 17a-11, 17a-7, 21b-11, 21b-12, 21b-13, 21b-15, 21b-6, 21b-8, 22a-1, 22a-3, 22a-4, 39b-16
y.+i+(yigidi) 22a-5

- yil** Yel, rüzgar.
y.+den 31b-3
- yimek** Yemek.
y.+e(yimege) 26a-15
- yine** Yeniden, tekrar, gene.
y. 6a-14, 11b-10, 20b-2, 20b-3, 26b-17, 34b-13
- yir** Yer.
y. 19a-11
y.+de 11b-16, 33a-6
y.+e 14b-1, 16a-8, 21a-5, 25b-10, 25b-5, 34b-13
y.+inden 12b-9
y.+ine 33b-13
y.+ler 4a-5
y.+lere 14a-14
- yiryüzi** Yeryüzü, dünya.
y.+ne 31a-15
- yit-** Yetmek.
y.-erken 18a-14
- yohsa** Yoksa.
y. 13a-7, 15b-3, 15b-15, 17b-7, 34a-10
- yok** Bulunmayan, mevcut olmayan.
y. 13a-17, 13b-1, 19b-15, 17a-9
y.-dı (yogdı)13a-10
y.+dur 20a-9, 27b-10, 30b-14, 30b-4, 36a-17, 37a-15, 39b-4, 5b-15, 6b-1
y.+ise (yog ise)29b-15
y.+mı 6b-1
- yokarı** Yukarı.
y. 41a-17
y.+da 18a-11
- yol** 1.Karada, havada, suda bir yerden bie yere gitmek için aşılın uzaklık. 2. Uyulan ilke, sistem, usul, tarz, tarik.
y. 12a-16, 22a-15, 35b-10, 4b-12
y.+a 6b-4
y.+da 11b-12, 14b-15, 9a-15
y.+dur 34b-8, 36a-15
y.+ı 21b-7, 34b-9, 34b-9, 8a-2
y.+ına 33b-10, 8a-10, 8b-5
y.+ıı 36b-7
y.+ları 22a-15, 34b-6
y.+ların 34b-5
y.+larına 17a-13
y.+larından 22a-15, 34b-8
- yoldaşlık** Yoldaş olma durumu.
y.+ı(yoldaşlığı) 23a-13
- yön** Belli bir noktaya göre olan yer, taraf.
y.+üni 9b-17
- yöri-** Yürümek.
y. 12b-15
y.-di 11b-12
- yu-** Yıkamak.
y.-sañ 11a
y.-sun 13b-5
y.-yup 10b-11, 10b-13
- yum-** Kısarak kapamak, sıkarak kapalı duruma getirmek.
y.-muş 12b-2
y.-unca 6a-3
- Yûsuf**
y. 17a-8, 17a-9
- yuyucu** Cenaze yıkayıcı.
y. 10b-7
- yüce** Ulu, büyük, ulvi.
y. 8b-15
- yüksek** Altı ile üstü arasındaki uzaklık çok olan.
y. 7a-9
- yürek** Kalp.
y.+im(yüregim) 14b-16
- yüz** Başta, alın, burun, göz, yanak, ağız ve çenenin bulunduğu ön bölüm, surat.
y. 20a-13, 20a-14, 24b-14, 24b-9, 33a-4, 35b-10, 36a-15, 36a-5, 36b-12, 36b-16, 37a-12, 37a-14, 37a-16, 37b-6, 37b-9, 39b-7, 3a-2, 40a-15, 7a-2, 7b-10, 7b-13, 7b-17, 7b-6
y.+den 38a-7

y.+i 15a-1, 15a-8, 15b-3, 15b-8, 1b-8, 29a-2, 31b-13, 35b-5, 41b-15, 12b-8, 17a-10, 17a-12, 19a-12

y.+in 18a-2, 9b-4

y.+inde 35b-5

y.+ine 15b-2, 15b-7, 33a-10, 33a-2

y.+üne 15a-8

y.+üni 15b-3, 35a-13

y.+ünün 15a-6

y.+ün 8a-3

y.+ünj+(2) 9b-3

y.+ümi 2b-4, 2b-9

yüz+(1) Doksandokuzdan sonra gelen sayının adı.

y. 7b-4

zâtül-cenb Ar. Akciğer zarı iltihabı.

z. 4b-15

za'f Ar. Zayıflık.

z.+ın 31b-11

zâhir Ar. Ortaya çıkan, görünen.

z. 17b-7, 20b-12, 24b-3

zahmet Ar. Sıkıntı, eziyet.

z. 24a-12

z.+inden 4b-14, 4b-15, 4b-15

zaîflik Zayıflık.

z. +in(zayıflığın)31b-8

zâlim Ar. Zulüm eden, haksızlık eden.

z. 21a-8

z.+leri 20a-1

zamân Ar. Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu süre, vakit.

z. 10a-10, 18a-12, 18b-9, 20a-5, 23a-8, 23b-2, 28a-11, 2a-13, 7a-1, 7a-3, 24b-7

z.+da 17a-14, 18a-7, 35a-2, 3a-8, 6a-17

z.+dan 15b-8, 19b-13, 34a-13

z.+ın 29b-9

z.+ına 7b-3

z.+ında 13a-8, 21b-6, 22b-9, 24a-15, 27a-8, 30b-8, 41a-3, 6a-2, 9a-15

z.+ından 34a-14

z.+ıya 7a-6

zann Ar. Sanan, zanneden.

z. 24b-10

zârî Far. İnleme, ağlama.

z. 5b-9, 5b-10, 5b-13

zâyi' Ar. Kayıp.

z. 33b-15, 34b-10

zebânî Ar. Cehennem zebanisi, cehennem görevlisi.

z.+ler 22a-15, 22a-17, 22b-17, 22b-3, 22b-6, 22b-1

zeberced Ar. Zeberced taşı, fıstık yeşili renginde süs taşı.

z.+den 40a-15

zehr Far. Zehir.

z.+ine 21b-4

zekât Ar. Zenginlerin sahip olduğu mal ve paranın kırkta birinin dağıtılmasını öngören, İslam'ın beş şartından biri.

z. 11a-6, 11a-7, 11a-9, 11a-11, 11a-15, 12a-3, 19b-16, 20b-13, 20b-15, 20b-16, 41b-7

z.+ın 11b-2, 11b-6, 11b-9

z.+un 11a-4

zevâl Ar. Yok olma, sona erme.

z. 26b-1

zıdd Ar. Zıt, tersi.

z.+ıyla 37b-14, 37b-17

zikir Ar. Anma, dile getirme.

z. 35b-12, 35b-7

zıkr Ar. Zikir.

z. 2a-4

z.+inden 29a-16

z.+i-le 13b

zikrullâh Ar. Allah'ın anılması.

z. 32a-13, 41b-4

zinâ Ar. Evlilik dışı cinsel ilişki.

z. 19b-17, 21a-3, 21a-3, 21a-5

zînetlendiri- Süslemek.

z.-ün 14a-13

- zîrâ** Far. Çünkü.
z. 11a-6, 14a-1, 14b-11, 14b-6, 15b-14, 16a-10, 17b-12, 18b-1, 19a-14, 19a-4, 19b-8, 21a-14, 22a-4, 26a-8, 27a-4, 27a-4, 27b-2, 27b-8, 28b-11, 30b-12, 32b-12, 32b-3, 33a-6, 34b-5, 35a-2, 36a-12, 36b-17, 37a-15, 37b-14, 3b-15, 40b-16, 4b-1, 5b-16
- ziyâ** Ar. Işık.
z. 7a-16
z.+sı 20b-12, 7a-10
z.+sına 20b-13, 24a-17
- ziyâde** Ar. Fazla, çok.
z. 10b-16, 12a-8, 13b-10, 13b-13, 15b-13, 16a-12, 19b-2, 23b-16, 26b-5, 2b-1, 32a-9, 35a-10, 35a-17, 39b-14, 9a-12
- ziyân** Far. Zarar.
z. 11b-6, 11b-7, 11b-7, 13a-2
- ziyâret** Ar. Görmeye gitme.
z. 14a-10, 14a-11
z.+e 18b-9
- Zuhru'l-âbidin**
z. 4a-2, 6b-5, 13b-14
z.+de 29a-2, 32a-11, 33b-6, 35b-1, 38a-10, 19b-3, 12b-3
- zuhûr** Ar. Ortaya çıkma, belirme.
z. 12a-13, 19a-12, 19b-9
- zulüm** Ar. Haksızlık.
z. 21a-8, 21a-8
- zühd** Ar. Zahitlik, kendini tamamen ibadete verme.
z.+i-le 18b-7
- Zühretü'r-riyâz**
z.+da 9a-14, 25a-6, 30a-15
- zünûb** Ar. Günahlar, suçlar.
z.+dan 6b-10

